

Bibliotéka poučná a zábavná
vydávaná
„Dědictvím sv. Cyrilla a Methoděje“.

~~~~~
Veškerých Dědictvím vydaných spisů č. 56. na rok 1907.

Křištof Kolumbus.

Napsal

Hrabě Roselly de Lorgues.

Z franciny přeložil

Josef Florian.

V Brně 1907.

V kommissi u Karla Winikra v Brně, Bedřicha Grosse v Olomouci
a v Cyrillo-Methodějském knihkupectví (Gustava Francla) v Praze.

Tiskem benediktinské knihtiskárny v Brně.

Krištof Kolumbus.

Napsal

Hrabě Roselly de Lorgues.

Z frančiny přeložil

Josef Florian.

Panu

Boh. Chlumeckému

tuto zkrácenou
historii velkolepé
události, od níž
začíná Velký
Pátek, v němž ne-
zbytno jest státi
pod Křížem

Josef Florian

Č. 2187.

Nihil obstat.

Imprimatur.

Dr. Jos. Samsour,
prof. bohosloví.

Dáno v bisk. konsistoři
v Brně, dne 2. května 1907. \

R. Šudería,
kapit. děkan.

Dr. Jak. Hodr,
kancléř.

K jubileu smrti Kolumbovy.

(† 25. května 1506.)

I.

Od paloských břehů v díle odhodlaném
nedočkavě spěchá „Santa Maria“,
pátravě a směle s touhou genia
neskloněný Kolumb kráčí okeánem.

Plynou dni a týdny, dlouhé, smutné, věčné;
lodníci se rotí, loď však pluje dál,
nedbá hněvu, hany klidný admirál,
s pevnou věrou brázdí vlny nebezpečné.

Všude vody pusté, divé, nespoutané,
všechn svět se jeví hrozným jezerem,
plavci trnou bázni: „Zachovej nás, Pane!

A hle, „Země, země!“ zahřmí jarým hlasem,
„Salve Regina,“ zní tichým večerem...
Nežli vstalo jitra, plála země jasem!

II.

Čtyři plávby konal do neznámých světův;
stíhaly ho bouře, hana, vztek,
do vavřínu slávy trn a pelyněk
vplétali mu zlostně místo vděčných květův.

Kastilsku a králi našel nové zdroje,
netušené kraje, nekonečný svět,
za to vlečen v poutech záhy sklaný kmet,
neměl nikde střechy, bloudil bez úkoje.

Bratři Františkovi přijali ho slavně,
pod klášterním krovem sklonil hlavu mdlou,
chovali ji s láskou, věrně, neúnavně. —

Velký muž, jenž přemoh' nezkrocená moře,
v malé, tiché cele skonal u pokoře:
„Do Tvých rukou, Pane, skládám duši svou!“

Jaroslav Tichý

Lodi Kolumbovy.

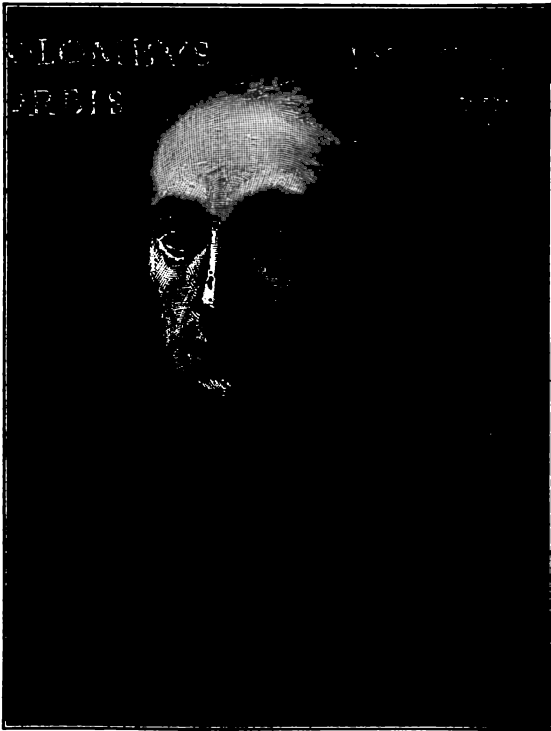
Lodí tré se plaví oceánem
a duch, mocný řídí jejich běh,
nového až světa vábný břeh
nového je věku vítá ránem.

Lodí tré to ducha Kolumbova —
božská víra, láska s nadějí
nesla v příboj mořských perejí,
aby Krista poznala zem nová.

Přistál Kolumbus; než jedna z lodí,
běda, na skalách se rozbila:
loď to, která lásku značila,
a jen z té se světu blaho rodí.

VI. Šťastný.

Krištof Kolumbus.

LATINSKÝ LIST
JEHO SVATOSTI PAPEŽE

PIA IX

HRABĚTI

ROSELLY-MÚ DE LORGUES

PIUS PP. IX.

Dilecte Fili salutem et Apostolicam benedictionem. In tuis ad nos litteris Kalendis Novembris proximi datis, novum invenimus tui jampridem cogniti et probati pro sanctissima religione studii testimonium cum singularis erga Nos Sanctamque hanc Petri Sedem devotionis et observantiae sensibus conjunctum. Quare nihil potius te habere significas, quam ut historiae luce adhibita stupenda et maxime insignia beneficia ab Religione ipsa in remotissimas novi orbis plagas derivata ostendas atque propugnes. Ejus sane generis est argumentum, de quo scribere, ut ais, mox tibi proposuisti. Cum in lucem publicam illa prodierint documenta, quae partem novi orbis a Christophoro Colombo primum detectam spectant, apparebit certissime, ut tu

Krištof Kolumbus.

1

---

jure optimo affirmas, Dilecte Fili, Christophorum ipsum Apostolicae hujus Sedis impulsu et auxilio Clerique praesertim magno studio id praeclentis coepisse consilii. Ingenio idcirco et voluntati tuae jam tunc gratulamur, Dilecte Fili, tibi-que uberem coelestium munerum copiam ab Illo impense precamur, a quo est omne datum optimum, et omne donum perfectum. Quorum auspicem simulque paternae qua te prosequimur caritatis pignus, habeas Apostolicam Benedictionem, quam ipsi tibi, Dilecte Fili, intimo cordis affectu amanter impertimur.

Datum Romae apud S. Petrum die 10 decembris anni 1851 Pontificatus Nostri anno VI.

PIE P. P. IX.

VÝTAH Z PAPEŽSKÉHO BREVE,
ODESLANÉHO
HRABĚTI ROSELLY-MU DE LORGUES-OVI.
PIUS PP. IX

**Milovaný synu,
Pozdravení a Požehnání Apoštolské.**

Vůlí božskou povolání jsouce k řízení všeobecné Církve přes naši nedostatečnost, žádostivi jsouce v úřadě svém apoštolském rozmnožiti velikost téže Církve, pečujeme bedlivě o to, aby náplní pocty obštědření byli mužové, věhlasní leskem a starobylostí rodu neméně než svou horlivostí pro dobrá díla a obranu Náboženství.

Jistotně musíš býti přičten k těmto mužům výborným i ty, synu rozmilý. A tudíž k osvědčení naší blahovlnosti uznáváme tě hodným prevelikého čestného titulu, neboť jsme se dověděli z hodnověrných dokladů, že pocházíš ze starobylé a šlechtické rodiny Italské, jež zanesena byvši časovými převraty do Francie, vydala muže znamenité zbožností, moudrostí, bezúhonností, obratností v řízení veřejných záležitostí. Připojil jsi svoji ctnost a své zásluhy k této chvále, pronesené o tvých předcích.

Skutečně, obdařen vlohami a proniknut nejlepšími zásadami, oživen výtečným důvtipem a výtečnou naukou, nepoužil jsi všeho toho k marné slávě jména svého, avšak k hájení věci svatého Náboženství a k zmatení svými spisy opovázlivosti bezbožníků, rozrušených proti víře katolické. Všemi svými silami přičinil jsi se, abys pomohl lidské společnosti, jež bez náboženství nemůže se udržeti. Aby vyšly na světlo jiné práce doporučující se zbožností a učeností, nešetřil jsi ani péče ani bdění, tak že jsi nedosáhl pouze pověsti učence, nýbrž i muže, jenž si velkých zásluh zjednal o Náboženství.

Z tvých děl jedno obzvláště přispívá jak ku cti Náboženství, tak k lesku Italie: jest to velmi bohatá Historie, napsaná tvojí rukou o životě a skutcích KRIŠTOFA KOLUMBA, JENŽ ROZPLAMENĚN HORLIVOSTÍ PRO VÍRU KATOLICKOU, ODHODLAL SE, PODNIKNUV NEJODVÁŽLIVĚJŠÍ Z PLAVEB, OBJEVITI NOVÝ SVĚT, NIKOLIV PROTO, BY PŘIPOJIL NOVÉ ZEMĚ K PANSTVÍ ŠPANĚLSKÉMU, NÝBRŽ ĀBY NOVÉ NĀRODY UVEDL POD VLĀDU KRISTĀ, NEBO, COŽ TOTĚŽ JEST, POD VLĀDU CĪRKVE.

(Ostatek týká se jediné osobních záležitostí, proto nutno obmeziti se na tyto řádky.)

PŘEDMLUVA AUTOROVA

Kde naléztí v letopisech národů osobnost vznešenější nad Křištofa Kolumba? Kterého smrtelníka postaviti nad toho, jenž zdvojnásobil povrch Země a doplnil pro nás dílo Stvořitelovo?

Od celé věčnosti tento posel Prozřetelnosti byl vyznačen v úradcích Tam Nahoře; ba i jeho jméno úžasným symbolismem (významem obřádným) prorokovalo jeho určení, neboť toto jméno podivuhodné znamenalo: HOLUBICE KRISTĀ NESOUČÍ.

V čas ustanovený vyvolenec Páně pozvedl závoj, jenž přes rozvoj šedesáti století zatajoval ještě národům celost oboru zemského. Jím provedlo se Objevení nové polokoule a sjednocení člověčenstva. Skrze něho hnutí myšlenkové nejzrychlenější, jaké kdy od dob rozptýlení národů se ukázalo, rozproudilo se v éře našeho tajuplného Babelu. Jeho péčí obdrželi jsme první pojem základních zákonův o této planetě. Jemu třeba děkovati, že tvar a rozsáhlost našeho bydlíště konečně jsou nám zvěstovány. Jemu díky, že člověk mohl změřiti oblast moří a vyhotoviti mapu našeho nebe.

Objevitel Zeměkoule navždy zavázal k díkům svému geniu: hydrografii (vodopis), zeměpis,

meteorologii, rostlinopis, zemědělství, vědy přírodní vůbec, srovnávací fyziologii, hvězdářství, kosmografii (světosis), filosofii a všeobecnou historii. Nespočetné výsledky jeho prací budou se pocíťovati po všechna pokolení. Nuže, o žádném člověku tak jak o Křištofu Kolumbovi nelze spravedlivěji říci, že jest dobrodincem člověčenstva.

Jistotně velebnost jeho úkolů ve Světě zůstává nevyrovnatelnou; zdaliž však, jsouc pozorována bedlivě, nezdá se vznešenější a zářivější v Církvi Ježíše Krista!

Koho z dítek ženy po blaženém Janu Křtíteli, připravujícím stezky Spasitelovy, přirovnáme křesťanovi, jenž získal druhou polovici Světa Církvi, by tam zasel Evangelium?

Kolumbus ve svém božském poslání uskutečnil předpovědi prvního pořadí a posledního věkem mezi proroky. Kolumbus naplňuje zvěst Knížete Isaiášova, jenž ho nejen předvídal, avšak pronesl i jeho jméno pod jinotajným závojem; zumožnil zavedení OBĚTI USTAVIČNÉ, jíž obět Hebreů byla pouze předobrazem! Zdaž jemu samojedinému není Země dlužna za štěstí této oběti smírčí, jež ode dneška se obnovuje bez přestání v křesťanstvu, a od západu slunce k svítání pokračujíc a z jedné polokoule na druhou přecházejíc slaví se bez přerušení jako klíčení, život a kroužení naší Zeměkoule kolem její osy?

A přece po tři století tento muž nebyl znám ani světu, ani Církvi. Uprostřed všeobecné lho-

stejnosti národů Řím samojediný se na něho rozpomínal. Avšak ode dne, kdy nesmrtelný Pius IX byl povýšen k Tíďe, pověst katolického hrdiny vyšla okamžitě ze stínů zapomenutí.

Při svém návratu z Gaěty tento velký papež, první z nástupců svatého Petra, jenž překročil Atlantický ocean a spatřil Novou Pevninu, nařídil nám napsati úplnou historii křesťanského plavce, na něhož jakoby výsadou až do dneška osobili si nárok nevěřící knihopisci a protestantští spisovatelé.

S uctívou vděčností poslechli jsme.

Důsledky našeho díla jsou nyní patrný. Úcta katolíků k Objeviteli Zeměkoule hned se jala utvrzovati každodenně pevněji a pevněji Svědek jejich zbožných přání, osvícený metropolita francouzských Antil, Jeho Eminence kardinál Donnet, arcibiskup Bordeaux-ský, stal se tlumočnickem u Svaté Stolice.

Od té doby množství biskupů Francouzských, Španělských, Italských, Belgických, Švýcarských, Řeckých, Anglických, Mexických, Kolumbijských, Brasílských; preláti ze Severní Ameriky, z Ekvatoru, z Jižní Ameriky; apoštolští delegáti ze Syrie, Egyptu, Arabie; biskupi z Albanie, Bosny, Hercegoviny, Západní Asie, z nejzazšího Východu, z Afriky Severní a Východní, z Indického Oceánu, z Antil, z Mandžurska, z rozličných krajů Číny, Japanu, Polynésie a Nové Kaledonie; Knížata Círky, Primasové, Patriarchové připojili se k žádosti nejdůstojnějšího arcibiskupa Bordeaux-ského; i doufáme od

nového Svrchovaného Velekněze spravedlivou odměnu za zásluhy neporovnatelného Služebníka Božího.

Nechť svobodní myslitelé dobře si zapamatují: poněvadž povýšenost Křištofa Kolumba jest hlavně výslednicí jeho katolických ctností, bylo by dvojnásobně mylné a nespravedlivé, chtítí ho posuzovati dle ducha tohoto světa s domýšlivostí a vědeckými předsudky naší doby. Představili jsme tedy Objevitele Zeměkoule takovým, jakým byl ve skutečnosti a nikoliv takovým, jak ho vylíčili životopisci nepřející základu, na němž se zakládala jeho velikost a jeho sláva.

Nemohouce uveřejniti úplně s veškerým vysvětlením oba velké svazky naší historie o Kolumbovi, shrnuli jsme do jediného látku tu, aniž bychom vypustili některý z dojemných činův a dějů, z nichž se skládá drama jeho života; a to můžeme dotvrditi: kdokoliv přečte tuto knihu, zjedná si dokonalou představu o muži, jemuž především doba přítomná dluží za poznání našeho všehomíra.

KNIHA PRVNÍ

KAPITOLA PRVNÍ

Mihavá záře obkličuje kolébku Krištofa Kolumba. Jeho pravý rodopis, jeho skutečná vlast, přesné datum jeho narození, předměty to nekonečných rozprav, zavadávaly ještě před třiceti lety podnět ke sporům, aniž by který z nesčetných spisů, vztahujících se k této otázce, dovedl konečně vše to vyjasnit. Spisovatel nejrozšířenější knihy o Krištofu Kolumbovi, Američan Washington Irving, počíná těmito řádky: „Neví se ničeho jistého o prvních letech Krištofa Kolumba. Jak doba, tak rodiště jeho zahaleny jsou stejnou temnotou. Ani jeho předkové nejsou lépe známi. A taková byla unavující jalovost vykladačů, že jest nesnadno odkryti pravdu v bludišti domněnek, jež ji obklopují.“

A po těchto slovech místo aby s úsilím přičinil se a zaopatřil svým čtenářům historickou nit, by je vyvedl z toho bludiště nerozhodnosti, sám ničeho jiného nečiní, nežli že přitěžuje jejich nesnází rozmnožováním jejich nejistoty.

Nám však temnota, jež z mnohonásobných příčin jako mūra přetajemně snesla se na počátky dnů člověka, jenž zdvojnásobil náš Globus, ¹⁾ nikterak nezdá se neproniknutelnou.

---

¹⁾ Zeměkoule.

Právě z data smrti Kolumbovy dá se určití datum jeho narození. Známó, že zemřel ve Walladolidě 20. května 1506 u věku sedmdesátí let. Narodil se tedy r. 1435.

KRIŠTOF KOLUMBUS NARODIL SE V JANOVĚ.

Taková jest pravda.

Co záleží na nárocích Cuccara v Montferratu, Pradella v Piacenze, Oneglie, Finale, Boggiasca, Quinta a Nervi na janovském pobřeží? Nadarmo malé městečko Cogoletto tvrdošijně vystavuje na odiv pohledům cestovatele nápis, jenž mu hlásá název vlasti Krištofa Kolumba; nehodláme se zabývati takovou měšťáckou ješitnou sebeláskou, ani více méně učenými hádkami, dle nichž též Savona dovolávala se této cti. Žádná z těchto rozepří nedokázala, že Krištof Kolumbus narodil se jinde než v Janově; a mnoho dokumentů¹⁾, předvedených průběhem jich trvání, chce tomu, bychom v něm viděli Janovana. Není již dovoleno pochybovati o tomto faktu, stavším se zjevným a nepopíratelným: tak jsou hojné a důvodné různé druhy svědectví, na nichž spočívá.

V listině Staršínského Řádu ze dne 22. února 1498 ve prospěch svého rodu Krištof Kolumbus, stav se velkoadmirálem Oceánu a místokrálem Indů, praví vlastnímí slovy, že jest narozen v Janově: „Siendo yo nacido en Genova;“ dále odporoučí svým dědicům, by přízní dařili, aniž by však škodili koruně Španělské, vše, co může posloužiti ku cti a vzrůstu Janova, ušlechtilého

¹⁾ Dokument = doklad, jimž se nějaké tvrzení pověřuje.

a mocného přímořského města: „Ciudad noble y poderosa por la mar.“ Vysvětluje tuto zálibu ještě dodává: odtud pocházím, tam jsem se narodil, „della sali, y en ella nací.“

Průběhem šedesáti osmi let ve vlastní rodině Kolumbové tři pokolení svědků svědčí, že jest narozen v Janově.

Co možno až do dnešního dne namítnouti proti vážnosti takového tvrzení, vyplývajícího z listin autentických ¹⁾ neb vyhotovených ve vší právoplatnosti? Popření bez důkazů, důmněnky bez podkladů, dětinské úvahy, vyvozené patrnými překrouceninami, v nichž, jestli logika faktů jest bédně znásilněna, jakoby náhradou marnivost místní a choutky rodinné popřávají si úplného zadostučinění.

Nuže, opakujeme to:

KRIŠTOF KOLUMBUS NARODIL SE V JANOVĚ.

Jeho otec také byl Janovan. Jmenoval se Dominik Kolumbus a byl synem Jana Kolumba, usídleného v Quintě, kdež, jak se zdá, těšil se značnému blahobytu. Otcí Krištofa Kolumba nemohlo býti upíráno občanství Janovského. Vyplývá z jeho vlastních prohlášení v mnohých hodnověrných listinách, jichž původní rukopis dodnes se chová v archivech Savonských a Janovských.

Dominik Kolumbus vzal si za ženu vesničanku z Bisagna, Zuzanu, dceru Jakuba Fontanarossa, jenž ji vypravil s malým věnem z části v mincích,

¹⁾ hodnověrných.

z části nemovitostmi. Usadil se v Janově, zprvu v domě, jenž mu osobně příslušel. Tento dům s kupeckým krámem a soumezí se zahradou, zavlažovanou studnicí, stál vně zdí, za branou Svatého Ondřeje, na cestě do Bisagna, krajiny jeho ženy, jež tuto bezprostředně sousedí. Dominik Kolumbus měl ještě jakýsi stateček v údolí Nury a několik měr půdy v okolí Quinta. Nicméně; by doplnil skrovné své důchody, zabýval se česáním vlny a obstarával řemeslo v soukenické továrně, v níž obyčejně zaměstnával jednoho dělníka a jednoho učně.

Právě v tomto předměstském domě spatřil světlo světa Krištof Kolumbus. Ke křtú donesli ho před křtitelnicí starobylého kostela Svatého Štěpánského, tehdy osamocené na svém pahrbku a spravované benediktinskými řeholníky. Toť ten chrámec, obyčejně v Janově jmenovaný: „Svatý Štěpán z Arko.“

Po několika letech Dominik Kolumbus, maje již několik dětí, považoval za prospěšnější, když pronajme svůj vlastní příbytek, a bezpochyby jednomu z těch malých hospodských nebo krčmářů, kteří obkličují vstup do měst, tak učinil, by sám se přiblížil ku čtvrti výhradně obývané punčocháři, čepičkáři, barvíři a kramplíři vlny. Za tím účelem najmul si v ulici Mulcento domek přizemní s jakýmsi výstupkem u vchodu, kamž se svítilo dveřmi; k tomuto přiléhala síň, opatřená jedním oknem, ozdobeným železným mřížovím s pruty a závity dosti útlými, avšak dobře spojenými; ta mohla sloužiti za krám. Na starém

katastru republiky Janovské dům tento měl číslo 166. Patřil mnichům benediktinským. Mnohé knihy příjmův a vydání jejich kláštera, uchované před pohromami revoluce a dodnes ještě trvajících, zmiňují se o postupných platech zapravovaných Dominikem Kolumbem.

Dominik Kolumbus měl čtyři syny: Krištofa, Bartoloměje, Pelhřima a Jakuba. Měl také dceru, jež nedoufajíc v lepší štěstí, ráda se provdala za uzenáře ze sousedství, Jakuba Bavařella, a již nízkost jejího stavu skrývá hned za jejího života zrakům dějepiscovským. Pelhřim zemřel překročiv věk zletilosti; pracoval v řemesle svého otce. Většina spisovatelů naň zapomněla nebo nevěděla o jeho existenci.

Předkové Kolumbovi příslušeli rodu šlechtického. Toť jisto.

V žilách tohoto kramplice proudila krev velmi ryzí. Jeho dědové pocházeli z kmene vojenského, původu Lombardského, jehož větve postranní rozejaly se v Piemontě a v kraji kolem Piacenzy, zatím co jiní, přesazení do Ligurie, viděli se nuceni oddati se námořnictvu a obchodu. Nepochybně v první polovici patnáctého století bylo v Janově více Kolumbů, spojených tímto starým příbuzenstvím; avšak jejich postavení stalo se velmi rozmanitým, jejich styky a poměr vzájemný jevíly se dle této rozličnosti stupňů v hodnosti. Jedni výše stáli svými službami a svými statky, zatím co jiní zaujímali postavení podružné neb i neznámé v námořním kupectvu. A ještě jiní, obývající vesnice v Ligurii, věnovali

se polnímu hospodářství na svých skromných statečcích. Tyto svazky příbuzenské a sousedské zavdaly podnět k mnohým domněnkám o pravé vlasti Kolumbové, do nichž budoucí věky zabředly.

Kolumbové měli ve znaku tři stříbrné holubice v azurovém poli a za heslo tato slova: „Fides, Spes, Charitas“ ¹⁾. Erb tento, vyjma bezvýznamné odstíny, byl společný různým větvím starobylé rodiny lombardské a příslušel stejně Kolumbům Piacenzským a Kolumbům z Montferratu a Ligurie.

Nechť již Dominik Kolumbus uchoval neb neuchoval erb svých předků, zdá se, že vždycky na ně pamatoval svým chováním. Jednal dle svého stavu jako muž šlechtictvím vázaný. Učinil ze své rodiny vzor svatého konání povinností. Úcta, láska synovská, přichylnost bratrská, skromnost ve shánění se po důstojnostech, zmužilost v nehodách a protivenstvích, velikodušnost, ryzost a čistota křesťanská: takovými vlastnostmi projevoval se vlnářský dělník. A ten, jenž pro chudobu byl nucen provdati svou dceru za řezníka Jakuba Bavarella, zvěděl dříve, než opustil tuto zemi, že jeho prvorozený syn rozšířil její povrch; že byl velkoadmirálem a místokrálem. V dítkách zářilo se Bohu požehnání tomuto pracovitému starci, neznámému v domech patricijských, jenž počítaje jako druhý Jakob v dlouhých letech svého putování dni dobré a dni zlé (a tyto poslední byly nejčetnější) viděl se zalíbením ku konci své dráhy, kterák ožívá k budoucímu životu v synu, oděném leskem oslňující slávy.

¹⁾ Víra, Naděje, Láska.

Nikdy krampflíř z ulice Mulcento nedostal ni jediného uctivějšího slova od životopisců svého syna. Omezili se pouze na takovéto rčení: „Rodičové Kolumbovi byli chudí, avšak počestní.“ Toto vysvědčení mravnosti, vystavené s vážnou tváří školou protestantskou, bylo by urážlivé, kdyby nebylo směšné. Snad prostá pořádanost byla by zjednala příklad těmto třem synům, kteří, stále uctiví a vděční, dovedli přes vlastní nesnáze ulehčiti starobě svého otce? věrně sjednoceni mezi sebou, plní povolnosti a uctivé ústupnosti k svému staršímu bratru, bez rozpaků vyznali se v podnikcích nejnesnadnějších a v postaveních nejvznešenějších; obstáli ve velikých úkolech pevně a tak přirozeně jako v ranách osudů a neumdlévali a neochabovali v žádné přfležitosti? Nepocituje se tuto cosi vyššího nad jednoduchou mravní zachovalost? Nepozoruje se zde podstata šlechtictví, ctnost? Kdyby šlechtický původ toho krampflíře nebyl nadbytečně dokázán, působení jeho příkladu stačilo by k dosvědčení heraldické tradice, jež se udržovala u jeho skrovného krbu, a prozrazovalo by urozenost, vzdorující úzkoprským nutnostem života, jednotvárnosti a únavě každodenních namáhavých prací. A přece z těchto nepatrných poměrů Bůh vyvodil zprostředkovatele největšího z výkonů, jež se kdy mezi lidmi udály.

Překvapen schopnostmi svého syna Krištofa, řemeslník ten usilovně hleděl podporovati přírodu, i zjednal svému hořškovi nejúplnějšího vyučení, jakého se tehdy mohlo synům uděliti. Poslal ho

na universitu do Pavie, kdež jeho přflišná mladost byla ochraňována některými členy jeho rodiny ze států lombardských.

Ostatně věda jeho učitelů nevalně mu mohla prospěti, neboť již ve čtrnáctém roce byl přepraven, a víme, že mezi dobou, kdy opustil universitu, a dobou, kdy chopil se zaměstnání dle své chuti, zúčastnil se Kolumbus každodenního zaměstnání svých rodičů, a pracoval jako učeň v řemesle svého otce.

II.

Opustivše úzké a tmavé ulice Janovské a vystoupivše na valy nebo slezše přišně zamračené hory, jež strmí nad městem a je obkličují se všech stran, nedopřávajíce oku výhledu jinam než na moře Středozemské a zrovna nutíce je k této cestě, jakobychom oslnění byli světlem, zaplávujícím průhledné vzdušné prostory, plně silnými vůněmi prosycené. Živá modř vln, pohrávajících si na pobřeží v čarovném zařámčování, jasně se lesknoucí záliv Ligurský pozvedají duši, odnášejíce myšlení pod jiná nebesa. Cítíme, že veškerá nádhera města toho mramorového nemůže do svých hradeb sevřítí obraznosti jeho dítek. Chápeme, že skutečně moře jest životem, mízou a silou tohoto města. Svrchovaným jakýmsi půvabem navnazováni byli mladí Janovani k dobrodružstvím na moře. Krištof Kolumbus,

jehož záhy láska k přírodě táhnula k rozjímání děl božských a jež tajný pud jakýsi hnal k studiu geografie¹⁾, dal moři přednost před usedlými a jednotvárnými pracemi své rodiny.

V době té plavba byla trudnou školou. Zařízení loď neslibovalo žádných pohodlí života. Prostor byl do posledního koutečku využitkován. Kupecké námořnictvo bylo nevyhnutelně poněkud válečným, jenže obmezovalo se toliko na obranu; avšak ohrožováno jsouc piráty všech národův, útoky nejnepředvídanějšími, bylo vždy pohotově k odvetě. Bez ohledu na jeho zavazadélko vědy, jež si přinesl z university Pavijské, mladý náš žák dle obyčejů té doby musel počítí své učení námořní v hodnosti plavčíka. Ztracen v řadách podřízených byl vyučen nauce o moři jedině délkou praxe, pozorováním a zakušením všech psot. Vychován jsa v této strohé škole, vycvičil se v zacházení se zbraní tak dobře, jako s větry a lanovím. Bezpochyby v tomto zvykání nebezpečenství od vln a od lidí, v hojnosti spleťtých případů nejnečekanějších a nejstrašnějších čerpal onu chladnokrevnost spojenou s bystrotou v rozhodnutí, onu jistotu přehledu a pevnou určitost rozkazu, jež na moři jsou spásou plavby.

Víme, že projezdil širošíře moře Středozemní, plul do Levantu, v té době brázděného piráty z Archipelů, korsáry mahomedánskými a forbany²⁾ berberských států. V jednom z těchto bojů neznámých a chrabrých, jichž dějiny nezaznamenaly,

¹⁾ Zeměpis.

²⁾ Lupič námořský.

zasazena mu hluboká rána, jejíž jizva, dlouho zapomenutá, znovu se rozevřela v posledních letech jeho života, nebezpečím smrti jej ohrožuje. Setkává se s nejdůležitějšími dobrodružstvími, strávil na vlnách mnoho let, v nichž žádné vyučení nepřišlo osvětlit vrtkavost těchto strohých dnů. Po prvněkrátě, když dovoluje historický doklad stihnouti jeho stopu, pluje pod vlajkou francouzskou. Avšak již jest námořníkem a jedním z důstojníků pověstného Kolumba, svého velikého strýce, jenž velel loďstvu krále Renáta, vypravenému proti království Neapolskému r. 1459. Toť ten Kolumbus, jehož Sabellicus nazývá „znamenitým arcipirátem“. Při jiných příležitostech byl na palubě korábu jiného kapitána Kolumba mladšího, synovce slavného „arcipiráta“, právěho to Dugay-Trouina Ligurie. Rozeznávali tohoto synovce od strýce příjímím Mozo-Colombo il Mozo. Kolem této doby Krištof, způsobilý žák obou těchto ušlechtilých mořských vlků, též stal se velitelem. Král Renát přidělil mu vůdcovství výpravy, vyžadující smělost a zručnost neobyčejnou.

Nepochybujeme, že Kolumbus i v dalších čtyřech letech, jichž král Renát použil k dobytí Neapolska, nebyl by pokračoval v jeho službách.

Nemůžeme se při této příležitosti ubrániti vzpomínce na tuto válku, jež přesadila naši rodinu ze států Neapolských do krajiny Provensenské a přetvořila ji tak v rod francouzský. Hrabě Cesare Roselli přidav se poněkud později k vévodovi Anjouskému, výbornému to králi Renátovi, a zastává se na souši záležitost, již na moři hájil

Krištof Kolumbus, byl přinucen vystěhovati se po pohromě, jež stihla krále Provenčeského. Zachránil se na palubu loďstva, jež ještě drželo přístav Neapolský. Rádi se domýšlíme, že to bylo na loď, již velel Krištof Kolumbus; a že tak bylo přáno poslednímu z našich předků na půdě italské poznati Objevitele tohoto Globu, o němž právě píšeme tuto první francouzskou historii.

Poslední den vojenského života Kolumbova poznamenán byl dramatickou okolností, jejíž následky mají nás k tomu, bychom věřili, že událost ta přihodila se po zvláštním zásáhnutí Prozřetelnosti. Kolumbus opustiv moře Levantské, plavil se jakožto důstojník na korábu, na němž propukl požár poblíž břehů Portugalských; musel se vrhnouti do moře. Vlny kotálely se v rozloze dvou mil od nejbližšího břehu, kamž by bylo možno doplavat k poslednímu výdechu. Nechtěl byl Krištof sebe obratnějším plavcem, byl by býval nevyhnutelně ztracen, kdyby Prozřetelnost nepřispěla mu ku pomoci. Vlny vsunuly mu pod ruku jedno z těch širokých vesel, v té době ještě užívaných, by doplňovala plachty a uváděla loď v pohyb při bezvětří. Pomocí této podpory mohl trochu pohověti svým údům, udržeti se na povrchu a dosíci takto břehu. Poděkovav Tvůrci za své zachránění, dostal se podporován a milosrdstvím obecnstva do Lisabonu, kdež chtěl setkat se s mnohými ze svých krajanů, mezi nimiž k svému milému překvapení našel i svého druhého bratra Bartoloměje Kolumba.

KAPITOLA DRUHÁ

I.

Jistý francouzský spisovatel upozornil správně na to, že všichni velcí plavci byli křesťani. Kníže, jež zavedlo první podnět k plavbě na Oceáně, rovněž bylo vpravdě katolické.

Syn Joama I, král Portugalský, blízko jsa trůnu, aniž by však po něm toužil, ustraniv se daleko od hluku dvora v Algarvech, v koutě zátoky mysu Sacrum, obecně jmenovaného Sagres, na malebném návrší, odkudž rozvírá se daleký pohled na moře, dal si tam vystavěti palác, vhodný ke studii kosmografie. V pokoji samoty té ušlechtilý tento duch oddal se vědám matematickým, astronomii, shromáždil nautickou knihovnu, zaopatřil si popisy cest, v nichž doslechl, dal přeložiti arabské rukopisy, přivábil k sobě muže zkušené v námořnictví a proměnil svůj královský příbytek ve školu námořní.

Smrtí učeného knížete zadržěn byl rozmach objevů, jež podnikl jeho genius. Avšak Lisabon uchoval si snahy po námořnických pokrocích. V tomto místě nalézali se nejzručnější hotovitelé lodí, zde se prodávaly nejlepší planigloby¹⁾, díla

---

¹⁾ Mapy polokouli.

astronomická, zde se hotovily zeměvidy, mapy námořské nejpřesnější, město to oplývalo lodníky nejpůsobilejšími. Jménem námořníka označován byl tehdy každý důstojník námořní, jenž nevelel jako vůdce lodi; používalo se ho i o podřízených kapitánech ve vojenském námořnictvu. Podvelitelé korábů všichni byli nazýváni námořníky. Veliký počet lodního mužstva, jež přivábila do Lisabonu štědrost knížete matematika, prodloužila tam svůj pobyt i po ztrátě královského příznivce.

Nikterak tedy nepřekvapuje, že námořník Barthelemy Kolumbus, mladší bratr Krištofův, usídlil se tam, ačkoliv pozdě, by zužitkoval své geografické schopnosti, jichž přednosti nelze popřít.

S velkou radostí otevřel svůj příbytek svému nešťastnému bratru; pocítoval k němu něžnou lásku smíšenou s úctou. Usiloval o to, by ho zadržel u sebe. Krištof honosil se překrásným písmem, neméně zručně vládl tužkou a štětcem. Kreslil mapy a plány; zaměstnával se kopiemi rukopisů, přepisoval vzácné knihy, protože přes to, že knihtiskařství bylo vynalezeno, v Portugalsku typografie byla ještě v plenkách; nebylo snadno setkat se s dobrými sazeči; knihy udržovaly si tedy cenu dosti vysokou. A poněvadž při své lásce ku geografii a své zálibě v studiu, obeznámil se se čtenáři přístavu Lisabonského, kupoval knihy, by je příležitostně prodával; a tím způsobem zařídil jakési malé knihkupectví. Takto nejen že vyhovoval svým vlastním potřebám, avšak ve své šetrnosti a od-

pírání, jež jeho synovská něžnost si ukládala, mohl poněkud uleviti málo šťastné chorobě svého otce. Historik Indů, Gonzalo Fernandez de Oviedo, jeho nepřítel, vydává o něm to svědectví, že v Lisaboně i v jiných místech, kdež se zdržoval, „pamatoval vždy starostlivě na svého otce a pomáhal mu“, přes nesnadnost vlastního postavení. Přijemný zevnějšek Krištofa Kolumba usnadnil mu styky mezi námořníky a zabezpečil mu nejlepší přijetí u mnohých Janovských kupců, v Lisaboně usazených.

Od pobytu v tomto městě, vyjma krátké mezery, hlavní události jeho života rozvinují se nepřetržitým pořádkem a zůstávají dokonale přístupny pátrání. Vlastně řečeno, tady počíná jeho historie.

První fakt od jeho přistání skoro zázračného v Portugalsku týká se jeho zbožných zvyklostí. Jeho příkladná horlivost, jakou obcoval službám Božím, přivodila mu nejpříznivější příležitost, by mohl rozvinouti svého genia, rozšířiti své srovnávací schopnosti, utvrditi se ve svém povolání, seznámiti se s učenci a velikány této země.

II.

Krištof Kolumbus konče tehdy svůj třicátý třetí rok, dosáhl plnosti své fysické statnosti a své intelektuální dokonalosti. Jeho postava hrdě vznešená, štíhlá, nabývala svým silným složením

mužné elegance, již zvyšovala jeho pevnost v chování, tak přirozeně vyplývající z jeho povahy. Jeho protáhlý obličej honosil se čistou oválností. Ačkoliv líní kosti výrazně vynikaly, jeho tváře dosti zakulacené zmírňovaly jejich obvod a nezatelným ubýváním pokračovala harmonická křivka k utvoření brady. Ušlechtilá prostornost jeho čela prozrazovala rozpětí jeho myšlenky. Vznesené rozjímání jakoby tšhou naléhalo na oblouk jeho obočí a vtiskalo mu lehounké vraštění zamračenosti. V jeho očích světle modrých zářila průzračná jasnost. Ohyb jeho orličšho nosu končil bezvadnými nozdrami, rozvírajícími se poněkud široce při jejich základu. Dosti zřetelné koutky jeho úst jevily jemnost obzvlášť výraznou. Znamka dobroty: jeho ret spodní přesahoval trochu horní. V bradě hloubil se půvabně důlek. Sem tam pihy posévaly tváře, oživované svěží pletí. Jeho vlasy, z bleďa do kaštanova přecházející, počínaly pod ustavičným obráběním jediné myšlenky ode tří let bělati.

Tato rozličnost odstínů, tyto kontrasty přičiňovaly k jeho mužné čilosti lesk předčasné zralosti. Rysy jeho tváře v přirozeném souladu s jeho chováním a jeho držení těla slušící tolik jeho postavě, tvořily mezi jeho tělem a jeho morální bytostí dokonalou jednotu. Jeho krok, jeho postać, jeho gesta, vše to prozrazovalo vrozené důstojenství, o němž netušil. Přes kolísavý jeho zřetok, nejistý jeho původ a skrovnost v oděvu, nikde jeho přítomnost nemohla zůstatí nepovšimnuta.

Nejrozsáhlejší schopnosti přiděleny byly v náležitém poměru k těmto zevnějším známkám. Vzácné jemnosti ucha odpovídala pronikavá dalekozrakost, již přitahoval dálky a přesně odhadoval vzdálenosti. Útlost chuti dovolovala mu, by rozeznával odstíny obyčejné chuti nepřístupné. Avšak tyto přednosti předčila bystrost jeho čichu, jímž rozlišoval různé shluky vůní. Ranný cvik těchto smyslů přispěl k zmohtnutí vnímání. Jeho ohnivá láska k přírodě unášela ho bez ustání ku kontemplaci ¹⁾ průběhem dne a k pozorování hvězd za jasných nocí. Pluje podél břehů, vdechoval s rozkoší balšámové vůně, vanoucí s pobřeží; a na vlnách v moři šířím ssál dychtivě mlhy, přetížené solnými a hořkými výpary. Obdivoval se něžně dílu Tvůrcovu, vyhledával horlivě květiny, ptáky, mořské produkty, a zvláště pochutnával si na vůních rostlinstva.

Nuceně prostý ve svém oděvu, Křištof Kolumbus neměl jiného přepychu než čistotu. A ta byla vybraná. S nejbezúhonnější čistotností těla, se šatem bez poskvrny, bez roztrženin a bez nedbalosti v úpravě, jež dovedl dlouho uchovati, hleděl sloučiti bělost a často jemnost prádla, stále napuštěného parfumy z růží a kassii nebo z květů pomorančových, jež sušil a jimiž ve svém námořním kufříku šatstvo prokládal. Jeho náklonnost k libým vůním nikdy neochabla. Miloval vonné květy, aromatické byliny, lesy libě páchnoucí, balsamické pryskyřice, voňavky v esencích nebo prášcích. V jeho chudé jizbě,

¹⁾ Hluboké rozjímání.

již zdobily pouze některé vzácné přírodniny, uprostřed map a rukopisů linuly se sladké vůně. Rád si též napouštěl své rukavičky a zvláště svůj listovní papír.

Tato elegance vkusu byla mu vrozena jako jeho vloha kavalírského krasojezdeckví, v němž se nikdy necvičil. Svým slušnostním útlocitem, svými příležitostnými promluvami, svým chováním a vystupováním jevil se především dokonalým šlechticem. Jeho jediný pohled prozrazoval jeho noblesu ducha a jistý výraz moci, jenž bil do očí inteligentního pozorovatele. Jevil se „mužem urozeným a mužem velitelským, což jeho profil¹⁾ a chování ukazovaly velmi dobře“, praví Oviedo.

Ačkoliv od čtrnácti let Krištof Kolumbus byl stále na moři nebo v přístavech s námořníky, nikterak s nimi nesdílel jejich obvyklých vad. Ošklivil si klení, necudné písně; pil málo vína; nemohl viděti hazardních her; opovrhoval všedními zábavami a nízkými rozkošemi; neliboval si ve společnosti soustolujících a i na zemi uchovával své jednoduché střídmé obyčeje z moře. Jeho krajní střídmost ukládala mu řád skoro výhradně vegetální. Osvojil si v přístavech Levantských zvyklosti arabské hygieny. Obešel se snadno bez masa, živě se zvláště chlebem, rýží, vejci, čerstvou zeleninou, datlemi, sušenými hrozny, granátovými jablky, vodními melouny a pomoranči. Před vínem dával přednost vodě sladěné hnědým cukrem z Kanárských ostrovů a parfumované²⁾ několika kapkami trestí z pomorančových květů.

¹⁾ Pohled na tvář se strany. — ²⁾ Prosyčené vůní.

Tato střídmost spojovala se s duchem pořádku a přesnosti, bránil mu, by nikdy neodkládal na zítřek, co mohlo být vykonáno téhož dne; znal cenu času. Nikdy nespatriili ho jednati na zdařbůh, bez ohledu na rady, povinnosti nebo logiky. V žádné věci nezastavoval se při dobrém, jestli doufal, že dosáhne lepšího.

Láskyplný k svým bližním, vlídný a přívětivý k svému okolí, k svým podřízeným projevuje dobrotivou superioritu¹⁾ vládnoucího, pln jsa zdvořilosti, již se neučí na palubě, jeho snadnost ve vyjadřování, malebné střídání obrazů, jeho výrazy, často smělé, vždy šťastné, vábily v jeho rozprávce. Chvění vážného a čistozvučného jeho hlasu dle jeho citů hluboce pronikalo jeho slovo; i chápeme velmi dobře, proč byl rád přijmán některými bohatými Janovskými kupci, kteří měli své účtárny v Lisaboně.

Přes tuto obvyklou mírnost byl Krištof Kolumbus přirozeností netrpělivý, k hněvu náchylný. Jeho bleskorovná hbitost myšlenky, rozněcující prudkost jeho síly, urychlovala její provedení; tu stával se strašným. Avšak tímto prvním výbuchem, všestrhující bouří podobným, jenom sám býval zachvacován. Úvaha, chvatná neméně než hněvný výbuch, krotila jeho nával a potlačovala usilovně jeho výstřelky. Zdálo se, že jeho popudlivost byla mu udělena na zkoušku jako příležitost k sebezapírání, by přemáhal vlastní náklonnost, by překonal tuto vnitřnou překážku dřive, než zvítězí nad překažkami ze-

¹⁾ Povýšenost.

vnějšími. Nejvýstřednější netrpělivostí trpěl ten, jenž měl se státi vzorem trpělivosti, by provedl nesmrtelné svoje dílo.

Pamětliv jsa otcovského příkladu a přikázání své zbožné matky, Krištof Kolumbus uchoval na moři křesťanské návyky svého mládí. Víme dle jeho vlastních svědectví, kterakou nevyčerpatelnou stravou jeho povznesům k Bohu bylo moře. Od svého příchodu do Lisabonu chodil pravidelně každého rána na mši do chrámu Všech Svatých, přiléhajícího k ženskému klášteru. Jeho výrazná tvář a nábožnost byly zpózorovány mřížemi kláštera. Urozená panna, která byla tam na vychování s ostatními chovankami, velmi živě se o něho zajímala. Chtějíc ho důkladně poznati, vynalezla ve svém něžném dychtění, kterak by se mu představila.

Jménovala se Dona Felippa de Perestrello.

Byla dcerou Barthelemyho Mognisa de Perestrello, italského šlechtice, usazeného v Portugalsku, bývalého důstojníka v tělesné královské strážci, jednoho z chráněncův infanta dona Henriqua, a jenž ve své hodnotě dokonalého námořníka byl přidělován k posledním objevným výpravám. V odměnu za jeho služby mořské podnikatel plaveb don Henrique jmenoval ho guvernerem v Porto-Santo a splnomocnil ho k osazení tohoto ostrova, kdež velké statky byly mu uděleny na věčné časy. Poněvadž však mu chyběly dostatečné kapitály, jeho kolonisační pokus překažen hned v začátcích. Vzdělání půdy opřela se překážka jak vážná, tak směšná. Ně-

kolik králeků na ostrov přinešených rozhojnilo se tam v krátké době s takovou plodností, že rychlým plemeněním pustošili zuřivě vše, co kolonisté, ještě máločetní, podnikli. Tito malí čtyřnožci okusovali všechny byliny, ničili v noci plantáže a malomyslností plnili srdce rolníků.

Guvernérství na Porto-Santo nepřivodilo Bartoloměji Mognis de Perestrellovi než starosti a výlohy. Země, zničená rozsáhlou jalovostí svých statků, pozůstaviv vdovu se třemi dcerami, jejichž spanilost a ctnost tvořily hlavní část jejich věna.

Tento nedostatek jmění nezabránil Kolumbovi, by nenabídl ruky své dceři Felippě.

Krištof Kolumbus pokračoval v kreslení map a v opisování rukopisů, by zabezpečil si svůj chléb každodenní, poněvadž věno jeho ženy sotva by stačilo na jejich živobytí! Nicméně hodnost, již zaujímal jeho tehán, styky vztahující se k tomuto ctnostnému svazku, zjednaly mu přístup do nejvznešenějších kruhů. Král Alfons V., jenž aniž by podnikal velké námořní výpravy, přece tradiční a pudem zaujímal se o věci moře, připouštěl rád do své společnosti tohoto cizozemského námořníka, jehož rozprávka ho neodolatelně zaujímal.

Po kterých podivuhodných cestách vede Prozřetelnost vše k svému cíli! Vyvodí z pohromy dobrodiní pro toho, jenž se zdál její obětí. Kolumbus proti vůli své zahrán byl do středu ideí, jež měly rozšířiti jeho obzor, u jediného národa, jenž oddával se objevům, a nabývá čím

dál tím pokročilejších pojmův o Oceáně a oblastech jižních.

Myšlenka, jež vzrůstala mlčenlivě v jeho duchu, zárodek, jež tam rozjímání zúrodňovalo, studium a jeho vášnivá kontemplace díla božského doznaly najednou v lůně jeho vlastního krbu rychlého rozvoje. V důvěrných rozhovorech jeho tchyně, žena to neobyčejně zbožná, velká horlitelka pro Církev, dojatá jeho náklonností k pronikání neznámého, jeho žádostí, by objevil krajiny neznámé, — vypravovala mu o životě svého manžela, jenž byl velmi obratným námořníkem. Sdělila mu, jakým způsobem spolupůsobil při objevu mnohých ostrovů. Svěřila mu poznámky a denníky z cest jeho tchána. Z těchto pozorování Kolumbus vyvodil brzy oporu pro svůj záměr. Přezkoumal celý postup Portugalců na pobřeží Guinee a cestu, již sledující, tam přistáli. Po nějakém čase odplul s donou Felippou, svou ženou, by se uvázal v držbu jalového ostrova Porto-Santo; strávil tam jistý čas. Právě zde narodil se mu první syn Diego.

Obklopen jsa nesmírností vln, v oslňujícím světle tropického slunce, Kolumbus pociťoval, jak v propastech ducha jeho zraje nadpřirozená idea, smělejší záměr než všechna dosud známá hrdinství. Co viděl, co slyšel, jen ho utvrzovalo v smělých jeho vývodech. Jeho zvyky, jeho náklonnosti, jeho styky v sousedství a s přibuznými jakoby byly předem přistrojeny, by sloužily k plánu, jenž se utvářel v hlubinách jeho nitra.

Druhá sestra dony Felippy měla též práva

na statky Porto Santo. Stala se ženou urozeného námořníka, Pedra Correa, jenž byl guvernérem tohoto ostrova. V důvěrných besedách u rodinného krbu Kolumbus mohl sdělovati své kosmografické názory tomuto plavci, shromažďovati jeho zkušenosti. Naskytla se mu příležitost k cestám na nejbudálenější ostrovy Atlantika, daleko od břehův afrických. Připlul na Madéru, na Azory. Přistál na pobřeží Guinee, navštívil ústí řeky Zlaté, el rio d'Oro, pobyl na tvrzi Svatého Jiří u Dolů, rozšiřuje tak šíši svých zkušeností a řadu svých srovnávání.

Pedro Corea vyprávěl mu, kterak spatřil v mořských zátokách ostrova kus dřeva, jemně zpracovaného, a zahnaného větrem západním k pobřeží, jakoby bylo přišlo z druhé strany moře. Na Azorách dozvěděl se, že západními větry vlny hnaly k břehům Graciosy, Faylu, veliké sosny, jichž druh byl neznám. Ujišťoval ho, že na ostrově Květin nalezly se na mělčinách dvě mrtvoly, jichž vzezření lišilo se ode všech ostrovanů. Tvrdilo se též, že setkali se plavci s loděmi plnými lidí neznámého plemena. Jistý důstojník portugalského námořnictva, Martin Vincente, svěřil mu, že na čtyři sta padesát mil od Evropy k západu vylovili z vln kus dřeva dokonale vyřezávaného, jež větřík od západu hnál několik dní na dohled od jeho lodi. Jiný lodník, Antonio Leme, jenž se oženil na Madéře, vyprávěl mu, že plaviv se velmi daleko na západ, zpozoroval tři ostrovy na nejzazší obzorové čáře na západě.

Tyto zprávy, jimž příkládán velký vliv na

rozhodnutí Kolumbovo, nebyly než dráždidlem jeho pozornosti; avšak nebyly valně spolehlivé, v žádné souvislosti vespolek, a tedy nikterak na jeho přesvědčení nepůsobily. A ten, jenž je sbíral, uměl převést je na jejich pravou hodnotu.

Jeho rozhodnutí, by odebral se na objevování zemí, jež tužil na západě, bylo od r. 1474 v něm ustáleno. Prostřednictvím jistého Toskánce, usedlého v Lisaboně, zapředl korespondenci s nejproslulejším tehdy mužem Itálie, lékařem z Florencie, Pavlem Toscanellim, matematikem a kosmografem, jemuž na cestách do Říma byly jako domácímú dvěře ke dvoru papežskému otevřeny, a jehož král Portugalský žádal o dobrozdání v záležitostech týkajících se geografie a plavby.

Ze dvou jediných úryvků, jež se nám zachovaly z korespondence Kolumbovy s lékařem Pavlem, vyplývá:

1. Že před měsícem červnem 1474 Kolumbus sdělil učenému Florentšanovi záměr své plavby na západ.

2. Že Toscanelli pohroužil se s živým zájmem do listů Kolumbových a usoudil, že jeho přání, by dosáhl východu západem, jest myšlenka veliká a vznešená; a že již Kolumbus vyprávěl mu o neocenitelných výhodách, jež by z toho vyplývaly pro veškeré křesťanstvo. Prosíme, by se dobře zapamatoval tento fakt a toto datum. Neboť toto jediné slovo „křesťanství“ zahrnovalo již účel, úplný rozvoj a odměnu ideje Kolumbovy.

Osmnáct let předsevzetí to zráló.

III.

Roku 1476 Krištof Kolumbus dočkal se čtyřicátého roku, odhodlal se pokusit se o uskutečnění svého plánu. K vůli tomu obrátil zraky své přirozeně ku své vlasti; toužil po tom, by se súčastnila cti takového objevu. Portugalští spisovatelé předstírali, že Kolumbus nabídl předně Portugalsku prvotiny svého projektu. Někteří historikové, kteří nepochopili tohoto vznešeného charakteru, opakovali to po nich; avšak vlastenectví Kolumbovo bylo příliš upřímné, než aby nepamatovalo předně na město, k němuž ho poutaly rodinné náklonnosti a poetické obrazy jeho mládí.

Odebral se tedy do Janova a nabídl svůj plán senátu. Zavazoval se, že vystrojí-li mu několik lodí, projede úžinou Gibraltarskou a že se vydá k západu do širého oceánu a pojede, až najde zemi, kde roste koření, a že tak objede svět. Avšak kosmografické důvody, o něž se opíral, nemohly býti oceněny urozenými údy této společnosti. Janovani, jakkoliv hbití a neohrožení v pánvi moře Středozemního, neoddávali se dobrodružstvím na širém moři. Pokrok, jež činili každého dne Portugalci v geografii, ještě jich příliš nedojímal. Považovali se za odborníky v povolání plaveckém, mysleli, že nelze jich předstihnouti a prohlásili nabídku svého krajana pyšným poblouzněním. Předstírali nouzi v pokladně, vyčerpané značným zbrojením; a konečně, by snad snížili hodnotu nároků Ko-

lumbových, pravili mu, že tato touha po objevech není senátu novinkou; že již mnoho výzkumců zaplatilo smrtí svou odvážlivou zvědavostí; archivy republiky to potvrzovaly. Četlo se tam, že dvě stě let před návrhem právě radě předkládaným dva kapitáni z nejvyšší šlechty, Tedisio Doria a Ugolino Vivaldi, vypravili se na Velký oceán, aniž by se kdy jaká zpráva donesla o jejich osudu.

Odmítnut senátem Janovským, Kolumbus, jenž chtěl naprosto, by všechny výtěžky z jeho objevu jen Itálii plynuly, odebral se do Benátek, neboť republika svatého Marka zdála se mu ohledně financí a námořnictva schopna, by podporovala jeho záměry. Avšak rada, nedbajíc bystroti jeho ducha a snažného naléhání, co nejlépe podporovaného vědeckými vývody, nepřijala jeho nabídky.

IV.

Jestli toto dvojí odmítnutí a snad i zřejmá nemožnost, by se s nadějí na úspěch obrátil bezprostředně k jinému státu, nutily Krištofa Kolumba, by odročil uveřejnění svého projektu, nepřestal méně bedlivě ve svých pozorováních a snažil se i na dále rozšířiti řadu svých kosmografických zkušeností. Vidíme ho po roku, an plaví se přes moře Německé a zajíždí daleko do moří polárních. V měsíci únoru nalézal se více

než sto mil za Islandem a zjistil zajímavé zjevy pro hydrografii. Všude od pošmurných obzorů severu, od sploštěných nebes tohoto ostrovu dalekého, ultima Thule starých, k zářivým nebesům krajin tropických, svou mohutnou schopností generalisační, shromažďoval do svého zápisníku soulad země a nebes, usiluje o to, by pronikl poesii zjevův a vyvodil princip velkých zákonů globu. Přecházejí z rozjímání děl Božích k bádání v dšlech lidí, zasvěcoval v okamžicích pozemského pobytu prohledávání spisů filosofů, historiků, přírodopytců všechny hodiny, jichž nepoužil k opisování rukopisův a k sestrojování zeměkouli, jichž výtěžkem opatřoval svůj každodenní chléb.

Pokračoval takto ve svých cestách, z nichž neplynul mu jiný prospěch, než znamenitá zkušenost v plavbě; pak žil v trampotách a v práci až do okamžiku, kdy král Jan II., jenž nastoupil po Alfonsovi V., svém otci, jakoby hodlal k rozkvětu přivésti tradice svého strýce, slavné paměti dona Henrika.

Tento mocnák shromáždil do svého námořnictva plavce prvního řádu, skutečné muže mořské, jakými byli Diego Cam, Bartoloměj a Petr Diaz. Po příkladě strýcově přijímal do svých služeb každého cizince, jež pokládal za opravdově způsobilého. Když se zdál Kolumbovi okamžik vhodný, nebylo mu nesnadno, by si zjednal volné slyšení a vyložil svůj plán. Jeho příbuzenství se dvěma guvernery Porta-Santa, jeho předešlé styky s otcem královým musily mu zabezpečiti dobrotivé přijetí.

Při první rozmluvě a od počátku ukázalo se, že Jan II., překvapen novotou plánu, jenž převracel všechny ideje, dosud v kosmografii při- puštěné, málo projevoval ochoty, by se vpravil

Král Jan II. Portugalský.

do jeho náhledův; avšak později sůčastniv se dalších porad, zváživ skutečnou hodnotu důvodů Kolumbových pochopil, že v hloubce tohoto návrhu tkvělo cosi nesmírného a vyššího. Následkem své povýšenosti ducha a své přichylnosti vědám přírodním král cítil, že se při-

znivě kloní ke Kolumbovi. Unesen jeho ušlechtilou jednoduchostí a prostotou i přímou důvěrností, odhodlal se Jan II. k nákladu výpravy. Nicméně přál si, dříve než se zaváže, poznati určitě, jaké odměny by žádal Kolumbus v případě, že by se podnik jeho zdařil.

Portugalsko podporovalo objevy velice štědře. Z pravidla půjčovalo správcovství nad ostrovem nebo krajinou tomu, jenž je zabral ve jménu koruny. Mnohdy zvýšil se ještě tento úřad nějakým čestným titulem. Naděje na takovéto vysoké odměny rozohňovala kde kterou obrazotvornost. Avšak podobnou odměnou nechtěl se za nic spokojiti tento muž, jenž zhubeněl při kreslení map a opisování rukopisů, by uživil svou rodinu. V jeho očích tato odplata byla nuzná, skrblická; zdálo se mu, že znehodnocuje velikost jeho podniku. Stanovil tedy své požadavky. Tolik byly královské, že panovník se tím poněkud rozmrzel, a dříve než svolil, chtěl podrobiti záměr ten a možnost zdaru učencům na posouzenou. I ustanovil komissi o třech členech: doktora Diega Ortize de Cazadilla, biskupa z Ceuty, Roderiga, svého lékaře, a žida Josefa, rovněž lékaře a mistra v kosmografii.

Kromě několika Portugalců, nezasluhujících však zde víry, naopak oprávněně podezřelých, všichni historikové přiznávají, že nejistota králova byla pouze záminkou. Zdráhání Jana II. pocházelo jediné odtud, že požadavek Kolumbův byl považován za přemrštěný a pyšný, ačkoliv byl učiněn jak prostě, tak s upřímnou skromností.

Jest zjištěno, že kdyby se byl býval spokojil s doživotní správou krajin objevených s přídavkem čestných titulů a některými dědičnými výsadami k tomuto důstojenství, záležitost by se byla snadně skoncovala. Jak pak by neměl král zhrdati s tak vysoká těmito výhodami, když Kolumbus svým nárokem měl se trůnu neobyčejně přiblížiti! Kdyby nebylo nesmírných těch požadavků, obzřetně zdržované rozhodnutí Jana II. bylo by ho ihned vybavilo z umrtvující loudavosti, již se později měl podrobiti. Probereme dále podmínky, jež přesahovaly velkodušnost krále, a předložíme je vašim zrakům. Jestli bylo Křištofu Kolumbovi třeba velkých poct, nebylo mu méně zapotřebí velkého bohatství; neboť on měl uspokojiti jistou myšlenku a toto uspokojení bylo jedinou odměnou, již považoval hodnou jeho podniku. Až ji zjevíme, bude ospravedlněna jeho neporovnatelná ctižádostivost u každé duše křesťanské.

Vědecká komise ve své zprávě usoudila, že návrh Janovanův třeba zavrhnouti. Patřila na záměr ten jako na snění jalového snu. Avšak povýšenost ducha, jež charakterisovala krále Jana II, hájila sama záležitosti Křištofovy. Bezděčně pojal důvěru k tomuto cizinci, tak chudému a tak pevnému ve svých požadavcích. Nedbaje náhledu komise, i na dále zajímal se vážně s plánem Kolumbovým a vznesl jej výminečně na vysokou radu, již složil z předních hodnostářů portugalských.

Rada ta, aniž by projekt nějak projednala, ztratila jej dokonale se zřetele, věnujíc se jedině

otázce životního zájmu pro monarchii portugalskou: znovuzapočetí výprav, podnikaných infantem don Henriquem a přerušených za poslední vlády. Přiznivě vyslovila se o objevech, avšak úplně pomlčela o projektu Kolumbově.

Toto zasedání rady jest vzácným dokumentem v historii Krištofa Kolumba. Vyplývá z něho, že v době té již hlásání evangelia bylo přiznaným a definitivním účelem jeho podniku.

Přece však povrchní a pohrdlivý způsob, jímž vysoká rada odložila projekt Kolumbův, neuspokojil ani spravedlnosti, ani tak jasného ducha Jana II. Odsouzení nebylo souzení. Při rozmanitých příležitostech svěřil se s ním svým domácím. Ti snažili se krále z toho vyvést. Představovali mu, jaké nepřijemnosti mohou snést se na královský majestát z vážně učiněné smlouvy ohledně plánu, jenž nebyl snad než učeneckým preludem obchodníka s knihami. Vnukli mu, by učinil zkoušku s projektem dle vlastních myšlenek, poskytnutých tímto cizincem.

Zatím čas ubíhal.

Dvůr se neměl k ničemu, by učinil přítrž nejistotě. Kolumbus, pevný a odhodlaný, opásán jsa tou přísnou trpělivostí, jež slouží za zbraň duším silným, vyděláváje denní chléb únavnou prací péra svého a kružidla, živě ducha každou knihou, již koupil a přečetl, dříve než ji odbyl, nabyt průběhem této nucené nečinnosti vědomostí jak rozmanitých, tak důkladných.

Konečně mocnář vlastní svou úvahou byl přiveden k tomu, že třeba rozhodně podniknu

toho se odvážiti. Posud zdržovala ho přehnaná odplata, již si žádal Janovan. V těchto rozpacích jeden z jeho rádců našeptal mu, kterak usmířiti jeho touhu po výpravě s tím, čemu říkali důstojnost koruny. Tento prostředek záležel v tom, by se opatřil tajně plánem a návody Kolumbovými některý dobrý portugalský námořník, a aby byl odeslán k objevu cestou naznačenou. Jakmile by se zjedňala známost země, již hledal Kolumbus, nebyli by povinni uděliti mu tak velkou odměnu; a tento úskok byl by Janovanovi spravedlivým potrestáním za jeho neústupnost v nesmyslných nárocích.

. Běda! Jan II. zapomněl, že byl šlechticem.

A tak klamný paprsek naděje ozářil trudně jednotvárný život, jež vedl Kolumbus, stále čekající. Královské poselství vyzvalo ho, by vložil bez prodlení podrobně svůj záměr, by předložil důkazy a doklady; by se tak mohly prozkoumati důkladně i theorie i prostředky k provedení jeho plánu. Kolumbus nejsa schopěn domnívati se na tak vysokém místě šalby, vydal bez nedůvěry plán, poznámky, mapy, jedním slovem vše, čeho bylo třeba k provedení jeho podniku. Ihned jeden z nejbratnějších kapitánů portugalského námořnictva byl odeslán s jednou karavelou, by zdánlivě jel zásobit potraviny ostrovy Kapverdské, s tajným však posláním, by plul k západu na objevení neznámých zemí, dle údajů, jichž opis mu byl zaopatřen a odevzdán.

Největší tajemí bylo příznivo tomuto oloupení genia. Avšak i když vylákali na Kolumbovi jeho

vědecké základní myšlenky, jeho odhodlanosti, pevnosti povahy, jeho víry, povýšenosti jeho hledisek, tajemných to darů, jichž se mu dostalo s hůry ku splnění jeho díla, nemohli mu vyrvati. Po několika dnech plavby k západu směle podniknuté, mužstvo lodní počalo žasnouti nad rozsáhlostí moře a lekati se cesty. Tito muži třásli se před nezměrností. Bouře zdvihnuvši se zvýšila jejich poděšení; Pán nebyl s nimi; zmatený koráb náhle se obrátil a vrátil se zahanbeně, odkud vyplul, by spáchal pokoutně toto násilí. A tu, jak se stává v podobném případě, zbabělci stávali se chvástaly a posměvači. Veplyše do přístavu, uváděli v posměch projekt Janovanův. Je prý to jen marnivá, vychloubavá výstřednost. A tak sami chlubnou žvanivostí zradili později tajemství tohoto pokusu skoro svatokrádežného.

Tato zrada pronikla hluboce srdce Kolumbovo. Ve svrchované přímosti své pocítil ohavnost královské zpronevěry. Avšak již byl zvyklý utrpením duše. Od nějakého času kromě ostatních zkoušek hořce nesl, že byl smrtí oloupen o družku svých nadějí, matku svého syna, urozenou Filipu, jedinou útěchu svého chudého krbu.

Kolumbus mlčel a patřil k nebi.

Zatím však král se dověděl, že loď neplula tolik dní a tolik mil, jak vyznačeno bylo v návodech, ukradených Kolumbovi. Chtěl zapřísti nová vyjednávání. Byl by teď udělil vše, co tak dlouho odmítal. Avšak Kolumbus, ačkoliv u veliké bídě, rozhodl se, že nikdy nebude vyjednávat s dvorem, schopným takových hanebností. Stavěl

Ferdinandus

Král Ferdinand Katolický.

se, jakoby nechápal, jakoby nevěděl o nových plánech krále. Pokračoval v ústraní ve svých skrytých pracích. Zvěděl však z dobrého pramene, že mocnák chce ho stůj co stůj připoutati smlouvou k svému podniku, rozhodl se neustoupiti a maje se všeho možného obávati od rádců koruny, kdyby trval ve svém odporu, zpeněžil bez hluku, co mu po jeho ženě právem příslušelo, připravil se opatrně k odjezdu, a ku konci r. 1484 uprchl tajně z Lisabonu, veda s sebou svého mladého syna Diega, jehož jemné rysy upomínaly na krásu jeho matky.

Po moři unikl Krištof Kolumbus z Portugalska.

Plul do Janova.

Přes odmítnutí nejjasnější republiky, jehož s bolestí zakusil před několika lety, čerpal ze svého vlastenectví odvahu, by vzdoroval znovu pochybám a pohrdání rodného města. Prostředky republiky už jí nedovolovaly, by postrádati mohla několik korábů, o něž by musila loďstvo své připraviti, kdyby se chtěla pokusiti o dobrodružnou výpravu, již nic předběžného neospravedlňovalo. Kolumbus nepopadl z cesty té ničeho kromě potěšení, že znovu spatřil svého úctyhodného otce, že mu mohl předvésti jeho vnuka, a vyprositi požehnání staříčkého pracovníka na hlavu tohoto dítky, jež se mělo spřízniti jednoho dne se dvěma panovnickými domy: španělským a portugalským.

Duše starého kramplíře zachvívala se plešáním otcovské lásky, slyšíc o záměru synově. Neboť jestli Dominik Kolumbus znal odmítnutí

obou republik a baživost portugalskou, znal rovněž pevnost úmyslu, horoucí víru, ba tušil nejasně i povýšenost ducha svého prvorozeného syna. Věděl, že Krištof předsevzal si doplniti objem země, přijíti tak k národům modlářským, neznajícím příchodu Kristova, a rozvinouti před nimi lesk korouhve spásy! Tyto výlevy, skryté před světem, omlazovaly duši starcovu. Takové veliké vyhlídky, spatřené na prahu hrobu, proměnily v zářící červánky soumrak jeho posledních dnů. Byly mu náhradou za dlouhé trampoty a odměnou za příklady, jakož i za křesťanské vychování, jež dal svým synům.

Zahrnuv po dobu svého krátkého pobytu láskou svého otce a zajistiv jeho potřeby pro nepřítomnost, Kolumbus rozhlédl se po křesťanských mocnostech v Evropě, by vyvolil korunu, jež by chtěla míti podíl na cti, jaká měla vyplynouti z jeho plánu. Zdálo se mu, že pro horlivost, s jakou hájilo víry, pro neohroženost, s níž odráželo Maury, pro svou rytířskou povahu, své prostředky námořnické, zvláště pak pro přeslavnou pověst obou svých panovníkův tehdy spolu panujících, Ferdinanda Aragonského a Isabely Kastilské, že Španělsko zasluhuje přednosti. Od té doby mlčky vešel s ní ve spojení, jsa jakoby od ní přitahován. I odplul při prvním větru západním do tohoto království, svěřiv se jedině pomoci a ochraně Prozřetelnosti.

KAPITOLA TŘETÍ

I.

Půl míle od Palosu směrem k oceánu vypíná se srázné a skalnaté předhoří, kdysi obklíčené věncem vinic, sem tam ozdobených fíky, a na vrcholu korunované leskem borovic na způsob okolíku. Nad tento šumící vrcholík stromů, z nichž dýchala vůně měsíci se s vůní mateřídoušky a levandulí, vyrůstajících na úpatí, vztýčil svou zvonici, sám zakryt jsa lesem, klášter, podoběn hnízdu holubice v cypřiších.

Tento klášter, jež tehdy obývali řeholníci svatého Františka, byl zasvěcen Svaté Panně. Jmenoval se Santa-Maria de la Rabida. Byl zbudován na sbořeninách jednoho z těch chrámů, jež pohanství tak rádo vztyčovalo v posvátných hájích a na místech vyvýšených. Stavba ta, cele natřená zažloutlým vápnem po způsobu arabském, neskytala žádné jednotnosti stylu. Bylo patrné, že se přistavovala v rozličných dobách dle potřeb, bez ohledu na souměrnost architektury; hradby uzavíraly dva vnitřní kláštery, kapli s portálem špičatě lomeným a zahradu, kde maurské jasmíny dloužily se mezi točitým révovím, jež prstencovalo se nad stezkami letních procházek, olemovaných citronníky a rozmarýny.

Rozhledem se střechy kláštera, jehož kópule, obehnaná zděným zábradlím, mohla druhdy sloužiti za hvězdárnu, lze obejmouti na pevnině široký obzor. Od plání zavlažovaných Guadalquivirem až k horám portugalským, jichž základy omývá Gaudiana, vymezující hranici, spočítati možno četné proudy vod a víscky provincie Huelva, zatím co na moře ztrácí se pohled v nesmírnosti azuru.

V červenci r. 1485 byl ustanoven v tomto klášteře otcem kvardiánem muž, na němž jeho současníci provinili se nevděkem, jenž však nesmí býti zapomenut v našich dějinách.

Tento řeholník, podřizuje se ochotně řeholi svého ústavu, poskytoval svému klášteru příklad dokonalého žáka svatého Františka. Byl člověkem bohabojným a pověst o jeho zbožnosti překročila zdi kláštera de la Rabida. Najednou byl povolán ke dvoru. Královna Isabella mnohdy vyhledávala jeho rady; tolik si ho vážila, že svěřila svědomí své pronikavému pohledu tohoto mnicha. Stal se jejím zpovědníkem; avšak pokorný Františkán nemohl snést hluku dvora. Tento klášterník netoužil leda po klidné pravidelnosti svého kláštera; svými usilovnými prosbami dosáhl konečně, že se tam směl vrátiti. Královna nechtěla v něm pouze řeholníka svatého života, duchovního vůdce a velkého theologa; chtěla jeho skromnost, jež však nemohla zatajiti úplně jeho vědomostí; viděla v něm obratného hvězdáře a výtečného kosmografa. Svědectví, jež vydala jeho vědě, tak jeho jemné povaze, dochovalo se až na naše dny.

Tento Františkán jmenoval se bratr Juan Perez de Marchena.

Vroucí zbožnost nikterak mu nepřekážela v náklonnosti k mathematice, a jeho mnohonásobné exaktní vědomosti nikterak nevadily jeho zálibě v literatuře. O rozmanitosti jeho vzdělání nelze pochybovati. Císařský letopisec Oviedo praví, že tento mnich byl velkým kosmografem; královský dějepisec don Antonio de Herrera dodává, že byl „velký humanista“, totiž učenec a literát. Historik Indů, Lopez de Gomara, zmiňuje se rovněž o jeho literárních a zvláště o vědeckých vědomostech. A výbornost jeho ctnosti byla dosvědčena, svrchovanému veleknězi Lvu X. prvním biskupem Antil. Msgr. Alessandro Geraldini mluví „o jeho životě zbožném a o jeho svatosti ze všech stran uznávané“.

Vylíčovše intelektuální a asketickou povýšenost tohoto Františkána, můžeme jej sledovati v obraznosti na střeche, kde jakožto astronom zbudoval jakousi observatoř. Neužíval svých předností superiora, než aby rozšířil pole svého rozjímání a aby prodloužil hodinu svých studií.

Často, když jeho řeholníci odpočívali ve spánku v jasných nocích, Otec Jan Perez de Marchena, povznášeje duši svou k Tvůrci světů, sledoval pozorně harmonický běh hvězd. Oheň jeho myšlení jako plamen svíce zářil samotěn na tomto svahu. Za dne, v okamžicích, kdy nevolaly ho bohoslužby do kůru, vystupoval na totéž místo svých pronikavých a smělých intuicí, jichž snad v celém Španělsku nikdo tehdy

netušil. Při pohledu na vlny, zabíhaje zrakem do nedohledných dálav k západu, tázal se sama sebe, zda za těmi prostorami, jichž nikdy žádná plachta nepřeletěla, rozprostírá se skutečně říše MOŘE TEMNÉHO, onen hrůzyplný oceán, zvaný tak k vůli temnotám, jež zastíraly jeho povahu, jeho hloubku, jeho nevyzkoumatelné hranice.

Již tato pochybnost znamenala pokrok.

Ohledně MOŘE TEMNÉHO víra kosmografů byla neobyčejně zmatena. Jedni jistili, že kdyby se plulo k západu přímým směrem po tři léta, nedosáhlo by se ještě břehu. Jiní zase, že vlny MOŘE TEMNÉHO valí se do nekonečna, a že tam není břehů. Dle svých různých mínění o podobě země každý mistr v geografii různil se soustavou MOŘE TEMNÉHO. Avšak Otec Juan Perez de Marchena, aniž by se dál šálití arabskými geografy a věhlasnými námořníky, tázal se, zdali tam za vlnami nejsou země křesťanům neznámé. Jeho péče o spásu národů, kteří nevěděli o Kristu, přání, by svaté jméno Ježíšovo bylo velebeno všemi národy, vedly ho ustavičně k této otázce: „Nebylo by ničeho za tímto prostorem?“

Jeho předtuchy vždycky mu dávaly odpověď přisvědčující. Kvardián de la Rabida, nezávisle od theoretických vědomostí, svými hojnými styky s námořníky z Palos, malého to města, dnes opuštěného, avšak v oné době střediska vzdálených styků, byl velmi obeznámen s výpravami Portugalců na západním pobřeží africkém a dobře zpraven o objevech na Azorách a u mysu Zele-

ného. Ovládal obecný názor lidu pomohského ve svém sousedství.

Jednoho dne, nejsa zaměstnán prací svého úřadu, šel kolem obydlí bratra vrátného; i pozoroval zvenčí v hovorně Garcia Hernandez, klášterního lékaře, jenž vrátil se z Palosu, a pozoruje s překvapením pocestného, jenž, přišed pěšky v průvodu malého dítky, na toto místo tak ustraněné od cesty, žádal bratra vrátného o trochu vody a o kousek chleba pro svého syna. Otec kvardián povšimnul si výrazné tváře tohoto muže, v takovém odporu s jeho bídou. Poznáváje po jeho jazyku, že jest cizincem, počítal zvědavost, smíšenou se zájmem, a ptal se ho, odkud přichází a kam jde. Pocestný mu odpověděl velmi prostě, že přišel z Itálie a že jde ke dvoru vyhledat královských manželů, by jim světil důležitý záměr. Otec kvardián vyběhl cizince, by vstoupil do kláštera, by si tam poněkud odpočal; cizinec pozvání přijal.

Byl to Krištof Kolůmbus.

Kterak se ocitl v tomto klášteře? Toho nikdo by nám nedovedl pověděti.

Nechť v kterémkoliv přístavě vystoupil ná břeh, ať v Port Sainte-Marie, ať v San-Lucar de Barrameda, ať v Higuerra, neb i v Palosu: jeho přítomnost v klášteře de la Rabida nevysvětluje se přirozeně. Tento monastýr, tehdy úplně skrytý v borovicích a viditelný jen od moře, nalézal se stranou přímé cesty, již měl jíti Kolůmbus do Huelvy. Jen zblouděním mohl se tam dostat. Byl tam přiveden jednou z těch náhod, obdivu-

Isabella

Královna Isabella Katolická.

hodně vypočtených, jež nám zjevují zasáhnutí vyšší moci, před níž se klaníme.

V tomto okamžiku Kolumbus nešel, jak tolikrát se opakovalo, do Huetry k svému švagru Pedro Correovi, bývalému správci z Porto-Santo, nýbrž do Huelvy k neznámému Španělovi, jménem Muliarovi, jenž se oženil s nejmladší sestrou jeho ženy, a již byl by světil své dítě, dokud bude usilovati o to, by získal dvůr kastilský pro své záměry.

Zajisté, jestli způsob, jímž Krištof Kolumbus přistál v Portugalsku, byl poetický a romaneskní, způsob, jímž Prozřetelnost přivedla ho na břehy Španělska, jest neméně podivuhodný. Když přichází bez protekce, bez jakéhokoliv doporučení, zbavený veškeré podpory, do země, neznaje ještě ani jejího jazyka, božská dobrota přivádí ho k člověku nejlépe připravenému na jeho myšlenky, nejzpůsobilejšímu, by pochopil a jej utvrdil v jeho poslání.

Pod hrubou látkou, jež pokrývala jeho hruď, Juan Perez de Marchena tajil ušlechtilé city vlastence. Ani věkem, ani vědou, ani umrtvováním a přísností života nescvrklo srdce jeho. Jeho rozpínavá duše uchovávala dojmy plné svěžesti a živosti. Těšil se onomu trvalému mládí, z ctnosti vyplývajícímu, jehož čas nikdy nedovede porušiti. Přijal bratrsky cizince, k němuž jej cosi prudce táhlo. Jakási důvěrnost nastala ihned mezi nimi, neboť již před jejím setkáním předcházelo nejtěsnější sdružení idejí, jaké jen může pojití dva duchy.

Otec kvardián po prvních důvěrných sděleních Kolumbových vybídl ho, by pobyl s ním, protože okamžik není přízniv, by předložil bezprostředně záměr svůj dvoru.

Tvrdilo se, že Otec Juan Perez poslal pro učeného svého přítele, téhož Garcia Hernandeza, lékaře řehole, sídlícího v Palosu, velmi obeznaného v mathematice, a že projekt Kolumbův byl mezi nimi probírán v mnohých poradách; že poznav, že jest rozumný, že by se dal provésti. Toť omyl, jež popřel hodnověrně vlastním svědectvím lékař Garcia Hernandez v soudní výpovědi.

Nikdo mezi Kolumbem a jeho hostitelem ničeho neprostředkoval.

Důvěra Otce Juana Pereza byla samovolná a naprostá, protože důkaz byl nezvratný; protože velké poslání tohoto cizince jemu se zjevilo; protože Františkán honosil se tím vzácným světlem srdce, jež osvětluje velké otázky, a aniž by je rozbíralo, hned je rozřešuje. Jeho kosmografické vědomosti stačily mu, by ocenil světovou soustavu člověka, jež mu poslala Prozřetelnost.

Vyslechl, pochopil a uvěřil.

A tak v tomto pokojném klášteře františkánském mohlo býti odhaleno nejširší pojetí lidského rozumu geniem, nadšeně přijatým. V tomto klášteře uvěřilo se slepě a rychle kulátosti země, existenci ostrovů a pevnin neznámých a tomu, že možno k nim se dostat, kdežto ve všech akademích, na všech školách, universitách, byli by patřili na tyto ideje jako na sen nemocného.

Kolumbus, stav se hostem Františkánů, zbaven jsa starostí o život hmotný, nejsa nucen vydělávati každodenní chléb, mohl věnovati veškerý svůj čas záležitostem duševním, rozjímání věcí božských. Tady pracoval na svém vnitřním zdokonalení. Četl modlitbou, čistotou státi se méně nehodným k naplnění nesmírného díla, jímž se cítil pověřen. Maje volný přístup do knihovny klášterní, mohl se zasvětit do svatých knih, prohledávati církevní spisovatele a vykladatele. Ví se, že studoval sv. Jeronýma, sv. Augustina, sv. Ambrože, sv. Isidora; že znal Skota a Mikuláše z Lyry, atd. Nepochybně zde to bylo, kde zjednal si tu rozmanitou znalost děl theologických, o nichž častěji od té doby důkaz podal. Jsme oprávněni říci, že práce Anděla školy¹⁾ a Doktora Serafského²⁾ ušlechtilé spekulativní otázky z metafysiky a morálky, nemohly odvrátiti jeho ducha od bádání méně namáhavého, avšak praktičtějšího, obecného to studia životů svatých. Rád rozjímal příklady těchto lidí, kteří rozmanitě Bohu sloužili: ti s pokornou vytrvalostí a skrytým hrdinstvím, oni skvělostí genia a zjevnou osvíceností; jedni i druhí stejně drahocenni v očích Páně, a ctěni v jeho církvi. Každý člověk téhdejší doby toužil z hloubi srdce po tom, by oslavil Ježíše Krista. Prosycuje se jasností božskou, již Písma svatá osvěcují rozum věřícího upřímně podřízeného, Kolumbus neobmezil se na to, by se jen probíral knihovnou,

¹⁾ Sv. Tomáše Aquinského.

²⁾ Sv. Bonaventury.

žil životem mnišským, účastňuje se studií a rozjímání Otce kvardiána, bohoslužeb a stravy řádové; poznal ducha svatého Františka. Oblíbil si jeho pořádek, jeho řeholi i šat.

A Otec Juan Perez zamiloval si zase v Křištofu Kolumbovi člověka právě tou silou, jakou již obdivoval se v něm kosmografovi, básníkovi, svrchovanému geniu. Bez rozpaku pravíme: zamiloval si ho tím více, že jsa jeho zpovědníkem, byl udůstojněn viděti nepokrytě víru, jež si zachovala čistotu a prostosrdečnost přes smělosti učenosti a neobyčejnost ducha. Mohl patřiti tváří v tvář na myšlenku obsáhlejší než svět, pokorně se sklánějící před soudcem, jenž mohl rozvázati a rozhrěšiti. Jakožto kněz přečetl jasně v hlubinách této duše, jež aniž by to věděla, odhalovala svou krásu tím, že odkrývala své chyby ve svátosti pokání; obdivoval se tak velkému geniu, spojenému s takovou pokorou. Žasl nad velikostí tohoto muže neznámého, v němž vznešené vlastnosti tak ladně se družily, že zdálo se, jakoby tvořily výhradně jednu jedinkou, kterou nazýváme ctností. Františkán ten poznal v Křištofu Kolumbovi známku prozřetelnostního předurčení. Právě proto zajímal se o jeho osud, a přilnul k němu oddaností, jež neskončila až s ním.

V okamžiku, kdy Kolumbus měl opustiti klášter de la Rabida, Otec Juan Perez zaopatřil ho malým peněžním obnosem, a odevzdal mu list naléhavého doporučení na jistého muže, důležitého u dvora, na převora de Prado, zpovědníka královnina, jehož dobrotivé zakročení

zabezpečiti mu mělo snadný přístup a příznivé přijetí. Poněvadž Otec Juan de Marchena soudil, že přes svůj šlechtický původ švagrová Kolumbova, žena chudého Muliara, nemohla by v Huelvě dáti vhodného vychování mladému Diegovi, svému synovci, chtěl se sám postarati o jeho vyučení. Tedy pod touto střešou chlebem, oděvem, knihami a láskou rodiny františkánské byl syn Kolumbův vyživován, odíván a pěstěn ve svém útlém mládí.

Host kláštera de la Rabida, maje od nynějška srdce upokojené a ducha volného ohledně svého dítky, propuštěn laskavě ctihodným kvardiánem a doprovázen jeho modlitbami, vypravil se na cestu do Kordovy.

* * *

Náboženská revoluce španělská, v níž dekretem stanoveno bylo potlačení klášterů, ohrožovala Rabidu příštím zrušením. Na štěstí štědrost vévody de Montpensiera zachovala nám skrovničky ten klášter, v němž byla prvně přijata idea, zdvojnásobivší svět.

Dne 11. března 1854 osvícený kníže ten, infantka jeho důstojná družka a obdivuhodná královna Marie Amalie šli poutnicky, by navštívili vznešený příbytek, jenž poskytl útočiště Kolumbovi. Upadal tehdy v trosky. Bylo ihned rozhodnuto, by se opravil, a roku následujícího skutečně se oprava provedla.

A tak, díky šlechetné této péči, obydlí Františkánovo, kterého přátelství jeho zvěčnilo,

---

---

bude zůstaven úctě našich potomků. Odvažujeme se tedy tuto poděkovati Jeho královské Výsosti za tuto ochranu a blahopřáti mu z hloubky svého srdce, že tak hodně pro Francii zaplatil kultu velkých památek dluh, jež zapomenulo vypořádati Španělsko.

KAPITOLA ČTVRTÁ

I.

Kolumbus přišel plný naděje, opatřen listem, od něhož očekával výsledek jak rychlý, tak účinný.

Zdálo se, že neobyčejná důvěra, jíž požíval převor de Prado, osvobodí ho od obyčejných průtahův a že mu dovolen bude bezodkladný přístup k Jejich Veličenstvům.

Avšak běda! přijetí této osobnosti mělo velmi hbitě rozptýliti tento sen. Nejen že mu převor ničeho neslibil, avšak ani mu nedovolil žádné naděje a neráčil ho ani vyslechnouti. Fernando de Talavera, jenž měl býti jeho pečlivým předvoditelem před panovnické manžely, stal se první překážkou zdaru jeho záměru. Jakoby tento člověk byl vyvolen, by zkoušel bolestně jeho trpělivost a jeho odevzdanost do vůle boží.

Bratr Fernando de Talavera z řádu Jeronymitů, převor u chrámu Panny Marie de Prado ve Valadolidě a zpovědník královský, nebyl snad duchem obyčejným, jenž by závistivě patřil na slávu bližního, nebo jenž by soustavně nepřátelsky choval se vůči jakékoliv nové ideji. Stejně obeznalý v literatuře i v theologii, sám před několika lety upřímně podporoval literární ruch, podněcený Isabellou. Moudrost jeho rad rovnala

se jeho skromnosti. Jeho vytrvalost v práci, jeho bystré kombinace rozmnožily důchody koruny o třicet milionů maravedů. Uprostřed lesku a nádhery dvora žil dále jakožto pravý řeholník.

Co o něm víme, nesevĕdčí nikterak o úzkoprsosti. Avšak jakkoliv učený a zbožný byl

Kláster La Rabida.

převor de Prado, nevyznal se v matematice a ve vědách příděrných a nebyl schopen posouditi něco z kosmografie. Nejsa fysionomistou, soudil dle zevnějšku, i musel nutně se klamati.

Vzezření tohoto cizince neznámého, chudě ošaceného, jenž přišel bůhví jak do Španělska, jehož jazyku učil se někde v předsíních, přicházejícího ku dvoru jedině s nahodilým doporučením mnicha, jenž sám nedávno vypraven byl do venkovského kláštera, vše to neposkyto-

valo mu mnoho příznivého o člověku tom a následovně o jeho projektu. Domníval se, že Otec Juan Perez de Marchena byl ošálen tímto blouznílkem. A tak nechal svého chráněnce křehnouti na schodech, v předstínech, v čekárnách, by zkoušel jeho trpělivost, by znudil mu a zošklivil zaměstnání čekatele a žadatele. Myslil, že mu tím prokazuje službu.

Možno z toho souditi, že převor de Prado, jenž si předsevzal nemíchat se do této záležitosti žádným doporučením, sotva byl nakloněn k tomu, by zažádal o slyšení u královských manželů pro tohoto Vlacha. Byl toho mínění, že by se provinil proti Jejich Veličenstvům, kdyby je připravil v jejich neodkladném zaměstnání o několik okamžikův, jež měli věnovati dobrodruhovi, kterýž maje sotva kabát, přišel nabídnout jim království. Kolumbus musel tedy trpěti a zápasiti marně s předsudky toho, jenž měl mu býti protektorem. Po dobu těchto beznadějných a neplodných pokusů, vydav se ze všech peněz a pocítuje krutě tíseň bída, byl nucen, by se uživil, znovu vrhnouti se na opisování rukopisův a na zhotovování námořských map.

Ztracen docela uprostřed hluku v tomto nádherném a skvělém městě Kordově, proslulém elegantními rozpustilostmi a svým přepychem, Kolumbus cítil, jak jest zapomenut, osamocen, bez přátel, bez rodinných styků, vydán v šance nejtruchlejší opuštěnosti, když nedbajíc jeho nouze, urozená panna, v jejímž sousedství byl

ubytován, chtěla státi se útěchou v jeho neštěstí, chtěla se s ním spojití ve svazek nerozlučný.

Byla ze vznešeného rodu. Její původ převyšoval velice její jmění a její krása převyšovala její původ. Jmenovala se Beatrice. Zdálo se, že toto jméno, Dantem milované, schválně čekalo na Itala. Doña Beatrice Enriquezová příslušela urozenému domu Aranů, jedné z nejstarších rodin Kordovských, v níž ctnost přenášela se dědičností; bez ohledu na malé statky těšila se úctě, již nikdy samojedinému bohatství se nedostává.

Skrblivost historikův, často jejich mlčení a vždy nepřítomnost Beatrice Enriquezové při slavnostních příležitostech, několik slov Kolumbových na jeho smrtelném lůžku, zahalených čudným zamlčením, a hrubě vykládaných, vše to přivedilo proti ní všeobecnou předpojatost. Vskutku, staří historikové, připomenuvše sňatek Kolumbův, nemluvili dále o Beatrici Enriquezové. To proto, že nebylo, čeho o tom vypravovati. Její skromnost, povaha její záliby, jejich obyčejů, jež vzdalovaly jí od vznešených míst, kamž jí jinak urozenost vstup dovolovala, její přilnutí k rodnému městu, z něhož se nikdy nevzdálila, zabraňují, bychom jí sledovali v běhu jejího života. Její životopis obmezuje se na její sňatek, jako její štěstí na její manželství. Žena křesťanská těšila se skromně ze slávy svého chotě a nevynášela se tím před světem.

Co se týče Beatrice Enriquezovy, doklady jsou stručné, avšak určité. Vyplyvá z nich, že byla z vysoké šlechty a velké krásy. Její jmění,

nerovnajší se síce jejmú postavení, zajišťovalo jí nicméně neodvislé živobytí. Majíc však bratry, jest pravděpodobno, že dle zvyklostí doby a země, neobdržela věnem než „co jí zákonem patřilo“. Sňatek Beatrice Enriquezovy slavil se v Kordově ku konci listopadu 1486. Stala se matkou Fernanda Kolumba 29. srpna roku následujícího.

Jakoby toto spojení bylo prozřetelnostně připraveno, by připoutalo Kolumba svazky rodinnými k Španělsku, k oné zemi rekovné, jež se stala druhou jeho vlastí. Popatřme-li vážně, v jakých okolnostech uskutečnil se tento sňatek, překvapí nás podivný, výmínečný ráz jeho, stejně výmínečný, jako osud Kolumbův; objevuje se v něm sloučeno neočekávané, velikost a utrpení.

Tato náklonnost byla mohutná a šlechtěná u Kolumba, dojemná a poetická u Beatrice.

Nedbajíc svého šlechtického původu, svého mládí, své uchvacující krásy, provdala se za muže, tehdy beze jména, jehož rodina nebyla ani známá; bez výřečnosti, španělštinu ještě drmolil; bez mládí, byloť mu čtyřicet devět let; bez panictví, bylť vdovcem a syna měl na starosti; beze jmění, neměl ani pozemku, ani důchodu, ani movitostí. Zajisté jeho výrazné vzezření, ušlechtilost jeho podoby a jeho rozhovory prozrazovaly jeho povýšenost; avšak jeho oděv byl nutně chudý a bez okázalosti. Jeho vlasy úplně zbělené a vrásky jeho čela neposkytovaly již těch vyhlídek na dlouhou budoucnost, jimiž se vašeň tak ráda šálí. Nadějí jeho jedinou byl pouze záměr, třikrát odmrštěný radami vlády. Bez jakékoliv pochyby

Aranové a Enriquezové kladli překážky tomuto svazku, jenž je urážel v jejich dědičné pýše, v jejich zájmech, v jejich předsudcích, ba i v jejich rozumu, a musel se jim zdáti méně omylem srdce než poblouzením ducha. Nebylo možno, by opomenuli zrazovati z tohoto sňatku Beatrici, představovati jí Kolumba, tohoto neznámého cizince, jakožto odvážlivého chlubila nebo blouznivce. Musela ho obhájití před námitkami svých příbuzných, svých přítelkyň, opovrhovati klepy a výsměchem, touto zbraní, jež vždycky zatíná všem choutkám a překonává rozhodnutí povah obyčejných.

Naopak zase, že intelligence tak pevná, jak u Kolumba pozorujeme, podlehla zápalu srdce, krása dony Beatrice byla zajisté velmi neodolatelná, a její mravní vlastnosti tvořily zajisté s její osobností podivuhodně ladný celek. Jestli však se jí obdivoval pro její půvab, jistotně nezahořel k ní, než pro její náklonnost, a nemiloval jí než proto, že ona jej milovala. Vděčnost, tento ušlechtilý cit, jenž má své kořeny v nejhlubší lásce, sklonila v něžné to jeho muže, jehož nic nemohlo podmaniti, pokud se uzavíral v rozjímání nejobsáhlejší myšlenky o zemi.

Nebyl to nikterak sňatek smluvený, sňatek peněz nebo postavení; byla to čistá, nepřekonatelná náklonnost, silnější než ctižádost, zkušenost a neštěstí. Tento svazek byl tajemně určen Křištofu Kolumbovi jakožto vyšší zkouška. Bylo záhodno, by ji miloval veškerou vroucností svého srdce a pociťoval svrchované kouzlo její.

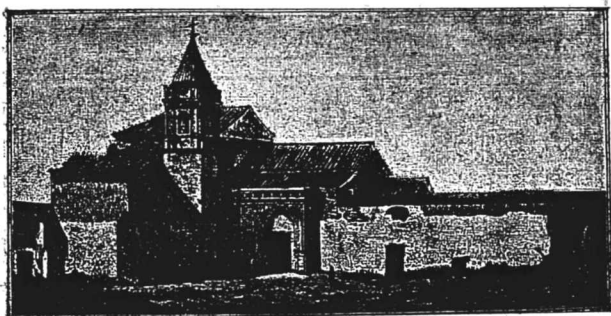
bytosti, aby, až bude nucen rozhodně opustiti milovaný pohled a žíti dobrovolně v dálce a odloučení k vůli vyplnění svého úkolu, zjednáno bylo větších zásluh jeho oběti, více vznešenosti jeho sebezapření. Oběť a sebezapření! O těch nikdo nikdy nemluvil a nikdo s nimi v historii neúčtoval.

Blaho, jež mu skýtala Beatrice, jako pokušení, vstoupivší na drsnou cestu, již měl projíti, nemohlo spoutati tuto duši, cele proniknutou svým posláním, aniž odvrátiti ji od jejího nesmrtelného cíle. Hned v Kordově ještě, nedbaje čarovných pout svého svazku, neméně vytrvale než před tím pokračoval ve svém bezúspěšném úsilí, by se domohl slyšení a aby se dostal až ku královským manželům.

Konečně, vytrpěv mlčky v skrytě množství sklámání a nepříjemností, docílil toho, že se seznámil s bývalým nunciem apoštolským, Měgr. Antoniem Geraldinim. Tento hodnostář na prosbu královninu přišel do Španělska, by ukončil vychování infantky, její prvorozené dcery.

Vysoká intelligence Antonia Geraldiniho připravila ho ku přijetí velkých myšlenek. Ve věku dvaceti dvou let ozdobeno bylo jeho čelo básnickým zlatým vavřínem za účasti a potlesku skoro celé Italie. Jeho předčasná vyspělost ve veřejných záležitostech nikterak neoslabila jeho šlechtného ducha. Jakmile bývalý tento nuncius poznal Kolumba, pocítil k němu živou náklonnost a stal se jeho přítelem, nedomnívaje se býti leda jeho protektorem.

Na jeho žádost velký kardinál Mendoza, první ministr, přijal v jeho přítomnosti cizího plavce. Obeznaletší jsa v záležitostech než převor de Prado a oceňuje lidi na první pohled, pochopil povýšenost Kolumbovu, jakmile jej spatřil. Vyslechnuv jej, zamiloval si ho a pojal tak vznešené mínění o jeho osobě, že považoval za svou

Kostel v Palosu.

povinnost promluvit o něm před královskými manžely. Tímto laskavým prostřednictvím domohl se konečně Kolumbus slyšení.

Přes chudobu svého šatstva a svůj cizokrajný přízvuk objevil se bez rozpaků a bez poníženosti před panovníky. Důstojnost jeho tváře, přísný půvab jeho chování s ušlechtilou důvěrností jeho řeči zaujaly jejich pozornost. Reklo by se, že to přestrojený král rozmlouvá se sobě rovnými. To proto, že zapomínaje na svou bídu, všecek jsa proniknut svatostí svého cíle, povznášeje se k výšinám svého poslání, představoval

se jako legát Prozřetelnosti, „vypravený s poselstvím“, dle jeho výrazu, k nejmocnějším z křesťanských knížat, a zvláště k nejhorlivějším ve víře, by jim předložil podnik, jenž by znesmrtelnil jejich království „prokázáním služby našemu Pánu, rozšířením jeho svatého jména a víry mezi tolika národy“, kteří snad ještě nevěděli o Messiáši. Oslaviti Spasitele, nésti evangelium, vzdělanost do krajín nejuvzdálenějších, využítkovati tak moc časnou, to znamenalo připraviti si nehynoucí korunu na věčnosti.

Upřímně a jedině jen na tento náboženský důvod spoléhal u královny kastilské. Výhody politické a obchodní, jež vycenil před vládou janovskou, benátskou a portugalskou, zde byly uvedeny jen jako přídavkem. První účel objevu, oproštěného jakéhokoliv lidského zájmu, byla tedy oslava Spasitele, rozpjetí církve Ježíše Krista. Hle, co historikové až do dneška pominuli mlčením nebo ponechali v mlhavé zmltí!

Kolumbus, muž žádostí na způsob Daniele, všecek prodchnut duchem Božím, věda o něžné zbožnosti královnině, a dosáhnuv přízně její pozornosti v odměnu za svou sympatii, dovolil mluvíti svému srdci. Jeho výmluvnost pronikla srdce Isabellino. Od tohoto prvního okamžiku poutal ji nevysvětlitelný zájem k tomuto cizinci, jehož jasný pohled, čelo geniem ozářené, jazyk plný vrozené vzletnosti a vznešenosti, přes mnohé nesprávnosti a nedokonalosti v přízvuku, prozrazoval povýšenost a probuzoval v posluchači důvěru s úctou a vážností.

Na králi bezpochyby jevílo se též trochu tohoto vlivu; avšak jeho povaha, plná chladné rozvážlivosti, vzpírající se jakémukoliv úchvatu a nadšení, bránila mu, by se hned neprojádřil. Chtěl, by záměr založený na vědeckých předpokladech byl napřed vědou pověřen, i odevzdal ho na posouzenou sboru učencův, jež měl převor de Prado ustaviti a spolu jemu předsedati.

Muže ku komissi té nebylo lze tak snadno shromážďiti, jak bychom se domnívali. V době té Kastilie měla malý počet kosmografů a dle přiznání královského jistého historiografa nebyli ani schopni. Že tedy nebylo světských znalců vesmíru, sezval převor de Prado theology.

Salamanka, kde dvůr trávil onoho roku zimu, byla přirozeně místem učeného shromážďení toho. K ruce převora de Prado přidán byl ještě jakožto přisedící jeho příbuzný, doktor Rodrigo Maldonado de Talavera. Datum tohoto pamětihodného zasedání nebylo historii dochováno. Nicméně dvě zvláštní okolnosti nám dovolují, bychom je velmi přibližně určili. Bylo to v listopadě 1486.

II

V ustanovený den Kolumbus objevil se před svými soudci s velkým duševním klidem, přes nekonečnou vzdálenost, jež ho oddělovala od jejich idejí.

Jedni věřili pevně, že země jest neobjemnější těleso celého viditelného světa, nehybným

střediskem vesmíru. Na základě toho zdálo se jim zcela přirozeno, že slunce se kolem ní otáčí. Země, obdrževši přednost hmotou svou přede všemi hvězdami, samojediná byla cílem jich rozličných pohybů. Jiní zase byli toho mínění, že země tvoří sploštěnou kruhovitou plochu nebo ohromný čtverhran, ohraničený nesmírnou spoustou vody. Tito, připouštějíce čtyřhranný nebo kruhovitý tvar, stále však sploštěný tvar země, vymezili sedminu pevného povrchu tohoto světa pro moře. Oni zase, aniž by si sami nějaký přesný systém osnovali, považovali jakoukoliv myšlenku protivící se názorům starých autorů za sen.

Mnozí klonili se k náhledu, že theorie tohoto cizince skrývá v sobě nebezpečné novotářství, z něhož by se mohlo vylihnouti nějaké kacífství.

Kolumbus sama sebe oslabil a skoro odzbrojil, dříve než se ujal slova, svým rozhodnutím, že nezasáhne do tohoto rozhovoru jistými všeobecnostmi a že neodkryje veřejné nerozváženosti vniterný pramen svých přesvědčení. Zpronevěra Portugalska opatrnost jeho ještě povzbudila i u právamilovného dvora Isabellina. Nehodlal na kosmografických předpokladech budovati nezvratného důkazu své soustavy. Předkládal pouze důvody podružné.

Přes tento shluk překážek Kolumbus vyležil pevně základní důvody, na nichž spočíval jeho záměr. Poněvadž opíral se hlavně o vědy, shrámáždění nemohlo sledovati daleko jeho dokazování. Jedině řeholníci dominikánští od Svatého Štěpána naslouchali mu pozorně a příznivě.

Někteří členové sboru doráželi na jeho vývody velmi špatně volenými místy z Písma svatého, a zkomolenými úryvky některých církevních spisovatelů. Professoři „cathedraticos“ tvrdili, že země jest plochá jako koberec a že nemůže být kulatá, protože Žalmista praví: „Rozprostíraje nebe jako kůži“, což by bylo nemožno, kdyby země byla kulovitá. Namítali mu slova sv. Pavla, jenž srovnává nebesa se stanem rozvinutým nad zemí, čímž jest vyloučena okrouhlost světa. Jiní tvrdili, že i když se připustí kulatost země, hledání krajin obydlených na jižní polokouli jest snem blouznivá, protože druhá polovice světa byla zaujata MOŘEM TEMNÝM, strašlivou a bezmeznou to propastí; a kdyby na štěstí loď vypravená v tomto směru dostala se až k Indům, nikdy by odtud k nám nemohla přelétnouti zpráva, protože předstíraná okrouhlost země tvořila by nepřekročitelnou překážku jeho návratu, nechť by byly větry sebe příznivější.

Když odpovídal důvody ze zkušenosti a plavectví, odbyli ho autoritou Laktancia nebo sv. Augustina, odsuzujícího nesmyslné mínění těch, kteří věří na protinožce a k posile církevních autorů shánějí svědectví spisovatelů pohanských: vyjímali námítky z Epikura a vážného Seneky.

Rokování bylo příliš obsáhlé a dotýkalo se množství otázek vedlejších, než aby se rázem ukončilo. Po každém výkladu Kolumbově konala se tajná porada sboru, by přezkoušela důvod uvedené autority, a aby připravily se odpovědi

a námitky k sezení následujícímu. Po dobu těchto konferencí, jež se protahovaly do nekonečna, byl Kolumbus hostěn klášteřem sv. Štěpána. Dominikáni pečovali o všechny jeho potřeby, šlechetně ho zaopatřili, ba zaplatili mu i útraty jeho cesty. Ještě dnes slouží ku cti klášteřu jejich toto pohostění, jímž tak důstojně se zachovali k poslu Prozřetelnosti, tehdy neznámému.

Kolumbus, pocituje dobře, že v tomto sboru, kdež počet theologů převyšoval velice počet námořníkův a kosmografů, nestačily by vývody čistě vědecké jeho soudcům, rozhodl se, přes nebezpečí, že bude podezříván z kacířství, projednávatí konečně i texty Písem a mínění vykladačů.

Zdá se, že vroucnost jeho apoštolátu proměnila ho v očích jeho posluchačstva. Vznešenost jeho osoby, jasnost jeho pohledu, osvěcenost jeho čela, pronikavá zvučnost jeho hlasu dodávaly přesvědčivé autority této řeči, neodolatelně působící na každou duši povýšenou. Poesie a velebnost svatých knih elektrisovala jeho srdce; energie jeho jazyka zušlechťovala se velikostí předmětu; i obrátil proti svým odpůrcům a skvěle rozvinul tytéž posvátné texty, jimiž doufali dokázatí jeho odsouzení.

Uchovalo se v paměti jeho ušlechtilé chování před sborem. Mnozí z přítomných cítili se uneseni. Mezi nimi první profesor theologie od Svatého Štěpána, dominikán Diego de Deza, podjal se jeho obhajoby a získal pro jeho věc první mistry university.

Kolumbus získal si tak ne-li kvantitu¹⁾, tož jistě kvalitu¹⁾ hlasů. Avšak duchové úzkostliví, tvrdohlaví a umínění scholastikové viděli v tom notnou dávku domyšlivosti, když lecjaký námořník staví se proti mínění sv. Augustina a Mikuláše z Lyry. Ba šířilo se jičení, jež mohlo se státi nebezpečným v této zemi, v níž inkvisice, před nedávnem zřícená, rozvínovala činnost svou bujarostí prvního mládí. Na štěstí nuncius, msgr. Scandiano, věděl o všem, co se dalo. Bývalý nuncius Svaté Stolice byl přítomen. Jeho mladý bratr, Alessandro Geraldini, tuše nebezpečí, vyžádal si audienci u velkého kardinála Španělska. Málo slov stačilo, by mu dokázal, že názory Mikuláše z Lyry, byť by byl sebe výtečnějším vykladatelem Písem, ba ani sv. Augustina, jakkoliv znamenitého ve filosofii a svatosti, nemohly býti autoritami v kosmografii a plavbě, jež jsou jinými předměty, než o jakých oni pracovali. Mínění apoštolského nuncia, velkého kardinála a bývalého nuncia Antonia Geraldiniho zastavily činnost oněch prohnanych osočování, jichž si již inkvisice začala všímati.

Dvůr nečekal na konec konferencí; opustil Salamanku 26. ledna 1487, by se odebral do Andalusie.

Než se jaro otevřelo, sbor se rozešel, aniž se na čem usnesl. Jednomyslně záměr odsoudil, buď jako přeludný nebo jako neuskutečnitelný. Nicméně spisy, týkající se jeho jednání, nebyly

¹⁾ Kvantita, mnohost, týká se počtu; kvalita, jakost, týká se povahy, vlastnosti, zde ve smyslu dobrém.

tehdy sepsány a dvoru předloženy. Výprava proti Malaze zatlačila projekt Kolumbův do pozadí. Fernando de Talavera nemohl se jím zabývat. Jednak nezajímalo ho to, protože nevěřil na možnost podniku; jinak zase musil provázeti dvůr jakožto královnin zpovědník, přes to, že byl právě povýšen na biskupa avilského; i bylo mu velmi nesnadno sledovati tuto záležitost, když členové sboru se rozptýlili.

Přes jalový výsledek přece konferencemi salamanckými vynikly znatelně učenost, věda, obrovské výhledy Krištofa Kolumba. Jeho záměr zjednal si velikou známost v obecnstvu a jeho jméno jakousi populárnost. Od tohoto dne dvůr jal se pohlížeti pozorněji na tohoto cizince. Aniž by se na čem ustanovili, aniž by se več smlouvou uvazovali, do libosti mohli se ho dotazovati v prázdných chvílích, hovořice rádi o jeho plánu. Král zdráhal se sice vsaditi do podniku sebe menší obnos, nicméně hýčkal jako zlatý sen tuto myšlenku o zemích neznámých v nejzazších končinách Indů, o zemích plných koření, draho-kamů a diamantů.

Zdá se, že častěji byl Kolumbus volán ku dvoru.

Bezúspěšné prosby, ustavičná čekání a zklamání naplňovaly všechny dny roku následujícího.

A přece jedině na něm záviselo, by konečně provedl svůj plán a dobyl ceny, již vysadil na svůj objev. Král Jan II., jediný Portugalec, jenž uhodl jeho genia, obratně navázal s ním opět

styky. Kolumbus ve své odpovědi vyjádřil bezpochyby, by odůvodnil svoje odmítnutí, obavy, že kdyby se ocitl jednou v rukou monarchy, rádci našli by záminky, by sáhli na jeho svobodu, obdržel od krále vzkaz ze dne 20. března, obsahující průvodní list. Nadpis listu takto zněl: „Křištofu Kolumbovi, našemu obzvláštnímu příteli v Seville.“ Avšak Kolumbus, bez ohledu na trampoty, nedbaje své netrpělivosti a běhu let, setrval nezměnitelně na svém odmítnutí.

Panovníčtí manželé opustili Saragosu na jaře, by se pokusili o smělý čin na území Maurů. Během léta povolali Kolumba ke dvoru, jak potvrzuje poukaz na tři tisíce maravedů, vyplacené po jich rozkazu ze dne 16. června 1488. Zimu strávili ve Valladolidě, jež opustili v měsíci únoru, odebravše se do průmyslového města Medina del Campo, kdež chtěli přijmouti poselství, vypravené k nim králem Jindřichem VII., jenž si přál vejíti s nimi ve spojení. Na počátku května odešli do Kordovy. V okamžiku tom zdálo se jim, že jest jejich povinností, by konečně vážně byl projednán záměr Kolumbův.

Zatím ještě jedna záhada..

Odhodlali se k obléhání Bazy. Bylo k dobytí tohoto města zapotřebí, by se nepromeškal ani jeden den dobrého počasí, neboť bylo jedno z nejsilnějších, jež Maurové měli ještě ve své moci. Znovu projekt Kolumbův octl se na váhách.

Statečný tento křesťan, bez přestání posilňován jsa ve víře své, vyrovnával odevzdaností

do vůle Boží skoro osudnou, houževnatou stálost procesů, jimiž bez konce prodlužováno bylo provedení jeho podniku. Nevidíme, že by v tomto beznadějném postavení si zanařkal, prozradil sebe menší netrpělivost.

III.

Obléhání Bazy nebylo pouhým strategickým výpočtem; obsahovalo předposlední slovo křížáckých výprav. Od jeho úspěchu měl záviseti osud Maurů ve Španělsku. Kolumbus chopil se svého meče a odebral se do pole.

Tu v řadách podřízených oddal se mlčení a sloužil jak udatně tak i pokorně záležitosti kříže. Ba zdá se, že přispěl výtečnými radami při obléhání. Avšak nedostatek jmění, jeho cizinství a jeho zaměstnání námořnické, bránily radě královské, by jich použila. Různé pohromy od počátku tažení a bouřlivé deště, spojené s nemocemi, jež zmnohonásoboval nedostatek potravin, zstrašovaly přední bojovníky. Král hodlal již upustiti od obléhání ze strachu před záhubou. Než se k tomu odhodlál, poradil se s královnou, tehdy v Jaěnu trvající. Isabella mu v tom zabránila, slibující opatřiti lidi, peníze, potraviny, štědливо. Zastavila ihned v městech Barceloně a Valencii své klenoty, své zlaté a stříbrné stolní náčiní a stala se hlavní zásobovatelkou vojska; nikdo však nechtěl převzít dodávky zásob a to

ze strachu před cestami a před nebezpečím maurských léček a záloh. I vystrojila šest tisíc zákopníků, by opravili rozjezděné cesty, nastavili mostů, přepravovali děla; najala čtyřicet mezků a mulů a uspořádala pod ochranou ozbrojených družin pravidelný převoz, jenž zanášel nadbytek a naději do prostřed stanů.

By podnítila zápal křesťanů, vypravila do tábora dva Františkány, kteří přišli ze Svaté země, pověřeni byvše poselstvím, jímž se hrozilo sultánu egyptskému.

Přes dojmavá vypravování těchto řeholníků obležení vleklo se do nekonečna. Vše váhalo, jakoby se nemohli odhodlati k útoku; v rozkazech byla nesouvislost. Nedostávalo se jednoty a ráznosti. To pochopila Isabella i odebrala se sama do tábora. Přítomnost tohoto velikého vůdce změnila stav věcí. Náhlá změna zavládla v obléhacích. Od té doby žádných osobních hádek, třenic, odporu v rozkazech. Rozmnožily se obléhací okopy, postupovalo se ku předu; stráž příkopů byla bdělá, útok pravidelný a vytrvalý. Ani ve dne ani v noci neuplynula hodina, aniž by dělostřelectvo nebilo do zdí městských a neztěžovalo práce opravné. A proto Maurové, postrašeni touto činností dosud neznámou v obléhání, vidouce marnost dalšího odporu, jali se vyjednávat.

Vzdáním Bazy hrůza rozšířila se po veškerém islamismu, jásot však naplnil křesťanské Španělsko. Sevilla připravila skvělé přijetí obou králů, kteří slavili triumfální vjezd do jejich zdí.

Kolumbus viděl, kterak slavnost sleduje za slavností a kterak radovánky, smrtelně na něho působící, vzdalují opětne konference, na něž čekal déle dvou let.

Sotva panovníci si oddechli z únavy tohoto dlouhého veselí, již opět sňatek jejich prvorozené dcery, infanty Isabelly s infantem donem Alonzem, domnělým to dědicem koruny portugalské, zaujal jejich pozornost.

Nové slavnosti předcházely sňatku, jímž v dubnu 1491 spojeni byli oba infantové. Skvělá nádhera provázela a následovala tento obřad. Zdálo se, že radovánky a zábavy nebudou mít konce. Hostiny, turnaje, tance v kostymech, noční pochody v záři osvětlení ohlušovaly život a zatláčovaly do pozadí nevhodnou vážnost vědeckých rozprav. Jakou trpělivostí musil býti zásoben Krištof Kolumbus!

Bylo nemožno, by před návratem zimy znovu se projednával předmět salamancských porad. A pak, vždyť zpráva, již sbor měl podati králům, nebyla ještě zpracována. Kolumbus, věda dobře, že královna se neuklidní, dokud se Granada neoctne pod panstvím kříže, nechtěl čekati na přípravy k nové válce. Sjednáním úsilím těch, kteří ho milovali, dosáhl toho, že sbor dohodl se určitě o jeho pláň.

Biskup avilský, Fernando de Talavera, předsedal znovu tomuto novému sdružení. Mínění jeho se nezměnilo. Všichni členové sboru prohlásili jednohlasně, že záměr spočívá na klam-

ném a smýšleném základě; neboť původce jeho tvrdí pravdou býti, co jest nemožno.

Přes truchlé tyto závěry královna se nevzdávala záměru. Její genius nikterak neodsoudil genia Kolombova. Poněvadž však válka, již hodlala podniknouti proti Granadě, vyžadovala nesmírného nákladu, bylo Fernandu de Talaverovi uloženo, by vyřídil Kolumbovi, že vyčerpání pokladu brání královně pomýšletí teď na uskutečnění jeho podniku; že však hned se bude zkoumati jeho návrh, jakmile válka se ukončí.

Po tolika letech oddaného čekání, vytrvalých obchůzek, zklamaných nadějí, tato odpověď byla by ohromila a odstrašila kteréhokoliv jiného ducha. Avšak Kolumbus, otužen jsa strádáním, uvyknuv výsměchu, opovržení vznešené nevědomosti, pevně snášel toto nové odročení. Chtěje rozhodně, by Španělsko, jehož náboženská horlivost a rytířská povaha vyvolávaly jeho nejvnitřnější sympathie, těžilo z jeho objevu, navrhl provedení projektu jednomu z největších pánů Kastilie, vévodovi Medinu-Sidoniovi, jenž sám si vydržoval loďstvo, přístavy, ba i armádní sbor.

Vzácné přijetí a nabídka, že ho doporučí královně, to bylo vše, čeho dosáhl na osobnosti té, tehdy velmi zaměstnané přípravami k příštímu válečnému tažení. Rozsáhlost Kolumbových náhledů přiměla ho, že patřil na jeho plán jako na přelud a snad jako na vнадidlo, namířené na jeho finance. Nedůvěřoval mu proto, že byl cizincem.

Mezitím šlechtic jistý, jménem Moralès, správce vévody Medina-Celi, jenž měl též mohutné loď-

stvo, ponoukl svého pána, by se pokusil o podnik. Kolumbus byl poprošen, by se dostavil do Port-Sainte-Marie, města příslušejícího vévodovi. Skvělé pohostinství jej tam očekávalo. Vévoda Medina-Celi, velmi příznivě zaujatý vznešeností jeho povahy, uchvácen jeho rozhovorem, pojal k němu takovou důvěru, že dal sestrojiti hned lodě na cestu objevnou. Potom v okamžiku, kdy bylo již vše ujednáno, rozmysliv se a boje se, by takový podnik, učiněný v jeho vlastním jméně, neuvrhl stínu na královnu, ucházel se o její svolení. Za tím účelem dopsal jí z Roty.

Královna byla povděčna vévodovi Medinu Celimu za jeho povolnost a prosila ho, aby postoupil toto vyzbrojení koruně se srážkou obnosů, jež již vydal a jež se mu zaplatí po válce. Při tom mu pravila, že nevěřila příliš ve zdar tohoto záměru, že však byla odhodlána zkusiti jej. — Isabella vybědla tedy vévodu Medinu-Celiho, by jí poslal Kolumba. Jakmile přišel, avěřila ho s tou jemností taktu, jež ji tolik krásnila, péčí Alonza de Quintanilla, jehož ušlechtilost ducha, vznešenost názorů, horlivost katolická, zasloužily si velice cti takového pohostinství. Na to pak častěji dala si královna Kolumba zavolat, hovořila s ním o jeho plánu a ujišťovala ho, že po válce mu vyhoví. Avšak kdy se válka skončí? Všichni Maurové Španělska viděli v Granadě svou poslední baštu. Jejich obrana, připravovaná již dlouho před tím, strojila se k zoufalému odporu. Odložiti podnik, až válka bude skončena, neznamenal-liž to odkládati do nekonečna?

Rozpomínaje se v duchu svém na odklady, odmítnutí, posměch, podezřívání, urážky, cesty, tlachy služebných v předsíních, jež snášel mlčky; vida, kterak život svůj marně utrácí v trapných obchůzkách, by provedl své dílo; boje se, aby Španělsko, slepé a hluché ke svým vlastním zájmům, nevděčné k jeho oddanosti, nebylo pro takovou umíněnost vyděděno Prozřetelností z velikých úkolů, jež mu určila, Kolumbus přestal naléhati a dožadovati se. Spravedlivou nevolí dmula se hrud jeho a srdce hořkostí překypovalo; i setřepav prach se svých nohou vzdálil se od tohoto dvora, kde trpělivost jeho tak těžce byla zkoušena, načisto rozhodnut jsa odebrati se ihned do Francie, by tam vyjednával s králem, jemuž hodlal doporučiti svůj návrh.

Při odchodu svém z Lisabonu, předvídaje případ, že by Španělsko zavrhlo jeho nabídky, Kolumbus, by hospodařil s časem, poslal svého bratra, námořníka Bartoloměje, by jeho jménem předložil záměr ten králi Anglickému. Od té doby nevěděl ničeho o jeho cestě. Rozhodl se však, že se nedá do řádného vyjednávání, — myslilť, že se již v Londýně počalo — až po výslovném odmítnutí království velekréšťanského.

Než opustil Španělsko, a to snad navždy, chtěl dovésti do Kordovy ke své ženě Doni Beatrici Enriquezové mladého Diega, syna z prvního manželství, jenž zůstal v klášteře de la Rabida v rukou důstojného Juana Pereza de Marcheny, jenž se uvázal láskyplně v jeho vychování. — Přišel tedy do klášteře de la Rabida.

IV.

Nevyjádřitelná truchlost sevřela srdce otce kvardiána, když zatloukl na bránu kláštera bývalý jeho host, jeho přítel, nesoucí na celé své osobnosti stopu únav, došlé trpělivosti a bídý po šest let snášené. Jakmile zvěděl, že tento velký muž, znavený zápasem proti opovržení učencův a průtahy dvora, hodlá rozhodně opustiti Španělsko a obšťastniti svými ideami jiný národ, jeho vlastenectví rozjitřilo se právě tak jako jeho přátelství. Třásl se pro svou zemi; bál se, že uvidí ji nevybnutelně znavenu slávy a prospěchu, jež by jí přinesl takový podnik. Prosil Kolumba, by odložil ještě svůj odchod a aby si nějaký čas u něho odpočinul.

Juan Perez prosil svého přítele, svého žáka ve svatém Františku; nemohl býti odmítnut. Ostatně tento pokoj kláštera působil zdárně na Kolumba; potřeboval sebrati se na duchu, zotaviti se v Bohu od únav tohoto světa; osvěžiti tam své naděje, upevniti se hlouběji ve svém výjimečném povolání; čerpati v tomto prameni tajemném nové síly proti opovržení a zápasům, jež ho snad ještě jinde očekávaly.

Až do té doby otec kvardián z Rabidy přijímal samovolnou sympathii a předběžným přesvědčením záměr Kolumbův. Posoudil jej postřehem a uvěřil mu zcela sám, bez cizího vlivu. Přece však když pozoroval, že při dvojnásobném zasedání sboru kosmografů byly myšlenky jeho hosta odmrštěny, jeho skromnost mu našeptávala,

že se snad klame, že snad považuje své žádosti a tužby za úsudky, za pouhopouhou pravdu; že však věda, zbavená illusí a nadšením, potřela jeho zamilované naděje. Než-li se ustanovil na těchto pochybnostech, chtěl přezkoušeti jiným ještě zrakem systém Kolumbův, i poslal hned do Palosu pro lékaře Garzia Hernandez, matematika velmi obeznalého v kosmografii. Všichni tři radili se o tomto plánu, předmětu tolika debat. Náhled Garzia Hernandez souhlasil úplně s míněním učeného Františkána. Ukázalo se, že záměr jest odůvodněn a že se dá uskutečniti.

Od té chvíle kvardián rabidský nezdržoval se déle prosbami a hádkami učenců. Teď bylo třeba jednati. Otec Juan Perez rozhodl se, že dopíše přímo královně. Avšak chtěje se vyhnouti tomu, by jeho list nepotkal se s příliš obecným osudem korespondence vydané v ruce sekretářů, rozhodl se, že jej vloží do rukou Její Výsosti přímo některou osobou oddanou. Poselství to bylo svěřeno váženému občanu z Lépe, námořníku Sebastianu Rodriguezovi, jenž svým taktem a jistou obratností v předpokojích dovedl se vyznati ve stycích u dvora.

Dvůr tehdy byl v táboře vojenském; a tábor následkem nehody právě se přetvořoval v město. V noci 18. července oheň vzňal se ve staně královnině a zasáhl všechny stany k veliké radosti Maurů, kteří velké naděje skládali v toto neštěstí. By dokázala své nezvratné rozhodnutí, že neustane v obléhání, dokud nepodrobí Granady, královna rozkázala, by se prozatímne

útluky tábora nahradily kamením a dřevem. Vedením kteréhos architekta armáda zbuvovala v několika týdnech opravdové město v podobě kříže, jistotně nejpravidelnější a nejlépe seřaděné v celém Španělsku. Rytíři chtěli ozdobiti jménem Isabelly tuto pamětihodnou improvisaci její smělosti. Avšak skromnost královnina zabránila této počtě; a přejíc si, by nové město neslo jméno svého původu, nazvala je městem Svaté Víry nebo-li „Santa-Fé“.

Náš námořník dosáhl svou obratností, že odevzdal list kvardiána z Rabidy přímo své panovnici. Františkán zjevil v něm nadbytečně horlivost pro slávu Spasitelovu, své vlastenectví a svou oddanost ke královně.

Ku konci čtrnáctého dne námořník objevil se opět v Rabidě, nesa královské poselství. Isabella, děkujíc za úmysly svého bývalého zpovědníka, zvala ho, by po přijetí těchto řádků přišel k ní; zároveň splnomocnila ho od tohoto okamžiku, by povzbudil naděje Kolumbovy k očekávání nových zpráv. Tato slova královniny zahrnula radostí malý ten klášter a jeho hosta.

Kolumbus běžel ihned do Moguer, by tam poprosil výtečného jistého muže, Juana Rodrigueza Cabezuda o zapůjčení mezka pro otce kvardiána z Rabidy, povoláného okamžitě do tábora před Granadu Její Výsostí. Cabezuda, jenž žil ve velmi dobrém sousedství s knězem Martinem Sanchezem, přítel Kolumbovým, prokázal mu milerád tuto službu. Otec Juan Pérez de Marchena odešel tajně z kláštera, bez lucerny,

něco málo před půlnocí, nedbaje nebezpečí, že upadne do léčky nebo na některý oddíl plenníků; projel srdnatě země nepřátelské, důvěřuje v pomoc Boží; a spěchaje přišel bez překážky do města Santa-Fé.

Kterak nevzpomínati vděčně při této příležitosti na tohoto učeného Františkána, jehož odvaha nebyla slabší jeho pokory? Odváživ se pro Kolumba autority své přimluvy, Juan Perez de Marchena vydal v nebezpečí život svůj pro podnik, jímž měla býti rozhojněna sláva Kristova a civilisace. Duší i srdcem přilnul k plánu objevu, nezasluhuje-liž též naši vzpomínky a uznalosti s nesmrtelným hostem, jehož mu poslala božská dobrota?

Ode dne, kdy, spatřiv Kolumba před branou svého kláštera, otevřel mu toto skrovné útočiště, otec Juan Perez neustal ho těšiti, za něho se modliti, o něho pečovati. Sedm. roků neúspěchu neschladilo jeho vřocnosti a neoslabilo jeho důvěry. A jak brzy uvidíme, protekce tohoto chudého mnicha, ustraňného na skále rabidské, byla prospěšnější budoucímu objeviteli globu než různé jeho styky s velkými tohoto světa, s pány ode dvora, mocnými vévody, kteří měli přístavy, lodě a armády.

Z toho, že královna vyslechla tento návrh v podobném okamžiku a že tak vrátila se zcela sama k plánu, odsouzenému učeným shromážděním, vyplývá, že byla velmi silně naklóněna tomuto podniku. Uprostřed peněžních tísní a nejistoty ohledně ukončení boje zaměstnávatí se ještě

plánem tím, tož význačným znamením, že srdce její samovolně k němu lnulo.

Kromě kvardiána rabidského nikdo nebyl lépe uzpůsoben k tomu, by vyložil věhlasné Isabelli vznešenost Kolumbovu. Nebyl nucen rozmlouvati toliko o jeho záměru; on samojediny mohl zvěstovati předurčení a tak svaté úmysly člověka, jehož Prozřetelnost k němu poslala v odměnu za jeho život, by tím zvěčněna byla jeho sláva.

A tak františkán dosáhl plného úspěchu.

Královna, aniž by se pamatovala na sbor salamancký, nepřipomínajíc si než chvály, jimiž vynášeli Kolumba oba Geraldinové, veliký kardinál španělský, professor Diego de Deza, Alonzo de Quintanilla a Luiz de Santangel, a svěřujíc se zvláště svým prvním dojmům, uložila otci kvardiánovi, by jí bez otálení byl Kolumbus obeslán. Poněvadž ve své geniální předvídavosti Isabella se dohadla jeho peněžní tísně v tak dlouho jalových obchůzkách, chtějíc, by se mohl ošatiti lépe po svém přání, koupiti si jezdecké zvíře a objeviti se důstojně u dvora, dala mu vyplatiti dvacet tisíc maravedů ve zlatě námořním jednatelem z Palos, alkaDEM Diegem Prietem, jenž je předal s listem Juana Pereza lékaři Garcíu Hernandezovi, by je dodal Kolumbovi.

KAPITOLA PÁTÁ

Zápas mezi křesťanstvím a půlměsícem chýlil se ku konci.

Mluvílo se o přístí kapitulaci, o vzpourách a bojích uvnitř města. Brzy také nešťastný Boabdi musel vyjednávatí o vzdání Granady.

V pátek 6. ledna 1492, v den Zjevení Páně, na slavnost Svatých Tří Králů, panovníčtí manželé slavili slavný vjezd do Alhambry, kamž nový arcibiskup msgr. Talavera, s přísluhou četného kněžstva přivítal je se slavným processím.

Vítězoslavné radovánky z dobytí nebyly ještě ukončeny, když královna dopřála Kolumbovi slyšení.

Samo vzezření tohoto ušlechtilého cizince, s nímž jí sbližovalo tajemné společenství víry a ducha, obrnilo ji proti námítkám sboru salamanského. Nebylo v této schůzce žádného rozhovoru o projektu, protože nestávalo žádné pochybnosti o uskutečnění. Královna přilnula k němu samovolně, viděla v tomto muži vyšší důmysl; jevil se jí bytostí výjimečnou. Jediná jeho přítomnost prozradila jeho vniternou velikost. Věřila v Kolumba.

Protože plán byl přijat bez kontroly, bez výjimky, nezbyvalo, než stanoviti pevně výhody,

jež se měly přiknouti objeviteli, když by se dílo zdařilo. Za tím účelem byla sestavena komise, jíž zase předsedal opatrný Fernando de Talavera. Kolumbus měl se s ní dorozuměti a sděliti jí své nároky.

Měl je předložiti bez obalu.

A tu tento muž, s ideou svět všeobšáhle objímající, vyjevil velikost nadějí svých cenou, již určil na jejich uskutečnění. Komisaři slyšíce ji, museli býti ohromeni. Takto ve skutečnosti vypadaly hlavní podmínky, předložené tímto cizincem korunám aragonské a kastilské: měl býti

místokrálem;

vrchním správcem ostrovů a pevniny, jež

měl objeviti;

velkým admirálem oceánu;

jeho hodnosti měly se děditi v jeho rodině právem staršínským.

Obdržel by královsky desetinu všech bohatství, perel, dýmantů, zlata, stříbra, vonných látek, koření, ovoce a jakýchkoliv produktův objevených nebo vyvážených do krajín, jež budou podrobeny jeho moci.

Komisaři, vyslechnuvše takové nároky, rozhořčili se nad jeho smělostí. Pýcha těchto dvořanů rozzuřila se při pomýšlení, že lecjaký Vlach, z něhož si tak často stropili posměch nebo jehož litovali, zatím co on stydnuv v předsíních, ucházeje se o jejich slyšení, odváží se dries vymíňovati si tituly, jež ho stavěly nad nejvznešenější domy Španělska. Konference byla přerušena.

Hodláte se pozastaviti se mnou na okamžik u tajemství této obrovské ctižádosti? Tajemství dojemné, jež mu uniklo několik dní na to v důvěrné rozmluvě s královskými manžely, a jež prý „vyloudilo jim úsměv“. Hle, jak se jevil ve své prostosrdečnosti!

Krištof Kolumbus považoval již za uskutečněný svůj objev zemí neznámých, jimž měl zvěstovati Krista Spasitele. Předvídal nesčetná nebezpečí, hrozné překážky, práce nepřetržitě. V oplátku na veškeré toto úsilí dychtil po skvělé odměně, jedině, již považoval za důstojnou svého díla. Zamýšlel pomocí pokladů, jichž by dobyl svými objevy, vyprostiti svatý hrob ze jha Muslimů. Chtěl napřed zkusiti, zda by se nedal po dobrém vykoupiti; teprve když by se to nepodařilo, chtěl na svůj účet vypraviti padesát tisíc mužů pěších a pět tisíc koní, by vyrvali hrob Ježíše Krista zneuctívání Mahomedovu. Chtěl hned pak přepustiti vládu nad Jerusalemem svaté Stolicy, sám hodlaje obmeziti se na čest, že by byl strážcem církve na prahu této zázračné země, v níž se splnila naše spása.

Komisari ode dvora nemohouce dohadnouti se vnitřní myšlenky tohoto muže, neviděli v jeho nároku leda drzou, nestoudnou domýšlivost, tak opovážlivou jako jeho dobrodružný záměr na oceáně. Dle všeho ani se nepřeli s takovým vychloubačem a obmezili se pouze na to, že o tom zpravili panovníky.

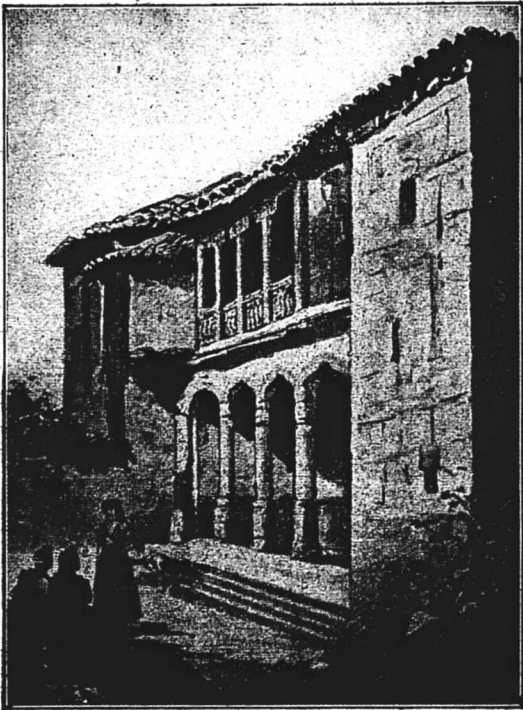
Fernando de Talavera, nasáklý svými předsudky proti jaňovskému kosmografovi, představil

královně, že by vážné nepřijemnosti mohly vzejti Její Výsosti, kdyby vešla ve smlouvu k vůli výpravě, jež byla odsouzena jako přelud; že neúspěch vystavil by je na posměch dvorům cizím a zmenšil by v jejich státech úctu, již si tak hojnou měrou dobyli svou moudrostí; že, i když by se připustil zdar, udělením privilegií tak přemrštěných neznámému, zvláště pak cizinci, byl by se nevyhnutelně zmenšil v mínění obecném lesk královského Veličenstva. Působením námítek svého zpovědníka královna se rozpakovala. Dala navrhnouti Kolumbovi podmínky poněkud odlišné, ačkoliv velmi ještě příznivé. Bezpochyby nabídly se mu jako v Portugalsku důchody, tituly, správcovství, hodné, by ukojily kterékoliv jiné srdce. Avšak Kolumbus nepřijal žádné z těchto podmínek, a neslevil ničeho se svých. Co řekl, bylo řečeno. Již teď lpěl na svém královském požadavku, jako panovník na svém slově. Ve všech svých stycích s hlavami korunovanými, i tehdy, když příliš často jeho šatstvo prozrazovalo jeho nouzi, jednal přirozeně svým vznešeným rozhovorem, jenž nesl ráz důvěrné důstojnosti, s knížaty jako se sobě rovnými; teď, když nadcházel hodina, v níž se mělo splniti jeho poslání, jednal, jak mluvil.

Hrdě ustoupil.

Ani jeho chudoba, ani šest let strávených u dvora španělského v neplodných obchůzkách, ani běh času, jenž smrtí ohrožoval jeho záměr, nemohly ho zviklati. Více než osmnáct let strávil v rozličných marných pokusech, a přece dal

přednost novým, obtížným vyjednáváním s jiným státem, než aby jednal na újmu důstojnosti svých práv.

Hospic Valcuevo v Salamance.

Zatím však mimo komisi nesmírnost jeho nároků zaměstnávala rádce koruny. Král jevil již nechuť k tomuto plánu. Vliv, jímž arcibiskup granadský působil na královnu, ochromil vůli

Isabellinu. Zdálo se jí, že skutečně skoro královské požadavky Kolumbovy byly by cenou příliš nepohodlnou, necht' by byly objevy jakékoliv.

Konference byla již přerušena; rovněž i vyjednávání. Nemoha dosíci, čeho požadoval, nepoddajný ve svém rozhodnutí, že ničeho nesleví se svých práv, Kolumbus obrátil oko své k Francii, jejíž král právě mu odpověděl. Bylo to ku konci ledna; nechtěl ztratiti již ani jednoho dne bezúspěšným vyjednáváním se Španěly; jeho podmínky byly nezvratné. Rozloučiv se tedy smutně se svými řídkými přáteli a osedlav svého meška, vydal se na cestu do Kordovy, kdež měl uspořádati některé rodinné záležitosti, dříve než opustí navždy snad Kastilii, stavší se srdci jeho druhou vlastí.

II.

Kolem Isabelly, této hvězdy nových osudů Španělska, kroužilo několik duchů vybraných, kteří zrcadlili jas její duchaplnosti. Milovníci pravdy, zachovatelé spravedlnosti, toužící po slávě Boží, vroucně zaujatí pro velikost své královny a španělského národa, byli velice polekáni odjezdem Kolumbovým; zdál se jim nesmírnou, neporovnatelnou ztrátou, jež měla snad přivoditi zemi jejich hanbu a jíž by věčně musila litovati. Jeden z těchto mužů, Luiz de Santangel, vykonavatel

práv církevních v Aragonu, vymohl si bezodkladnou audienci u královny. Strachuje se o slávu zbožňované panovnice, nadšen jsa její horlivostí, vyjádřil jí hořce, tonem výčitky a nářku své překvapení nad tím, že by byla poklesla a ochabla v příležitosti tak snadné, ona, jejíž odvaha vždycky byla nepřemožitelnou. Představil jí, kterak podnik tento zasluhoval její pomoci, protože mohl tolik přispěti k slávě Ježíše Krista, k triumfu církve a jenž tolik výhod sliboval potomstvu jejího království. Připomenul jí, že osobnost Kolumbova, jeho čistota, jeho víra, jeho věda, jeho převaha nad kosmografy, kteří ho odsoudili, zasluhovaly víry; tím více, že nežádal ničeho dříve, dokud by sám nedal.

Isabella, daleka jsouc toho, by se urazila napomenutím Luiza de Santangela, jeho prudkostí a horlivostí, neboť dovedla oceniti pohnutky, děkovala mu za jeho upřímnost. V témže okamžiku objevuje se znenadání Alonzo de Quintanilla, jehož čtnost vzbuzovala důvěru. Úsilím svým podporoval tak nepředpojatá naléhání Santangelova. V téže době, na několik krokův odtud v kapli královnině, otec Juan Perez, klaněje se před svatostánkem, prosil Pána pro zásluhy umučení jeho božského Syna, by osvětil milostí svou tak přímého ducha Isabelly. -

Bezpochyby Bůh ho vyslyšel.

Náhle královna mění tvář; její pohled se rozjasňuje. Tajemný okamžik se odehrál v její duši: Bůh osvětil její mysl; pochopila úplně Ko-

lumba; uviděla, že člověka toho poslala jí Prozřetelnost.

A tu neposlouchajíc, než svého vnitřního hlasu, jenž mluvil k jejímu srdci, děkovala za úsilovné naléhání těmito dvěma věrným služebníkům své slávy; a s důrazem nezměnitelného rozhodnutí prohlásila, že přijímá podnik ten na vlastní účet jako královna kastilská. Dodala, že by bylo přece záhodno poněkud věc odložit, protože pokladna následkem války jest vyčerpána; že však, kdyby tento odklad je znepokojoval, že by použila svých komorních klenotův, a že by se tak pořídil obnos, jehož bude třeba k vystrojení korábův a mužstva.

Ihned na to z rozkazu královny důstojník tělesné stráže byl odeslán co nejhbitěji, aby přivedl Kolumba. Dohonil ho na dvě míle od Granady, právě když vstupoval na most pinosský, proslavený četnými boji, jež se tu odehrály. Praví se, že po tolika protiventstvích a zklamáních, se rty staženými hořkostí, již překypovalo jeho srdce, velikán ten zdráhal se na okamžik, nehodlaje ho následovati. Avšak když zvěděl, co se bylo sběhlo, když zvěděl o pevném rozhodnutí Isabellině, řekl náš poslechl se srdečnou oddaností, tuše již podíl, jež v jeho díle vyhradila Prozřetelnost této ženě, jedině hodné, by se stala jeho pomocnicí.

Královna skutečně ujala se věci s rekovnou opravdivostí. Bez ohledu na sbor kosmografů, na náhled své soukromé rady, na námítky svého zpovědníka, jemuž vždycky byla nakloněna velkou

povolností; přes smýšlení krále, svého manžela, jemuž vyhověti v každé věci za povinnost si kladla a jehož přání za rozkaz přijímala; nedbajíc nepřízně okolností, zprotivení všeho, co ji obklopovalo, Isabella odhodlala se a zavázala se slovem tomuto cizinci.

Přiblídneme-li dobře k důvěře, jež tak náhle a pevně zakotvila se v srdci královnině, zpozorujeme tu cosi vznešeného a tajemného, jako podnik, jemuž se měla státí duší a protektorkou.

Otec Juan Perez, jenž překonav svou nechuť ke hluku a okázalostem dvora, zůstal v hlaholu zábav a radovánek, jimiž se oslavovalo dobytí, by byl poblíž královně, a by tak mohl hájiti slávy její a slávy církve podporováním svého přítele, nyní ujištěn již o dobrém výsledku, pospíšil si, by se uchýlil opět do své pokojné klášterní cely.

III.

Při příchodu svém byl Kolumbus uvítán dvorem s neobyčejnými poctami. Královna přijala ho s takovými známkami blahovolnosti a uspokojení, že mohl zapomenouti na okamžik na minulá utrpení. V poslání Kolumbově nadešel rozhodný okamžik. Od nynějška královna stává se samejediná duší a zprostředkovatelkou podniku. Obmyslný, zchytralý a nedůvěřivý král aragonský zůstává výpravě cizí. Dává své jméno

a svůj podpis na skutky královny dle vespolných smluv. Avšak každý dobře chápal, že podnik byl proveden výlučně královnou Kastilie, na její útraty a nebezpečenství. Také za jejího života jedině Kastiliani měli právo usazovati se v zemích, jež by se objevily.

Ceho Kolumbus žádal, bylo mu uděleno, aniž by z toho čárka byla vyškrtuta.

Avšak nutné formality k sepsání listin mezi Aragonem a Kastilií k vůli půjčce této koruně a ustavičné starosti, jakých vyžadovala nová organizace bývalého království granadského, nedovolily králům až 17. dubna 1492, by podepsali v městě Santa-Fé články smlouvy, sestavené pod jménem kapitulace sekretářem kabinetu, Juanem de Colomou.

30. dubna odeslána byla listina výsad Kolumbových. Tento veřejný patent obsahoval, že bude velkým admirálem oceánu s téměř právy a přednostmi, jichž požíval admirál Kastilie, místokrálem; vrchním správcem všech ostrovův a pevnin, jež objeví; že jeho hodnosti budou se děditi ustavičně v jeho rodině.

8. května k těmto možným edměnám královna připojila skutek plný přízně a dobrotivosti, jmenujíc malého Diega, prvorozeného syna Kolumbova, pážetem královského prince, s ročním důchodem devíti tisíc čtyř set maravedů. Tato pocta, tak hodná závidění, byla udělována pouze dětem z nejznamenitějších domů království.

Z pohnutek hospodárných pro vystrojení výpravy byl vyhlédnut skrovný přístav Paloský.

Protože jeho obyvatelé byli zavázáni pod peněžitou pokutou zaopatřiti zdarma koruně během roku dvě karavely, ¹⁾ vyzbrojené mužstvem a vším potřebným, bylo jim přikázáno, by ve lhůtě deseti dnů odevzdali je v ruce Krištofa Kolumba a pod jeho rozkazy. — Kupcům a zásobovatelům tohoto výstroje byly prominuty daně ze soli a všechny povinnosti finanční. — Byl vydán rozkaz, by byly odročeny veškeré žaloby a všechny soudy proti těm, kdož se účastní tohoto podniku,

12. května Kolumbus zjednav si slyšení na odchodnou, čile odebral se do Kordovy, by tam zařídil vše potřebné s vychováním svých dětí. Pravděpodobně tehdy příbuzný jeden jeho ženy, „počestný šlechtic kordovský“, Diego de Arana, odhodlal se účastniti se této odstrašující cesty přes MOŘE TEMNÉ.

Za několik dní na to dostal se Kolumbus do Palosu.

IV.

Otec Juan de Marcheña, jenž otevřel své útočiště chudému a neznámému cizinci, přijal s otevřenou náručí přítele, zahrnutého počtami a plného nadějí, libě chutnal s ním první radostí štěstí, na němž směl míti největší účastenství. Kolumbus stal se zase hostem kláštera svatého Františka. A jak uvidíme, přítomnost otce kvar-

¹⁾ Lodě.

diana, nebyla mu tehdy méně prospěšnou než v prvních dnech jeho příchodu do Rabidy.

Ve středu 23. května před polednem otec kvardián sestoupil s kláštera s Kolumbem a doprovodil ho do farního chrámu paloského, zasvěceného svatému Jiří. Zde, uprostřed zástupu námořníků, v přítomnosti prvních měšťanů, Diega Rodrigueza, Prieta a Alvara Alonza Cosio, k vyzvání Krištofa Kolumba, jemuž stále po boku dlel františkán Juan Perez de Marchena, veřejný notář František Hernandez slavnostně přečetl list Jeho Veličenstva, jímž se přikazovalo, by vydali dvě lodě, mužstvem a vším potřebným vyzbrojené.

Ačkoliv přístav paloský měl zaopatřiti svým vlastním nákladem námořníky pod pokutou deseti tisíc maravedů ve prospěch královské komory, panovníci laskavě přiknuli jim tutéž mzdu jako na lodě válečné, jež měla se vyplatiti čtyři měsíce před vstoupením na palubu. Kromě toho při návratu výpravy měli býti osvobozeni od ostatního trestu, bude-li se jim moci vydati vůdcem výpravy vysvědčení dobrého chování. Správa paloská jsouc k tomu ke všemu ochotna, odpověděla, že poslechně těchto nařízení s poddaností, již jsou povinni rozkazům královským.

Přece však, jakmile se rozneslo, že se jedná o plavbu k západu, až do MOŘE TEMNÉHO, zděšení rozšířilo se pod každou střechu; hrůza překvačila všechny bárky. MOŘE TEMNÉ! I nejodvážnějším stydla strachem v žilách, krev při pouhém tomto slově.

Dnes na výšinách našeho vědění neslušelo by se, kdybychom se smáli tomuto strachu. V té době byl přirozený a logický, protože zakládal se na úvaze rozumové. Dalekohled nehroužil se ještě do etheru, by zpytoval prostor, by spočetl myriady sluncí mléčné dráhy, by vytýčil průměty pahrbků luny, by stanovil počet souputnic Jupitera a Uranu, by rozložil trojnásobný prsteneček Saturnův, by se zvážily hmoty, by se vypočetly různé rychlosti světů, jež obíhaly kolem našeho slunce. Složení, objem a váha země nebyly stanoveny. Její podoba nebyla určena.

Jedni pravili, že jest plochá a podlouhlá, za ní že pokračuje do nekonečna nezměřitelný oceán; jiní zase tvrdili, že jest čtyřhranná, avšak obklíčená ledy a mořem bezmezným. Se vši rozhodností popírali se protinožci. Připouštěla se „pásmá neobydlitelná“. Následkem nedokonalosti plavby byly výklady kosmografů roztodivné a odporovaly si vespolek. Nepřekvapuje tedy, že tento zmatek obrážel se i na intelligencích. V mysli stýká se neznámé s temným; a tmý odstrašivě působí na každou bytost smrtelnou. Myslelo se, že chaos, Erebus, tajil se v nejzazších hlubinách toho moře, jež kosmografové označovali jménem TEMNÉ, protože dle nubického kosmografa, sherifa Edrysiho a dle vypravování arabských plavců nalézají se v končinách těch „silné proudy, temné vody a málo jasnosti v ovzduší“. Nejistota a temnota vědy ohledně takového moře, jakoby ospravedlňovaly toto pojmenování odstrašující. Tam v MORI TEMNÉM vrážely na sebe pelagické

bystřiny, tvořice propastné víry, v jichž lůně pohrávali si Behemot a obrovský Levjathán, provázeni jsouce menšími obludami.

Všechna díla geografická přisvědčovala špatné pověsti MOŘE TEMNÉHO, neboť na mapách kosmografů byly kresleny kolem těchto poděsných slov: MARE TENEBROSUM strašlivé obrazy, vedle nichž kyklopové, lidožrouti, báječní nohové, hippocentaurové honosili se dobráčkou tvářností. — Arabští geografové, jimž koran nedovoloval reprodukovati obrazy zvířat, obmezovali se na to, že označovali moře to pomocí znaku, jehož pochmurná jednotka, aniž by zprvu odstrašovala pohled, tím více potom rozrušila obrazotvornost. Byla to ruka hákovitě zahnutá a černá, ruka satanova! vyčnívající z hlubin na povrch, a každou chvíli přihotovená, by strhla do propasti odvážné plavce, kteří nedbali nebezpečí vod BAHR-AL-TALMETU.

A nejen tato podmořská nebezpečnost ohrožovala výzkumce: gigantičtí odpůrcové mohli se snést i se vzdušných výšin. V těchto prostorách vznášel se na obrovských křídlech pták Roč, jenž v zobáku svém unesl nejen člověka nebo bárku, nýbrž i loď s veškerým mužstvem a ve výši k svému pobavení rozerval je ve svých spárech, by je pak upouštěl kus za kusem, lidi i věci, do hrozných vln MOŘE TEMNÉHO, Jisté stránky vážných autorů dosvědčují, že v té době i oni sdíleli obecnou tu víru. Právě v onom roku v předmluvě knihy zakázané, jurista Fernando de Rojas mluvil s veškerou opravdovostí

o ptáku Rockovi. Více než století po objevení Ameriky vévoda z Arionu, místokrál mexický, věřil, že v neznámých končinách Nového Španělska žili orlové o dvou hlavách.

Vysvětlíme si snadno tuto víru a tento strach, jestli si připomeneme, že tehdy nebylo ani jediné mapy, jež by neoznačovala vyobrazením oblud čím dál tím ohavnějších stupně susedící s rovníkem. Kterak lid a prostí námořníci měli uniknouti obecnému tomuto poblouzení? Vypraviti se do MOŘE TEMNÉHO to znamenalo: dáti se sžehnouti plamenům slunce, vrhnouti se do temnot chaosu, býti zničenu ve vzduchu nebo pohřbenu ve věčné propasti černého oceánu. A neohrožení námořníci, kteří navštěvovali Lisabon, nebo kteří plavili se ku Kanárským ostrovům a k Azorům, nadobro hrůzami těmi zdrceni, nebyli méně přesvědčeni o nemožnosti, že by kdy se dalo přeplouti MOŘE TEMNÉ, strašlivý BAHR-AL-TALMET Arabů.

Zatím čas kvapem ubíhal. Přes rozkaz královský a přes to, že Palosští veřejně osvědčili poslušnost, správa městská nezaopatřila dosud žádné lodi. Kotviště bylo úplně pusto. Všichni majetníci lodí skryli je do vzdálených zátok nebo je přepravili do jiných přístavů, by se vyhnuli úřední pohledávce.

Královna, zpravená o této překážce, odeslala 20. června do Palosu důstojníka tělesné stráže Juana de Peñasola, muže energického, s plnomocenstvím, by stihl pokutou dvou set maravedů za každý den zpoždění ty, kteří by se vzpouzeli provésti její rozkazy. Bylo mu uloženo, by

zabral na pobřeží andaluském každou loď a každého lodníka, vhodné k této nové službě.

Těžký zármutek padl tím na vlastníky lodí a na námořníky. Vzpírali se, bránili se; k prosbám připojovaly se sliby; avšak zbrojení nepokračovalo rychleji. Přece však podařilo se Juanovi de Peñasolovi zabratí bezohledně loď, dobrou plachetnici, jménem *Pintu*, již měli dohromady dva obyvatelé Palosu: Gomez Rascon a Cristoval Quintero. Tito lidé mysleli, že jsou ztraceni, oni i jejich loď, celý jejich statek. Proklínali příchod Janovana, vychloubavého chvástala a pletkáře, jenž ošálil moudrost královskou a vymámil rozkaz k této přenešťastné plavbě.

Zacpavači lodní a tesaři předstírali nemoci nebo se skrývali, by nebyli nuceni pracovati na opravě *Pinty*. Nebylo ani dříví, ani koudelce, ani dehtu, ani provazů. Přísnosti Juana de Peñasola nedařilo se lépe než domlouvám Kolumbovým. Bylo třeba tří lodí; dosud měli jen jedinou. Chmurná jakási rozhořčenost zmítala již duchy.

V tomto kritickém postavení horlivost otce Juana Pereza přispěla k pomoci přáteli a pobouřenému lidu.

Františkán jest přirozeně sympatický lidu pro chudobu svého života a skrovnost svého oděvu. Jest jím milován, protože zjevně sám lid miluje. Jeho prostosrdečnost jej vábí a jeho obětovnost ho dojíhá. Kvardián rabidský kromě toho těšil se osobní vážností u námořníků. Vmísil se mezi ně, žertoval o jejich strachu, potěšoval jejich rodiny, a svými slovy, svým přesvědčováním

najímal i v sousedních přístavech. Horlivý Františkán očekával od této výpravy, že rozšíří království Ježíše Krista, že oslaví církev, a to na prvním místě zavdalo podnět k této výpravě, a že bude dobrodíním celému lidstvu. Cítil, jak vhodně poznamenala královna, že Kristus chtěl v „oněch končinách oceánu splniti věci veledůležité k službě Boží“. Ačkoliv podporoval hosta z přátelství, záleželo mu při tom také na vlastních ideách; katolicky činně účastnil se jeho díla, za čest pokládal si, že může spolupůsobiti na jeho apoštolátě, uskutečňovati tak tužby blaženého zakladatele řádu serafického, jehož vroucí láska chtěla tomu, by kázán byl Ježíš Kristus, jeho kříž a jeho chudoba po celém světě. A proto Juan Perez pracoval zmužile a z té duše rád na obrácení bázlivců, na posilnění nerozhodných. Připravoval vystrojení korábů svým přemlouváním a autoritou své vědy.

Chodil hned sám, hned v průvodu svého přítele, avšak všude, kde mohl spatřen býti Kolumbus, jistě nebyl daleko též kvardián rabidský. Zázračným způsobem dovedl se rozmnožiti. Ohnivá jeho činnost způsobila rozruch po krajině. Více než dvacet let svědkové vzpomínali jeho horlivostí. I potom, když jméno otce Juana Pereza de Marcheny vymizelo z některých pamětí, šat františkánský nedopustil, by sešel s očí. Nemohlo se hovořiti o odjezdu Kolumbově, aniž by se nemluvilo o jakémsi františkánovi, jenž ho všude doprovázel, všeho s ním se účastnil a všude ho hájil a zastával.

Avšak přes assistenci otce Juana Pereza často strach, šlendriánství, pošetilá povídačka zvrtily přes noc výsledek jeho několikadenních plaveckých kázání. Jsou důkazy, že v oné době na pobřeží Andalusie mnoho hluku povstalo s touto výpravou; jen o ní se hovořilo. Všichni plavci považovali objev zemí v MOŘI TEMNÉM za bláznovský nápad; právě proto žádný lodník nechtěl se s Kolumbem vypraviti.

Kvardián rabidský podjal se tedy rozhodných kroků.

V.

Byla tehdy v Palosu bohatá a vážená rodina, jejíž dům, který ještě do nedávna stál, zdál se nejkrásnějším v tomto malém městě. Přislušel třem bratrům Pinzonům, všem velmi zkušeným v plavbě. Juan Perez de Marchena seznámil Kolumba s nejstarším ze tří bratrů, Martinem Alonzou Pinzónem. Byl to muž theorie i praxe, obeznalý ve věcích námořních.

Cesta přes MOŘE TEMNÉ, jež zastrašila všechny plavce andaluské, nepoděsila tak Martina Alonzoa Pinzona. Před nedávnem vrátil se z Říma, kam již po kolikáté volal ho jeho obchod. Přinášel si z této poslední cesty některé ideje, jež ho připravily k povýšeným hlediskům Kolumbovým.

Martin Alonzo Pinzon znal se soukromě s jedním z knihovníků papeže Innocence VIII.,

o němž se pravilo, že se velmi dobře vyzná v geografii. Tento učenec ukázal mu mapu světovou, na níž k západu byla vyznačena země beze jména v širém oceáně. Jako kvardián rabidský měl tušení o zemích neznámých, tak také kosmograf papežské knihovny povznesl se snad k témuž pojmání. Ostatně v Římě idea Kolumbova nemohla býti neznáma. Víme, že v době jeho korespondence s Toscanellim tento navštěvoval dvůr papežský. Právě z tohoto hlavního města světa křesťanského učený Florentan napsal svůj druhý list plavci janovskému. Nelze věřit, že Toscanelli, sídle v Římě, by rozšířil své vědomosti kosmografické, vypyřádaje se na země vzdálené, choval v tajnosti tento odvážný záměr, jímž měla se objeviti nejzazší Asie, a to cestou k západu.

Tento projekt, jenž měl tolik církvi prospěti, nemohl býti lhostejný nástupci knížete apoštolů. Po několik let již svatá Stolica byla uvědomována o idejích Kolumbových. Tento úmysl zajímal tím více svatého Otce, že byl vnuknut jeho krajanovi. Pozdější styky Krištofa Kolumba dokazují, že předem sdělil rozhodnutí svoje hlavě církve a vyprosil si požehnání pro své práce. Stálá tradice v Římě se v tom smyslu upevnila. Řím ještě za našich dnů to připomíná. Rodina papeže Innocence VIII. věděla o zájmu, jímž ten osvícený velekněz obíral se plánem Kolumbovým; právě proto dala vepsati na jeho náhrobek důvěrné účastenství Innocencovo v objevu, jehož se zde na zemi bohužel již nedočkal.

Právem nepronášíme nižádné pochybnosti proti této mapě, na níž poznamenána země, jež se měla teprve odkrýti. Takové označení mohlo existovati následkem onoho tajemného popudu velikých věcí, kterýž jest vlastní římské církvi, nebo jako důsledek a svědectví předběžného sdělení idejí Kolumbových, přímo tak podrobených nejvyššímu veleknězi.

Nechť tomu jakkoliv; když Martin Alonso Pinzon vrátil se z Říma a vešel ve styk s Krištofem Kolumbem, jenž tam byl znám, všechny nesnadnosti odpadly.

Zpráva o geografickém sdělení bibliotekáře papežova potvrdila uznání, jehož se dostalo idejím Kolumbovým apoštolským nunciem, velkým kardinálem Španělska a františkánským kosmografem Juanem Perezem de Marchenou. To, že kněžstvo bralo v ochranu záměr cizincův, zaručovalo nejvíce jeho pravdivost. Jali se mu všeobecně méně nedůvěřovati.

Brzy se rozneslo, že nejstarší ze tří Pinzonů, obecně nazývaný señor Martin Alonso, zamiloval si projekt Janovanův. Ba dodávalo se, že předsevzal si podstoupiti dobrodružství to na Nině, hezké to lodi Vincence Vañeza Pinzona, nejmladšího ze tří bratří, jenž co nevidět měl se státi velmi proslulým námořníkem. Vskutku tři Pinzonové podepsali smlouvu s přítelem otce Juana Pereza. Jejich příklad napomáhal podivuhodně působnosti kvardiána rabidského. Většina námořníků počala se upokojevati.

Veliký byl úvěr Pinzonů v Palosu. Señor Martin Alonzo vedl obchod s potřebami k výstroji lodnímu a k zásobování lodí; byl hlavním dodavatelem námořnictva v tomto přístavě. Jeho jmění, jeho vědomosti, starobylost jeho rodiny stavily ho v čelo předních města. Od té chvíle, aniž by Juan de Peñasola musil znovu přísně zakročovati, Palos nabídl k dostiučinění své robotě jakožto druhou karavelu jakousi malou karaku, sestárlou na moři, jménem „La Gallega“, poměrně velikou, hrubou a těžkou, ale velmi pevnou. Ačkoliv ne příliš způsobilá ke službě, k níž ji určili, ani Kolumbus, ani bratr Juan Perez, jeho rádce, neodvážili se ji odmítnouti ze strachu, že by se prodloužily odklady, již tak velké jich netrpělivosti. Malá karaka Gallega byla tedy přijata za karavelu; a hned jali se ji vystrojovati. Ba Kolumbus ji vyvolil, by na ni vztýčil svou velitelskou vlajku. Jenž prvně změnil její jméno, by ji pokřestnil; postaviv ji pod zvláštní ochranu svaté Panny, dal ji posvětití a nazval ji Santa-Maria.

Uprostřed příprav Krištof Kolumbus žil dále životem žáka řádu serafického. Nevycházel z kláštera než z nutnosti, zabývá se péčí o svou duši a cviče se v dokonalosti křesťanské. Svě dni trávil na modlitbě a v rozjímání tajemství. Usiloval o to, aby se stával méně a méně nehodným dobrotivosti Boží, jež ho ráčila vyvoliti k neporovnatelnému dílu mezi lidmi. Neznepokojoval se průtahy, hrůzami, nedobrou vůlí města, ačkoliv nakupily se k odjezdu tak vážné pře-

kážky, že ani autorita královská nemohla jich překonati.

Kromě zmíněných překážek připadl Kolumbus, když tak jednou objevil se ze svého klášterního zátiší uprostřed dělníků, na zařízení, vymyšlené Gomezem Rasconem a Cristovalem Quinteroem, by unikli svon lodí plavbě této, jež jim tolik strachu naháněla. Kormidlo Pinty totiž takovým způsobem upevnili, že dřeva, teď sice řádně začepovaná, byla by se uvolnila a rozkloubila při prvním nárazu vln. Kolumbus chtěl je přinutiti, by znovu se dali do práce a to předělali; avšak tesáři a ucpavači se skryli.

A tu neunavný františkán nové služby prokázal světu, pohnuv dělníky k dílu a povzbudiv je spasným napomenutím.

A tak konečně přičiněním bratří Pinzonů, kteří tím bedlivěji bděli nad výstrojem, že se sami velice zajímali o úspěch výpravy, důstojníka tělesné stráže Juana de Peñasoly, jenž zůstal ustavičně v přistavě, by uspíšil odjezd, horlivostí otce Juana Pereza stalo se, že ke konci července tři ty lodě byly s to, by vypluly na moře.

VL

Dnes žádný admirál neodvážil by se na dalekou cestu na podobných urkách.¹⁾ Avšak ponevadž, až na Santa-Mariu obě karavely hono-

¹⁾ Druh lodí mořské.

sily se výbornými podmínkami, by se mohly přiblížit k břehům, protože mužstvo, výzbroj i zásoby dostačovaly, Kolumbus shledal dle vlastních slov, že jsou „velmi vhodné k podobnému podniku“; slovy těmi však více mínil personál výpravy, jež tuto v krátkosti vyličíme.

Na Santa-Marii pluli dle řádu předností:

Účtyhodný Diego de Arana, velký Alguazil¹⁾ loďstva, synovec Kolumbův se strany jeho manželky; Pedro Gutierrez, dozorce královského nábytku, vedoucí účty koruny; Rodrigo Sanchez ze Segovie, přezvaný panovníky Veedor,²⁾ kontrolor výpravního vyzbrojení; Rodrigo de Escovedo, královský notář, mající sepsati při příležitosti protokoly; bakalář Bernardin de Tapia, historiograf výpravy.

Po nich v hodnosti důstojníků řadili se námořníci: Per Alonzo Niño, pravý to vlk mořský, Barthélemy Roldam, spíše podnikavý obchodník než voják; Fernand Perez Matheos, duch nepokojný a závistivý; Saneho Ruiz, vášnivě službě oddaný; Ruy Fernandez, dobrý důstojník; Juan de la Cosa, přijímám „Biskajský“, obeznalý jsa v theorii a hydrograf instinktem. Následuje tlumočník výpravy, obrácený žid, pokřtěný na jméno Luiz de Torrez, jenž uměl latinsky, hebrejsky, řecky, arabsky, kopticky, arménsky; potom znalec kovů Castillo, zlatník sevilský.

Zdravotnictví obstarávali měl jistý mistr Alonzo, lékař nevalné zručnosti, a velmi dobrý

¹⁾ Dozorce.

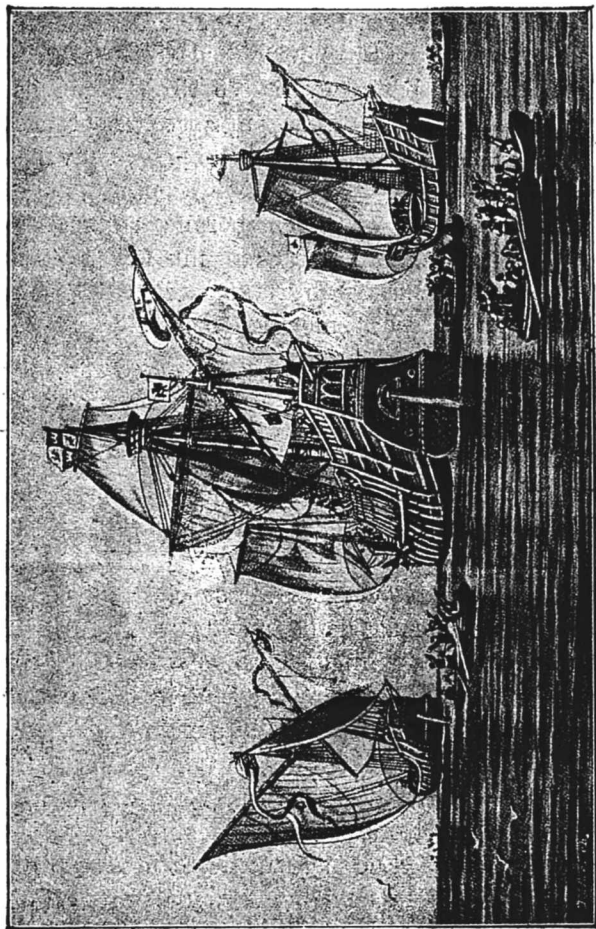
²⁾ Kontrolor.

chirurg mistr Juan, roztomilý a soucitný u nemocných. Muž neohrožený a skromný, statečný Diego Mendès, František Ximenèz Roldan a Diego de Salcedo, přidělení k osobním službám Kolumbovým jakožto panoši, zaujali místo se dvěma svými přáteli, dychtivými po neznámém, poblíž velké kajuty.

Kromě Jacomo-a, mistra plavby a mistra v lanoví, jenž byl z Janova, byli tu ještě mistr tesař, mistr ucpavač, zbrojmistr, mistr bednář, lodníci a plavčíci počtem čtyřicet; mezi těmi byl jeden Angličan jménem Tallarte de Lajes, Irčan nazvaný William Ires, dva Portugalci a Majorčan Šebastian; dohromady se sluhou a dvěma kuchaři šedesát šest osob.

Slušno poznamenati, že mezi mužstvem Santa-Marie nikdo nebyl z Palosu; všichni byli odjinud, většinou ze Sevily nebo z provincie Huelvy. Za to však na větší z obou karavel, na Pintě; důstojníci a lodníci byli všichni z obyvatelů paloských; buď příbuzní, buď přátelé, buď sousemi Pinzonů.

Nejstarší Pinzon byl kapitánem na výborné plachetnici Pintě. Za důstojníky měl svého bratra Martina Pinzona, svého bratrance Juana de Ungria a Cristobala Garcia Xalmentia; lékařem byl Garcia Hernandez z Palosu, přítel kvardiána rabidského; dozorcem nad potravinami byl jiný Garcia Hernandez z Huelvy rodem, umíněně zaměňovaný od historiků s předešlým. Se všemi ostatními páčilo se mužstvo Pinty na třicet mužů, důstojníky v to počítaje.

Lodě Kolumbovy 2. srpna 1492: La Pinta. — La Santa Maria. — La Niña.

Roztomilá, hezounká rychloplavkyně Niña, již velel Vincenc Vañez Pinzon, obsazená toliko dvaceti čtyřmi muži, nesla ostatní spojence, přátele a sousedy Pinzonů.

Nemožno pochybovati, že by Kolumbus, ukončiv přehlídku svého mužstva, nepronesl k němu dle obyčeje řeč a že by, nepovoliv nátlaku svého srdce, nepromluvil k nim o Bohu, do jehož rukou měli všichni poroučeti své duše. Nechtě bylo rozhodnutí těchto mužův jakkoliv srdnaté, přece, když přiblížil se okamžik odjezdu, veliká starostlivost zmocnila se jejich duchů. Blížkost nebezpečí v podobné výpravě obrátila srdce k Otci milosrdenství. Každý dbal toho, by se smířil s Bohem, by se vyzpovídal a by dosáhl rozřešení svých chyb. Načež odebrali se pospolně v procesí do kláštera rabidského s vůdcem v čele, by tam vzývali Boha o pomoc a aby se postavili pod zvláštní ochranu svaté Panny. Vyslechli mši svatou, přijali nejsvětější Svátost oltářní z rukou otce Juana Pereza de Marcheny a v pořádku svědomitěm vstoupili na koráby.

Byl to obraz dojemný a truchlivý. Celé město Palos sdílelo dojmy námořníků; mnoho slzí prolilo se v kapli svaté Panny.

By se využítkovalo prvního větru západního, jenž co nevidět měl nastati, nesmělo mužstvo již opustiti loď. Žádnému důstojníku nebylo dovoleno přespati na zemi. Již vlála vlajka k odplutí. Kolumbus rozkázav, by přiběhli zpravit ho, jakmile by se ohlásil vítr žádoucí, ujal se teď svého mladistvého syna Diega, jehož mu vydal jeho

šlechtný vychovatel Juan Perez, a svěřiv ho dvojnásobné péči dobrého kněze Martina Sanchaza a Rodrigueza Cabezuda, jenž přichvátal z Moguer, by mu dal s Bohem; poručil jim, by dovedli toto dítko do Kordovy k jeho ženě Doně Beatrici, kdež mělo býti dokončeno jeho vychování; sám vrátil se do cely kláštera rabidského.

Zdá se, že od tohoto okamžiku neměl jiných styků kromě se ctihodným Juaném Perezem de Marchenou. Bázeň před nebezpečenstvím nezaměstnávala jeho ducha. Neznepokojoval se již lidmi, avšak ohýbal se pod břemenem svého nesmírného poslání. Měl odkrytí tajemství, snad strašlivá tajemství, urvaná z dosahu lidské zvědavosti od stvoření světa. Svůj čas trávil na poradách s Bohem, poslouchaje ho, očišťuje srdce své, by zasloužil býti chrámem Ducha svatého. Dechem Písem svatých rozpínala se jeho intelligence. Cítil, že jest určen k úkolu většímu snad, než jakým kdy pověřena byla bytost smrtelná. Měl splniti apoštolát neslýchaný, nésti kříž přes MOŘE TEMNÉ do krajů neznámých, a uvésti ve styk dědice rodu Jafetova s jejich bratry v pradávne minulosti ztracenými, z rodiny Semovy.

Duše jeho, vhrůžena v tišiny tohoto pokojného kláštera, kdež setkal se s tolikerym neočekávaným povzbuzením, rozpínala křídla a věrou prostou, upřímnou a vroucí vzlétala k Bohu; vznešenost jeho moudrosti, vzrůst jeho vědění nepřekážely nijak něžným výlevům jeho zbožnosti a čistotě jeho bohoslužby. Rozjímaje svou oblíbenou knihu, evangelium svatého Jana, vznášel

se jako orel pathmoský do výšin Slova, skrze něž vše bylo učiněno. Jeho duše něžně milující dlela na modlitbě a rozjímání po všechny okamžiky, jichž nevyžadoval kůr; neboť sledoval bedlivě pravidla řehole svatého Františka.

VII.

V noci dne 3. srpna o třetí hodině pojednou probudil se Kolumbus šuměním sosen, jichž vrcholky pozemní vánek počal kolébat. Jemný sluch námořníka poznal hned očekávaný vítr.

Toho dne byl pátek.

Pátek, považovaný za neblahou věštbu a za předmět pověřivého odporu u námořníků, stal se naopak tomuto vroucímu křesťanu šťastnou předzvěstí; neboť to byl den spásy; byl to den osvobození svatého hrobu Francouzem Gottfriedem z Bouillonu; toho dne vzdala se Granada, toto palladium mahomedanismu na západě. Pátek zdál se tedy Kolumbovi dnem od Boha určeným.

Bez jakékoliv pochyby opustiv ihned svou celu, šel a sám zaklepal na dvéře otce kvardiána; brzy na to probudil tento bratra vrátného, by šel rozžehnout svíce oltáře a by vše připravil ke mši svaté. Málo okamžiků na to hlídka na karavelách mohla spatřiti v tuto neobvyklou hodinu, kterák září skrze borovice vysoká okna chrámce rabidského. Zatím co řeholníci svatého Františka pochutnávali si na pokojném spánku, Kolumbus

vešel sám pokorně do kaple Matky Boží. Otec kvardián, oděný kněžským hávem, vstoupil k oltáři, by obětoval vznešenou tu oběť na úmysl až dotud neslýchaný a snad jediný od ustanovení nej-světější Svátosti oltářní. V okamžiku přijímání Kolumbus přiblížil se k svatému stolu a přijal posilu chleba andělského. Po děkuvzdání vykročil bez hluku z kláštera, stále doprovázen otcem Juanem Perezem de Marchenou.

Po těchto svatých výlevech jest zapotřebí sebrání na mysli; mlčení jest sladkostí. Slovo by jen porušovalo vnitřní tento klid; a není v jeho moci, by jej opět zjednálo. Jest pravděpodobno, že sestoupili, pohroužení do svých myšlenek a mlčenliví, po svahu na polo divokém, po němž se přichází do Palosu. Poslední hvězdy skvěly se ještě na obloze, první záblesk zory svítal na východě; ranní větřík rozléval lesem hořké vůně borovic, aroma dymiánu a levandulí, probuzených v temnotě stezky jich kročeji; poslední parfumy země Evropy, jež měly osvěžit prsa Kolumbova, překypujícího štěstím a velebnou důvěrou v Boha. Přišli tak pospolu do městečka Palosu:

Jakmile se objevili, hlavní lodice Santa-Maria přiblížila se ku břehu, by přijala vůdce.

Hlas lodníků v službě a píšťala lodních mistrů, rozkazující, by se vše připravovalo k odplutí, probudily sousední domy. Okna a dvěře se rázem otvírají. Křik: Odjíždějí! Odjíždějí! brzy zavzněl na tomto konci města. Matky, ženy, dívky přibíhají na pobřeží s pláčem; rodiče a přátelé

vsedají do bárek, by se přiblížili ke karavelám, aby upozornili na sebe ty, jichž snad už neuvidí. Kolumbus, přitisknuv na srdce své františkána, k slzám dojatého, dal mu mlčenlivé s Bohem a vskočil do člunu, jenž ho okamžitě dopravil na koráb Santa-Maria.

Velitel, přijatý na své lodi s počtami předepsanými řádem admirality kastilské, vstoupil na můstek admirálský a obhlédl bystrým zrakem veškerá opatření. Zahoukli lodníci na kocábky obyvatel města, by se vzdálily. Velká tíseň sevřela srdce a útlak veliký padl na prsa všech. V několika minutách všechny lodice byly vytaženy na loď; kotvy byly již uvolněny, vytaženy a zavěšeny na přřdu.

Svinula se vlajka k odjezdu Santa-Marie, by se vztyčila královská korouhev loďstva. Jakožto věrný odznak zbožných citů Kolumbových a skutečný účel jeho cesty, byl prapor tento pravou korouhví kříže. Nesl obraz našeho Pána a Spasitele Ježíše Krista, přibitého na dřevě spásy, zatím co s velkého stožáru Pinty a Niňy vlály pouze korouhve pro výpravy obvyklé, s křížem zeleným mezi královskými iniciálami,¹⁾ nad nimiž vzaášela se koruna.

A tu Kolumbus, jasným hlasem pozdraviv dav tlačící se na pobřeží, potom pokynuv rukou k poslednímu „s Bohem“ svému příteli Juanu Perezovi, zaujal místo na svém můstku; a všecek proniknut důstojností svého podniku, převládnuv

---

¹⁾ Začáteční písmena.

hlasem svým nad zmateným hlukem tří lodí, rozkázal VE JMĚNU JEŽÍŠE KRISTA, by se plachty rozvinuly.

VIII.

Po půl hodině kotouč slunce vynořil se z tmavé záclony borovic de la Rabida. Tři lodě s nadmutými plachtami, poháněny svěžím západním větrem, braly se hbitě k Torré de Larenilla, a brzy chobotnatost Odielu zastínila je zrakům lidu, plného smutku. Avšak s terassy kláštera byly viditelné tři lodě, překročivše jesep. Salty a vypluvše z ústí řeky, po tři hodiny ještě. Řeholníci svatého Františka mohli viděti, kterak se v dálce rozplývají, kterak se snižují a kterak konečně mizejí za modrou linií, jež ohraničuje obzor.

Nemůžeme pochybovati, že otec Juan Perez de Marchena, jenž první ve Španělsku přijal Krištofa Kolumba a dal mu první povzbuzení a první podporu, že by tento řeholník nevěnoval mu s výše své terassy poslední pohled a poslední modlitbu, že by nesvolával požehnání s nebe na tento podnik, zřejmě vnuknutý s výšin, a jenž na důkaz svého vznešeného původu nesl zřejmý ráz zázračnosti a nadpřirozenosti.

KAPITOLA ŠESTÁ

I.

Po půl čtvrtém století zkušenosti a plavby nemůžeme ještě postoupiti do Atlantického oceánu na sto mil za Azory, aniž bychom nezasli nad odvahou toho, jenž první pronikl dobrovolně do těchto končin.

Kterak ubrániti se i po takové době, jež nás odděluje od onoho památného dne, obdivu nad udatností svrchovanou a klidnou, nad tou vůlí vládní, jež musela čeliti neviditelnému, jež musela poraziti neznámé, strašlivé; zdolati slepé předsudky námořníkův a popudlivé, drážlivé strachování lodníků; podrobiti si každou mocnost stvořenou, překonati nejhroznější možné případy a strašidla obrazotvornosti, neméně nebezpečné než mořské příšery; opovrhovati vědou doby, vzdorovati nepřátelům neznámým: mořským obludám, veškeré bytosti možné v povětří a ve vodách, propastem, proudům, smrštím, tišinám, bladu, smrti žízni! Samojediný muž proti všem lidem, proti nesmírnosti, odvážil se zbádati odstrašující prostory, jichž nižádná loď nebrázdila a odkudž žádný smrtelník se nevrátil, jestli kdy náhoda nebo rozhodnutí tam zanesly lidskou bytost! —

Tuto heroickou plavbu, jejíž sebemenší trvání stírá mythologický lesk Argonautův a všech mořských výprav starověku; tento katolický pokus na oceáně, by se hlásalo evangelium v ostatku lidské rodiny, rozptýlené tam za vlnami; tento dvojnásobný zázrak odvahy a genia, jež víra, převládnuvši nad odpory vědy a současnými hrůzami, vdechla; tyto divy bez příkladu, jichž by nedovedla důstojně oslaviti ani nejúchvatnější epopea, ani harfa nejvznešenějších akordů, odvážíme se vypravovat prosaicky, jasně a stručně. Budeme sledovati uzel za uzlem brázdění lodí, změny pohybu, otáčky, vypravujíce dni a noci této plavby úžasné s prostotou zběžného denníku.

II.

Rozkázav VE JMÉNU JEŽÍŠE KRISTA rozvinouti plachty, Krištof Kolúmbus vstoupil do své kabiny, sestrojené v zádi lodi, a vzav péro, počal svůj denník plavby, rovněž ve Jménu našeho Pána Ježíše Krista: „IN NOMINE DOMINI NOSTRÍ JESU CHRISTI, etc.“

Tento prolog, jenž se nám celý dochoval, vykládá od počátku zvláště křesťanský ráz podniku. Žádost proniknouti prostor, přání evangelisovati národy, předpokládané v tomto geografickém neznámu, dosvědčují svou souvislostí účelnou, že tato výprava byla především velkým úkonem víry katolické.

Prvního dne karavely hnány dobrým větrem, pluly směrem jihozápadním.

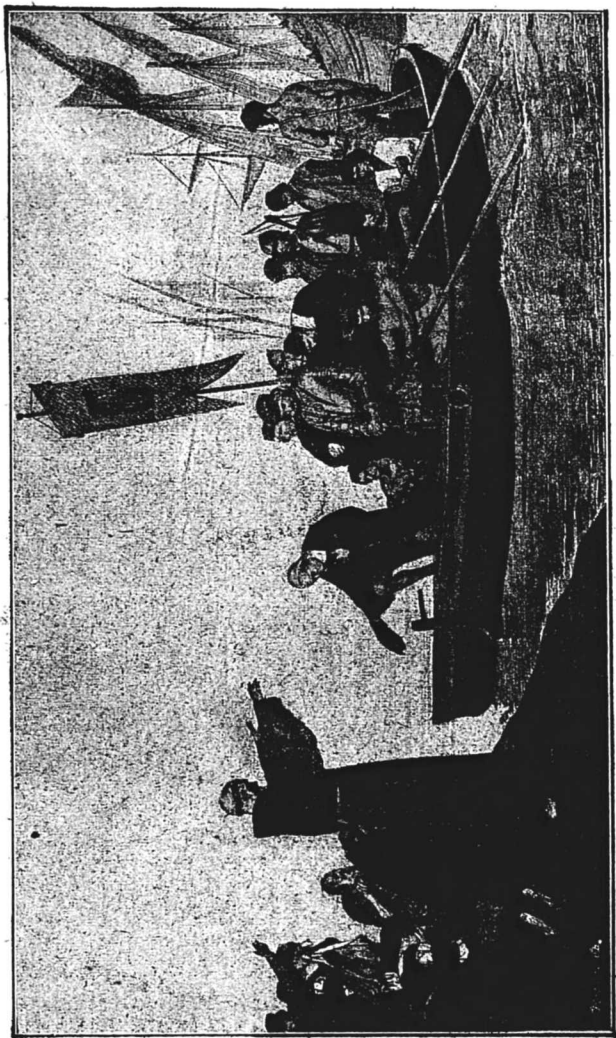
Dne zítřejšího v sobotu vše šlo dobře.

V neděli 5. srpna přepluli více než 40 mil.

V pondělí vítr dul citelněji. Brzy Pinta dala znamení, že se octla ve velkém nebezpečí, ano její kormidlo se vymknulo z čepů; dřeva, jimiž bylo přiděláno, se rozkloubila. Kolumbus nemoha zabrániti nehodě pro veliký příboj, protože vítr se silně přiosťil, přiblížil se přece dle obyčeje admirálů kastilských v podobném případě. Poznal v tom pletichy vlastníků lodí: Gomeza Rascona a Cristobala Quintera, kteří týmž způsobem chtěli zpozdití odjezd, doufajíce se tím vyhnouti své povinnosti. Martin Alonzo Pinzon, kapitán, dal provazy pevně přivázati porouchané kusy; pokračovalo se v cestě. V pozítřku moře se dmulo; kormidlo znovu se vyvrátilo. Připevnili je, jak mohli, a zamířili na Kanáry. Lodníci tři karavel odporovali si v čáře na rúži větrné, po níž měli k nim co nejdříve přistáti. Kolumbus řekl svůj náhled, zcela opačný všem, a stalo se dle jeho mínění.

Připluli tam v noci. Velitel nařídil kapitánovi Pinty, by zůstal na Velkých Kanárech, zatím co on sám by pokusil se opatřiti loď, jež by ji nahradila. Marně hledav a vyčkávav po tři týdny, dal spraviti Pintu, zříditi nové kormidlo a zaměnití trojúhelnou plachtu Niňy v plachty čtvercové. Obnovivše zásoby vody, dříví a vzavše čerstvé potraviny, vytáhli kotvy ve čtvrtek 6. září. V okamžiku tom loď, jež při-

Krištof Kolumbus nastupuje playbu.

jížděla z ostrova Ferrského, sdělila veliteli, že tři karavely portugalské křižují v těchto končinách, by ho přepadly. Hněv krále Jana II, podnícený odmítnutím Kolumbovým, pronásledoval ho až na oceán; a k dovršení nepokoje bezvětrí upoutalo je do vod Gomera, v dohled vrcholů Tenerify, jejíž sopečné výbuchy ohrožovaly loďstvo.

Toto postavení plné úzkosti trvalo od čtvrtkového rána až do soboty před rozedněním. Konečně kofistice z nejmenších vánek postoupili trochu a dostihli posledního z Kanárských, ostrova Ferro, kdež právě čekaly na ně karavely portugalské. „Tehdy“, jak praví Washington Irving, „nebezpečí bylo velmi blízko. Na štěstí větrík zavál s východem slunce, plachty se znovu nadmuly a při vzházejícím dni návrší ferrská pomalu ztrácela se s obzoru. Od počátku této úžasné plavby potvrzujeme vlastními slovy protestantského spisovatele první pomoc, již se dostalo Prozřetelností jejímu poslu Křištofu Kolumbovi. To nebylo naposled. Bůh mu pomáhal. Jestli obyčejné zákony světa nebyly nikdy hned pohotově k jeho prospěchu, nicméně nejšťastnější shody přišly mu vždy ku pomoci v tak zázračně vhodnou příležitost.

III.

Zde končila věda nejzkušenějších námořníků; vstupovali do končin neznáma. Zatím co srdce Kolumbovo, spěchajíc na cestu, po níž žádný

člověk neplul, tlouklo ušlechtilou radostí, mužstvo lodní, ztrativši z dohledu poslední vrcholky ostrova Ferrského, jalo se nařikati. Lodníci pozbyli veškeré útěchy ztrátou naděje, že kdy uzří ještě vlast. Admirál snažil se jim dodati myslí, mluvě k nim o tom, co mohlo vábiti tyto duchy hmotafské a hrabivé. Poněkud je oživil. Avšak z opatrnosti od tohoto dne zapisoval cestu do dvou různých knih, udávaje vzdálenost kratší pro lodníky, a zachováváje číslice pravé pro sebe. Obával se, že by postrašil své důstojníky, označiv dráhu příliš dlouhou; jeho předtuchy nebyly marny.

Po tři dny a tři noci pokračoval v plavbě směrem jihozápadním, opravuje často omyl kormidelníkův, jehož ruka bojácná zdráhala se udržovati veslo ve směru tak zjevně od Evropy. Za příznivého větru měřil pohybující se pláně těchto hrůzyplných prostorů, a vzdaloval se vždy více od Starého světa. A čím více přibližoval se k zemím neznámým, tím více veškerá jeho rostoucí radost a důvěra obrážela se v pocitech, kdežto mužstva zmečňovala se hořkost a tajný zármutek.

Poznenáhlu však, zatím co se postupovalo k západu, počala se jevití značná rozdílnost v lesku světla, v účinku dalek, ve zbarvení vod. Nebesa též jako by se měnila. Souhvězdí, na něž námořníci byli zvykli, se vzdalovala, snižovala k obzoru a mizela.

13. září genius Kolumbův podstoupil tuhou zkoušku. Jeho pohled pozorný postřehl první

známku magnetické odchylky. Po prvníkrate od počátku historie naskytla se tato podívaná.

Kolumbus viděl, že při soumraku večerním magnetka, místo aby směřovala k hvězdě polární, odchýlovala se k severozápadu, a že dne zítřejšího na úsvitě odklon byl ještě znatelnější. A tak jeho jediný vůdce, busola, jejíž neomylnost posud trochu ujišťovala lodníky, jala se ho zrazovati, i, viděl se oloupena o všechnu oporu věd. Vůdce chránil se, by sdělil tento hrozný objev důstojníkům výpravy, jichž čelo se již zachmuňovalo.

V pátek šťastná předzvěst pro obyčejné duchy oživila naději lodníků. Mužstvo Niň y uzřelo mořskou vlaštovku a faetona běloocasého, první ptáky, jež spatřili od Gomery. Večer dne zítřejšího meteor v podobě ohnivé žily, skvostný povětroň padl s nebe ve vzdálenosti asi čtyř mil. Mužstvo bylo tím náramně poděšeno; rozjímátel stvoření naopak divil se tomu. Výraz svého obdivu prozradil jedním slůvkem ve svém denníku.

V neděli mlhy a mraky zvedaly se z vod. Kolumbus pozoroval mírnost teploty, záření nebe čím dál tím průzračnějšího, cosi líbezného a příjemné mořské vůně. Na jistou vzdálenost moře odstíňovalo se do zelena. Viděli, kterak azurová pláň pestřila se velmi svěžími bylinami, jež jakoby právě byly odervány od skal. Všichni přijali radostně tuto známku blízké země. Avšak vůdce nesdílel jejich omyl, i pravil: „Myslím, že pevná země jest dále.“ Byli hnáni větrem příznivým; proudy podporovaly plavbu; bylinstvo jevilo se měrou přehojnou; leč mužstvo zůstalo

zachmuřeno. Lodníci nemluvili, avšak patřili na sebe s neblahou mlčenlivostí. Náhlas však nenáříkali; jakoby chtěli vzájemně skrýti si příčinu svého nepokoje. Velitel uhodl, proč to; zpozorovali konečně magnetickou odchylku. Tu jeho genius podal jim tak, by snadně porozuměli, vědecké vysvětlení tohoto zjevu, čímž se na okamžik upokojili.

17. září dospěli již v ty končiny, kde tropický vliv počal se lahodně pocítovati. „Pravou rozkoš člověk zakoušel, když se mohl poradovati krásou jitiřných hodin, praví Las Casas; chyběl toliko zpěv slavíků. Počasí bylo jako v měsíci dubnu v Andalusii.“ Vzduch stával se čím dál tím vlažnější.

IV.

V této části globu, jež sousedí s oceánickými preriemi, jakoby dělo se v nebesích i ve vodách jakési tajemné rozdělení; cosi neznámého a nezakusného působí na člověka. Velikolepé pohledy se rozvírají; pocítuje se vzdálená mohutnost oblastí rovníkových a předtucha jižního nebe.

V těchto velebných rozlohách oceán vyrovná se velikostí zemi. Nevypravitelná libost šíří se vzduchem, jehož průzračná čistota, světlem prosycená, rozradostňuje pohled a dovoluje zraku proniknouti do dálky. Od svítání nejnepatrnější výpary barví se duhovými odstíny, v nichž růžová

barva převládá. Když hravý větřík odtáhne tuto záclonu a obnaží živý azur nebés, slunce. zmocňující se chvatně prostoru, jakoby svým svrchovaným leskem korunovalo neviditelného Krále. Jeho jas září do všech hlubokostí obzoru a oceán plane pod širým promítnutím paprsků, jež odráží jako zrcadlo. Jemné a lepe pruhování řasní vlnitě povrch vod, rozmnožující tak světelné jeho lámání a odrazy. Čirým mořem oslňující průhlednosti proskakuje jas a měkce prolíná jemný svit. Nejprchavější odstíny zeleně a nejslabší přechody modře rozrůžňují vlny, po nichž plují sem tam svěží trsy řas a chaluh, nebo lépe pelagické tajnosnubné rostliny, mezi nimiž často vznášejí se divnotvární měkkýši, thetidy, stáda medus s amethystovými odlesky.

Nesmírná jasnost moře dovoluje patřiti na prohánky, zábavy, šarvátky a mnohdy stěhování podmorských obyvatel. Bojácná nebo laškovná hejna štitníků s azurovými ploutvemi vymrštují se na povrch, opět se pohružují, létají do větších dálek a vyskakují až na palubu, chtějíce se předstihnouti neb uniknouti družinám sviňuch a tuňáků, kteří půvabně je obtácejíce, číhají na hřebenech vln. Oko patříc do hlubin, uzří tam nádherné zlaté rybky, okrášlené měňavými šupinami, tu obrovského raka, žraloka, pilou zubův ozbrojeného, svárlivého pilousa, zbloudilé želvy nebo despotického mečouna. Občas fregatka se širokými křídly, rackové, buňňáci prohají k obzoru, znovu se vracejí, kolébají se na vlnách, potopí se rychle a vzlétají s kořistí do vzduchu. -

Avšak v jistých dnech samota rozpíná se do dálav oceánu; mlčení rozprostírá se vesměrem, a nepohyblivost spoléhá na nesmírné vlhké pláně. Kam oko dohlédne, a sluch dosáhne, nic se nepohne, nic se neuslyší. Pohled na tento rozsáhlý odpočinek, na tento úplný klid, na tento nejvěrnější obraz velikosti, vyvolává nekonečno v mysli. Tehdy mizí z paměti krása pevnin, velkolepé pnutí hor, důstojnost proudů, bujnost rostlinstva, malebné rozhledy a rozmanitost pozemských zjevů. Vznešenost oceánu nutí člověka, by zvědavost svou v úctu zaměnil.

Ba ani noc, přikrývající svými závoji tuto velebnost, nestírá jejího rázu; jenom na skvělou nádheru nastupuje mohutnost do nekonečna. Sotvaže řehavé ohně západu pohasnou, moře odívá se stíny, zatemňuje se a hrouží se v mlčení. Jeho hrud, mírně rozhárána večerními větry, pezyolna se uklidňuje. Jakoby si popřávalo oddechu a chtělo si zdřimnouti. Majestátní klid uspí i větry i vody. Brzy rozzáří se blankyt oblohy v mořských hlubinách. Zatím co na její klenbě postupně zažehují se vzdálené světy, jimiž Tvůrce posel prostor, obzor až do poloviční výše zdobí se kouzlem zodiakálního světla, tak málo známého v naší Evropě.

Průzračnost a vlahá stejnoměrnost vrstev atmosferických zmírňují třpytění hvězd, jež roní bělostný a tichý jas na zrcadlo moře dřímajícího. Že vzduch jest tak čirý, jejich zářící sbory objevují se v nekonečném počtu. Mléčná dráha jako světelná ručej fine se do propastí nebes,

jež, sama se rozbíhá, rozděluje. Občas tajemný zvuk jakoby projel prostorem. Ucho postřehuje jakési nejasné šumění nebo náhlý krátký hluk; jsou to vzdálené zástupy velryb, táhnoucích od polárního kruhu do moří rovníkových nebo spíše hrozný vorvaň, jenž bloudí truchle samotářsky a oddychuje s úsilím, vymršťuje sloupy vody. Brzy hejna unaveného ptactva vznáší se neviditelně těsně nad korábem, a přerývaným křikem prorážejí temnoty. Neurčité vůně, donášené větrem, za svěžesti večera zachvacují čich svým hořkým a mnohdy balsamickým dechem.

Noční zjevy na oceáně honosí se též svou skvělostí a chmurnou velikostí. K zářivému odlesku nebes pojí se fosforescence, drobně rozptýlené světélkování všeho, co hýbe se ve vlnách. Sebe menší vráska povrchu vybavuje jiskry; pod jeho nazelenalým křišťálem neoznačitelný jas, pokradmu těkající tělíska tvaru kulovitého kotálejí se do velkých vzdáleností, vybavujíce světlo velmi čitelné. Roztroušené shluky polygastrů, cyklid a orfydin oživují každou vrstvu vody. Všude, kde se tečkuje drobnou ten svít, bezpočetné roje mammarií a nereid přicházejí na povrch, cele oživené fosforeskujícími nálevníčky.

Moc plodnosti vlhka, v jehož lůně počaly klíčení a život, jest posud zjevná při tomto třeptu jeho molekul. Vznesenost Ducha, jenž na počátku vznášel se nad vodami, a milost Slova, skrze něž vše učiněno jest, skvěje a obráží se sychovaně v širém moři.

Od počátku světa tyto divy rozvínovaly se

jediné před zraky duchů nebeských; obyvatelům globu byly, jako nebyly. Poesie těchto mohutných pohledů a plnost těchto mořských harmonií nebyla naprosto zemí tušená. Konečně přísne krásy a slavnostní velikost oceánu rovnodennostního, až dotud neznámé, rozprostřely se očím člověka. Po prvněkrátě od stvoření lidská intelligence oddechovala v těchto končinách, až dosud vylučném to panství buňáků, rácků, sviňuch a obrovských kytovců. A ten, jež ráčila vyvoliti Prozřetelnost, by vedl nad propastí duše nesmrtelné, byl nejvyšším zosobněním lásky Stvořitelovy. Ani před tím ani potom světější zvědavost a živější pochopení přírody nerozchvívaly se v těchto pohyblivých oblastech.

Svatý obraz našeho Spasitele, vztýčený na velikém stožáru na vlajce výprav, již vítr třeptal, smířoval a uklidňoval sveřepé a hrubé síly ovzduší, posvěcoval živly projížděje pod ohněm slunce zářícími obzory a v noci fosforeskujícími vlnami. Každého večera zpěvy k oslavě Marie, hvězdy mořské, splývaly s větry Atlantiká. Pod ochranou Slova jeho vroucí rozjímatel uvažoval se ve jménu víry v držení těchto nezměrných končin. Nejvyšší udělil mu tuto počtu, by vnikl první v prostory, kamž oko smrtelníků nikdy nedosáhlo.

Krištof Kolumbus, blíže se k MORI TEMNÉMU, předmětu tolikých obav a takového postřachu, tehdy obklíčenému tajemstvím, jež měl osvětliti, pobádán ušlechtilou zvědavostí, přál si, dle vlastního výrazu, „poznati tajemství tohoto

světa“; jeho pohled hroužil se neunavně do moře průzračného, zaplaveného tím svitem tropickým, jenž prolíná zpěnými hřebeny vln, a pronikal luno jeho do velkých hlubin. Pokoušel se o to, by nabyl správného názoru o rázu mořského rostlinstva, o podmořských lesích, vystylajících dno vyhlouběných krajin, nedostupných olovníci. Jakým oděvem ozdobil Tvůrce propast v těch vzdálenostech, kam světlo dne, pozbyvši příliškrát lomeným paprskem rozmanitými vrstvami vody své síly a hasnuvši v návalu její hmoty, nemůže již proniknouti? Jaký druh obyvatelův asi zalidňoval tyto chmurné hlubiny? Jaké drama odehrávalo se v údolích krajin atlantických, na dně útrob oceánu? Jaké strašlivé přízraky mohly vystoupiti z těchto propastí, teď tak klidně dřímajících? Otázka děsuplná, před níž bledl každý smrtelník!

Historie a poesie stejně vychvalovaly neohroženou chladnokrevnost Kolumbovu a odvažlivost jeho srdce v hrudi trojnásob bronzové. Věřilo se v jeho vášeň, ženoucí se za proslulostí, v jeho opovrhování smrtí, a domnívali se, že mu tím působí čest, jmenujíce ho „heroem slávy“.

Tohle jest vrchol biografického poblouzení.

Člověk, jenž postupoval tichý, klidný a jasný nad propastmi, neměl a nemyslel, že by kdy měl jakou zásluhu neohroženosti. Při žádné příležitosti neučinil zmínku o své odvaze; věděl velmi dobře, komu připočísti „sílu a velkodušnost“, jichž tolik projevil provedením svého podniku. Dychtě především oslaviti božské Slovo, prohlásiti požehnané

jméno Spasitelovo na březích, jež měl odkryti, cítě, že jeho dílo směřovalo ke vzrůstu křesťanství a k budoucím stykům národů, chápaje, že bylo způsobeno božským milosrdenstvím, legát Prozřetelnosti a vyslanec apoštolátu k národům neznámým, čerpal ve výši tajemství své síly. Protestantismus nemůže toho popřít: „Kolumbus měl za to, že stojí přímo pod ochranou Prozřetelnosti ve svém slavném podnikání.“ Marně nesmírnost rozvírala před jeho přídou prostor bez hranic; místo aby toto nekonečno, do něhož se pohružoval, hrůzou mrazilo srdce jeho, stalo se duchu jeho předmětem velkolepého pátrání.

Nabyv pudem vědomí vznešenosti svého poslání, poznav, že „tato cesta, podniknutá ve jménu nejsvětější Trojice“, přispěje k její slávě a ku cti náboženství křesťanského, nebál se žádného nebezpečí a za nic považoval své únavy, jak sám psal později nejvyšší hlavě církve, náměstku Ježíše Krista. Nicméně přes svou důvěru a dalek jsa toho, by odpočíval pokojně ve stínu „Jeho Nejvyššího Veličenstva“, a aby dřímal ve sladkém poklidu, jeho opatrnost ve dne v noci bděla. Poněvadž odpovídal Bohu a královně za bytosti, jež mu svěřili, nesvrhoval se sebe na nikoho břímě své zodpovědnosti. Vyjímaje hodiny, v nichž uzavíral se pravidelně, by vykonal modlitbu nebo recitoval hodinky řádu františkánského dle svého obyčeje z Rabidy, trávil své dny a své noci na můstku velitelském na zádi loďe, dohlížeje na strojoví, pozoruje moře, vzduch, hvězdy, vystupuje občas do koše stožárového,

aby dále viděl a aby lépe posoudil krajiny, jež lodě brázdily.

Osamocen jsa svou zálibou, obřadností a důstojností, oddával se vášnivě tomuto rozjímání děl Tvůrcových, jež byla od mladosti přední jeho slastí ducha, a jež k starosti stala se mu nejlépeznější útěchou jeho duše.

Lépe než kdokoliv dovedl pochopiti příznaky velikých zjevů a němé zvěsti přírody. Nalézal se v těch končinách, před ním neznámých, kde vlivy povětrnosti a vod, úplně nové, ve zmatek uváděly theorii a nástroje vědy plavecké. Jest to část Atlantika, kdež se pozměňuje hořkost, slanost, hustota moře; kdež stálost teploty rovná se samojediná její příjemnosti; a kde milé osvěžování větrky vytrvale posiluje člověka v únavě a rozjasňuje jeho ducha. Kolumbus pozoroval „neobyčejnou změnu v pohybu těles nebeských, v teplotě vzduchu a ve stavu moře“.

Vyptává se bez ustání neznámé tváře nové přírody, již odkrýval, jeho genius snažil se, by ze zjevů vnějších získal nějaké vědomosti o povaze končin, jež hodlal podrobiti. Oči jeho vyvažovaly obzor. Jemnost jeho čichu zachycovala sebe menší výpary slaných zápachů, jež přinášely větry. Každým okamžikem zkoušel vodu čerpanou z různých hloubek, by se soudilo z její teploty. Jeho olovniče měřila hlubokost propasti. Zkoumal směr a sílu mořských proudů, sbíral dychtivě rostliny, plovoucí poblíž jeho lodě; neboť vše mohlo posloužiti jeho pronikavosti. Malý mořský rak, obtočený goemony, byl chycen:

Kolumbus uschoval ho velmi pečlivě, protože nikdy podobný koryšovec nebyl spatřen na osmdesát mil ode břehů. Voda mořská byla méně slaná než u ostrovů Kanárských. V hojnosti se objevovali tuňáci a mužstvu Niňy podařilo se jednoho harpunou zachytiti. Zdálo se, že přicházejí jako byliny od západu. Ve své důvěře Kolumbus pravil ve svém denníku, mysle na svého božského Mistra: „Doufám, že ten mocný Bůh, v jehož rukou spočívají veškerá vítězství, brzy nám ukáže zemi.“

18. září byl vzduch jako z jara v Seville. Pravidelný vítr hnal radostně koráby, jež hleděly se vespolek předhoniti, by zpozorovaly zemi a aby získaly roční důchod deseti tisíc maravedů, slíbených královnou tomu, kdo první dá znamení. Martin Alonzo Pinzon, jehož loď byla nejlépe plachtami opatřena, pospíšila si, protože viděla hejno ptáků letěti k západu. Ujišťoval vůdce, že kdyby odbočili k severu, najdou zemi ve vzdálenosti patnácti mil. Avšak přes naléhání všeho mužstva Kolumbus nesvolil k odbočce. Tato pevnost zdála se pyšnou tvrdohlavostí námořníků, již tak znepokojeným délkou cesty. Jejich strach chopil se s nadšením naděje na blízkou zemi, oznámenou seňorem Martinem Alonzou, zkušeným kapitánem a nad to i jejich krajanem. Toto odmítnutí zavdalo podnět k tlumené nespokojenosti a tajnému rozhořčení ve třech lodích.

V.

19. září zvedly se mlhy bez větru, jež byly Kolumbovi jistým znamením blízkosti země. Byl přesvědčen o sousedství ostrovův, avšak nechtěl křížovati, by jich vyhledal, protože jeho účelem bylo přijíti přímo k Indům. Napsal do svého denníku: „Cas jest příhodný a jestli se Bohu zlíbí, vše se uvidí při návratu.“

Následujícího dne bezvětří střídalo se s lehkými a měkkými větríky. Příjemný vítr nabyl převahy; i hnal loďstvo k jihozápadu s tak stálou pravidelností, že trvání její počalo znepokojovati mužstvo. Viděli množství bylin. Tři alkatrazové přiletěli na koráb admirálský. Chytili rukou ptáka pobřežního.

V pátek hned při rozednění příznivá znamení objevila se k západu. Alkatraz přiletěl poblíž lodí. Velryba proháněla se po povrchu vln. Řasy vodní, keřnaté goemony nebo splývavé chalupy stavěly se na obdiv v takové hojnosti, že moře vyhlíželo jako sražené a ssedlé. Spodní část nosu na předě lodní pociťovala, jimi se prořezávajíc odpor této houštky. Přišli do těch končin, od těch dob označených jménem „Moře trav“, jehož rozloha zaujímá povrch sedmkrát větší než Francie.

Pohled na tuto zeleň, jež zprvu obveselovala oči a usmívala se nadějemi na lodníky, neboť zdálo se jim, že věští příchod země, teď svými obrovskými rozměry stala se jim vážným nebezpečím. Domnívali se, že se dostali do věčných

bažin oceánu, jež měly ohraničovati svět, a býti hrobem zvědavosti, jež je ošálila; jakoby je Tvůrce roztáhl na mezích oceánu, by zakázal přístup smělosti lidských bytostí. Nad touto nesmírnou a jednotvárnou vegetací, jež z hlubin vod jakoby vystoupila k pohrůžce a snad jako výstraha nebes, zbledli i nejneohroženější. Zdálo se, že tyto nepojmenované oblasti byly poslední metlou plavby; že tyto slané byliny houstnou čím dál tím více, takže jednou karavely úplně uváznou v neprostupných a nepohyblivých těchto lesích a návrat bude nemožný. A kdyby se nestaly kofistí oblud, čsbajících pod touto zelení, aspoň bylo jisto, že průběhem zápasu přídý s travnatými vlnami zásoby se pozvolna vyčerpají a že hlad s jeho hrůzami a krutost jeho úrad a ustanovení byly by odpykáním smělé odvahy.

Duchem lodníků probíhaly strašné obrazy, vyvolané vypravováním, jímž se námořníci baví v zimních dlouhých večerech: o krajích neobyvatelných na jihu, o severním podmořském obru Crakenovi, tomto odstrašujícím polypovi, jenž jedním ramenem zahákoval se na moře Bílé, zatím co druhým hrabe se v oceáně Germanském; hned zase o mlsných sirénách, o mořských mniších, o obludách bezejmenných, malých i velkých, jež zatahují lodě do vírů. V důstojnictvu duchové nejstatečnější, aniž by co přidávali k nebezpečnostvím skutečným, báli se, že kýly lodní narází na výspy a skrytá úskalí pod touto zelení, a že se ztroskotají uprostřed těchto prerí, z nichž bylo by nemožno zachrániti se v člunech, neboť

nikdy by vesla nemohla se vymotati z dlouhých a hustých těch bylin.

Jiná věc neméně znepokojující ustavičně strašila mužstvo všech tří korábů. Čím více se postupovalo, s tím větší pravidelností hnáni byli nadmíru příjemným větrem k západu. Nuže, nikdy v mořích známých nebylo příkladu takové stálosti v pohánění. Představovali si, že tato stálost směru by je nesla k oněm nejistým zemím k západu, bude nepřekonatelnou překážkou k návratu, a že zůstanou navždy od vlasti vzdáleni.

Dne 22. září urazili k severozápadu asi třicet mil. Tráva nehoustla již, řídla, ba skoro zmizela. Zpozorovali buňňáky a jiné ptáky. Avšak mužstvo kábonilo se a chmuřilo ustavičně. Uniklo strachu, by upadlo v zoufalství. Ta stálost větru, ženoucí stále k západu, přidávala hrůzy. Vůdce marně je ujišťoval kosmografickým vysvětlováním, jejich rozhořčenost již ho neposlouchala; již přestali v něho věřit; nedbali již ani jeho slibů, ani jeho hrozeb. Ta tam úcta k jeho autoritě, ta tam podřízenost posvátnému jménu králů. Nezbyval mu již žádný lidský prostředek, by si vymohl poslušnost a aby mohl v podniku pokračovati. Kolumbus neměl tehdy jiného útočiště než vzývatí Toho, jenž mu byl průvodcem a pomocníkem. I zvedl se náhle ve shluku těchto okolností opačný vítr, jakoby chtěl usvědčiti ze lži všechny jejich chmurné předtuchy.

Kolumbus, osvědčuje opácnost větru, jež Bůh mu poslal, napsal zcela jednoduše tato slova do svého denníku: „Tento opačný vítr byl mi

velmi nápomocen; byliť jednotlivci z mého mužstva velmi rozkvašeni, protože se domnívali, že v těchto mořích nevál vítr, pomocí něhož bychom se vrátili do Španělska.“ Vzpoura byla přede dveřmi, jeho vděčnost považovala tuto příležitost tak šťastnou za dobrodiní nebem seslané.

Avšak upokojení duchů nemohlo dlouho trvati. V pozítřku upadli znovu do nejasného strachu. Bylo to v neděli. Řasy, porosty, chaluhy objevovaly se zase v hustých vrstvách. Do nedohledna rozprostíraly se travnaté pláně. Vítr hnal zvolna k západu, aniž by vlnil hladinu mořskou. Klid stával se podezřelým. Reptání mezi lodníky vzrůstalo. Nespokojenci pravili, že se dostali do těch ztrnulých oblastí, kde větry ztrácejí sílu svou, a moře své zmltání, neboť vzdalovali se od sídel lidských. Spěli do neodvratné záhuby. Připomínali si zvířata, jež se přisávají ke kýlu lodi a je zadržují, až se stanou kořistí oblud usazených v hlubinách podmořských slují. Kolumbus již vyčerpал důvody a vysvětlení svého rozumu; neměl žádného lidského prostředku, jímž by ubezpečil tyto obraznosti rozjitřené vlastním přizraky, když uprostřed těchto rozpaků pojednou, aniž by se vítr dal pociťiti, moře bouřlivě se dmulo, takže „všichni nad tím žasli“. Kolumbus, díky vzdáváje Mistru svému, Bohu našemu, napsal do svého denníku tato slova: „A tak vzbouřené moře bylo mi k velikému prospěchu, což se dosud nestalo, vyjímaje za času Židů, když Egypťané vyšli z Egypta, by pronásledovali Mojžíše, jenž osvobodil Hebreje z otroctví.“

24. září pokračovalo se v cestě na západ. Terej přiletěl na rahna. Viděli mnoho buňháků.

25. září v úterý po slabém větru spěli k západu.

Pinta octla se tehdy tak blízko Santa-Marie, že vůdce rozmlouval s Martinem Alonzo Pinzonem o mapě, kterou mu poslal tři dni před tím na jeho karavelu. Žádal ji zpět; a Pinzon hodil mu ji s paluby pomocí provazu. Na této mapě byly zobrazeny domněle některé ostrovy. Martin Alonzo myslil, že jsou v těchto močálech; Kolumbus mu pravil, že bezpochyby karavely, unášeny proudy severovýchodními, nevykonaly tolik cesty, jak se domnívali námořníci. Tato rozprávka nahlas pronášena a odpověď velitelova měly snad dodati myslí loďníkům, kteří již našli na dlouhou cestu.

Při západu slunce Martin Alonzo Pinzon, přiběhnuv na záď Pinty, jal se křičeti z plna hrdla: „Země! země! Pane, jsem první, jenž jsem ji spatřil, osvědčte moje právo na důchod!“ Hned všichni jeho námořníci radostí vzkřikli, zatím co z mužstva Niňy, většice se na lana stěžejní, lezli jedni přes druhé do koše strážného a jistili též, že to byla země. V hluku těchto volání velitel, všecek pohnut padl na kolena. Jeho vděčnost předešla jeho zvědavost, Děkoval Bohu dříve, než zjistil objev, jenž se mu zdál nepochybný; a ve své vděčnosti pln jsa nadšení zapěl „Gloria in excelsis Deo!“

Musel věřiti dle všech těchto projevů, že to byla vskutku země, matně zpozorovaná do vzdále-

nosti dvaceti pěti mil. Avšak den měl rozplašiti tento přelud. Oceán ve svrchované své samotě valil do všech úblův obzoru své nezměřitelné vlnění. Oč naděje byla živěji vznícena, o to teď větší byla sklíčenost, jež sevřela duše.

Dne 26. ve středu až k poledni spěli k západu, potom hnáni byli k jihozápadu. Moře bylo uhlazeno jako řeka, vzduch příjemný a občerstvující; přece urazili třicet mil.

Dne zítřejšího vítr ulevil. Viděli mnoho zlatých rybek a faetona běloocasého.

28. bylo bezvětří; tráva objevovala se v malých trsech. Tři karavely schytaly množství zlatých kapříků.

Poněvadž dne zítřejšího mužstvo každou chvíli mohlo propuknouti strachem před dlouhou cestou, častá znamení se objevila k jich posilnění. Vzduch byl libý a balsamický; oceán oplýval mořskými bylinami. Na tři uzly objevili se ve vzdúchu tři alkatrazové, provázení fregatou.

Zatím počasí se poněkud změnilo. Loďstvo překvapil silný liják, avšak vítr zůstal stále příznivý a mírný. Tato stálost směrnice na různé větrné byla mužstvu nesnesitelná. Každý, vyjímaje Kolumba, ba i jeho důstojníci, hrozili se vzdálenosti již projeté.

1. října na úsvitě důstojník v službě prohlásil s přizvukem hrůzy, již nemohl ovládnouti, že v tomto okamžiku projeli pět set osm a sedmdesát mil k západu od ostrova Ferro. Tato číslice dorazila i srdce nejmoužilejší; a přece daleko ještě nedosahovala pravdy. Tajný počet Kolumbem

udržovaný obnášel již sedm set mil. Muž Prozřetelnosti usiloval o to, by oživil duchy, by pobídl lodníky k vytrvalosti, a. netajil se svým vniterným uspokojením, že vítr a moře tak spolupůsobily na uskutečnění jeho podniku.

Vítr stále příznivý hnal je po hladině klidné a jasné. Krištof Kolumbus, děkuje Pánu za dobrotu jeho, nemohl se zdržeti, by nenapsal do svého denníku těchto slov: „Moře jest stále dobré. Díky neskonalé buďtež vzdány Bohu!“ Lodstvo spělo směrem čáry na růži větrné a známky země se množily. Lodníci chtěli křížovati, pustiti se do hledání ostrovů, jež se měly nalézati v těchto krajinách. Avšak vůdce, jist jsa o jejich existenci, odmítl rozhodně odbočování. Chtěl přímo vraziti na Indy. „Ztráceti čas cestou, pravil, vydávalo by svědectví o nedostatku opatrnosti a rozumu.“ Reptání přijmulo na sebe ráz nenávisti.

VI.

Mužstvo, tolikrát zklamáno znameními, jež mu zemi slibovala, teď nepřikládalo již víry těmto klamným zjevům. Upadlo v mlčení, známku to nejkrajnější malomyslnosti. Lodníci shromažďovali se zprvu v mezípalubí předku po třech nebo po čtyřech bez vědomí důstojníků, by se potěšovali a si ulehčili ze svého strachu tím, že si jej vzájemně svěřovali; avšak tímto sdělováním jen vzrůstal a zhoršil se. Toto shlukování stávalo se

den ke dni častějším a četnějším. Poněvadž ne-
spokojenost byla všeobecná, nenamáhal se nikdo,
by ji skryl. Vybízelo se skoro zjevně ke vzpouře
a k odporu. Ve své hodnosti Španělův opovrho-
vali přirozeně tímto cizincem, jenž se opovážil,
jak pravili, vydati jejich život se svým životem
v nebezpečí, by se stal velkým pánem na jejich
útraty. Přezdívali mu mezi sebou Janovanů, po-
směvačů a chvastounů; v jeho přítomnosti
pak mluvili o něm se zaobalenými narážkami.
Takové jsou obyčejně přede hry ku vzpourám na
moři. Staří námořníci soudili, že neochabující
stálost, s jakou velitel spěchal k západu, jest
šilenstvím. Vzpomínali si na truchlé předtuchy
svých rodin, na zděšení celého Palosu, na námitky,
jimž kosmografové salamančtí odmítli tento záměr
Janovanův. Litovali, že takovou důvěrou počtili
kvardiána rabidského, jenž též sedl na lep tomuto
pletkářskému mluvkoví. Všichni souhlasili v tom,
že pokračováním v plavbě ženou se vstříc jisté
záhubě.

Již projevili veliteli, jak neopatrně si počíná
svou svéhlavostí; avšak on nedbal pranic na tyto
tak „moudré“ výklady. Ani prosby ani hrozby, nic
naň nepůsobilo. Slyšel jejich reptání, viděl jejich
smutek, jejich úzkost; ale neustal.

Nebylo již na čase, by při tomto nebezpečí,
jež všichni uznávali, se zakročilo? Již snad
příliš dobře dokázali svou poslušnost a svou
chrabrost, vniknuvše do těchto končin, kamž
nikdo před nimi nevníkl. Měli-liž slepou podříze-
ností pracovati o své vlastní zkáze? Protože

velitel nechtěl dbáti jich nářků, jež pranic nepohnuly jeho smělou umělostí, museli konečně, nuceni jsoouce, starati se sami o svou záchranu, a vpraviti mu onen zákon obecné spásy, jež tak zlomyslně zneužíval.

Bylo tedy ujednáno, že noční dobou ho přepadnou a svrhnou přes palubu v okamžiku, jež později by se stanovil. Za tím účelem bylo tajné dorozumění mezi třemi loděmi. Máme důkaz, že průběhem plavby mnohokrát dostali se do styku v záležitostech služebních šalupníci tří karavel.

Toto spiknutí hbitě sosnované vlivem nevědomosti a strachu, rozšířilo se od předku lodí až k zádi. Škoro každý již byl spoluvinníkem, dokud nikdo nebyl ještě vůdcem. Námořníci myslili potichu, co plavčíci pronášeli hlasitě.

Kapitáni Pinty a Niňy věděli, co se kulo proti vůdci; avšak jednak zvyklejší a otužilejší proti vlnám než ostatní lodníci, nedsíleli všeho jejich strachu; jednak cítili se ve skutečnosti pány situace, neboť vyjma několik důstojníků Santa-Marie, tři lodě, obsazené jich krajany, byly s nimi a při nich. Zdržovali se jakéhokoliv osobního projevu; nicméně, aniž by je zjevně podporovali, chránili se zabrániti zlomyslným poznámkám v předku lodi. Mnohdykrát ve svém styku s vůdcem tři bratři Pinzonové, zvláště nejstarší, povznešeností své tváře a hrubostí svých způsobů dali mu tvrdě cítiti jeho osamocenost a sílu svého postavení.

V pátek dne 5. října moře bylo nádherné, vzduch plný svěžesti, vítr stále dobrý, známky

blízké země zřejmě vystupovaly. Kolumbus ve své milé vděčnosti ještě zvolal: „Díky buďtež vzdány Bohu!“ Velký počet ptáků zmítal se ve vzduchu, a množství létacích ryb zavaňovalo o loď; mnohé padly na svršek paluby Santa-Marie.

Lehce se plulo ku předu. Tři koráby o závod letěly. Niña, do níž se nejlépe vítr opírali mohl, předcházela ostatním.

V neděli 7. října při východu slunce rána z děla, vypálená z jejího boku, oznamuje zemi, a vlajka vztyčuje se na její koš stožárový. Mužstvo bylo plno naděje, avšak večer se dostavil a přece nic se neobjevilo. Mezi tím četní ptáci letěli od severu k jihozápadu. Kolumbus věděl, že Portugalci, sledující jejich let, odkryli mnohé ostrovy; rozhodl se změnit směr a bráti se k jihozápadu. Tato změna provedla se, až když nastávala noc.

Dne následujícího pokračovali v cestě, hnání jsouce větrem převýborným; moře se hladilo jako Guadalquivir u Sevilly; balsamická vůně nesla se k lodím vzduchem plným svěžesti. Příjemnost teploty upomínala na podnebí v Andalusii z jara. Vůdce z hloubky srdce děkoval Pánu.

Dne zítřejšího vítr se poněkud točil, bylo třeba několikrát obracet nasec lodi. Po celou noc slyšeli přeletováti ptáky.

Ve středu 10. října při rozednění směr větru opět nabyl původní dokonalosti. Loďstvo urazilo deset mil za hodinu. Vykonali padesát devět mil za den a noc. Avšak tato tak šťastná rychlost jen živěji pobouřila mužstvo. Nevidouc cíle plavby

přes stálost příznivých větrů, jalo se hlasitě reptati křičíc, že jest uvedeno v záhubu. Jejich strach vybuchl, odmítli jíti dále a vzpoura na celé čáře propukla.

Tu velitel octl se v největším nebezpečí, jaké se mu kdy na moři jako vůdci eskadry přihodilo.

Mnozí spisovatelé opakovali, že v tomto okamžiku Kolumbus, ohrožen svým mužstvem, byl nucen slíbiti jim, že se vrátí, jestli ve třech dnech nespátří země. My musíme tvrditi, že tyto rozmanité domněnky nemají základu.

Přílišná stručnost Kolumbova v tom, co se týká jeho osoby, svrohovanost jeho tužeb, jeho nevšímavost k urážkám, jeho soucit k slabosti lidské přispěly k tomu, že nezaznamenal žádné podrobnosti z této vzpoury. Tento veliký muž, jehož duch exaktní pobádal ho k tomu, by zapisoval do svého denníku nejmenší události plavby, neopomíjeje ani buřníka, zraněného plavčickým ramenem na rahnách Santa-Marie, nepovažoval za hodno zmíniti se o pohrůžkách, zlosti a pozdviženém meči na jeho hlavu. Sotva mimochodem udává počet rebelů; a jedině od vzbouřenců ví se o jejich vzpouře.

Nebylo a nemohlo býti žádné úmluvy mezi Křištofem Kolumbem a vzbouřeným mužstvem právě jako není ničeho podobného mezi Duchem Božím a duchem světa.

Hle, kterak se věci udály.

Martin Alonzo Pinzon až dotud udržovaný v naději vzpomínkou na svou cestu do Říma a

vysoko ceně genia Kolumbova, byl nakažlivě získán hrůzou nezměitelného. Jeho důvěra se zviklala; přestal bojovati proti nášeptům strachu a připojil se ku vzbouřencům se svými dvěma bratry.

V noci v okamžiku, kdy dle rozkazů vůdce všechny tři lodě měly plouti v blízkosti, Pinta a Niña připojily se k Santě-Marii a přirazily boky svými k oběma jejím bokům. Bratři Pinzonové, sledováni svým ozbrojeným mužstvem a podporováni nespokojenci vymrštili se na můstek admirálský s čelem zamračeným, s dýkami v ruce a vyzvali Kolumba, by neprodleně vydal se na zpáteční cestu do Kastilie. Jeho vlastní mužstvo, jeho námořníci, jeho lidé, ba i důstojníci koruny a synovec jeho ženy připojili se ke vzbouřencům. Byl „sám proti všem“. Již předešle vyčerpál všechny své důvody, přemlouvání, ujišťování. Proti tak tuhému rozhodnutí a této příšerné sjednocenosti v násilí nebylo času, by se hledaly nové námítky; ostatně strach vůbec neposlouchá a neuvažuje. A přece odzbrojil rozzuřence, utišil poděšené a podrobil si tyto rozjitřené duchy, jež puď po sebezachování dohnal ke zločinu! A nejen že neustoupil výzvě a pohrůžkám, avšak odvážil se zakázati jim i námítky a prosby; a konče své napomenutí, ohlásil jim tónem autoritativním, „že nářky jejich vlastně k ničemu nevedou, že vypravil se k Indům a že zamýšlí pokračovati v cestě, až je s přispěním našeho Pána najde“.

Kterak tato rozhořčenost duchů, rozjitřených divokým pudem sebezachování, opadla náhle před

cizincem, osamoceným a proklínaným, jehož slova se již neposlouchalo, jehož hodností a autoritou se opovrhlo, a jenž marně dovolával se královských jmen? Hle, co žádný námořník, žádný filosof, žádný muž, ba ani Kolumbus nedovedli by lidsky vysvětliti. Taktéž nepřisuzoval toto vítězství povýšenosti svého chování při vzpouře, jímž přinutil hněvivé, by se úctou sklonili a podvolili se jeho rozkazům. Mnoho měsíců po tomto úspěchu lidsky nemožném přiznal, že jakmile „jeho lodníci a jeho mužstvo byli rozhodnuti obecným souhlasem vrátiti se, a vzbouřili se proti němu, zapomenouce se až k hrozbám, Bůh věčný dal mu sílu a velikodušnost, jichž potřeboval a podporoval ho tak, že obstál sám proti všem“.

Tato vzpoura, rozpoutaná pod plachtami noci, rozptýlena byla do rozednění.

VII.

Pomoc Boží, jež podporovala Kolumba proti překypení tolika hněvů a krutostí ze strachu, za svítání dala na jevo svou přítomnost. Přes jasnost ovzduší příjemné balsamické větry vzdouvaly širé moře. Široké vlny povstávaly, ženouce lodě silou dosud nezakoušenou. Buňáci objevili se u velkém počtu. Podle samého boku Santa-Marie plulo zelené síť. Za krátko mužstvo Pinty zpozorovalo třtinu a hůl, jež jakoby byla

železným nástrojem zpracována, chomáč pozemských bylin a malé prkénko. Niž se též mohla pochlubit svým nálezem: byla to větev stromu, obsypaná malými červenými plody. Tato znamená podepřela naději námořníků na celý den. Plavba byla výtečná, neboť urazili dvacet sedm mil.

Slunce snížilo se a plápolajíc padlo do osmělého moře. Celý kruh horizontu jevil se oku pouhou linií azuru. Žádný výpar nedovolil čekati blízkou zemi. Tu Kolumbus pojednou, jakoby náhlou inspirací nastoupil první cestu a nařídil kormidelníkovi, by zamířil loď přímo k západu.

Potom, když loď se přiblížily a když se byla dle řádu na jeho lodi zapěla modlitba k Panně, *Salve Regina*, Kolumbus, shromáždiv mužstvo, dojemně je oslovil, připamatoval jim milosti, jimiž je Pán po celou plavbu zahrnoval, poskytuje jim bez přestávky příznivého počasí, veda je tak do těchto končin, kamž nikdy nikdo plavbou nevnikl, sprovodiv je s dobrotivostí tak otcovskou odstrašujícími prostory **MORE TEMNÉHO**. Snažil se, by povznesl srdce jejich k děkům za prokázaná dobrodíní; potom svěřil jim, že v brzkou přestanou jich nepokoje a naplní se jich naděje. Konečně oznámil jim blízkost země, ačkoliv jejich oči nemohly ničeho objeviti, a ujistil je, že v nastávající noci dosáhnou cíle své cesty. Proto doporučil jim, by bděli celou noc, a vybídl je, by ztrávili čas tento na modlitbách, protože jistotně přede dnem spatří některý z ostrovů. Nařídil námořníkům v službě, by svinuli některé plachty po půlnoci, a přislíbil

kromě odměny, královnou oznámené, sametový kabátec tomu, jenž by první zvěstoval zemi.

Vůdce odebral se pak do své světničky. Co se dělo v tomto okamžiku v tomto ústraní? Jaká musela být vroucnost jeho modlitby, když cítil, že jest tak blízek svých tužeb! Jakými něžnými výlévy děkoval „Jeho nejvyššímu Veličenstvu“ za ustavičnou pomoc a ochranu!

Kdo vypoví záchvěvy tohoto heroického srdce a vyličí nevýslovné dojmy posla Prozřetelnosti v tuto rozhodnou hodinu? Jeho víra, ode dávna živená tajemnou mannou knih svatých, dvojnásob vzrostši ve škole sv. Jana. Miláčka a Apoštola národů, cítila se u prvního cíle jeho křesťanských tužeb. Bezpochyby rozjímatel Slova nevěděl ještě, s čím se měl setkat, avšak věděl nevíklatelně, že před úsvitem nastane objev.

Jestli jest zakázáno naší slabosti načrtnouti tyto nesdělitelné vztahy mezi Milostí a jejím vyvolencem, můžeme aspoň si představit, kterak přemožitel MOŘE TEMNÉHO na tváři u paty kříže přijímá ve své pokoře objevení, k vůli němuž byl poslán, kterak otvírá se mu vznešená nesmírnost jeho slavného podniku, kterak vypočítává u sebe sama přízně, jimiž Všemohoucí je zahrnoval od jich odjezdu z Palosu. S jakou milou vděčností obracel se k Spásiteli, jenž skutečně „mu připravil cestu“, a jak ohnivě vzplála žádost jeho po vykoupení svatého hrobu!

K desáté hodině Kolumbus vystoupil na můstek. Sotva tam vkročil, zpozoroval v dále světlo; avšak pro temnou spoustu atmosféry

nechtěl tvrditi, že by to byla země. Zavolal na důstojníka z paláce královského, Pedra Guttierrezu, dozorce nábytku korunního, žádaje ho, by patřil směrem naznačeným. Pedro Guttierrez poznal, že to bylo jistě světlo. Vůdce zavolal námořního komisaře Rodriga Sancheza ze Segovie, by mu je ukázal; avšak v době, kdy tento jal se stoupati na zád, světlo zmizelo. Po nějaké přestávce jas tento objevil se jednou nebo dvakrát: byl podoben plameni, jenž postupně vystupoval a snižoval se. V tomto okamžiku, pro ostatní námořníky bezvýznamném, Kolumbus poznal určitě sousedství země.

Eskadře dobře se plavilo.

Po půlnoci dle rozkazů vůdce lodě podržely jen málo plachet. Zdálo se, že postupují dosti zvolna; avšak proud unášel je k západu. Pinta, statná rychloplavkyně, předjela o hezký kus obě lodě. Na každé palubě očekávání bylo jednodušné a netrpělivost nejvyšší. Napnuta slavnostním tvrzením vůdce, všechna srdce tloukla nedočkavou nadějí. Nikdo nepochyboval; žádné víčko se nezavřelo. Každý hltal prostor a hroužil v nejistotu stínů svůj lačný pohled. Náhle zaskvěl se plamen a rána z děla daleko široko zahřměla. Mužstvo poskočilo radostí: byl to signál: Země! Námořník Pinta, jménem Juan Rodriguez Bermejo ji spatřil. Hodiny na Santa-Marii ukazovaly tehdy právě dvě hodiny z rána. Na zvuk výstřelu Krištof Kolumbus padl na kolena a pozdvihl obě ruce k nebi, zatím co slzy vděčnosti zaplavovaly jeho tváře, zapěl *Te deum laudamus*, a všechno

mužstvo, uneseno radostí, připojilo se k hlasu svého vůdce.

Zadost takto učinivše povinnosti náboženské, oddali se veselí a jásotu, jimiž srdce přetékala. Nevyličitelný okamžik nadešel třem lodím. Rozkazem Kolumbovým svinuly se všechny plachty; ponechala se pouze čtverhranná plachta, a zůstalo se státi, by se očekával den. Opatrný vůdce, jenž na nic nezapomněl, pomýšlel na to, by připravil loďstvo k obraně; neboť nevědělo se, co se návratem slunce objeví. Cídily se zbraně, připravovaly se slavnostní oděvy; přátelé a příbuzní si blahopřáli. Veškeré mužstvo Santa-Marie stanulo před velitelem, by ho ujistilo o své úctě a aby vzdalo čest a chválu jeho geniu.

KAPITOLA SEDMÁ

I.

V pátek dne 12. října 1492 uzřeli, jakmile se rozbřeslo, kterak hbitě se rozptylují stíny a kterak rýsuje se, jako z vod vystupující, země rozkvétající, jejíž hájky, zbarvené prvními zážehy slunce, vydychovaly neznámé vůně a okouzlovaly oči svou smavou podívanou. Lodě, přiblíživše se, poznaly ostrov dosti rozsáhlý, nerozčleněný, a jak se na první pohled zřálo, bez hor. Husté lesy ohraničovaly obzor; mýtinami a průseky jasně se čistá voda jezera. Území, pokryté bujarým rostlinstvem, bylo vsazeno v rámeček prostorného pobřeží, k němuž směřovali.

Jakmile kotvy byly spuštěny, všecík proniknut rozjímáním, oděn v roucha svých důstojenství, s vlajícím šarlatovým pláštěm na ramenou, a třímaje rozvinutý obraz našeho Pána Ježíše Krista na královské korouhvi výpravy, Kolumbus sestoupil do člunu, sledován svým důstojnictvem. Kapitáni Pinty a Niňy, majíce v rukou prapory podniku, spustili se také každý do svého člunu s oddíly bojovníků dokonale ozbrojených. Po několika netrpělivých rozmaších vesel tři lodice přistály u břehu.

Křištof Kolumbus, záře nadšením, oněmělý blahem, vymrštil se na břeh s mladistvou pružností a zápalem. Štěstí oživilo jeho síly. Sotva dotkl se této nové země, zasadil do ní významně korouhev kříže. Nemoha zdržeti své vděčnosti, padl na tvář, klaněje se Nejvyššímu, původci objevu. Třikrát skloniv čelo, políbil, zavlažuje ji sladkými slzami, tuto půdu neznámou, na niž ho přivedla božská dobrota. Všichni, kdož jej doprovázeli, pobídnuti jeho vroucností, pokleknuvše, učinili dle jeho příkladu; vztýčili do vzduchu kříž. Kolumbus, vzpínaje vzhůru své ruce, a vzdávaje díky z hloubky svého srdce Otci nebeskému, vylil duši svou v podivuhodné modlitbě, jejíž zvuky zachovala nám historie: „Pane! Bože věčný a všemohoucí, jenž skrze své svaté slovo stvořil jsi oblohu i zemi i moře, buď všude jméno Tvoje chváleno a velebeno! Budiž vyvýšeno Veličenství Tvoje, jež ráčilo dovoliti, by skrze Tvého pokorného služebníka Tvoje jméno svaté bylo poznáno a hlášáno v této druhé části světa! . . .“

Jeho vděčnost, jeho zbožnost ulevily si ve vznešených výrazech. Potom vztýčiv se a rozvinuv v celé šířce korouhev kříže, obětoval Ježíši Kristu prvotiny svého objevu. By vzdal chválu Bohu, jenž ho sem přivedl, zachránil jej v tolikerém nebezpečí, dal tomu ostrovu jméno SVATÝ SPASITEL (San-Salvador).

Načež vytasil meč; všichni důstojníci učinili dle jeho příkladu. A tu prohlásil, že zabírá zemi tuto ve jménu našeho Pána Ježíše

Krista pro korunu kastilskou. Potom vyzval královského notáře u přítomnosti námořního komisaře a kapitánů, by se založil protokol ve formě předepsané.

Poněvadž objev byl proveden, nabyla platnosti smlouva, v níž vešel s králi v pláni granadské. Následkem toho tituly místokrále, velkého admirála, hlavního správce ostrovů a pevné země, jež by objevil v Indii, byly Kolumbovi definitivně přiřknuty. Všichni přístojící, plni obdivu a nadšení, uznali ho bezprostředně admirálem oceánu a místokrálem Indů. V této hodnosti složili mu přísahu poslušnosti. Mnozí z nich vyslovili lítost nad svým chováním, prosíce ho, by zapomněl na pohrůžky, vnuknuté strachem, a slibující mu oddanost, jak se sluší představenému.

Admirál prohlásiv, že se ujímá vlády, rozkázal tesařům, opatřeným sekerou, by uřízli dva kmeny stromů a utvořili z nich velký kříž. Neznámý ostrov, jenž právě byl zasvěcen Spasiteli a pojmenován jeho jménem San-Salvador, nazýval se v jazyku domácím „Guanahani“. Jest ve středu první řady ostrovů Lukajských a zaujímá střed oné skupiny protáhlé, jež tvoří mnohoostroví Bahamské. Ačkoliv nenalezli tam žádného příbytku, byl dosti zalidněn; avšak domorodci, zastrašení objevením lodí, jež považovali jedni za obludy, vystoupnuvši z moře, jiní za bytosti spadlé s nebe, zalezli a skrčili se, třesouce se strachem, do nejhustších lesních podrostů.

Zatím co královský notář, Rodrigo d'Escovedo,

obklopen důstojníky koruny, komisařem loďstva, veedorem neboli přehlízkitelem lodního mužstva, a oběma kapitány, skládal a sepisoval na kolenou protokol o zabrání, obyvatelé ostrova, kteří až do té chvíle se skrývali za listovím, poznenáhlu se odvažovali blíž a blíže ze svých útočišť. Ujištění výrazem jasnosti, velikosti a laskavosti v tazích tváře Kolumbovy, jenž svou vysokou postavou, svým bohatým oděvem, leskem svých zbraní a uctivostí svých průvodců vyznačoval se jako vůdce těchto tajemných bytostí, postupovali drobnými kroky druh za druhem; potom odvážili se přiblížit s třesením a padli na tvář před těmito cizími návštěvníky. Osmělili se postupně až k dotyku, by s jistotou zvěděli, že nesní, ohmatávajíce jejich šaty, jejich noby, divíce se zvláště jich vousům. Po příkladě admirálově Španělé přijali s úsměvnou dobrotivostí tyto naivní dítky ostrovů, a propůjčili se ochotně jejich ohledávání.

Hned při příchodu Kolumbově do Nového Světa prokázali mu domorodci, jakoby byli uhodli jeho zálibu ve vonných látkách, úctu svou, nabízejíce mu kytku suchých libovonných bylin.

Admirál poznal dle jich rychlé sympathie, že se snadno obrátí na křesťanství mírností spíše než zastrašováním. By je ještě více naklonil, rozdělil jim některé barevné čepice, skelné předměty z Benátek, rolničky a jiné maličkosti, jež zdály se obyvatelům lesů neocenitelnými.

Nabízeli Španělům uctivě vše, co měli. Tito

pak použili ostatku dne k zotavení a pobavení pod těmito svěžími větvemi hájů.

Jakmile tesaři ukončili svou práci, Kolumbus, dosud všecek proniknut vděčností, se srdcem evangélickou láskou roznořeným, dal vyhloubiti důl, jež vyryl žerdí praporu v zemi, zabrané pro Ježíše Krista. Vztyčili kříž, jež vlastníma

Starožitnosti z Guanahani a Española.

rukama pozdvíhoval, pějíce hymnu *Vexilla régis prodeunt* (Prapor Králův plá). Potom, když posvátné znamení bylo pevně v půdu zatknuto, zapěl píseň vítěznou, mužné „*Te Deum laudamus*“.

Kolumbus dal vztyčiti kříž na tomto místě ne snad jednoduše proto, by zanechal zde znamení prvního držitele, avšak hlavně, aby posvětil tímto znamením účel svého objevu a aby naznačil na této

přední hranici Nového Světa, že jej zabral ve jménu Spasitele lidí, našeho Pána Ježíše Krista. Poněvadž den se skláněl k večeru, přednesl svou večerní modlitbu před obrazem kříže; potom vzal korouhev výpravy, toto *Labarum*, jímž přemohl hrůzu MOŘE TEMNÉHO, děs před nekonečností, vrtochy vlnobití, a odboj lidí, obrátil se na svou loď.

Následujícího dne, jak se rozedňovalo, domorodci obklopovali tři lodě v pirogách, z jediného to kusu zhotovených kocábkách, vyhloubených ve kmeni stromu a práce podivuhodné, pomyslíme-li na jejich neznalost železa. Veslovali s čímsi podobným lopatě, jíž se strká chléb do pekáren, krátké a široké, zvané pagaie. Přinášeli chomáče zpředené bavlny, oštěpy, ochočené papoušky k výměnnému obchodu. Vše, co pocházelo od těchto podivuhodných cizinců, zdálo se jim drahocenné, i kousky z mísek a z rozbitých sklenic. Dávali až třicet liber předené bavlny za kastilský groš (asi dva haléře). Avšak admirál, nechťěje, by se zneužívalo jich obchodní naivity, zakázal tyto nepoměrné výměny.

14. Kíjna při východu slunce admirál dal ozbrojit čluny *Santa-Marie* a druhých lodí, by ohledal druhý břeh ostrovu. Obyvatelstvo, již zpravené o jich příchodu, přibíhalo k nim, volajíc na ně, přinášejíc jim čerstvou vodu, pokrmy a vzdávajíc díky Bohu za tuto podivnou návštěvu. Ostrované výzývali se navzájem, pobízeli velkým křikem své příbuzné, kteří byli ještě v chatrčích. Právili jim: „Pojďte se podívat na lidi, kteří sestoupili s nebe. Přineste jim jísti a pítí.“ A hned

muži a ženy přibíhali, každý něco přinášejíce. Dobrořečili Bohu svým způsobem, vrhajíce se na zem a zvedajíce ruce k nebi. Kolumbus pozoroval uprostřed vysokých lesů zelinářské zahrady, snadno zavlažitelné, rozkošné ovocné sady, „a kameny způsobilé k vystavení kostelů“.

Admirál ponechal na lodi sedm domorodců, jež chtěl přivésti do Kastilie a představiti je královským manželům, naučiti je španělskému jazyku, pokřestianiti je a dopraviti je pak do jich vlasti. Potom roztáhl své plachty.

Sotva se Kolumbus vzdálil z hájů san-salvadorských, octl se v nejšťastnějších rozpacích. Čím dále postupoval, tím hojněji a zřetelněji vystupovala z vln bohatá zeleň četných ostrovů, jež objevovaly se na všech místech obzoru. Oko nemohlo jich spočítati. Domorodci, kteří zůstali na lodi, jmenovali jich více než sto; a bylo ještě jiných mnoho. Všude, kde se objevili, vyvolali stejnou zvědavost.

Nevěda, odkud počítí s prozkoumáním tohoto moře, rozjímatel přírody dal se k ostrovu, jenž se mu zdál býti největším, ve vzdálenosti asi sedmi mil. Admirál jej pojmenoval Marie Panny Početí. Přiraziv k němu, zaujal jej ve formě slavnostní, totiž vztyčením kříže. Tento ostrov na pohled plochý, zdál se velmi úrodný. Tvářností, nahotou, důvěřivostí upomínali domorodci na obyvatele San-Salvadoru. Obdivujíce se rovněž těmto podivuhodným cizincům, dovolili jim svobodně procházeti svou zemí a dávali jim uctivě vše, čeho si přáli.

Admirál odplul pak k jinému ostrovu, jež ze šetrnosti k citlivosti krále nazval Fernandinem, dříve ještě, než k němu připlul. Jeho obyvatelé, podobní všem ostatním z ostrovů již navštívených, zdáli se přece, jak praví Kolumbus, „družnější, vzdělanější, ba lstivější a úskočnější; kupčili, místo aby vzali zcela jednoduše, co se jim k výměně nabízelo. Zpracovali bavlnu, vyráběli rohožky, šátky a podvlékačky pro ženy vdané. Jejich chýže, sestrojené v podobě stanu, svědčily o úzkostlivé čistotě“.

Zatím co pod záštitou ozbrojené stráže muži dělní robili studnice k zásobení lodí pitnou vodou, Kolumbus utkvíval u vytržení na nádheře lesů, a obdivoval se vděčně této velebě. Pokoušel se o to, by rozpoznal druhy bylin, jež ho obklopovaly. Jeho obdiv nemohl se nasytiti. Vegetace až plýtvala přepychem. Jaká to rozmanitost v počtu nekonečném! Hojností a tloušťkou stromů stávalo se, že pně, kmeny, ratolesti spojovaly své větvoví a jednotily své listoví v tak těsnou důvěrnost, že se zdálo, jakoby jeden a týž strom nesl na jistých větvích listí rákosové a na ostatních listí lentýškové. V prvních dnech Kolumbus myslel, že v této zemi zázraků stromoví proměňovalo své plody.

Když domorodci sdělili mu, že v jisté vzdálenosti byl velký ostrov zvaný Saometo, jehož král nosil oděvy a mnoho zlata na svém těle, admirál rozepjal plachty v témž směru, by jej objevil.

Našel zemi úrodnou, přerczkošnou a malebně nerovnou návršími, korunovanými vysokými lesy

Procházejce svěžími hlubinami těchto hvozďů, vdechoval neobyčejné vůně, jež větry unášely nad moře a tam rozptylovaly je nad vlnami. Rozjimatel Slova do těchto vůní neznámých Evropanovi broužil ducha svého, obdivoval se průhlednosti vod, líbeznosti vzduchu, jasů nebe

Chata domorodce z Ešpaňoly.

a nevěděl, na čem spíše utkvěti. „Oči moje“, pravil, „nemohly se ani vynadřvati na zeleň tak krásnou a tak rozdílnou od listoví našich stromů... Květiny a stromy pobřežní zanášely k nám vůni tak příjemnou a tak balsamickou, že to bylo věc pro čich nejlíbeznejší“; a protože na všech místech běhu nové a nové půvaby ho dráždily, nevěděl, kterému dáti přednost a ku kterému přistáti.

Vystoupiv na břeh, mohl zjistiti převahu tohoto ostrova nad těmi, jež již viděl. Byl na-

plněn překrásnými lesy. Velká jezera udržovala tam rozkošnou svěžest. Tráva v té době byla tak vysoká jako v Andalusii v měsíci dubnu. V každém okamžiku ryčná hejna papoušků, přelétající z jednoho lesa do druhého, zatemňovala slunce; tolik jich bylo. Zpěvy a skvoucí peří zástupů ptactva, neznámého v Evropě, čistota vzduchu balsamického, uchvacovaly ho k vytržení. Podivné plodiny tohoto ostrova, tak svérázný vzhled této nové přírody měly ho k tomu, by mu dal jméno královské společnosti své víry, svých nadějí a své evangelické horlivosti. Ostrov Saometo byl tedy nazván Isabellin.

Při příchodu cizinců prchali obyvatelé Samoeta rychle ze svých chatrčí, unášejíce s sebou všechny své okrasy, a neopouštějíce v nich leda nábytek. Admirál přísně zakázal svému lidu, by se nedotýkali ni nejmenšího z předmětů. Poznenáhlu domorodci vidouce, že jich nepronásledují, přibližovali se, by si vyměňovali věci. Někteří nesli v nozdřích zavěšené drobounké zlaté plíšky, jež s radostí dávali za kousky skla, za střepey z mísek a za talíře z pálené hlíny. Admirál strávil dva dny na tomto ostrově, vyčkávaje příležitosti, až by mohl značné množství zlata sehnati. Zkoumal dychtivě půdu a nesmírné bohatství rostlinstva. Sám praví: „Rozmanitost stromů a plodů, jimiž jsou obtíženy, a vůně, jimiž vzduch jest balsamován, plnily mne úžasem a obdivem, a zdálo se, že jsou určeny k tomu, by přiměly k pobytu člověka, jenž to vše jednou zhlédne.“

Ve svém okouzlení Kolumbus rmoutil se, že

nezná jmen a zvláštností těchto bylin tak rozmanitých. Dodává: „Byl jsem nanejvýš zarmoucen, že jich neznám, protože jsem velice jist, že mají všechny velkou cenu.“

Zcela sám procházej se na břehu jezera, upozoroval admirál ošklivého ještěra, ozbrojeného drápy, se šupinami zježenými, s hlavou hnusnou; byl to leguán, pohledu sice odporného, jinak však neškodný. Spatřiti a útočiti naň bylo u Kolumba dílem jednoho okamžiku; neboť záleželo mu na tom, by navykl a otužil španělskou neohroženost proti zvířecím formám, živým produktům této půdy neznámé. Leguán vrhl se do jezera; poněvadž však voda nebyla příliš hluboká, pronásledoval ho a zabil ranami kopí. Kůže, kterou si schoval, měla sedm stop délky.

II.

Zatím Kolumbus ve své nesmírné touze, by poznal díla Boží a aby nabyl zlata, byl uveden v rozpaky množstvím ostrovů, zemí, shlukem nových předmětů, nabízejících se jeho rozjímání právě tak jako jeho nadšení. A tak musel se spokojiti jen počítáním nových zemí, aniž by mohl postoupiti k hlubšímu probádání. „Neať mým úmyslem, bych navštívil tyto země a do podrobností bych je probádal,“ psal královně, „protože bych toho nedovedl ani za padesát let;

ale chci naopak viděti a odkryti pokud možno nejvíce nových zemí.“

Na této první cestě, objeviv tyto neznámé krajiny, měl méně na zřeteli přírodu, více však to, by získal zlato, a aby ho mohl sehnati notnou hromadu. Hledal zlata, by navnadil Španělsko k pokračování v objevech, by podal makavý důkaz jejich důležitosti. Hledal zlata zvláště, by položil základy k obrovskému pokladu, jež chtěl shromážditi. Jakožto předmět nejvyšší své touhy měl stále před očima osvobození míst svatých, vykoupení hrobu Ježíše Krista. Chtěl tedy nastřádati, by je obrátil ve zlato, všeho druhu koření, věci drahocenných, jež produkuje orient; neboť domníval se, že dosáhl jeho břehův. Avšak obzvláště slídil po zlatě. Všude poptával se po zemi zlata. Pohled na zlato vzbuzoval v něm žhoucí chtivost a skoro láskou dýšící zoufalství. Nikdy snad křesťan nebažil po zlatě podobnou žádostivostí. Nenalézaje ho ihned, jak doufal, modlitbou k Bohu se obracel, prosil ho, by mu ukázal zlato, by mu dal nalézt zlato, by mu naznačil cestu k jeho ložiskám. Na San-Salvadoru hned jakmile se uvázal v jeho držení, jeho první otázka v znameních k domorodcům týká se zlata. „Pozorně jsem je vyšetřoval,“ pravil, „pokoušeje se zvěděti, mají-li zlato.“ Ba hned druhý den po objevu žádost po zlatě proniká. Třikrát mluví o něm ve svém denníku, v paragrafu 13. září.

Pluje kolem ostrova Početí Panny Marie, přistál k jedné jeho ostrožni, „aby zvěděl, zda jest tam zlato“. Mluví o ostrovech, na nichž nutně

se nalézá zlato. „Snad by“, pokračuje, „našlo se tam mnoho věcí, o nichž nevím; nechciť se zastavovati, neboť mám navštívití a prochoditi mnoho ostrovů, bych našel zlato.“ A dodává dále s dětinnou prostodušností, mlůvě o tomto zlatě tak vroucně ždaném: „Nesmím opomenouti, s pomocí našeho Pána, bych je vyhledal tam, kde se rodí.“

24. října o půlnoci admirál vytáhl kotvu, by zamířil ke Kubě dle údajů domorodců, chovaných na lodi. Plul směrem jihozápadním. Vál silný vítr; avšak při rozednění vítr ustal a déšť se přihnál. Po poledni znovu se rozvětilo, a to velmi příjemně; opíral se vítr o záď Santa-Marie, jež napnula všechny plachty. Plulo se tak až k večeru. Protože toto moře poseto jest ostrovy a pokryto mělčinami, z nichž trčí skály, admirál zůstal na palubě po celou noc, velmi deštivou.

V pátek při východu slunce pokračovalo se v plavbě skrze ostrovy směrem jihozápadním. Dne následujícího milý vítr hnal lodě až do večera; a tu vynařila se ze stínů země. Avšak lodě držely se opatrně ve vzdálenosti, protože bylo temno. Déšť padal ručejemi.

III.

V neděli při rozednění Kolumbus spatřil, kterak před lodmi odhaluje se v celé rozsáhlosti

jihozápadu země, jejíž vzhled a velikost věštil spíše pevninu než ostrov.

Růžové vrcholky hor a fialové obrysy hřbetů vybavující se z průzračné páry při prvních záblescích slunce, připomínaly mu svou hrdou výší horstva sicilská. Vůně vzácnější a pronikavější předpovídaly nadbytečnou hojnost v ozdobách půdy. Tato známka bujaré plodnosti, již sa významává tato privilegovaná země, roznítivši jeho bystrý důvtip, zasáhla jeho obdiv. Dosud neznámá mohutnost vegetace vybavovala se v různotvárných podobách při každém kroku. To nebyla již ona hustá a srostlá zeleň, ony vodnaté rostliny a ony háje poněkud vlhké na ostrovech Lukajských; zde rozmanitost poloh, malebné kontrasty a důmyslné kombinace v seskupení překonaly jakýkoliv lidský výmysl.

I viděl předně na pobřeží: kokosovníky, náramné kaktusy, agavu karatasovou, rody palmovníků různých forem, stromovité kapradiny, šťavely se žlutými květy, kyselé prosvírnický neb ibišky, obrovské šťovíky, pnoucí na dva metry své karmínové listy, kapaříky s tlustými šesulkami, ježaté citlivky, lilky tehdy ve květu, jemně ve květu, jemně rozpukané bresilloty, mahagony, ledvinovníky, tykvice s dlouhými listy, guanabany, lopuchy s větvemi sametovými, hedvábité jestřabiny; a v polohách vyšších: kopytníky, gazumy, poskytující růžové moruše; gujavy výživné, divoké marhanníky, kassie s ohromnými lusky, černé a lesklé kmeny ebenovníku, hroznovník, prodlužující své hrozny pod širokým listovým ostnatého vějíř-

níku; horizontální větve nepravých cedrů oproti
přímým sloupům palm; uhlazené a štlhlé kavylky,
rozdělující listoví kalaby a hledající ochrany pod
čalouny kolosálního bavínku. Veliká rozmanitost
aromatických bylin plnila vzduch vůněmi. Od-
vážlivé liany vymršťovaly se s polokeře libo-
vonného k suché kůře kmene. Popínavý stvol
bobu a biñonie s růžovými zvonky mísily svou
spleť kolem mohutných stromů, zatím co mléčnatý

Člun domorodců.

kvamoklit a lianovitá jablň se zlatými plody,
bez ustání klovanými papoušky a hrdličkami,
dobrodružně a na zdařbůh metaly své úponky
do vzdušných výší.

Tehdy Kolumbus opravdu litovati musel, že
nezná jmen a vlastností všech těchto rostlin, že
může pouze jich tvary rozjímati; že nezná tajem-
ství léčivosti, prospěšnosti a harmonie, jež božská
dobrota vložila do těchto zplodin půdy.

Zatím spatřili ústí proudu, vlévajícího se do
moře tichými, průzračnými vodami a slibující
pohodlný přístav. V okamžiku, když loď vjížděly,
chystali se domorodci na dvou člunech vyplouti

na moře; sotvaže však zpozorovali lodice, jež ohledávaly průjezd mezi mělčinami, obrátili se rychle na útěk a skryli se.

Kotviště našli výtečné. Admirál, sám. bdě nad zakotvením, zkoumal tyto břehy a cítil, kterak obdiv jeho se zdvojnásobuje.

Objevovaly se tu stromy na způsob pilířů, polosloupů bez hlavice, kandelábrů a svící, rozptýlených pod listovím klenutým jako kopule dómu, jako deštníky a vějíře, uprostřed čalounů bohatě odstíněných.

Malebnost seskupení, smělost v stavbě, výraznost a soulad protiv, a to množství předmětů, ta rozmanitost v ustrojení, a ty květy a plody a vůně a ta nepředvídaná sdružení, vše to, tak rázem odhaleno zraku, bylo by zdrtilo nesmírností prvního pohledu kohokoliv jiného, jenž by byl méně než Kolumbus připraven na zázraky Tvůrčovy. Neboť uprostřed této omamující, plynulé hojnosti on sám, rozjimatel Slova, přespříliš pohnut k obdivu, nevěda již, kterak se vyjádřiti, uchoval mlčení přetíženiím a obmezil se pouze na záznam, „že neviděl nikdy nic tak velkolepého“.

Ze své lodi objímal zrakem oba břehy-proudu, zastíněné v celé jejich viditelné délce stromy velmi krásnými, velice zelenými, od našich velmi odlišnými, obtěžkanými tenkrát květy a plody; houpali se na nich skvělí ptáčci, sladce šveholíce. V takovéto rozmanitosti neznámého rostlinstva jeho pozorovací důvtip rozpoznal mnohé druhy palem, rozdílných od těch, jež

rostly ve Španělsku, na Kanárech a na březích afrických.

Admirál puzen, by hledal zlata a shromažďoval plodiny půdy, vskočil do člunu, zabral obvyklým způsobem tuto zemi, zasadil na ni veliký kříž, dal ostrovu jméno Juana, a přístavu jméno San-Salvador. Na to, spatřiv dva vzdálené domy, odebral se k nim. Obyvatelé se rozprehli, jakmile se přiblížil. Nalezl tam pouze bázlivého a němého psa, neužitečného strážce několika kusů nářadí k rybolovu. Opakoval svou záповěď, by se nikdo nedotýkal žádného předmětu, potom plul proti proudu do dosti velké vzdálenosti.

Hluboká jasnost blankytu, průzračná čistota vod, líbeznost vzduchu, balsamické výpary, bohaté čalouny stromů, vzdušná pletiva lian kolébaných větry, stkvoucí hmyz, ohniví motýlové, kolibříci měňavých barev, ararové s bleskotným peřím, zpěv ptáčat malinkých, pod listím neviditelných, pestrost květů, vděkuplnost nových bylin, svěžest odstínů krajiny, všechn ten šumot, neurčitý nebo zvučný hukot, prodlužovaný hustotou lesů, plodnost přemáhající nevzdělanost půdy, život, organismus odevšad se pramenící, hemžící se uprostřed nevidané nádhery a tísnící se dusivou bujarostí, vše to pohroužilo duši jeho v nevypravitelné okouzlení. Přiznává se prostosrdečně, že nebude moci vyrvatí se z těchto míst, leda s námahou a s nadějí, že se tam opět vrátí. Poznává, že kráčí po půdě přírodou zvyrodněné, že jest ve styku s divy krajin rovníkových; a přes to, že dvě třetiny globu jsou ještě neznámy, prohlašuje,

že „tento ostrov jest nejkrásnější ze všech, jež kdy spatřily oči člověka“.

Cas a zkušenost potvrdily vroucí obdiv rozjimatele slova. Dnes po úplném prozkoumání přestorův oceánských Kuba zůstává bez soupeře. Tento ostrov jest ještě, dle výrazu Kolumbova, „nejkrásnější ze všech, jež kdy viděly oči člověka“. Kuba, perla moří, ospravedlňuje svůj titul královny, jež mu přisuzují Antilci. Mírnost a rovnoměrnost jeho teploty, to, že jest vyjmut z obvyklých uraganů a z prudkosti proudů podmořských, zdravota jeho břehů, pohodlnost jeho přístavů, čistota jeho vod, svěžest jeho pohoff, vhrzujiících vrcholy do jasného blankytu, nadbytek jeho plodin a rozmanitost jeho perspektiv, staví jej nad každé přirovnání.

V nekonečnu těchto věcí neprozkoumaných Krištof Kolumbus usiloval o to, by postřehl vznešené obrazy myšlenky tvůrčí; by zvěděl, kterými novými divy ráčil se Bůh projevit lidské chápavosti, a postihl některý zákon globu. Neboť od té doby nosil v zárodku vše, co se potom rozvinulo v jeho pozorování a posuzování filosofickém.

Avšak pro poesii, obdiv a povýšená hlediska filosofická nikdy nezapomněl na praktickou, užitkovou a obchodní stránku věcí. Zpozorovav hojnost rostlin, jež rostly téměř ve vodě u břehu, usoudil z toho správně, že v tomto místě moře bývá vždy tiché. Skutečně, tento břeh byl chráněn po celé šířce ostrova od prudkostí proudu rovníkového, jenž se valí mezi Kubou a pevninou americkou.

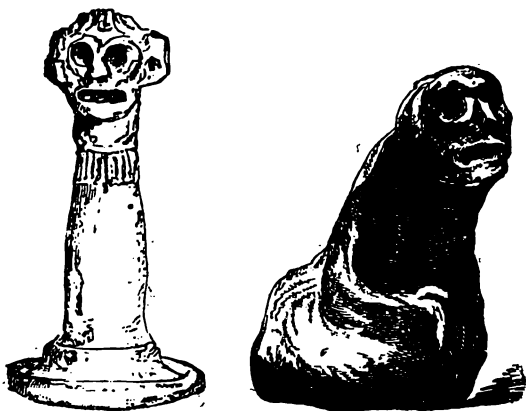
Admirál pŕstřehl místo, o němž soudil, že jest vhodné k tvoření perletě. Vylovil tam mnohé dvousvalové lastury, jež jaksí k tomu poukazují. Indiáni skutečně sdělili jim, že jsou na tomto ostrově perly; kromě toho i zlaté doly.

Admirál, nutkán, by objevil toto zlato, vytáhl 29. října kotvy a plavil se na západ, by se dostal do hlavního města, jež mu označovali Indiáni. Dospěli brzy k ústí vodního proudu, jež pojmenoval „Řeka luny“. K večeru upozorněn byl na jiný, mnohem širší, jež nazval „Proudem moří“.

Dvě bárky byly vyslány k zemi na výzvědy; avšak veškeré obyvatelstvo polekalo se a dávalo se na útěk, jakmile spatřilo tyto cizince. Domy, podobající se vojenským stanům, sem tam nepravidelně umístěné, svědčily zevnějškem o nebedlivější čistotnosti, provázené jakousi úpravností ve skrovném nábytku. Shledali v nich sošky ženské podoby a mnoho škrabošek jemně vyřezaných. Byli tam ještě prahanební psi bez hlasu, bezúspěšně věrni obydlí. Několik ptákův ochočených žilo v jejich mlčenlivé společnosti. Cetné nástroje rybolovické označovaly zaměstnání. Admirál přikázal zase nedotýkati se nižádného předmětu.

Přepych a nádhera vesmíru, jimž obdivoval se Kolumbus v těchto končinách, nezasluhovaly méně jeho studia. Pozoroval nevypravitelnou krásu stromů a chutnost plodů. Jeho noci, strávené v rozjímání této přírody, v patření na klenbu nebeskou, byly zkrášleny světélkujícím potulováním svatojanských mušek, líbezností

vzduchu, vonnými výpary půdy a mořem smá-
čejícím balsamické byliny. Naslouchal s melan-
cholickou slastí stlumeným symfonickým hájů,
cvrlikání a švitoření ptactva, klokotu slavíka,
obměňovanému nenapodobitelnými trilky, za-
chycoval veškerý šumot bohatého tohoto sou-

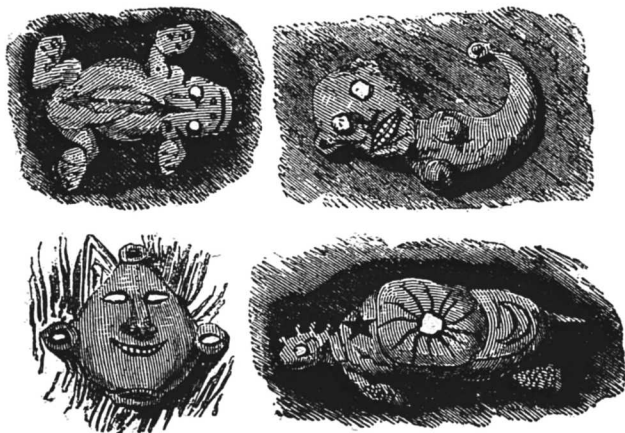
Modly (Zemes).

zvuku, rozeznáváje nejmenší tóny v osnově této
melodie, i cvrkot skrovného cvrčka, jenž připo-
mínal lodníkům v hodinách večerní stráže jejich
dětské hry u krbu vzdálené vlasti.

Jeho náboženské nadšení a básnické rozví-
jení jeho vznětů nezadržovaly jeho kosmografi-
ckých pátrání. Pochutnáváje si na jasnosti těchto
nocí tichých a balsamických, stejně vyjmutých
z horka i ze zimy, tázal se, proč v obvodu tak
málo vzdáleném od ostrovů Bahamských, na

nichž horko bylo velmi silné, setkával se s teplotou tak mírnou. Hledal příčiny tohoto rozdílu.

Dne ztřejtějšího admirál pokračoval na své cestě k západu a objevil mys tak bohatě pokrytý stromovím palmovým, že jej pojmenoval „Mysem palem“.

Modly (Zemes).

Kolumbus myslil, že tato širá země s tak význačnými vlivy jest snad asijská pevnina a že se nalozá sto mil asi od Zeyto a Quinsay.

V pátek 2. listopadu admirál se rozhodl, aby rozptýlil své pochybnosti, že pošle poselství panovníkovi této krajiny. Vyvolil k tomuto úkolu znalce kolika řečí, Luize de Torresa, obráceného žida, druhdy ve službě rodiny guvernéra Murcie v hodnosti vychovatele, jemuž přidal dva Indiany jako tlumočnsky. Tito vyslanci, zásobení drobnůstkami

ze skla, by si výměnou zaopatřili živobyť na cestě, měli doraziti k velkému Kanu a zvěstovati mu příchod admirála, pověřeného listem a dary od králů Španělska, toužících po tom, by navázali s Jeho Výsostí přátelské styky. Kolumbus udělil jim velmi podrobný návod o tom, čeho si mají hlavně na tomto výletu všimati. Pokud byli nepřítomni, admirál nařídil několik oprav třem korábům, avšak z opatrnosti jen jednu loď dal přivléci ke břehu, by vyvaroval se jakéhokoliv překvapení, a aby měl stále dvě pohotově k boji, ačkoliv dle všeho nebylo vůbec třeba obávati se domorodců.

Poslové vrátili se ke konci šestého dne.

Místo velikého Kana a jeho hlavního města našli pouze vesnici o padesáti domácnostech, v nichž byli přijati jako bytosti sestoupivší s nebe.

I vypravovali poslové, kterak na zpáteční cestě potkávali mnoho lidí, jak mužů tak žen, kteří nesli v ruce sušené byliny, uzavřené v jiném listě rovněž suchém, stočeném v podobu klarinetu a zapáleném u jednoho konce, zatím co druhý konec ssáli ústy vdechující a vydechující pak rtý obláčky dýmu. Označovali tento způsob klarinetu nebo velikého doutníku jménem tabago, „tabák“, jež jsme dali my rostlině samotné.

Tito vyslanci prošli země dokonale vzdělané, poseté vískami; viděli množství stromů, květin, bylin balsamických a ptáků velikou hojnost, až na slavíky, koroptve a husy v Evropě zcela neznámých. Jinak neslyšeli ani slova o velikém

Kanovi; ani tlumočníci ani obyvatelé nemohli se shodnouti v tomto ohledu. Rovněž pranic neukazovalo, že by byli držiteli zlatých dolů.

Avšak jestli neviděli zlata v této úrodné krajině, shledali v ní duše, jež se měly spasití, pokojné národy, jež měli obrátiti, a Kolumbus prorokoval dobře o jejich náboženských náklonostech. Vyjádřil oběma králům své naděje těmito výrazy: „Domnívám se, Nejjasnější knížata, že od okamžiku, kdy missionáři budou mluvití jejich jazykem, stanou se všichni křesťany. Doufám v našem Pánu, že Vaše Výsosti odhodlají se hbitě a pošlou tam blahověsty, by se připojili k církvi tak četní národové.“

Potom zvěstoval králům, že téhož dne spustil svou loď na vlny; že odjíždí, aby hledal zlata. „Pospíchám, bych vyplul ve čtvrtek VE JMÉNU BOŽÍM, abych na jihozápadě hledal zlata, koření a země nové.“

Admirál vyrazil z „Proudu moří“ řídě loď dle údajův Indiánů k ostrovu zvanému Babeka, kde, jak znameními vyprávěli, sbíralo se zlato na nízkém pobřeží v noci při pochodních. Osmnáct mil plul podél břehu, aniž by se chtěl přiblížiti. V úterý objevil mys, jež nazval mysem Kuba.

14. listopadu vzdálil se k západu, spěchaje, by objevil Babeku, jejíhož zlatonosného kamení Indiáni nepřestávali vychvalovati. Tak octl se v souostroví zcela novém. Oko nemohlo spočísti četných ostrovů. Byly veliké, hornaté, zastíněné nádhernými stromy. Čistota ovzduší, lesk moře, prorvaného těmito spoustami zeleně, jež jakoby

vystupovaly z vln, uchvacovaly pohled Kolumbův. I nazval toto moře, tak bohatě vystlané ostrovy, „mořem našf milé Paní“.

V pátek 16. listopadu, v okamžiku, když Kolumbus vystupoval ze svého člunu, by zabral první z těchto ostrovů způsobem, posvěceným jeho zbožným zvykem, zpozoroval, kterak na vyvýšeném území leží dvě převeliké fošny, delší a kratší, v podobě kříže, takže ani tesař nemohl by jej přesněji zrobiti. Padnuv ihned na kolena, posel apoštolátu děkoval svému Mistru za tuto novou dobrotu. Uctil tento kříž, jenž mu byl prozřetelnostně připraven na tomto neznámém ostrově. Byl potěšen v hloubce svého srdce, vida, kterak ho předchází do těch míst pustých a beze jména to, po čem prahl ve svých žádostech. „Vzdav úctu tomuto kříži“, utvořenému tajemnou náhodou, dal rozkazy, by se dokončil, by se sesílilo spojení obou kusů, aby se pak pozítřku, v neděli, vztýčilo posvátné znamení to na místě nejzjevnějším a bezestromém.

Mezitím zkoumal produkty země. Dal hledati mužstvem perlové křídlatěnce. Silnou vůni pižma, rozšířenou v jistých krajích lesa, uveden byl v domněnku, že se tam zdržují zvířata, z nichž pochází.

V neděli 18. listopadu admirál se svým důstojnictvem a větší částí mužstva odebral se u velké okázanosti na bárkách, by vztýčil znamení spásy. Tento kříž, velmi vysoký a velmi krásný, byl vyzdvižen na místě vrcholcím, jehož vyhlídce stromy nezacláněly. Obvyklé modlitby doprová-

zely pozdvížení kříže, a celý ten den nedělní byl zasvěcen úctě jeho odpočinkem a modlitbou.

V pondělí před východem slunce všechny tři koráby pohodlně pluly. Poněvadž však vzduté moře a větry se jim protivily, vykonaly slabou cestu. Pokračovalo se v plavbě, aby dospěli k ostrovu Babece, jehož poklady rozněcovaly všechny obraznosti.

Uprostřed těchto únav a bedlivého pátrání poddaní neušetřili admirála nepřijemností a nepokojů. Na Pintě a Niňě rozkazů jeho nebylo doslovně posloucháno. Tři bratři Pinzonové, hlavně nejstarší, nemohli se spřáteliti s myšlenkou, že cizinec, jenž bez jejich podpory nebyl by se mohl pokusiti o podnik, najednou stal se velkým admirálem a místokrálem, a nabyl na základě smluv s Kastilií značné části bohatství těchto končin. Ctižádost Martina Alonza byla podněcována závistí. Když Indián, jenž byl na lodi Pintě tlumočnickem, vychvaloval kapitánu velikolepost a nádheru Babeky a tvrdil, že zná k ní cestu, Martin Alonzo odloučil se od obou druhých korábů v noci 21. a 22. listopadu. Toto přehnutí hluboce admirála zarmoutilo.

Niňa pod velením Yañeza Vincenta Pinzona zůstala věrně na svém stanovišti. Yañez Vincente měl zálibu v moři, v hydrografii; vyznal se lépe než jeho bratři v theorii lodnické a v pojmech povinnosti. Jeho vlastní způsobilost lépe též dovolila mu, by ocenil genia Kolumbova.

23. listopadu a v den následující admirál pokračuje v plavbě přiblížil se „mořem naší milé

Paní“ k břehům Kuby. Tu byl vybrán stožár a ráhno třífrohé plachty pro Niňu.

25. objevil přístav takový, jakého nikdy ještě nespátřil. Sto lodic choval a lodice neměly ani kotví ani lan. Hory obtížené stromy ovocnými a stromy přímořskými ochránily ho proti všem větrům. Kolumbus prohlásil s výlevem vděčnosti, že až do tohoto dne „zlíbilo se našemu Pánu, ukázati mu vždy věc lepší nad předešlou, a že ve všech jeho objevech šlo se od dobrého k lepšímu.“

26. admirál objevil nové krajiny a nové přístavy, jimž podivovali se jeho důstojníci.

27. přes dokonalou jasnost nebe a blízkost pěti nebo šesti podivuhodných přístavů, zmužile nepřistál k pevné zemi, by se neopozdil v provedení svého hlavního účelu. Neboť přiznával se, jak praví Las Casas, že „se nezastavoval vždy více než jak chtěl, schvacován touhou, by rozjímal a rozkoší, by obdivoval krásu a svěžest těchto zemí, nechť z kterékoliv strany se k nim přiblížil.“ By stál na stráží sám u sebe, křižoval po vodě celou noc.

Dne zítřejšího lodě, berouce se podél břehu jihozápadního, vpluly do zátoky, obklíčené širými nivami, dokonale vzdělanými, přerušovanými zelenajícími se pahrbečky a neviditelně posetými vesničkami, jež sloupy dýmu prozrazovaly uprostřed hustiny stromů. Vrchy a vysoká pohoří věncila je v pozadí. Admirál se svým člunem prozkoumal přístav, do něhož se vyléval od jihu hluboký proud, dosti široký, by mohla po něm

jeti i veliká loď. Toto ústí, skryté záhyby zemskými, způsobilo milé překvapení; nezpozorovali ho, až se ho dotkli.

IV.

V této části Kuby, tak blízké horám a v plném působení jihu, jakoby tvorstvo soustředilo veškery, i ty nejposlednější zázraky. Tu se objevují dojmy celku a dokonalosti jednotlivých částek, jichž slovo nevypraví. Každý záhyb země střídá a proměňuje výzdobu přírody nádherné, takže se obraznost až úděsem plní. Reklo by se, že jakási síla podzemní vystřikuje na povrch úžasnou plodnost, již Stvořitel obdařil zárodky, svěřené prstí. Překypující hojnost mízy krouží ve všech tvarech, staví se na odiv ve spoustách zeleně nad půdou, již zaplavuje a zrakům zastírá. Oko nemůže již rozeznati země, tolik ji rostlinstvo koběrcuje, ozdobuje a vystýlá. Sem tam stromy obrovské, pronikající z hlubokých hustin zeleně, týčí se, pravé obelisky, uprostřed neproniknutelné sítě, a panují hrdě pod svými korunami těmito zástupům bylinstva, hemžícím se pod jich stínem, stále zeleným a zkvétajícím.

Stromy méně vzrostlé hádají se svéhlavěji o svůj prostor, tlačí se, bojují vespolek a dusí se svým množstvím. Trsy, svázané lianami, hájky stromů silně se rozlišujících, malebné keře oddělují se nebo kupí se působením zřejmých zá-

pasů. Lodyhy, stonky a kmeny, okrášlené na vrcholu nádhernými chocholy nebo svěžími vějíři, sklánějícími malátně své hlavy k sobě, tvoří půvabná loubení, a laskajíce se, oddávají se souladným důvěrnostem. U jich paty cizopasně byliny, křivolaké úponky, rozmnožují jich spletitost, šplhají se do výšky, zakrývají půdu svým květnatým pásmem a sesouvají se po svazích lavinami zeleně.

Pro každou duši myslící tato šťastná krajina i v hodinu, kdy píšeme tyto řádky, chová ještě neodolatelné půvaby. V jejích průzračných proudcích podivuhodné odlesky hrají a moře, jež ji obklopuje, honosí se svůdností, kouzlem, jemuž není rovná. Jasnost nebes, skvělost azuru, svěžest dne, teplé tóny krajiny, libé vůně vzduchu, rozněcují smysly jakýmsi něžným očarováním. Takový jest vliv materiální. Avšak jestli myšlenka odváží se objeviti v tomto souladu stopy božské vědy, začne-li rozlišovati harmonie a úžasné kombinace této plýtvavé plodnosti, hned velikost dojmův odpovídá velebnosti pohledů.

Dnes, po třech stech letech, zkušeností a častým stýkáním se s produkty tehdy neznámými, nechápeme již živosti dojmů, jež muselo vzbuditi tolik druhů, proměn a rozličných bytostí, náhle zjevivších se oku rozjímavému. Poetické tajemno a neznámo pojilo se tehdy ku vlně nových tvarů, k dráždivému a malebnému věcí objevených. Krištof Kolumbus pozoroval se svatou úctou, smíšenou s vděčností, tyto zjevy, lidstvu zcela nové. Jeho rozjímání děl Stvořitelových

rovnalo se cudným úchvatům první lásky; a ve vznětech této panenské něžnosti zahrnoval dojmy potomstva, na něž již pamatoval, tohoto bohatého dědictví, o jehož otevření dosud svět nevěděl. Žádný člověk nezakusil nikdy těchto čistých radostí ducha, této intelektuální elektrisace, jíž se zachvíval první rozjimatel tohoto odhaleného díla Božího. Vznešenost těchto pohledů přispívala ke vzrůstu důvěry v pomoc, jíž ho Prozřetelnost ctíla, zvyšovala hodnotu jeho poslání a jej nad něho unášela.

V hodinu polední Krištof Kolumbus projížděje se po člunu poblíž břehů tohoto kotviště, objevil proud, uchvacující harmoniemi, skrytý jako tajemství krásy na jižní straně přístavu. Ohromen touto nevypravitelnou skvělostí, skoro poděšen takovou velebnou nádherou, supaje obdivem, kormoutil se, že nemůže vyjádřiti ani tisícínu toho všeho. Psal králům, že v jistém okamžiku domníval se, že nebude mítí sil, aby se vytrhl z místa tak okouzlujícího.

Kolumbus do první řady přízní, jimiž Bůh ho zahrnoval, stavěl štěstí, že mohl rozjímati tolik věcí, stále podivuhodnějších a podivuhodnějších. Děkoval též Tomu, jenž ho vyvolil k tomuto dílu, že mu dopřál zdraví; „neboť, pravil, díky našemu Pánu, ani jediný z mužstva lodního nezakusil až do tohoto dne ani nejmenšího bolení hlavy; ani jediný nezůstal v kajutě k vůli mořské nemoci, leda jistý starý lodník, jenž trpěl po celý život úplaví a jenž se uzdravil hned druhý den po našem příchodu do této země. Co

jsem pravil o zdravotním stavu, týká se mužstva všech tří korábů.“

Dříve než mohl poznati jednotlivé zplodiny, vlastní této podivuhodné půdě, pochopil veškerou důležitost jejího držení.

Vniterným nazíráním nabyv jasného pojmu o výtěžcích, o nevyčerpatelných zdrojích bohatství těchto končin, o jejich přednostech nade všemi ostatními, Kolumbus, když jakožto básník a přírodopysk a jakožto námořník naobdivoval se skvělosti rostlinstva, kráse vod, přístavů, dotvrzuje, že pomocí všeho toho, co objevil, hodlá otevřít nové cesty lidskému obchodu; že zvláště křesťanství naváže rozsáhlé styky se vzdálenými těmito krajinami. Tu dává se strhnouti výlevům svého nazírání, odvažuje se a dává radu a jakési ponaučení svým panovníkům, svým pánům. Směle po křesťanskou oznamuje jim, že nesmějí dovoliti, by se nastěhovali do tak šťastných krajín cizinci, aniž kdo, o jehož čistotě víry by se mohlo pochybovati; protože objev byl učiněn ve jménu Ježíše Krista, k slávě Spasitelově a k rozšíření církve; i nebylo by spravedливо, by kacířstvo a nevěra těžily z tohoto vítězství víry katolické. Shrnuje svou myšlenku, odesílá králům tato slova: „I pravím, že Vaše Výsosti nesmějí dovoliti žádnému cizinci, by vkročil na půdu této země, a nikdo že tam nesmí obchodovati, kdo by nebyl katolickým křesťanem; by nepřistál u břehů tamějších žádný Španěl jenž by nebyl opravdovým křesťanem; protože záměr a provedení tohoto

podniku neměly jiného cíle, než vzrůst a slávu náboženství křesťanského.“

Tato slova, vnuknutá při pohledu na novou a novou nádheru, a napsaná čtyřicet šest dní po prvním přistání u ostrova Svatého Spasitele, v době a před úplným dokonáním objevu, zaslужují záznamu. Tato slova, jako jejich datum, mají důležitost rozhodující, když se má řádně určití skutečná povaha podniku Kolumbova. Není již dovoleno pochybovati o pravých pohnutkách, jež vedly posla kříže, a zmýliti se o účelu, jež si předsevzal. Sláva Ježíše Krista, vzrůst církve, následkem toho spása duší a vzdělání národů, takový byl první předmět veškerého usilování Krištofa Kolumba.

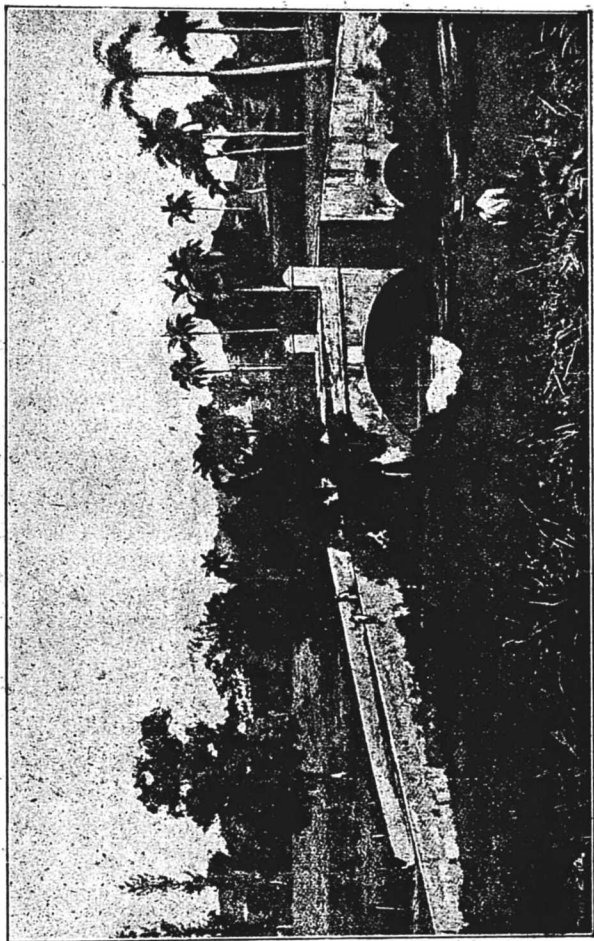
Nechť admirál sebe více spěchal, divy této přírody věznily ho svými čarodějnými vnaďami. „Zdávalo se mu, že se nalézá uprostřed přeludů a kouzel.“

Toto místo, jehož nevyjádřitelná, podivuhodná nádhera nutila k úctě a nutkala k svatým myšlenkám, přijalo tedy jméno Puerto-Santo (Přístav Svatý). Po tři dny zůstal pln obdivu a jako u vytržení v PŘÍSTAVU SVATÉM, aniž by mohl nasytiti své oči. Zde jeho neukojitelná žízeň po zlatě jakoby potuchla v jasné líbeznosti ovzduší a ve svěžích dekoracích lesů, v jichž vůni kochal se čich. Rozjímátel stvoření jakoby zvítězil na okamžik nad apoštolem kříže, nad tímto neporovnatelným hledatelem zlata, na něhož to zrovna naléhalo, by úsilovně otevíral kopaniště a rýžoviště zlata země neznámých, a

z nich dobyl pokladu k nevýslovnému onomu výkupu. Zapomíná se v obdivování děl Slova a nemůže se vyrvati svůdnostem těchto pohledů. Ačkoliv, zaznamenáváje stručně do svého deníku krásy této přírody, zamlčuje skromně své zbožné nadšení, dohadnouti se můžeme snadně, jaké vytržení, jaké pohnutí povznášelo jeho srdce. S jakým blahem oddaného syna rodiny františkánské konal svou bohoslužbu dle řehole řádu serafického, pod klenbami těchto věčných lesů, v tomto původním chrámu přírody, obklopen jsa zázraky Tvůrcovými, míse svůj hlas k vážným psalmodiím větrů, jež provívají tyto samoty!

Nicméně duch tak praktický a pozitivní, jako Kolumbův, nemohl trávit čas, udělený k úkoji duše jeho, aniž by ho neupotřebil bezprostředně pro svůj podnik. Těže z tohoto pobytu, ježž jakoby ospravedlňovaly některé vzdušné překážky, věnoval péči svou zdravotnickému stavu loďního mužstva, a poslal do rozličných stran pod velením důstojníka ozbrojené oddíly vojska, doprovázené indiánskými tlumočnickými, by prozkoumali zemi a aby se sblížili s domorodci. Avšak tito tvrdošíjně dávali se na útek. Všechny nahánky byly marny. Toliko v jedné vesnici podařilo se Španělům, že zmocnili se několika žen se třemi dětmi a překvapili lodici tuzemců, ježž veslaře vzali s sebou.

V pátek 30. listopadu Krištof Kolumbus chtěl, dříve než opustí Svatý Přístav, posvětití znamením spásy toto místo, kde se obrážela tak význačně velebnost Slova. Nařídil tesařům lod-

Kubánská krajina.

ním, by připravili přenáramný kříž. 1. prosince tento veliký kříž byl nesen u velké okálosti muži obou lodí na nejvyšší vrchol, jenž vévodil krajině kolem přístavu.

Dne zítřejšího, když vál protivný vítr, Kolumbus mohl světiti neděli poblíž svatého toho znamení a prodloužiti ještě o celý den své rozjímání.

V pondělí admirál ohledal s lodice břeh jihozápadní a odkryl tuzemskou loděnici, v každém ohledu velmi dobře zařízenou. Nalezl tam čluny z jediného kusu vyrobené, jež mohly pojati více než sto osob. Dne 4. prosince pozdvihl kotvu a pokračoval v plavbě k západu.

V.

Přes prudkou lásku ke stvoření marně bychom hledali v Křištofu Kolumbovi elegického myslitele, rozjímatele jalově přírodou nadšeného. Jeho obdiv nad krajinou, jeho pracné studium rostlinstva a zvířectva těchto nových končin, jeho pozorování půdy, o níž doufal, že skrývá zlato a vzácné kamení, nestravovala jedině jeho rozjímavé mohutnosti. Se stejným zápalem usiloval o to, by pochopil ráz těchto náruďků, kteří se mu pečlivě vyhýbali a skrývali se při každém střetnutí. Nemoha jich viděti a je pozorovati, vnořil se svým duchem do jejich duše a dohadoval se jejich stavu.

A opravdu ve stycích svých s těmito bytostmi a obyvatelstvem těchto zemí vůbec od prvního střetnutí počínal si tak, jak jen jest možno po dlouhém pozorování a po mnohých zkušenostech. Nenopustil se nikdy chyby nebo omylu v obcování s těmito národy. Dovedl si získati porozumění, dobytí lásky, ovládnouti je přívětivostí, působiti na ducha jejich velkým vlivem osobním. Poněvadž péče o jejich spásu byla hlavní vzpruhou jeho činnosti, chápal se kde které příležitosti, by jim vpravil vysoké mínění o Evropanech, chtěje je přiměti k tomu, by se jim připodobnili a přijali jejich zvyky. Chtěl stálou velkodušností jim ukázati vznešenost evangelia, jež jim přišel zvěstovat. Nebýti hltavé hrabivosti jeho mužstva, jistotně zakoušeli by Indiáni jediné vděčnost a úctu k „lidem nebeským“, jak je jmenovali.

Admirál pozoruje, že na mořském pobřeží a na břehu tekoucích vod, přes to, že to byla místa velmi příjemná a velmi pohodlná k obývání, není žádného obyvatelstva a shledáváje, že všechny chatrče zařízeny jsou takovým způsobem, že jejich obyvatelé mohou vše dobře přehlédnouti dříve než sami budou upozorováni, usoudil z toho bystře, že hlavní příčina, jež je nutí ku bdělosti, jest společné nebezpečí. Pochopil, že cizí kmen, smělejší, lépe ozbrojený, přijížděl na člunech do těchto končin plenit pobřežní obyvatele. Zvěděl, nechtěje tomu dříve ani věřiti, že v pokoji a v překypujícím požehnání této smavé přírody sveřepí mořští lupiči probíhali po okrajích lesů, nikoliv aby obírali chýše, avšak

aby uchvacovali samotné obyvatele, by je unášeli, do košáru jako dobytek vháněli, je vykrmovali a z jejich těl by si konečně strojili hostiny. A to vše bylo pouhou pravdou. Lidožroutští Karaibové, kteří byli cizinci na těchto ostrovech, rozlišující se od domorodců lebkou, rysy v obličejí, barvou, nářečím, tetovanými okrasami těla, zbraněmi a slepou odvahou, občasnými vpády pustošili pokojné ostrovany. Kolumbus seznal, jaká blahodárná změna nastane v postavení těchto národův, od nynějška osvobozených od svých utiskovatelů, díky ochraně Kastilie, radujících se z útěch víry a z naděje spásy věčné.

Dobrořečil Bohu, že ho poslal k provedení tohoto díla milosrdenství a již proniknut svým apoštolátem, jednal jako předchůdce blahověsti. Dříve než mohl mluvit srozumitelně domorodcům o Spasiteli, Kolumbus rád prohlašoval do čtyř větrů nebes jazykem církve katolické, moc slova, by zvučně zaznívalo na těchto březích jméno Spasitele nejdražšího; neboť prahl po tom, by přivedl národy tyto k pravému poznání a pravému klanění. Všude, kde jeho lodice přistály, sázel kříže, by Indiáni předem zvěděli, že to jest úctyhodným znamením „lidí nebeských“ nebo těch, kdož jsou určeni státi se lidmi nebes. Škola protestantská pominula mlčením toto vštěpování křížů a ráda by namluvila světu, že admirál, vztyčuje znamení spásy chtěl pouze zanechatí patrné znamení, jímž zabíral země pod svou moc. Nedovůlíme, by se kdo klamal v tomto směru,

neboť skutky a úmysly byly jasně vysvětleny samotným Kolumbem.

I když zabrání obvyklým způsobem bylo již provedeno, admirál stavěl ještě kříže, vybíraje polohy nejokázalejší a nejmalebnější. Při tom více tanulo mu na mysli, by uctil božského Spasitele, než aby dosvědčil své prvenství v ob-

Ves Karaibů.

jevu. Jakou měrou rád shromažďoval v duši své obdiv k dílům Slova, tou měrou cítil se puzena oslavovati před lidmi Spasitele člověčenstva. Nejen že děkoval Bohu, že ho vyvolil k objevování těchto nových věcí, avšak že mu udělil čest, by vztýčil první na těchto neznámých březích kříž, nesmrtelné znamení dobyté nesmrtelnosti. Pova-

žoval se v těchto rozkošných pouštích za druhého Jana Křtitele, připravuje stezky Tomu, jenž měl přijíti se svou posvěcující milostí ve velebné Svátosti. Vyvolen Prozřetelností, Krištof Kolumbus předcházal novým apoštolům, svým bratřím františkánům, svým přátelům, řeholníkům dominikánským, jimž měli brzy sledovati svatí horlité Františka Xaverského.

Admirál usiloval o to, by se dorozuměl s Indiány, jež měl na lodi, a často se jich dotazoval, přes neúspěch svých otázek a zmatek jich odpovědí. Poznal od prvních dní jejich náchylnost k nadsázkám a přehánění a ku všemu fantastickému. Jejich nejjasnější tvrzení nezasluhovala nikdy ani polodůvěry.

Kolumbus neměl pouze nedůvěřovati výkladům svých tlumočnicků, musel ještě chrániti se proti tvrzením učenců a cestovatelů, jimiž byl nasáklý. Musel nedůvěřovati tomu, co viděl, co slyšel a nač se upamatoval. Bezpochyby byl by blíže pravdě, kdyby se byl odvážil proti své skromnosti a obyčejné opatrnosti vyprostiti se úplně z obvyklých postupů kosmografů, kteří tehdy autoritativně rozhodovali, a kdyby důvěřoval více svým vlastním předtuchám. Trochu více sebe-důvěry ušetřilo by jeho genia mnoha zmatků. Přirozeně nemohl vysvětlovati věci, jež potkával, leda těmi, jež již znal; ve svém pochodu duch lidský nedosáhne neznámého, leda skrze známé. Kolumbus četl kosmografy, geografy, cestovatele, jak Marka Pola, tak i jiné. Zdá se, že ze všech těchto knih „Obraz světa“, *Imago mundi*, od

kardinála Petra d'Ailly samojediný získal u něho víru, k níž přispěla důstojnost církevní a pravověrnost autorova neméně než jeho věda. Přes to však kloně se ku tvrzení jistých spisovatelů, nevzdával se jim nikdy způsobem naprostým. Pochyboval, dohadoval se možného, na ničem však tvrdohlavě nelpěl. Jeho pronikavost, jeho předtuchy, řekli bychom nejraději jeho objevitelský pud bránily mu, by neupadl do poblouzení nějakého systému.

VI.

6. prosince admirál veplul do zátoky, již postavil pod ochranu Panny. K jihozápadu od této zátoky vybíhal překrásný mys; ku cti Marie Panny, libezné Hvězdy mořské, pojmenoval jej mysem Hvězdy. Viděl též mnoho předhoří a přístavů, jimž dal jména. Pokračoval v plavbě kolem břehu a v „hodinu nešporní“ zakotvil v přístavu podivuhodném jistotou a krásou polohy, jež pojmenoval Svatý Mikuláš ku cti světce, jehož slavnost se toho dne konala.

V pátek 7. prosince roztáhli plachty, by se dali směrem severozápadním. Objevili v dálce na pevnině vysoké hory a na pláních přechodných krajiny, vrchy, jichž poloha a zbarvení připomínaly Kastilii. Admirál zpozoroval stromy, jež se podobaly zeleným dubům křemelákům a mukům či tolokňenkám Španělska. Shledal tam teplotu

svěžejší než na Kubě. K večeru veplul do zátoky, již pojmenoval Početím. Admirál, chtěje zkoumati ryby těchto nových končin, dal rozestříti se svého člunu síť; dříve než byly vytaženy, jakýsi druh parmice vymrštil se, padl do bárky. Bylo zde vše podobno břehům Španělska. Lodníci nachytali loso-ů, sardel, kambal a jiných ryb, podobných rybám Kastilie. Povšechný vzhled této krajiny, jak plodinami, tak i útvarem krajiny, líšil se od tropické tvářnosti Kuby a připomínal jakž takž Kastilii.

8. prosince, v den Početí, prudký déšť, provázený větrem, zadržel veškeré mužstvo na lodi. Admirál neohl se nerušeně oddati svým něžným citům v pobožnosti k svaté Panně. Protože hojnost lijavců bránila mu, že nemohl svátečně vlajkami vyzdobiti koráby, dal v hodinu bohoslužeb vypáliti salvy ku cti Marie, počaté bez hříchu.

Dne ztřejšiho déšť trval dále. Vlhkost, podoba oblaků, odstín ovzduší, vše to připomínalo Španělům měsíc říjen v Andalusii. Pláně, na něž patřily, uváděly na paměť Kastilii; a pro tuto milou podobnost admirál dal jméno ostrova Španělského (isla Española) tomuto ostrovu; jehož jméno prvotní bylo u domorodců rozmanité. Jedni jej nazývali Bohio, což znamenalo „dům nebo prostranný příbytek“; druzí, v počtu mnohem menším, jmenovali jej Haiti, čímž se chce říci „vysoká země“; největší část říkala mu Kviskveja, slovo, vyjadřující „velkou zemi nebo velký celek“. Neboť tento lid neznal země rozsáhlejší.

12. prosince admirál posvětil zabrání ostrova

Španělského znamením, jež měla zbožnost jeho v obyčeji. U přítomnosti mužstev z obou lodí dal vyzvěti při vstupu do přístavu na výšině daleko viditelné převelký kříž; nikoliv jednoduše proto, by důrazněji prohlásil práva Kastilie a své zabrání, nýbrž „HLAVNĚ“, jak pravil, „NA ZNAMENÍ JEŽÍŠE KRISTA A K POCTĚ KŘESŤANSTVÍ.“

Po šest dnů bezúspěšně se snažil, by navázal styky s domorodci. Ti však, jakmile ze svých odlehklých příbytků, tak zařízených, že vše kolkol do dálky mohli přehlédnouti, spatřili cizince, prochali a skrývali se. Hned po zmíněném náboženském obřadě podařilo se chytiti ženu, jež byla přivedena na loď Santa-Maria. Byla velmi krásná a velmi mladá, v nozdrách majíc zavěšený zlatý kroužek, jenž byl dobrou předzvěstí. Rozmlouvala s Indiány, kteří byli na lodích, jsouc téhož jazyka. Admirál dal jí oděti po evropsku, ozdobiti skleněnými drobnůstkami z Benátek, rolničkami, mosaznými prsteny a odeslal ji k jejímu krbu, dav jí k průvodu tři Indiány, kteří měli promluvití s obyvateli. Avšak tito tři tlumočníci ze strachu neodvážili se sledovati mladé ženy až do její osady a vrátili se na loď ve tři hodiny po půlnoci.

Admirál poslal, přiděliv k nim za tlumočníka Indiána, devět mužův ozbrojených, rozhodných a obratných, by ohlédli zemi a vešli ve styk s tuzemci. Našli ve vzdálenosti půl páté míle pustou vesnici. Obyvatelé, zpozorovavše cizince, rozutekli se, zakopavše napřed do země vše, co měli.

Indiánský tlumočnk běžel po jejich stopách, křičel na ně, by se vrátili, že křestané nejsou Caniba, že však naopak přišli s nebe a že dali velmi krásné věci těm, jež potkali. Poznenáhlu domorodci se přibížíjí a v počtu. více než dvou tisíc obklopili devět Španělů, na něž patřili s úctou a hrůzou. Vynášeli ze svých chýží nejlepší pokrmy, by je nabídli těmto hostům s nebe. Mezitím nenadále objevila se tlupa lidí, nesoucích uctivě na svých ramenou Indiánku, jež obdržela dary od admirála. Část jejich klenotů byla nesena velmi obřadně před ní. Nesmírný zástup, vedený šťastným manželem, spěchal k lodím, by poděkoval za tato dobrodiní vůdci nebešťanů. Tlumočnk, domnívaje se, že slyšel na lodi, jakoby admirál přál si oboččeného papouška, vyjádřil jeho přání; ihned přinášeli mu je ze všech stran, jakožto pouhý dar, aniž by chtěli co za ně přijati oplátkou.

Devět Španělů vrátilo se se svým průvodem. Zpozorovali na své cestě nádherné krajiny a pole vzdělaná krásnější než na venkově kolem Kordovy. Ačkoliv bylo uprostřed prosince, stromy byly zelené a obtěžkané plody; vysoké zeliny v květu jako v Kastilii v měsíci dubnu. Nicméně uprostřed této nádhery přírodní nenalezli žádného sledu po zlatě.

V pátek admirál znovu se jal hledati ostrov Babeku, tak velebený Indiány pro své zlato. Avšak větry opačných směrů zanesly ho na ostrov Želví, úrodný, dobře vzdělaný a upomínající též jaksí na krajinu kordovskou.

Dne 16. admirál, blíže se k ostrovu Española potkal člun, řízený jediným Indiánem. Obdivoval se smělosti ostrovanově, jenž na tak křehké kocábce vzdoroval větru tak prudkému. Přijal jej na svou loď s jeho bídou lodicí, zahrnul ho dobrodiním, dal mu skleněné korale, rolničky, mosazné prsteny, a dal jej vysaditi na souši, poblíž vesnice, jeho to sídla. Potom zakotvil v sousedním přístavu, jež pojmenoval „Přístavem Pokoje“, a čekal.

Co admirál předvídal, brzy se uskutečnilo. Indián, vystavuje na odiv tyto dary nevídané, srotil kolem sebe své krajany; vynášel před nimi štědrost lidí, kteří sestoupili s nebe. Avšak nedočkal se radosti, že jim zvěstoval novinu. Zpráva o příchodu nebeských cestovatelů rozhlaholila se již v těchto končinách; letěla hbitě ode vsi ke vsi. Více než pět set ostrovanů přiběhlo ku kotvišti. Mezi nimi několik žen pozoruhodné krásy. neslo v uších a nozdrách lístky velmi jemného zlata, jichž vzdávaly se ochotně, nemajíce co jiného nabídnouti. Admirál naporučil výslovně, by se s nimi nakládalo s největší vřidností, jakoby již byli křesťany, „protože to jsou“, psal králům, „nejlepší lidé na světě, a zvláště protože skládám velkou naději v Pána a Spasitele našeho, že Vaše Výsosti obrátí je všechny na křesťanství.“

18. prosince v prvních záblescích jitřních admirál, věren jsa své oddanosti a lásce k Panně, dal vztýčiti vlajky na obou lodích a pozdraviti střelbou z děl tento den, v němž zbožnost Španělů připomíná si památku zvěstování v kostele Blaho-

slavené Marie Panny de l'Oské. Po „hodině nešporů“ mladý král této krajiny přišel, nesen jsa v palankyně¹⁾, provázen družinou osobní stráže o dvou stech mužích a dvěma vážnými osobnostmi, snad ministry neb aspoň svými rádci. V okamžiku tom admirál večeřel v sni, umístěné v zádi lodě. Král nechtěl, by ho zpravili o jeho návštěvě. Vstoupil s tvářf nenucenou do světnice, šel přímo k admirálovi, pozdravil ho dvorně, posadil se vedle něho a posuňkem rozkázal svým strážcům, by se vzdálili; i učinili tak s projevy hluboké úcty. Podržel u sebe pouze dvě ony důležité osobnosti, jež se posadily u jeho nohou. Admirál dal jej ihned obsloužiti, domnívaje se, že se pozval k večeři, avšak on okusil pouze rty, co se mu nabízelo; zdálo se, že tak činí jedině, by odpověděl na zdvořilost admirálovu, a poslal zbytek svým lidem. Jakmile vstali od stolu, na jeho znamení jeden z jeho důstojníků přinesl mu pás, ozdobený dvěma zlatými plechy, velmi jemně pracovaný. Mladý král nabídl jej admirálovi, jenž přijav jej vděčně, ukázal mu loď a uvedl ho do své světnice. Když mladý král pozoroval okem chťivým prošfvanou přikrývku na lůžku, admirál mu ji dal darem, připojiv náhrdlec z krásných zrn jantarových, jež měl na krku, šněrovací botky barvy červené a láhvičku vodičky z květu pomorančového, doufaje těmito dary získati si jeho přízen a tak snadněji pohnouti ho ku křesťanství.

Admirál ukázal mu kříž, podobizny panovníků Španělska, mluvil k němu o jejich velikosti, o

¹⁾ Nosítka s přístřeškem proti slunci.

jejich moci. Avšak mocnář a jeho rádcové domnívali se, že království těchto panovníků jsou v nebi a nikoliv na tomto světě.

Po jeho odjezdu přišel jeho bratr na loď s tvářív úlisnou a patolízalsky uctívou, by si vyžebrai několik titěrnůstek. Dověděli se od něho, že panovníci v domácím nářečí nazývají se kasikové.

Admirál nechtěl však opustiti tohoto břehu, aniž by neuctil také znamení spásy. Dal zrobití převeliký kříž a zasadil jej do samého středu osady, by tak rázem seznámil národ s tímto znamením. Domorodci propůjčili se k tomu s velkou horlivostí. Poklekali před tímto posvátným symbolem, jehož význam neznali, snaživě năpodobující všechny pohyby, ba všechna slova Španělů během jich modliteb. Kolumbus, soudě do budoucna dle těchto šťastných náklonností, „doulal v našem Pánu a Spasiteli, že všechny tyto ostrovy se pokřestání“.

Zítřejšího dne v noci roztáhli plachty, by dále ohledali břeh espaňolský.

V pátek 21. prosince admirál objevil přístav neporovnatelně znamenitější než všechny, jež před tím vychvaloval. Nebylo třeba v tomto místě přivolávatí tuzemce. Dobrá pověst předcházela lidi, přišlé s nebe. V deset hodin člun, obtěžkaný netrpělivými zvědavci, přistál k loďm. Druhého dne velký dav pokrýval nízké pobřeží. Muži a ženy nabízeli nebeským cizincům jedni trochu zlata, druzí tykvovou láhev s čerstvou vodou a chléb ze smldince, přijemné chuti. Zdálo se, že

nevalně se mají. Kolumbus přikazoval největší slušnost k těmto prostým dítkám přírody.

Opětovná poselství prosila admirála, by ráčil navštívit sousední osadu, dříve než opustí tyto břehy. Protože nalézala se na cestě, admirál se tam odebral. Kasik, přišed mu naproti, očekával jej, obklopen svými, na pahorku, vyčnívajícím nad pobřežím, na němž se vlnil dav, dychtivý podívaně. Všichni prosili vůdce nebeských pocestných, by od nich již neodcházel, by zůstali mezi nimi. Avšak poslové jiného kasika přicházeli poprosit ho, by neodcházel, dokud by ho jich pán neviděl. Admirál povolil rád jejich prosbě. Kasik dal připravit velké zásoby potravin a přeplnil jimi španělské bárky. Na to jeho poddaní chtěli též dáti ze svých zásob a k tomu i papoušky. Žádali velkým křikem, by admirál již od nich neodcházel, a vidouce, kterak přes veškerá jejich naléhání pluje od nich, sledovali ho v člunech až k loďm. Kolumbus jednal s nimi velice dobrotivě, poděliv je skleněnými korálky, mosaznými prsteny a rolničkami, nikoliv proto, že na něho dotírali, praví Las Casas, nýbrž „proto, že se mu to zdálo slušným a že pohlížel na ně již jako na křesťany“.

Veliký kasik Guacanagari, mladý a přívětivý panovník, ve své touze, by uzřel též lidi, přicházející s nebe, poslal jednoho ze svých prvních hodnostářů pozvat admirála, by plul se svými loděmi kolem jeho residence a nabízel mu pás, na němž visela na způsob brašničky maska

z lehkého dřeva, jejíž velké uši, jazyk a oči byly z čistého zlata.

Tento vyslanec nesrozuměl se již s Indiány ze San-Salvadoru. Bylo třeba, by Kolumbus, vy-vysvětluje si jejich vzájemné omyly, dohadl se dle jejich znamení předmětu tohoto poselství.

Protože se nedostávalo větru, admirál nemohl se odebrat k velkému kasikovi Guacanagarimu. Poslal na člunu královského notáře a několik důstojníků, by opětovali pozdrav.

Neodolatelná zvědavost pudila náručky pobřežní ku lodím. Casně z rána více než tisíc osob přispěchalo v loďkách, každá přinášejíc nějaký dar. A pro nedostatek místa více než pět set lidí, nedbajících nebezpečí, skočilo do vody a připlovalo, by spatřili tyto nebeské cizince. Pět kasiků s celými rodinami přispěchalo. Admirál všechny podaroval, protože usoudil, že tyto dárečky jsou velmi vhodné pro tyto lidi.

Až v noci přinesly bárky královského notáře a důstojníky, poslané admirálem k velkému kasikovi toho kraje, ku králi Guacanagarimu. Na jejich cestě tlačil se dav v člunech, dychtivě toužící po tom, by pozoroval tyto muže nebeské. Přivedeni do královského sídla, přijati tu byli s velkou okázalostí. Guacanagari poslal, očekáváje jeho návštěvu, „papoušky s mnohými kusy zlata“.

VII.

V pondělí 24. prosince před rozedněním admirál vyplul z přístavu s dobrým větrem od pevniny, ovládnán jsa úmyslem, že mimochodem navštíví velikého kasika Guacanagariho. Protože vítr brzy utichl, vykonali malou cestu tohoto dne. Večer pokračovalo se, aniž by se vítr zotřil. Niž opozdila se o půl míle.

Po jedenácté hodině admirál cítil, že jest unaven. Po dva dny po sobě sledující a celou noc předcházející nával domorodců, přijímání a rozdávání darů, výměny hlídek, otázky kladené tlumočnickům, jejich odpovědi, právě to hádanky, jež musil rozluštit, poselstva, jež musil přijímat a vypravovati, třídění a uschování rozmanitých zplodin těchto krajin, jež chtěl přivézt do Kastilie, jeho cvičení náboženská, jeho poznámky o terrainu, o podnebí a mnohonásobné starosti vůdcovské, vše to neponechalo mu ani minutky k odpočinku. Velice unaven, sestoupil hodinu před půlnocí do své světničky a vrhl se na lože zcela oděný. Admirál jistě byl dokonale spokojen se stavem lodě. Moře bylo tiché; nalézali se ve známých končinách, jež prozkoumali ve člunech několik dní před tím; ostatně důstojník jeden bděl nad plavbou.

Přece však přes záповěď, zas a zase obnovenou na celé cestě, by se veslo vlády nesevěřovalo nováčkům, ani ne za bezvětrí, pokud admirál nebude sám bdít, důstojník v službě rovněž usnul; hodinu na to kormidelník, svěřiv

Krajina na Haiti.

veslo plavčkoví, odebral se do své visuté rohože; mužstvo strážné rovněž ulehlo, aby se chutě vyspalo; plavčík též ovládnut byl spánkem, a Santa-Maria byla neznatelně hnána proudy k písčině. Na míli od korábu hučel příboj mořský; avšak tak hluboký byl spánek mužstva loďního, že se neprobudilo až na hlas admirálův. Neboť tento při prvním zakřiknutí plavčkové, nárazem vzbuzeného, vyrazil ze své jizby a hleděl zabrániti broznému nebezpečí dřívě, než si kdo pomyslí, že vrazili na mělčinu. V okamžiku námořníci octli se na palubě i s mistrem plavby, jemuž byla svěřena stráž této noci.

Admirál naporučil, by se spustila na vlny kocábka, zavěšená na háku zádě Santa-Marie, by se naložila na ni kotva a aby se vrhla poněkud dále od lodi. Mistr plavby a jeho mužstvo vskočili hbitě do člunu; avšak místo aby provedli sobě svěřený úkol, vzdálili se pokud možno nejrychleji, by hledali útočiště na Nině, jež zakotvila na půl míle odtud. Kapitán Niny nechtěl však přijati na svou loď těchto zbabělých uprchlíků. Byli tedy nuceni vrátiti se; mezitím však lodice z Niny vypravená dostihla na místo nebezpečí dřívě než oni. Tu admirál zpozorovav zradu svého mužstva a vída, že moře opadává a že Santa-Maria kloní se již na bok, pokusil se uříznouti velký stožár, by ulehčil lodi a přece nějak ji zatáhl na hlubinu; avšak nezůstalo mu již dosti paží k této práci; musil se toho vzdáti. Ostatně Santa-Maria byla příliš silně zatížena v kýlu, než aby mohla

býti vztýčena. Svěřil tedy Prozřetelnosti trup loď, již již ztracené a odebral se na Niñu, by tam přepravil mužstvo. Moře konečně tříštilo vlny již o svrchní část trupu, aniž by jej však prolomilo. Jedině ucpávky povolily; kostra lodní zůstala bez poruchy. Kolumbus připravil se tedy činně k záchraně. Při rozednění vypravil ke králi Diega z Arany a Pedra Guttierrezu, by byl zpraven o neštěstí.

Tato novina pohнула krále k slzám. Poslal ihned množství lidí s čluny, by byli nápomocni při vyloďování předmětů lodních. Rychle vzkázal admirálovi, by se nekormoutil, „že mu poskytne vše, co bude v jeho moci.“ Díky nesčetným pažím, dobře vedeným, záchrana provedla se v několika hodinách. Guacanagari určil svým hostům tři veliké domy, by si do nich složili, co jim příslušelo; ustanovil ozbrojenou stráž, aby bděla nad tímto majetkem cizinců. Sám přišel, by dohlédl, jak se vše zařizuje. Taková byla jeho bdělost a taková poctivost jeho poddaných, že v přepravě nákladu, zásob a výstroje lodní nebylo odcizeno, ani co by se za nehet vešlo.

Kolumbus, stále poddán Prozřetelnosti, věda, že často vyvodí naše výhody z toho, co se nám zdálo neštěstím, uvažuje mnohé okolnosti tohoto neštěstí, na němž on viny neměl; nebyloť větrů ani mlh; vládloť bezvětří a slyšeti bylo hluk přibojí; maje na zřeteli, jak marně usiloval o to, by vztýčil loď, pak zradu místra lodivoda, jenž byl jeho sourodákem; spatřiv, že Santa-Maria zůstala netknuta, že ze všeho, co nesly její

útroby, neztratil ničeho: ani prkno, ani kousek provazu, ani hřebík, ani hrstku mouky, připadl na myšlenku, „že Bůh náš Pán dopustil, aby uvázl na mělčinu proto, aby zakotvil v těchto místech“. Vskutku také směl zanechati ve státech pohostinného panovníka část svého mužstva, by se naučilo jazyku domorodců, by je vyučovali křesťanskému náboženství a aby shromažďovali zlato, zatím co on sám vraceti se bude do Španěl. Mnozí námořníci o své vůli žádali, by jim bylo dovoleno zůstatí na tomto ostrově. Král Guacagari byl velice potěšen, vida, že tito podivuhodní hosté usadili se blízko něho. Protože často lidožroutští loupežníci přistáli k těmto břehům a unášeli jeho poddané, by je požírali, doufal, že se pomocí těchto mocných cizinců zbaví Karaibů. By ho utvrdil v jeho důvěře, ukázal mu admirál účinky zbraní španělských: samostřily, maurské luky a spousty, jaké mohlo způsobiti dělostřelectvo; chtěl, snaže se mu dokonale ukázati, kterak by dovedl Karaiby zastrašiti, vnuknouti úctou před takovou silou, by v čas potřeby bázeň nahradila dobrotivost. Bylo tedy rozhodnuto, že zbuduje se malá pevnůstka.

Styky mezi admirálem a králem Guacagarim stávaly se ode dne ke dni důvěrnější. Kníže patřil na Kolumba s podivem, úctou a důvěrou. Schopnostmi svými, zostřenými živou zvědavostí, snažil se o to, by se povznesl k těmto tajemným hostům s nebe, by pochopil jejich přirozenost a aby si osvojil jejich obyčeje. Vyznamenával se vážností, plnou nenuceností a ušlech-

tilosti. Vrozená vznešenost byla patrna v jeho chování, v jeho posuňcích, v tom, jak vstoupil, jak se posazoval, jak vycházel, jak pozdravoval. Zatím co jeho důstojníci a jeho lid, vášnivě zaujatý rolníckami, jež jmenovali šyk, šyk, nadšením plnění byli skleněnými cetkami a drobnůstkami vůbec, za něž vyměňovali zlato, bavlnu, koření, on nosil košili, dával přednost rukavičkám přede všemi titěrkami; a v oplátku za zlaté škrabošky, zlatá zrcadla, zlaté koruny, žádal prostou konvici s umyvadlem, by si umyl po jídle ruce místo dosavadního tření vonnými bylinami. Honosil se vrozeným smyslem pro hierarchii, důstojenství a moc velitelskou. Velkodušnost jakoby byla v jeho krvi. Nikdy neviděl admirála, aniž by mu neudělil nějaký dar. Dával jako mocnář z pouhé záliby v dávání, k vůli svému královskému uspokojení. Dvornost na jeho nezušlechtěném dvoře vyznamenávala se elegancí a umělostí; chovala zárodky civilisace.

Nicméně oddanost, již Guacanagari osvědčoval Španělům, nesmí se zaměňovati se všeobecným podivem k povýšenosti lidí nebeských. Jeho zvláště poutala osobnost samého Kolumba. Divoši jako děti usuzují pudem o věcích, jichž nedovedou vysvětliti: o osobách i citech. Nezmýlí se nikterak v těch, kteří je milují. Dětinný panovník těchto krajin pocítoval, jak jest přitahován k velikosti Kolumbově. Hluboká sympathie poutala ho k tomuto božskému muži. Na jeho ruce kanuly hojné jeho slzy. Každá z jeho laskavostí k cizincům odnášela se k jich vůdci.

Jeden z charakteristických rysův genia Kolumbova a jeho prozřetelnostního poslání byla bez odporu jeho náhlá způsobilost k vědám a pracím, jež mu byly sebeneznámější; úžasná, odbornická improvisace, již mohl provésti dokonale jakoukoliv věc ku prospěchu podniku, jenž mu byl svěřen. Když se jeho loď ztroskotala, stal se stavitelem. Nakreslil plán tvrze do čtverce, s baštami v rozích a řídil osobně práce.

Cinnost Španělů, podporovaných poddanými Guacanagariho, konala zázraky. Za deset dní po uváznutí Santy-Marie vypínala se na pobřeží mohutná tvrz; byla sestrojena v zemi, upevněna koly, spojenými velikými břevny z lodního trámů. Vezpod vyhloubili prostorné sklepení, jež mělo sloužiti za skladiště zásob potravních a stěfeliva, zboží, určeného k výměně.

Strážcem této pevnůstky, na níž vlála korouhev Kastilie, Kolumbus ustavil z mužstva Santa-Marie muže, kteří se mu zdáli nejspolehlivějšími, úmyslů nejlepších. Přidal jim bakaláře Bernardina de Tapia, mistra Juana, „obratného chirurga“, slévače kovů a klenotníka sevilského, Castilla, prvního zbrojmistra, jenž byl též mechanikem a stavitelem lodí, jednoho ucpavače, bednáře, krejčího; a postavil je pod velení Diega z Arany, jemuž udělil veškerou moc, již sám obdržel od králů. Náměstkem jeho určil Pedra Guttierrezera, důstojníka domu královského, a v případě, že tento by nemohl zastávati úřadu toho, Rodriga de Escoveda, synovce jistého velmi váženého řeholníka ve Španělsku. Tento první

zárodek kolonisační skládal se celkem ze čtyřiceti dvou mužů.

Zřídil takto vrchní správu, Kolumbus zásobil tuto přední stráž světa starého vším, co se našlo na Santa-Marii; zanechal jí nástroje, nářadí všeho druhu; sucharů na rok, víno, mnoho zbraní, děla a šalupu ze ztroskotané lodě. Ad-

Rostlinstvo na nížinách na Haiti.

mirál odevzdal těmto lidem zrní, by zasévali zemi; svěřil jim všechno zboží, jež měli vyměňovati za zlato; potom doporučil zvláště tři důstojníky králi Guacanagarimu.

Kolumbus zanechal tedy Španěly na této půdě nové v nejlepších podmínkách, jichž by si kdo mohl přát: zásobené hojně všemi věcmi, potřebnými k životu, k bezpečnosti a obraně, obklopené přátelskými sousedy, pod ochranou šlechetského mocnáře. Dříve než se od nich od-

loučil, promluvil k nim tak dojemně, jak sotva kdy otec ke svým dítkám. Dal jim rady podivuhodné předvídavostí a pronikavostí. Připomenul jim slavný účel objevu: rozšiřování víry; prosil je, aby studovali jazyk domorodců, aby je vábili ku křesťanství svým příkladem a svým vyučováním. Jménem králů doporučil jim, by nechodili osamoceně, aby přespávali vždy v citadele, zvláště aby nikdy nepřekračovali hranic států, nepřátelských panovníkovi, jenž je tak pohostinně přijal.

Dne 2. ledna admirál dal poslední „s Bohem“ králi Guacanagarimu. Dal mu novou košili; krk jeho obepjal šňůrou korálů z drahého kamene afrického; na jeho ramena vložil šarlatový plášť; na jeho nohy červené botky obul; na jeho prst nastrčil prsten ze stříbra, jemuž tento dával přednost před zlatem, a obejmul ho s dobrotivostí křesťansky otcovskou, zatím co naivní kasik, jenž již miloval jej s veškerou upřímností srdce svého, nemoha se pro truchlivost zdržeti, v slzách se rozplýval.

V pátek 4. ledna při východu slunce vyplula Niña z průlivu a zamířila k západu, k vyvýšené hoře, již admirál nazval Monte-Cristo. Kolumbus pozoroval bedlivě vše jakožto hydrograf, jakožto přírodopysk, jakožto básník; a jeho nevysychající podiv k této přírodě, tak harmonické ve své štědrosti, prozradil se ještě v jeho denníku.

Dva dni na to, po poledni, lodník ve strážním koši na stožáru znamenal v dálce před sebou plachtu: byla to Pinta, již silný vítr hnál k admirálovi.

Marně Martin Alonzo Pinzon doufal, že oceán zatají jeho prchnutí ve svých nesmírných prostorách; Prozřetelnost přivedla ho na oči jeho vůdce, na dohled malé Niny, tohoto nepatrného bodu v nezměřitelných rozlohách. Donucen větrem připojit se k admirálovi, kapitán Pinty sledoval jej do přístavu Monte-Cristo a přišel se omluvit. Důvody, jimiž ospravedlniti hleděl své odloučení, byly vesměs lživé, ba mnohé z nich zjevně si odporovaly. Avšak Kolumbus tvářil se, jakoby je připouštěl, ze strachu, aby nezhoršil nebezpečí, neboť oběma lodím veleli Pinzonové; největší část mužstva skládala se z jejich příbuzných a spoluobčanů paloských. Při každé příležitosti, zvláště od té doby, kdy objev byl uskutečněn, starší ze tří bratří dával mu ostře cítiti jeho osamocenost a jeho cizáctví. Věděl, jakých přestřelků byly schopny jeho pýcha a jeho hrubost, záští podněcované. Zdržel se a nechtěl, praví Las Casas, „dátí průchod pokušením satanovým, jenž usiloval o to, by zabránil této cestě, jak to činil na počátku.“ Poručil vše do vůle Boží a obětoval svou sebelásku, svůj cit spravedlnosti, svou osobní důstojnost, chtěje naplniti povinnost ještě větší než jeho práva.

Rád by se byl sice podíval ještě ke břehům Španělska; avšak z chování Pinzonů seznal admirál, že jest třeba pokud možno nejdříve dostat se do Kastilie. Ostatně špatný stav lodí toho velitelsky vyžadoval. 7. ledna musil se ucpati průdch, jímž drala se voda do podpalubí Niňy.

KAPITOLA OSMÁ

I.

V pátek dne 11. ledna rozpjal tedy admirál plachty. Pluje těsně kolem břehů ostrova Española, žasl nad jeho rozlohou.

Kolumbus přál si, dříve než by se vrátil do Kastilie, setkat se s tím kmenem Karibů nebo Kanibů, jichž tolik se strachovaly země, jež navštívil, a spatřiti jedlíky lidského masa, tyto vzbouřence proti řádu prozřetelnostnímu, kteří uráželi přírodu a k ukojení svého hnusného labužnictví vypravovali se na krádež lidí, strojíce si z nich své hostiny. Tato hanebnost se mu zdála nemožnou; by tomu uvěřil, chtěl je přistihnouti při činu. Avšak když vítr, příznivý k návratu do Španělska, se zvedl, musel nastoupiti cestu do Evropy a to tím spíše, že obě lodě již propouštěly mnoho vody. Bylo nyní obojí stejně nebezpečno: zůstat i odjetí. V tomto postavení a v takové dálce od vlasti mohlo se pouze v pomoc Boží důvěřovati.

Muž prozřetelnosti vypravil se na cestu do Španělska ve jménu Trojice nejsvětější, protože, jak praví ctíhodný Las Casas, „přes velké množství vody, jež propouštěly lodě, doufal, že náš

Pán, jenž ho vedl ve své dobrotě, ráčí ho zpět provoditi ve svém milosrdenství“.

Na počátku, ačkoliv zakoušeli velmi časté proměny větru, bylo moře dosti dobré. Ve dnech následujících vlny se oživily; viděliť množství tuňáků, zpozorovali rovněž běloocasé faetony, tereje, buňňáky, fregatky. Moře jen jen se hladilo, teplota libá, vítr výborný. Kolumbus vzdával za to díky Bohu.

Dne 21. ledna vzduch se značně ochladil. Viděli ještě mnoho ptáků, avšak málo ryb. Voda mořská byla studenější. Dne ztřejšiho bylo veliké ticho. Indiáni bavili se koupáním poblíž lodí. Nalezli trávy, jichž se teď již nelekali. Ve dnech následujících šipka růže větrné velmi se měnila. Casto Niña byla nucena svinouti částečně plachty, by dočkala Pinty, jež se špatně držela po větru, jsouc málo podporována přední plachtou, neboť stožár její byl pochroumán a Mantin Alonso Pinzon, prchnuv tehdy za zlatem, zanedbal jej opravit.

Nebe ztratilo brzy svon průzračnost. Nepřestávající změny větrů nutily k ustavičnému rejdění. Pozvolna postupovali; zásoby, až dosud trvalé, se vyčerpávaly; zbývaly již pouze zemčata¹⁾, suchary a víno, čímž nahrazovaly se špatně sly. uprostřed takových únav.

V pátek 25. ledna po východu slunce nastalo velké utišení. Lodníkům podařilo se chytiti tuňáka a ohromného žraloka. Ve dnech následujících málo urazili ku předu; vzduch a vlny trvaly

¹⁾ Ve Španělsku dužnaté plody zemské.

v tíživé zlenivělosti. Admirál neustával děkovati Bohu za pohodu moře. Nebe se však stále více zatahovalo, stalo se deštivé; ochladilo se. Admirál dal se k východu.

Dne 12. února vítr, předchůdce bouře, zachvěl lanovím; den byl trudný. Večer třikrát zablesklo se od severozápadu: byla to předzvěst uraganu. Admirál přichystal se ihned k jeho přijetí. Dal vytáhnouti všechny plachty, ponechav pouze dolejší jednu, napolo svinutou, přitisklou na velký stožár, jen aby nadnášela loď, již vlny hroužily do svých brázd. Pluli jen o holých stěžních a lanoví, se suchým stromem, jak říkají loďníci. Zčernalé vlny prudce se bouřily, obzor nabýval vzezření strašlivého; moře, dmoucí se a ječící, vyhlubující nesmírné propasti, vzpínající se až k nebesům svými vlnami, vespolek se porážejícími nárazy větrů protivných; žebroví Niňy úpělo pod tříštěním vod obludných. Protože jakékoliv řízení stalo se nemožným, nechali loď větrům na vůli. Pinta, již její stěžňoví porouchané překáželo v delším zápasu, pustila se po větru. Zmizela brzy v dálce pěnivých údolů.

Stálost bouře zastrašila i nejneohroženější námořníky. Obraceli zraky své k admirálovi, a tento obracel mysl svou k Bohu, jedinému to útočišti v nebezpečí tak ohrožujícím.

Navrhl námořníkům, by učinili slib; metali los, by zvěděli, který z nich by měl jíti na pout k Bohorodičce Quadeloupské, nesa pětiliberní svíce. Za tím účelem odpočítalo se tolik cizrn, kolik bylo osob na lodi, do jedné z nich nožem

vyryli znamení kříže, vrhli je pak do dlouhé lněné čapky námořnické a tam dobře promíchali. Všichni se přiblížili, by po řadě dle hodností losovali.

Admirál měl začít; vnořil ruku do čapky a vytáhl cizrnou označenou křížem. Potom v hrůzách před rostoucím nebezpečím rozhodli se ještě k jednomu slibu. Jednalo se o pouť k svaté Panně Loretanské do států papežských. Tentokráte los padl na jistého Pedra Vila, lodníka z Port-Sainte-Marie. Po chvíli bouře, zdvojnásobivši se, vyvolala třetí slib. Mělo se jíti do kostela sv. Kláry v Mogueru a tam býti přítomnu mši sv. a ztráviti celou noc v modlitbě před hlavním oltářem. A tu zase admirál vytáhl z čapky znamení kříže. Potom učinili slib společný, že půjdou procesím bosou nohou a bez kabátu do kostela Mariánského, nejbližšího v zemi, k níž prvně přistanou.

Ničím nelze mužstvu mysli dodatí. Každý jakoby byl přesvědčen, že Pinta zahyne. Všichni se domnívají, že jsou ztraceni nadobro. Loď znavovala se tím hrozněji, že jí chyběla přítěž; i smýkala se všemi směry, neovládajíc se již. Mužstvo upadalo v zoufalství.

Kolumbus sám cítil, kterak umdlévá jeho stálost. Srdce jeho, více zmítané než bouřící moře, zmítajíc se mezi důvěrou a pochyností, bázní a úzkostí, povznášelo se a klesalo střídavě jako vlny Atlantika.

On sám to vypravoval: jednak, když si připomínal zázračné okolnosti svého objevu, přízně, jimiž ho Bůh dařil, dopřává mu vítězství tak

velikého, ukázav mu bezpočetné divy, dav mu objeviti množství ostrovů, jakoby po tolika protivstvích, zakoušených v Kastilii, všechny jeho naděje a všechno očekávání mělo býti překonáno, Kolumbus se trochu uspokojoval. Jakmile sestupoval do hlubin svého svědomí a tam sbledával předně svou žádost po největším rozšíření slávy Boží, zdálo se mu nemožno, by náš Pán, jenž ho osvobodil z každého nebezpečí v jeho první přepravě přes moře, tehdy, když se měl nejvíce strachovati, a mu pomohl přemoci strach a skrotiti vzpuru, podpiraje jej „samojediného proti všem“, dnes aby Pán na plano vyvedl ustavičné zázraky své dobrotivosti a by nevytrhl jej z tohoto krajního nebezpečí. Jinak zase vida, kterak neoblomně nebe trvalo při své krutosti přes jeho modlitby, kterak se zkáza blíží krokem stále a stále hrozi-
vějším, pravil si, že bezpochyby pro jeho chyby Nejvyšší, k vůli tomu, by jej potrestal, chtěl zbaviti jej radosti, by přinesl sám králům zvěst o objevu, a by tak ho připravil o slávu, jež by vytryskla z této události na jeho jméno.

Bolest, nesmírností svou rovnající se jeho myšlence, zachvacovala jeho srdce, když pomyslil, že by měl umříti, aniž by rozhlásil krásy neznámé, jež byly odhaleny jeho obdivu, že by měl zanechatí v nevědomosti nového světa národy křesťanské a v neznalosti Krista ony nové národy. Zemříti teď, když byl přistál k zlatým pobřežím, teď, když již již kynula naděje, že bude mítí čím osvoboditi svatá místa; zemříti, když pravda jeho, tato nejdůležitější kosmografická

vymoženost lidstva, měla slaviti své plné vítězství, toť se smrtí zápasiti duší, srdcem i duchem; toť hynouti třikrát k jedinému ducha vypuštění.

Uprostřed nářku mužstva loďního, lijavců, nárazů vln, úpění Niňy polo potápěné, uprostřed skřípání kladek a vzdechů čerpadel, Kolumbus, překonávaje zemdlenost z námah a strastí tak

Rostlinstvo na pahorcích na Haiti.

prodlužovaných, vstoupil do své kabiny. Tam přes hrozné kolísání rukou hbitou naspěch načrtl na pergamen stručný obsah svých objevů, vložil jej do jiného listu, na němž prosil toho, jenž by četl tyto řádky, by jej donesl královně kastilské, slibuje jejím jménem tisíc dukátů. Tuto obálku uzavřel do voskovaného plátna, zapečetil vše svou pečeti, potom vložil do voskového koláče, zavřel vše do prázdné láhve a neprodyšně ji uzátkovav, vrhl ji do moře.

Z obavy, aby proudy nezašlely daleko od Evropy toto zoufalé poselství, učinil dva opisy a umístil druhý exemplář do jiné láhve, již upevnil na záď loďe, v naději, že láhev potrvá na hladině, kdyby Niňa se měla ztroskotati, a že bude toho neb onoho dne šťastně nalezena.

II.

V pátek dne 15. února při východu slunce směrem severozápadním uznamenali zemi. Tento pohled oživil duchy. Nicméně prudké změníání moře, ačkoliv umenšilo, nedovolovalo přiblížiti se. Strávili celý den, noc i zítřek lavírováním, usilujíce o to, by dostihli břehův, avšak marně. Konečně dne následujícího v noci připluli na ostrov, jež pro temnotu nemohli rozeznati: byla to Santa-Maria, nejsevernější z Azorů, jenž příslušel králi portugalskému.

Obyvatelé byli zprvu naplněni podivem, že tak křehká loď v podobném stavu mohla odolat tak zuřivé bouři. Žasli ještě více, když zvěděli, odkud připlula.

Avšak gubernátor ostrova, znaje úmysly krále svého, pokusil se zrádně o to, by pohřbil Kolumba ve vězení. Když se mu to nezdařilo, dal pořezati kotvičná lana jeho lodi, doufajíc tak přivoditi ztroskotání.

Opatrnost admirálova zachránila je před těmito úklady.

Pokračovali v cestě.

III.

3. března při západu slunce prudký náraz větru rozerval náhle všechny plachty Niňy, tak že teď nutně hrozila jí zkáza překocením. Avšak Prozřetelnost utkvěla pečlivým zrakem na svém služebníku.

V blízkém nebezpečí konali nové modlitby a složili nový slib. Metali los, by zvěděli, který z námořníků má jíti bez pláště a bos k naší milé Paní Cintyské do provincie Huelvy; a jak obyčejně, los připadl na admirála.

Večer bouře zdvojnásobila své zuření. Příšerné blesky brázdily obzor; voda padala s nebe ručeji; vlnobití hnalo do lodí z opačné strany, hned hora vody pozvedla ji do vzduchu, hned, průvalivše se v propast, vlny strhly ji v hlubiny svých pěnících se údolí a již již jakoby ji pohřbívali zavírajíce jícný. Toto divadlo bylo hrůzostrašné a žádná moc lidská nebyla by překonala tohoto nebezpečí. „Avšak zlíbilo se našemu Pánu býti ku pomoci admirálovi a ukázati mu zemi“, praví Las Casas.

Zpozorovali ji k půlnoci.

Avšak houštka ténnot bránila jim rozpoznati, na které pobřeží byli zahnáni. Zdržovali se v patřičné vzdálenosti od pevniny jak mohli. „Bůh opatroval je až do dne“, uprostřed úzkostí a hrůz této noci děsné, noci zoufalství a těhotné ztroskotáním pro lodě všech moří evropských.

Admirál dostal se k břehům hispanským ku konci hrozná, neblahá zima, za jednoho z těch velkých otřesů přírody, jež převracejí vrstvy .

vzduchové, obnovují atmosféru, povrch vod, takže strašné jich nárazy pociťovati lze od polu až k rovníku. Dle výpovědí námořníků nikdy zima nebyla tak plodná na ztroskotání. Po čtyři měsíce panovaly nejpustošivější bouře. Germánský ocean nebyl splavitelný; plavidla sténala v přístavech, blokádovaných bouří. Pěťadvacet lodí španělských zahynulo na březích vlámských. Všude pobřeží vystýlala se troskami.

Při rozednění admirál poznal mživým soumrakem vyvýšenou skálu Cintry, poblíž Taja.

Břeh portugalský, vždy nesnadno přístupný, když moře se dme, jest hrozně nebezpečný při bouři. Žádné rozčlenění pevniny neoslabuje nárazy mořského příboje. Skály tohoto pobřeží, v onom okamžiku pokryté napuchlinou vln, a jejich plošinky pěnou se tetelci klamaly oko. Jakási neodolatelná síla nešla Niňu k úskalí mělčin a odháněla ji od ústí, z něhož valily se proudy veletoku, rozvodněného dešti a rozbouřeného větry opačnými. Řeklo by se, že jakási pekelná moc zdvojnásobovala burácení žvlů, by zabránila přistáti lodi, určené k záhubě u samého přístavu.

Při pohledu na hrozící ztroskotání obyvatelé města Cascaes, postaveného u ústí Taja, spěchali do kostela, rozžehli svíce, modlili se za duše námořníků lodě ubohé, jež jakoby byla již určena za kořist nelítostného moře. A když přispěním Božím admirál dostal se do proudu, lid sběhl se na pobřeží, patře jako na zázrak na tuto záchranu před nevyhnutelnou záhubou.

KAPITOLA DEVÁTÁ

I.

Úsilovným veslováním dostal se Kolumbus do kotviště Rastello, děkuje Tvůrci života, že ho vytrhl z jisté smrti.

Okamžitě vypravil posla do Kastilie, by zpravil panovníky o jeho návratu, potom psal králi portugalskému, v okamžiku tom prodlévajícímu v rozkošném letohradu Val-Paradis, by dosáhl povolení k zakotvení v Lisaboně.

Kolumbus vším právem bál se hranic mocnáře rozhněvaného, jenž vypravil za ním stíhatele na moře při odjezdu, a jehož náhončí, znásilnivše práva nejsvětější, pokusili se o jeho záhubu při návratu. Uchýliti se do jeho států, toť utéci se přímo do doupěte lva; admirál uvědomil si řádně závažnost nebezpečí. Avšak Ten, jenž zachránil ho před řadami vzpoury a před jícny mořské propasti, neopustil ho.

Zpráva o objevení nového světa lodí, jež zakotvila v Taju, proběhla rychle Lisabonem. Bez ohledu na stav povětrnosti přiběhly davy ku kotvišti Rastello; množství lodic pokrývalo vlny. Obdiv nebyl menší než zvědavost. Lid vzdával díky Bohu za tuto událost, neboť tajemným tušením dohadl se, že jest nesmírného dosahu.

II.

V pátek 8. března poselstvo králem vypravené přišlo potvrdit svědectví, samovolně vydávané muži prozřetelnosti. Hlava národa sdílela nadšení svého lidu. Prosil laskavě admirála, by ráčil navštívit ho v jeho ústraní, a napsal dopis, by mu zaopatřili zdarma vše, čeho by potřeboval pro sebe, své mužstvo a svou loď.

Joam II. přijal ho jako roditelého knížete, posadil jej vedle sebe, dovolil, by dal na hlavu v jeho přítomnosti, prokazoval mu velikou pozornost a úctu, mluvil s ním s největší přívětivostí a netajil své spokojenosti s úspěchem tohoto podniku.

V neděli ráno po mši svaté král na novo zabavil se s Kolumbem a vyptával se ho na podrobnosti jeho cesty. Ba více zahrnoval ho svými otázkami než včera. A poněvadž, upokojiv svou zvědavost, poznával velikost podniku, zakoušel tajnou nevoli, že si dal uniknouti tak podivuhodné krajiny.

Zatím co dle svého obyčeje Kolumbus trávil nedělní hodiny sebrán na rozjímání a modlitbě, několik krokův od něho v sále rady královské přetřásala se otázka, zda by nebylo dobře zahladiti jakoukoliv stopu jeho objevů tím, kdyby byl vydán na smrt.

Navrhovalo se králi, by dal Kolumba zavraždit.

Jakkoliv nemožnou a pobuřující zdá se nám taková nabídka dle našich mravů, byla přece učiněna v sezení dvořany, závistným okem po-

hlížejšími na slávu cizincovu a dychtivími zavděčiti se králi ukojením mstyzádostivosti, již u něho předpokládali. Rádi bychom pochybovali o takové hanebnosti. Avšak i když Kolumbus ve své šlechetnosti pominul to mlčením, i když syn jeho Fernando popřel to s láskou, největší historikové portugalští sami to dosvědčují. Dle velikého historografa Joama de Barrosa někteří šlechtici nabídli se, že „vlastní“ rukou jej zabijí.

Avšak král bál se Boha: odmítl tuto nabídku „jako kníže katolický“; ostatně povýšený duch Joama II, jeho úcta k vědě, k plavbě přispívaly nemálo k tomu, by podlehl spíše vlivu, jakým na něho působil pohled Kolumbův. Jeho přítomnost vyhladila pomstychtivost. Zapověděl přísně jakýkoliv pokus proti hostu a nařídil, by se s ním jednalo s největší šetrností.

V pondělí admirál poroučel se Joamovi II. Mocnář zahrnul ho projevy úcty a vyznamenal ho mnohými důstojnostmi. K jeho rozkazu don Martin de Noroña vyprovodil ho, obklopen všemi pány dvora.

Kolumbus, vrátiv se na svou loď, odplul ihned do Kastilie.

KAPITOLA DESÁTÁ

I.

Chmurný jakýsi neurčitý nepokoj snášel se tehdy jako mračno nad městem Palos. V každé rodině zabývali se s úzkostí nějakým příbuzným nebo přítelem. Od sedmi měsíců byli beze zpráv o těchto dítkách země, jež rozkaz králův přinutil, by sledovali onoho Janovana, velikého slibovače, jehož památku nejedna matka a nejedna manželka v hodinách noční bezsennosti proklínala. Co se s nimi stalo? Ani přední soudcové, ani dopravní zřízenec námořský Diego Prieto nedovedli o tom ničeho povědět. Všeobecně se usoudilo, že jsou nadobro ztraceni, pohřbeni v propastech MOŘE TEMNÉHO, a neodvažoval se nikdo vysloviti, jakým hrozným způsobem smrti sešli se světa tito nešťastníci, tak neprozřetelně obětovaní ctižádosti cizáckého blouznivce.

Taková byla nálada duohů, když v sobotu 15. března v hodinu polední povaleči v přístavu zpozorovali loď, jež slabým vánkem plula proti proudu Odiela a brzy rozpoznali dle přídy Niňu se vztyčenou vlajkou výpravy na stožárech a s královskou korouhví Kastilie!

Výbuch radosti ihned zavzněl a oťřásl městem Palosem od konce ke konci. V okamžiku

Monte Christo na Haiti.

zpráva o návratu výpravy a jejich objevech podivuhodných spěla z ulic do domů. Všechny krámy rázem se zavřely; zástup hromadil se kolem lodi. Zvony vyzváněly na celé rozhoupání; střílelo se z děl; okna se okrašlovala květinami; ulice se ověšovaly sukny a koberci. „Kolumbus, přistav, byl přijat s týmiž počty jako bývalí přijímání králové. Všechn lid v slavném průvodě jej i jeho četú doprovázel do chrámu, kamž šli poděkovat Bohu, že korunoval tak šťastným výsledkem cestu nejdůležitější, jež kdy byla podniknuta.“ Po tolikerém povyku jak by se radostí neopájely rodiny, shledavše se s těmi, s nimiž již nedoufaly se zde na zemi setkat!

Po nějaké chvíli, když celé město s nevypravitelným jásotem vzdávalo hold admirálovi a vyzváněním všech zvonů hlásalo vesnicfm sousedním událost neobyčejnou, uzřeli lidé v přístavu, ana vjíždí do kotviště jiná loď, dobře známá obyvatelům, P i n t a, jíž velel Martin Alonzo Pinzon. Za okamžik oddělila se od korábu loďka a vyplula po proudu: byl to prchající kapitán.

Zahnán bouří do zálivu Biskajského, Martin Alonzo Pinzon, přesvědčen jsa, že se svými poruchami ubohá Niña nemohla uniknouti bouři, vypravil králům zprávu o objevu, jež sobě přisvojoval, a žádal za svolení, by mohl dostavití se ke dvoru a zde složití účty z výpravy. Očekáváje jejich odpověď, přicházel do svého rodiště, by se zde radoval z vítězoslávy, již si byl sliboval. Avšak spatřiv, kterák třepetá se vlajka admirálská na velkém stěžni Niñy, byl schvácen zmatkem

náramným. Ze strachu, aby jeho vůdce nedal jej zadržeti a vrhnouti v okovy, jak byl oprávněn, vytratil se hanebně, zuře ve svém srdci.

Z mužstva Niňy všichni se vrátili; neboť z těch, kteří zůstali v Hispañiole, nikdo nepříslušel do Palosu. Kolumbus mohl dobrým právem zvolati k obyvatelům tohoto přístaviště, kteří jej proklínali, slovy dobrého Pastýře: „Z těch, jež jste mi dali, neztratil jsem žádného.“ A proto také radost jejich byla dokonalá.

Lodníci z okolí, jsouce svědky tohoto vítání, toužili po tom, by v brzku zakusili podobného štěstí v lůně svých rodin, a chtěli hned večer vydati se na cestu ku svým krbům. Než veselí nemohlo vyhladiti z paměti sliby, učiněné v bouřích u Azorů. Admirál neudělil dovolení, dokud by nesplnili dané přípovědi. Slíbili, že půjdou do prvního kostela, zasvěceného Bohorodičce, v sousedství místa, k němuž by Niňa přistála. Místem tím byl teď Palos; kostel pak Bohorodičky Rabidské, v klášteře učeného Juana Pereza de Marcheny, byl nejbliže.

A tak šlechetný františkán, jenž sloužil slavnou mši sv. při odjezdu, sloužil mši díky při návratu. Prozřetelnost jakoby pro něho schraňovala tuto radost. Byl to obřad hluboce dojemný. Všichni tito námořníci bosí a bez plášťův, od plavčeka až k admirálovi, přicházející v bídném obleku ztroskotaných, by vzdali díky Marii, Hvězdě Mořské, že je zachránila! Jaká to podívaná! Ký div, že byli následováni davem, jenž účastnil se všele jejich modliteb a jejich vděčnosti.

A teď každého lodníka obklíčili a jako věštce poslouchali; jeho rodina pyšnila se jím. Hádali se o ně; každý je chtěl mít u svého stolu. Avšak admirál cítil se v Palosu cizincem. Jeho bratři z řádu serafického čekali naň v Rabidě; odebral se tedy k nim a zaujal svou milou celu, již mu vyhradil otec kvardián.

Snadno se domyslíme, jakého štěstí zakoušeli oba přátelé při svých schůzích. Myšlenka, již zabýval se zprvu každý sám u sebe, ona naděje, již skládali na společný kapitál, ona víra trpělivá, jež dovedla zvítěziti nad pýchou a předsudky vědy, byly konečně odměněny. Tak tedy otec Juan Perez de Marchena se neklamal! Tam za tou modrou linií západu, již zpytoval tak často jeho pohled, existovaly, jak tušil, země obydlené a národové, jež třeba vésti k Spasiteli. Znamení spásy bylo ukázáno domorodcům; kříž postaven mezi nimi a pozdravován těmito naivními dítkami lesů. Nyní by se mohlo splnití přání serafického Františka z Assisi. Co čisté radosti, evangelického uspokojení a vnitřné útěchy shromáždilo se v tomto malém klášteře rabidském, nedá se vypsat.

Ze své cely Krištof Kolumbus, doplniv stručnou zprávu, již odeslal z kotviště Rastello ke dvoru kastilskému, vypravil dodatky o svém objevu.

Ze své cely radil, by se věnovaly svaté Stoličce země nově objevené a by se vyprosilo její požehnání na tento podnik, bullou, jež by chránila jeho výbojů...

Ze své cely konečně naznačil, kterak na uvarování pozdějších zápletek mělo se provésti

rozdělení zemí, jež se objeví, mezi dvě mocnosti námořské, jež hleděly si v tehdejší době výzkumů v oceánech.

Za tím účelem Kolumbus navrhuje, by se přidělil svrchovaným veleknězem objevům Kastilanů na západě díl rovný tomu, jež by měli Portugalci na východě. A k vůli určení hranic obou království na bezmezných pláních oceánu vymyslel prostředek božské jednoduchosti.

S takovou jistotou, jakoby měl rozložený před očima celý prostor globu, jehož více než dvě třetiny byly dosud neznámé, s báječnou smělostí nebo spíše s andělským klidem vede řez rovníkem, jehož nikdo nepřekročil; rýsuje rozbraní nesmírnými prostorami; táhne od polu k polu ideální linii, jež má dělit zemi průměrnou vzdáleností sto mil mezi ostrovy mysu Zeleného a Azorami.

By provedl toto úžasné geografické rozdělení, vyvolil přesně jediné východisko na naší planetě, jež by věda vyvolila za našich dnů.

Toto obrovské rozvrhnutí bylo z nejmělejších, jež vyšla z lidského rozumu; nikdy proporce tak kolosální nebyla zavedena do počtu měrného. Nicméně Krištof Kolumbus, aniž by nad tím žasl, aniž by byl okamžik na rozpacích, nepochybuje ani dost málo o svém výkonu, běže pokojně své plány a žádá s prostotou, by se odeslaly do Říma.

Posel spásy důvěřuje v neomylnou moudrost církve, v tuto skladnici pravd Slova. Známo, že papežství nezklamalo této ušlechtilé důvěry.

II.

Zatím co muži, vrátivší se s admirálem, pochutnávali si na půvabech odpočinku po tolika pracích a nebezpečích, on, jehož osud třikrát na čtyři označil k odpykání za všechny, měl vyplniti sliby, jimiž ho obmyslila tajemná záliba.

Dostáv všem závazkům, nahromaděným osudem na jeho hlavu, Kolumbus vrátil se do kláštera svého řádu, k svému příteli, k svému duchovnímu vůdci, otci Juanu Perezovi de Marchenovi. Po více než sedm měsíců byl zbaven posvátné stravy víry, chleba silných. Cítil, kterak mu třeba, by oživil svou duši, by se občerstvil blahodárným pokojem řehole, by okoušel nějaký čas osvěžujícího odpočinku kláštera.

Admirál mohl však strávit pouze sedm dní v Rabidě. Měl se odebrati do Sevilly, by tam očekával rozkazy královské. I přišel do tohoto města krátce před dopisem ode dvora, datovaným ze dne 30. března, jenž mu byl odeslán s tímto význačným nadpisem:

„DONU KRIŠTOFU KOLUMBOVI, NAŠEMU
ADMIRÁLU MOŘÍ OCEÁNSKÝCH, MÍSTOKRÁLI
A SPRÁVCI OSTROVŮ, OBJEVENÝCH V INDII“

V poslání tomto bylo mu blahopřáno ke šťastné cestě, byl vyzýván, by přijal v Seville dispoice potřebné k nové výpravě s důstojnějšími prostředky, a jako vzácný host zván, by pokud možno nejdříve vypravil se do Barcelony.

Až po jeho odjezdu Martin Alonzo Pinzon odvážil se návratu do Palosu. Též on dostal ode

dvora odpověď; ta však byla zdrcující [pro jeho pýchu a doplňovala svou přísností trest za jeho závist. Tato poslední rána připravila ho o poslední naději. Nenávistná žárlivost zažehla v jeho krvi horečku, již byl brzy ztráven.

KAPITOLA JEDEŇACTÁ

I.

Zatím od hodiny k hodině s rychlostí jiskry elektrické rozmáhala se pověst o objevu. Ký div, že lid v nesmírných davech sbíhal se k cestám, po nichž Kolumbus, projížděje kvetoucími provinciemi, ubíral se ke dvoru: obyvatelstvo z Murcie, z Valencie, z Aragonu a Kastilie přibíhalo ze vzdálených vesnic, by se s ním setkalo. „Celá jeho cesta byla nepřetržitým triumfem. Hlavní silnice a krajiny rozléhaly se hlučným jásotem lidu, jenž opouštěl vše, by ho spatřil. Vycházeli mu vstříc ze všech měst, jimiž měl projít.“ Takto ucpané cesty zdržovaly velice jeho pochod.

Jeho družina, ani ne tak skvělá jako neobyčejná, počínala námořníky Niňy ve zbraních, nad nimiž vlála královská korouhev výpravy; potom loďníci nesli bidla a ratolesti stromů neznámých, ohromné tykvice, obrovské rákosy, stromovité kapradiny; a zase jiní surovou bavlnu, paprikové keřky, kokosy, zázvor; jiní zlaté koruny, nádherné ulity, zlaté náramky, pásy, zlaté masky, koruny z pér, kopí, meče, luky a šípy bez ocele. Neseny různé byliny, neznámá zvířata, některá živá, většinou vycpaná: morčata, kauri, guasky, velicí ještěrové, hadi se třpytivými šupinkami,

želvy karetové, alligatoři, růžoví plameňáci. Šeredné vzezření dvou oblud, připevněných na tyčích, hrůzou plnilo zvědavce: byli to dva leguáni. Umístili je doprostřed křikův a šumného ruchu čtyřiceti druhů papoušků, kteří se třepetali na svých hřadách a ječeli v barbarském jazyku. Šlo pak sedm Indiánů, vyzdobených národními okrasami svých vlastí a pečlivě omalovaných bíle a rudě. Předcházeli malému štábu výpravy. Konečně ubíral se admirál v rouchu svých hodností, sedě na koni. Za ním jeho tři panoši snažili se, by zadrželi nadšený dav, valící se za jejich šlepějemi. Každým okamžikem ohlušení a skoro poděšení hlučnou zvědavostí, již vzbuzovali, Indiáni pohlíželi na svého protektora admirála, jehož úsměv konejšil a posiloval je ve slabosti.

Historie potvrzuje toto:

Tento příval lidu netvořil se proto jedině, by viděli Indiány a podivné věci, nesené v jich družině. Zvědavost ušlechtilejší ospravedlňovala tuto horlivost. Každý chtěl popatřiti na admirála, vrýti si do paměti tahy muže, jenž se těšil zvláštní přízvi nebes, jenž překročil MOŘE TEMNÉ, a jenž do dalek nesmírných posunul hranice země.

Všechny páže mávaly, všechna čela se obnažovala, jakmile se blížil; pozdravům nebylo konce. Matky ukazovaly jej svým dětem a modlily se za něho. Postupoval tak velmi pozvolna, zahrnován obdivem a nadšením, přijímaje potlesky a žehnání zástupů. Křesťanský náš rek, mile dojat těmito přátelskými projevy, vznášel jedině k Bohu tuto vítězoslávu.

Nicméně tato neporovnatelná úslužnost obyvatelstva byla mu potvrzením velikosti díla, k němuž ho Prozřetelnost ráčila vyvoliti.

Lid ve svém nadšení, předešed těmito veřejnými poutami rozkazy králů, přinutil takto přísnou obřadnost dvora, že se podrobiti musela tomuto jednomyslnému zanícení. Proto jak k vůli upokojení veřejného mínění, tak i k vůli tomu, by podán byl důkaz vděčnosti za podobnou službu, již není rovné v historii, králové připravili admirálovi přijetí až dosud neslýchané.

Dne 15. dubna, v den, kdy Kolumbus měl vstoupiti do Barcelony, velká část obyvatel vyšla mu vstříc; výkvět mládeže předjížděl jim na koni. Deputace ode dvora, vypravená napřed, čekala na něho vně bran městských. K zvýšení této slavnosti všechno se smálo něhou a světlem až do nejvzdálenějších obzorů. Ranná příroda kraje vystavovala na odiv své bohaté plodiny. Slunce zářilo čistým jasnem. Větérek mořský roznášel ve svěžích proudech vůně růží a květů pomerančových, jež počínaly se otvírati. V paláci králů nově zařízený prostorný sál obřadní učiněn přístupný zrakům lidu a skvěle ozdoben. Pod nádherným baldachýnem se zlatým krumplováním zvedaly se dva trůny, sedadlo aksamitem potažené, okrášlené zlatým třepením, a hned vedle, poněkud ku předu pošinuto, zvedalo se bohaté křeslo.

Několik okamžiků před příchodem Kolumbovým královští manželé, jimž předcházeli dle obyčejů ceremonálních ozbrojení heraldové,

trubači, vyslanci a vojenští pohlavárové, na hlavách majíce koruny, oděni všemi odznaky panovnické moci, vstoupili a posadili se každý na svůj trůn.

Kněžic královský zaujal místo na sedadlu.

Křeslo zůstalo uprázdňeno.

Venku ozýval se nevyličitelný ruch a šum davu; úzké ulice Barcelony oplývaly netrpělivými zástupy s lačnými zraky. Se všech balkonů, zdobených květinami a čalouny, mávaly ženy kyticemi, vějíři a šátky. S každé terassy, ba i se střech, obtěžkaných diváky, zvučelo to tisíci roztodivnými hlasy, plnými slávy.

Nadšené křiky davu a návrat pánů, poslaných k branám městským, věštily příchod družiny. Brzy objevila se, obklopená důstojníky výpravy, královská korouhev, tak šťastně přinesená z onoho břehu MOŘE TEMNÉHO. Obdivovali se těmto mužům pleti osmahlé, kteří ji sledovali přes tolik nebezpečí. Zvědavost nespouštěla s očí neviděné dosud předměty z onoho nového světa: rostliny, živá i vycpaná zvířata, zvláště pak Indiáni nazí a bázlíví, omalovaní svým nejkrásnějším způsobem.

Konečně objevil se Kolumbus, tak prostý, tak skromný ve skvělém svém oděvu, jako když se vzdaloval ze zdi Santa Fè. Byla to skromnost, jež neví o sobě, a prostota, jež se rodí z velikosti. Avšak jeho srdce zaplavovala svatá radost, čelo jeho zářilo vznešeným jasem. Veškerý ten lesk triumfu jakoby ozařoval slavozáří živě postříbené jeho kadeře. Rysy jeho obličeje, po němž

se rozlévalo světlo nadzemského blaha, prosvítal cit vznešeného poslání, jež právě splnil.

Královští manželé, zpozorovavše objevitele Nového světa, záchvatem nadšení, vztyčivše se na svých trůnech pokročili ku předu a podali mu vděkuplně ruce. Vždy hotov podrobovati se autoritě, Kolumbus hodlal na znamení úcty políbiti ruce královské, skloniti koleno dle etikety kastilské, avšak Isabella a Ferdinand tomu nedovolili. Královna, uvedená do rozpaků takovou skromností, usadila jej vedle sebe na stolicí, již mu byli připravili. „Done Krištofe Kolumbe“, pravila Isabella, „dejte na hlavu, admirále Oceánu a místokráli Nového světa.“ S očima zářícíma radostí, něhou a obdivem, královna „neposadila se, dokud na její rozkaz Kolumbus nepokryl si hlavu jako grand Španělska a dokud se neposadil první do křesla, jež schválně postaveno bylo před trůn“. Na to dali si královští manželé vypravovati o objevu.

A tu objevitel globu, rozblédnuv se klidně kolem sebe, potvrdiv, že pravý ráz výpravy, z níž se vracel, byl především křesťanský, prohlásil, že přizeň, již ráčil Bůh Španělsko obdařiti jeho podnikem, zdá se býti odměnou za horlivost v obrazení na víru a zbožnost jeho králův. Lfčil rozsáhlý oceán, až do tohoto dne zakázaný zvědavosti smrtelníků, od nynějška otevřený loďstvům katolickým; slavná korouhev Kastilie zanesena byla na polokouli protinožců; země bezpočetné jsou křížem navštíveny. Nastínil pak stručně a methodicky průběh své cesty od svého odjezdu z ostrovů

Fortunatových až k okamžiku, kdy opustil ony končiny nepojmenované, jimž byl z milosti Boží objevitelem.

S bystrostí třídící, již se tolik honosil, počal popisovati geologický vzhled nových zemí, bohatství říše rostlinné, jež ho tolik oslnila; rozmanité druhy zvířat vodních i pozemských, jež se mu naskytla.

Jakožto věrný demonstrátor stvoření předkládal při tom pořadem dle důstojnosti produkty krajů zámorských k názornému nahlédnutí.

Potom, by lépe vysvětlil rozdíly produktů těchto nových končin v přirovnání k jejich stejnorodým ve světě známém, objevitel globu uspořádal výstavu zvířat cizích těch krajů, jednak pozemských, jednak vodních; oněch vycpaných, těchto nabalsamovaných a ostatních živých.

Jakmile skončil s touto poetickou přehlídkou tří říší přírody, přihlédl konečně ku člověku, jenž jest její korunou, a upoutal pozornost na sedm přítomných domorodců; vyznačil charakteristické rozdíly jejich plemene; vylíčil jejich stav společenský, prostotu jejich mravů, plodné to půdy ku přijetí evangelia.

Planoucí zrak Kolumbův, důstojnost jeho chování, jeho hlas přesvědčivý, poesie jeho obrazů, smělost řeči, svrchovanost jeho gesta, nová hlediska, vše to rovnalo se velikosti předmětu a poutalo pozornost. Sdílnost jeho duše, proniknuté divy Božími, byly v důvěrném souladu s duchem tehdejší doby a s obzvláštním citěním tohoto dvora válečného, jenž roku předešlého vztýčil

kříž na věže mohamedanismu. Shromáždění poslouchalo dychtivě.

Objev byl podniknut a proveden zvláště se zřetelem na slávu Boží, k vůli rozšíření křesťanství. A protože objevitel globu, konče svou řeč, ujišťoval, že nekonečný počet duší, až do tohoto dne zbavených světla, vstoupiti má v brzku do lůna církve, a poněvadž přízvuk jeho vroucí víry, jeho něžné lásky vnášel do srdcí potěšlivou naději, horoucnost, dostoupivši vrcholu, propukla v nevyhlášený záchvat nadšení. Náhle, neodolatelnou silou zanícení puze, královna, král, dvůr, lid, vrhnuvše se na kolena, pozvedají ruce k nebi, chválíce Boha, a prolévají s Kolumbem slzy štěstí. V témže okamžiku zavzněla píseň vítězství, triumfální TE DEUM, zanotované choristy kaple královské. Veliký hlas lidu jim odpovídá a spěje celým městem, uprostřed takových slastí, že duše křesťanské, dle ctihodného biskupa chiapského, zakoušely předchůť rajských radostí.

Kolumbus, dojat nadšením, jež vzněcovala jeho přítomnost, zářící vznešenou radostí, pokloniv se a dovoliv se konečně králům, odebral se do příbytku, jenž mu byl připraven. Páni ode dvora, prvňi to šlechtici, ho doprovázeli až ku dveřím, obklíčeným zástupem lidí, kteří nemohli se dosti vynadívati na velikána toho, zjevně zvoleného Prozřetelností.

Návrat Kristófa Kolumba z první výpravy.

II.

Ozvěna této události nejdalekosáhlejší, pro vědu a lidstvo celé nejdůležitější, jaká se jen během věků provedla, proběhla bleskem celou pevninou evropskou, dospěvši k národům ve vnitrozemí, ba brzy i do orientu.

Z Lisabonu, Kadixu a z Barcelony novina ta vyjížděla s každou loď a docházela, až kam pluly. Zvěst o tomto zázraku proběhla v krátkém čase státy křesťanskými a od Adriatika až k Velké Bretani vzbuzovala ve všech námořnících pocity, jichž nesnadno vylíčiti. Slavný Sebastían Cabot, jenž se nalézal tehdy při dvoře anglickém, přiznává se, že tento objev byl tam považován spíše za dílo božské než lidské, a velký plavec to tak podobně pojímal.

Avšak zvláště v hlavním městě světa křesťanského tato zpráva vzbudila nejhlubší zájem.

Dvůr římský byl opojen radostí. Svrchovaný velekněz veřejně to projevil a slavnostně poděkoval Bohu, že dovolil, by těmto národům, dosud sedícím ve stínech smrti, mohly vzejítí červánky spásy.

Jako Svaté kollegium, podobně i učený svět rozehrál se blahými nadějemi. Velký mistr klassických literatur, orakul svých současníků, Pompinus Laetus, proléval slzy radosti, dovědév se o tomto zázraku. Od nynějška heroové prvních dob, polobohové pohanství, báječné nebo historické výpravy starověku ztrácely se ve stínu. Skutečnost jala se nahrazovati mythologií a překonávati obraznost.

Znamení spásy bylo přeneseno přes odstrašující prostory oceánu temného, MARE TENEBROSUM, až tam za nejistou Atlantidu, a to mužem, jehož jméno, podivuhodně symbolické, upomínalo na holubici, odznak to Ducha svatého, a znamenalo nositele kříže, Christofereus, Christophorus. A tento rek byl vzorem křesťana!

Po svém objevu Krištof Kolumbus byl by mohl spokojeně zemřít. Ačkoliv toliko ostrovy našel, přední to hřídku pevniny úplně neznámé, již tím byl Nový svět odkryt; vyplnil své dílo. Avšak Bůh určil svému horliteli jiné zkoušky a jiné odměny.

III.

Zatím co v dálce, ve všech státech křesťanských, jméno Kolumbovo vzbuzovalo obdiv a chválu, jeho osobnost těšila se ve Španělsku neobvyklé úctě. V každou hodinu byl předpuštěn k panovníkům. Jednalo se s ním s nejšetrnější uctivostí. Královna Isabella nemohla se nasytit jeho vypravováním. Vytvořila mu erb, dovolujíc rozčtvrtiti ve svém štítě královské znaky Kastilie a Leonu vlastním jeho znakem. Neustanovili se na ničem o příští výpravě, aniž by mu vše dříve nepředložili.

K dovršení blaha těchto dnů zvěděl místokrál Indií, že jeho úctyhodný otec, těše se dosud všem svým silám duševním, zaradoval se nad jeho triumfem, jako druhdy patriarcha Jakub

z povýšení svého syna Josefa. Tež on byl tehdy prvním po králi. Kolumbus při příchodu poslal k svému otci muže, jemuž důvěřoval, s dary, s ujištěním o jeho zbožné synovské oddanosti a se žádostí, by dovolil mladšímu jeho bratru Jakubovi, kramplířskému dělníku v Janově, do Španělska sdílet s ním jeho štěstí. Stařec, ačkoliv zlomiti měl poslední svazek rodinný a tak zůstatí bez dítek, udatně svolil.

Jakub Kolumbus obdržev list svého bratra, opustil bez okázalosti své řemeslo, by se stal po několika týdnech adjutantem admirála oceánu, potom administrátorem a generálním guvernérem. Opouštěje svou dílnu, by se připojil k nejvyšší šlechtě Španělska, skromný Jakub Kolumbus, od nynějška jmenovaný don Diego, jakoby ani nebyl přemístěn ve svém úkolu; dalek jsa domýšlivosti, s veškerou prostotou srdce přijímal milosti, jimiž Prozřetelnost obmýšlela potomky starého kramplíře. —

KAPITOLA DVANÁCTÁ

I.

Který člověk, zakoušev před tím dlouhou dobu blahosklonnosti nebo soustrasti těch, kteří viděli, an trpělivě a marně vyčkává v předstínech a jenž pojednou jest všude vyhledáván, o jehož přátelství se ucházejí grandové, neradoval by se ze svého triumfu a nepochutnával si na takovémto šťastném převratu, v němž možno vše tak snadně oplatiti?

A přece dějiny nepřistihly v Kolumbovi ani stínu podobné slabosti.

Přál si, by mohl uniknouti těmto hlučivým chválám, těmto okázalým návštěvám, aby se raději mohl odebrati do Říma a tam složit účty z cest svých svaté Stolicy a vyprositi si požehnání k svým podnikům. Avšak služba koruně nedopouštěla tak dlouhé nepřítomnosti. Král Jan II. Portugalský dychtil po tom, by předešel Španělsko v nových výpravách, i připravoval se k tomu potajmu.

Hned, jakmile se o tom doslechli, královští manželé rozvinuli horečnou činnost. Světskému církevníku, donu Juanu de Fonseca, arciděkanu sevillskému, velmi oblíbenému u krále Ferdinanda, bylo uloženo, by se postaral o výstroj

loďstva. Tomuto vrchnímu pořadateli námořnictva přidělen byl generální dozorce Juan de Soria, z rodu úřednického; potom zřízen byl úřad výplatčí a svěřen právem úctyhodnému Františku Pinelovi, členu magistrátu sevillského. Týž půjčil královně pět milionů maravedů k tomuto výstroji.

V několika týdnech velká tato práce byla skončena. V jediném dni 23. května králové opatřili svými podpisy sedmnáct poukázek, úpisů a platebních rozkazů, týkajících se výpravy. Dodávky zásob k výživě mužstva a vojenských potřeb veřejnou dražbou se zadaly. Služba vojenská se zorganizovala; rovněž tak i služba lékařská.

Dva dny na to admirál byl jmenován vrchním velitelem loďstva indického a zmocněn, by sám přímo jmenoval úřednictvo nové této vlády. Vydala se mu pečet královská. Potom panovníci slavnostním způsobem potvrdili všechny tituly a výsady, jež mu byly zajištěny smlouvou santa-féskou.

Zahrnut vyznamenáními, obdivem a vděčností, Kolumbus konečně rozloučil se s dvorem a vzdálil se z Barcelony.

II.

Králové, obdrževše z Říma breve, jímž byl jmenován apoštolský vikář v zemích Indův, odeslali duplikát otci Boilovi, řeholníku svatého

Benedikta, jenž se těšil velké oblibě u Ferdinanda pro svůj takt diplomatický. Dvanáct řeholníků, vybraných z rozličných řádů, mělo doprovázeti apoštolského vikáře.

Přiblížil se konec července; admirál přijal slavnostní hold kapitánů loďstva. Námořní výplatní kanceláře, jimž velice záleželo na tom, by pronikavé oko Kolumbovo neprohlédlo zprostředkování, učiněná s dodavateli rozličných částí výstroje, otevřeně projevovaly mu své nepřátelství. Juan de Soria, by vystavil na odiv svou ctnost, odepřel zapsati do kontrolních knih mužstva loďního byt jen jediného služebníka, přiděleného admirálovi, jelikož prý jakožto vůdce a velitel může dáti své rozkazy komukoliv.

Isabella odeslala ihned Kolumbovi list, jímž měla býti odčiněna tato urážka. Téhož pak dne, 4. srpna, psala arciděkanovi sevillskému, doporučíc mu, by byl pln ohledů k admirálovi, by mu odstraňoval kde které nesnadnosti, by zabraňoval neposlušnosti a odporu.

By uklidila rázem neshody, jež by mohly vzejíti Kolumbovi s korunou o náklady k osobní obsluze, královna stanovila dům místokrálovů na třicet osobností; totiž: deset panošů, opatřených meči a dvacet služebníků k ostatním funkcím; ti se měli platiti z pokladny královské.

Několik dní před tím, než služebník Prozřetelnosti odebral se znova k výzpytům prostorův oceánských, královna Isabella mu radila k vůli ulehčení vědeckých pozorování, by si vzal s sebou dobrého astronoma; a hledíc přijíti vstříc jeho

přáním, podivuhodným bystrozrakem označila mu, jakoby sama si tak přála, jeho věrného přítele, otce Juana Pereza de Marchenu, „protože jest dobrý astronom, pravila, a poněvadž vždy jevil se v souhlasu citů s vámi.“

Zdalo se vskutku spravedlivo, by učený františkán, jenž první uhodl Krištofa Kolumba, jenž ho přijal a zasnoubil se s jeho neštětím, jenž sdílel jeho theorii, tušil Nový svět, modlil se k Bohu a prosil Královnou nebes za jeho objev, by ten byl první, jenž by slavil svatá tajemství v bezměrných oblastech oceánu a první, jenž by požehnal ve jménu našeho Spasitele oněm novým břehům. A tak zvláštní shodou okolností vše se děje k jeho prospěchu. Aniž by se o to sám staral, jest vyzván královnou k této cestě, a to jako učenec, jenž jest členem výpravy. Na základě tohoto titulu jest přidělen k štábu důstojnickému a s Kolumbem všude první vkročí na půdu, již mají zabrati, a jest tak prvním knězem, prvním řeholníkem, jenž stoupne na novou půdu a jemuž dopřáno vztýčiti tam kříž.

KNIHA DRUHÁ

Krištof Kolumbus.

16

KAPITOLA PRVNÍ

I.

Množství lodí brázdilo bez ustání zátokou kadixskou. Čtrnáct lodí zakotvených kolem tří velikých korábů, z nichž nejvyšší, pojmenovaný Maria Milostivá, nesl vlajku admirálskou, houpající se nad svými kotvami, obsahovaly ve svých útrobách prvotiny kolonisační.

Kromě potravin, sázeníček stromových, sena, zelenin, obilí, zrní a semen k osevu půdy, admirál dal přepravit dobytek, koně, nářadí k orbě, vápno, cihly, železo atd.

Nepočítaje v to štáb důstojnický, řeholníky, vojáky, dělníky, zahradníky, kováře, zedníky, tesaře, sluhy, tvořící dohromady pět set lidí, placených korunou, mnoho lidí jakéhokoliv věku a nejrozmanitějšího důstojenství, dychtících po krajích koření a zlata, ucházelo se o to, by se tam mohli vypravit na vlastní útraty. Bylo však možno připustiti pouze sedm set osob, jež se měly rozvrhnouti po lodích. Avšak taková šílená lačnost po zlatě opanovala lidi, že více než tři sta těchto nápadníků štěstěny vplížilo se potajmu do lodí, tam se schoulili mezi bedny a balsky, ba i na dno korábů. Jaký rozdíl mezi zděšením, slzami, jimiž provázen byl první od-

jezd z Palosu, a radostným jásetem netrpělivých obrazností, jenž zvučel teď kolem loďstva!

Dne 25. září před východem slunce admirál rozkázal, by se vytáhly kotvy. Loďstvo ostatní, nadmuvši dychtivě plachtoví, spělo za jeho korábem směrem ke Kanárům, kdež si mělo oddechnouti.

Admirál přistál na Gomeře, by se zásobil dřívím, vodou, aby nakoupil telat, koz, ovcí, o nichž myslil, že snadněji by zdomácněly v nových zemích než zvířata vypěstěná ve Španělsku. Naložil osm vepřů, placených průměrně po 4 fr 50 c; a z těch vyšli všichni vepři na této nové pevnině. Vzal též slepice a jinou drůbež, byliny a zrní k zahradnictví. V pondělí 7. října každý kapitán loďe dostal zapečetěný list, jež neměl otevřítí leda v tom případě, kdyby špatné počasí je oddělilo od loďstva. Byla v něm vyznačena cesta, již přímo by se dospělo do Hispaňoly.

Kolumbus zamířil mnohem jižněji než při první cestě. Svou vlajku vztýčil na korábu Marie Milostné. Známa jest jeho úcta k svaté Panně. Admirál poroučel se s touto druhou cestou zvláštní ochraně Mariině; a Hvězda Mořská, jakoby příznivě přijala tento hold, chránila plavby. Vše bylo klidné a mužstvo mohlo pokojně odpočívati. Po dvanáct dní a dvanáct nocí nemuseli hledati nového směru větru. Cesta byla stále dobrá.

Sedm dní na to admirál cítil blízkost země, o níž nikdo neměl ještě tušení. Byl tak jist, že co nejdříve ji objeví, že v noci naporučil svinouti plachty, ba připravit zbraně pro každý případ.

Vskutku při prvních záběscích dne, v neděli 3. listopadu, zpozorovali hornatý ostrov, vzdálený asi sedm mil, a ježž k uctění onoho dne admirál pojmenoval Dominique.

Znak Krištofa Kolumba.

Veškeré loďstvo slavnostním způsobem poděkovalo Bohu. Radost byla nesmírná, neboť všichni tito pocestní, nováčkové v životě námořním, pociťovali již v nejvyšší míře třeň řádu, k němuž se byli odsoudili.

Blížice se k tomuto ostrovu, odkryli jiný na pravé straně Marie Milostné. Byl pokryt

vysokými lesy. Poněkud dále čtyři jiné se rýsovaly. Admirál nemoha nalézt vhodného přístavu na Dominiku, zamířil na druhý ostrov. Tam sestoupil a třímaje královskou korouhev výpravy, obklopen důstojnictvem, zabral jej a zasvětil Panně, dal mu jméno Maria-Milostná.

Otec Boil a jeho řeholníci nenalezali se na palubě s admirálem, nýbrž pluli na jiné lodi. Avšak ve své hodnosti astronoma přítel Kolumbův, františkán Perez de Marchena, stál po boku jeho jako člen štábu. A tak byl prvním sluhou Ježíše Krista, jenž stanul na Novém světě a tam postavil kříž.

Admirál potom zamířiv k největšímu ostrovu této skupiny, dal mu jméno Guadeloupe, na památku Bohorodičky Guadeloupské ve Španělsku. Nalézal se v srdci ostrovů karaimských. S přesností, již dlužno nazvati zázračnou, přišel přímým směrem do středu knížetství kannibalských; neboť Guadeloupe, nazývaný svými sveřepými obyvateli Turuqueira, byl sídlem sběře lidožroutů.

II.

Hned na úsvitě dne následujícího admirál poslal do vnitrozemí několik oddílů vojáků, by přezvěděli něco o obyvatelstvu ostrova. Tyto oddíly vrátily se, aniž by mohli jediného muže uchvátiti. Přivedli pouze malé dítě, jež otec vedl za ruku a jenž je opustil, jen aby sám mohl

hbitěji utfkati. Přivedli též cizí ženy, chované v zajetí, jakož i chlapce asi čtrnáctiletého, rovněž zajatce.

Zmocnili se několika žen indiánských; ty však nepřišly na loď leda s odporem a násilím byvše přinuceny.

Kolumbus zase se svým štábem ohledávali půdu, navštěvujíce pustá obydlí těchto divochů. Nalezli v jedné chatrči krk muže, vařící se v jakémsi hrnci, a v jiných přibytých množství lidských hlav a údů, zavěšených jako potravní zásoby.

Dozvěděli se od žen zajatých, že muži tohoto pobřeží odtáhli se svým vůdcem v počtu asi tří set na deseti velkých člunech, by se zásobili lidmi k snědku na ostrovech sousedních. Podnikali dobrodružné cesty až do dálky více než sto mil na těchto bárkách, by uchvacovali muže, jichž maso lahodilo jejich chuti jako nejlíbeznější krmě. Na mase žen a dětí příliš si nezakládali. Přece však přležitostně unášeli též děti a ženy, ony, by je vytučnili a pojídali, až dospějí věku mladického, tyto, by jim sloužily jako otrokyně nebo jako souložnice, když krása jim zjednala tuto ohavnou čest.

Více než dvacet žen zajatých sledovalo Španěly na jich loď. Tři mladé dívky hledaly též u nich útočiště.

Několikrát i jiné zajetkyně přišly a prosily Španěly, by je s sebou odvedli. Kolumbus, vyšňořiv je rolničkami a skleněnými cetkami, dal je vysaditi na zem proti jich vůli. Myslil, že po-

hled na tyto ozdoby přivábí některé ostrovany a že přijdou si pro podobné dary. Avšak dne následujícího, když námořníci sestoupili na zemi, by obnovili své zásoby vody, tyto vězňenky přiběhly, vztahující k nim své oloupené paže. Jejich páni vyrvali jim surově tyto okrasy. I prosily úpěnlivě cizince, by je s sebou odvedli, raději vzdávající se neznámým, než aby zůstaly pod ukrutnými biči Karaibů.

Zítřejšího dne pluli kolem dosti vysokého ostrova, malebně z moře vystupujícího, plného svěžesti a harmonie; admirál nazval jej Montserratem, na počest slavné svatyně Panny Montserratské. Avšak ni stopu kultury neb obydlivosti nespátřili na pobřežích. Morčata, papoušci a leguáni byli samojedinými obyvateli. Využívajíce jich blízkosti, Kannibalové guadeloupští úplně jej vylidnili, až do posledního zárodku. Pokolení lidské zmizelo z těchto ostrovů. „Karaibové snědli všechny obyvatele.“

Kolumbus, rozjímaje s truchlivostí o takové surovosti, jel mimo, aniž by se zastavil.

Na večer jiný ostrov byl objeven. Admirál, poručiv jej zase pod ochranu svaté Panny, dal mu jméno Svatá Maria z Rotondy.

Ráno nový ostrov, krásný na pohled, rýsoval se na obzoru. Admirál i ten zasvětil Panně, pojmenovav jej Svatá Maria Staroslavná, dodnes tak zvaný pod zkratkou Antigoa.

Potom rozpoznali ostrov, jež admirál nazval Svatý Kříž. Dne následujícího spatřili velkou zemi, obklopenou asi čtyřiceti ostrůvky. Admirál hlavní

---

pojmenoval Svatá Voršilka a souborně všechny Jedenáct tisíc panen.

Nato dostali se k ostrovu velikému a krásnému, vlasti to většiny Indiánek, jež hledaly útočiště na lodích. Domorodci mu říkali Boriquen; admirál, přicházeje změnit jeho osudy, přiřkl mu jméno předchůdce našeho božského Mistra, Svatého Jana Křtitele. Ve svém úkolu zpytatele stvoření přemožitel MOŘE TEMNÉHO nezapomněl nikdy na své poslání apoštolské.

Kolumbus dal se potom všemi plachtami k pevnůstce, jejíž posádka plnila starostí jeho srdce. Spatřili zemi, již nikdo na loďstvu neznal. „S milostí Boží a pomocí vědy admirálovy“, pravil doktor Chanca, hlavní lékař loďstva, „ubírali jsme se směrem tak přímým, zrovna jakobychom sledovali cestu známou a již raženou.“

KAPITOLA DRUHÁ

I.

V pátek dne 22. listopadu vepuli do zátoky Sanamské. Jak Kolumbus jistil, byli v Espagnole. Když šalupa ohledávala ústí proudu Zlatého, vzdáleného asi sedm mil od pevnosti, spozorovali dvě těla lidská mezi travinami pobřežními. Jejich stav pokročilé hniloby nedovoloval rozeznati plemeno těchto dvou obětí. Poněkud dále opět dvě mrtvoly; na jedné rozeznali vousy. Nebylo pochyby: to byli Evropané.

Toto divadlo zachmuřilo mysle.

Dorazili až v noci k pevnosti; ačkoliv byli před samým tábořištěm, nebylo jim možno něco rozeznati. Loďstvo houpalo se na kotvách asi míli od země z obavy před výspami, o něž ztroskotala se roku předešlého Santa Maria. Pohledy mužstva úzkostlivě napínaly se do černých temnot. Doufali, že zahlédnou nějaké světlo, že uslyší večerní troubení nebo zvonit klekání. Žádný zvuk nezalétl sem se břehu. Překvapen tímto mlčením, admirál dal vypáliti dvě rány z děl nejhrubšího kalibru, by seznal, zda mu v pevnosti odpoví, neboť je byl dobře zásobil dělostřelbou. Zahřmění rány vyvolalo v dálce ozvěny, potom ztichlo v hlubinách lesů; avšak děla pevnůstky

neodpověděla. Nezaslechli ni nejmenšího ruchu. Neviděli žádného světla. Vše dlelo v mlčení a nepohnutelnosti hrobu. Úzkost na lodích se zdvojnásobila.

Druhého dne slunce ozářilo pusté to mořské pobřeží. Žádný křik, žádné veslo na vlnách, žádný ruch. Vše zasmušilé, mlčenlivé. Dle vypravování o první cestě čekalo se, že množství člunů bude zase radostně obkličovati loďstvo a nabízetí všechny druhy plodin na výměnu a darem. Toto vzdalování se divochů zdálo se špatnou předzvěstí. Admirál poslal několik mužů k residenci Guacanagariho. Našli ji v popel obrácenu. Její ohrady byly vytrhány. Nespatřili žádného Indiána. Opustili krajinu tu. V jejich domech povalovaly se některé zbytky oděvů evropských; avšak neviděli nic živého.

Admirál, doprovázen důstojnictvem, sestoupil na zemi a odebral se přímo na místo, kde se měla zvedati tvrz. Běda! nenalezli již leda stavební místo; vše bylo spáleno, zbořeno, zpěvračeno. Sem tam zbytky trámů, sudů, beden, zkaženého střeliva, špinavých cárů ležely roztroušeně v trávě. Admirál, potlačiv první záchvaty bolesti, rozkázal, by kopal se pod troskami; by se odkryly jámy, do nichž mělo se schovávatí zlato, jež by se shromáždilo v jeho nepřítomnosti. Vyprázdnili je a nenalezli ničeho.

Dověděli se od Indiánů, že hádky povstaly mezi Španěly. Veliteli Diegovi de Aranovi vypověděli poslušnost. Jeho dva důstojníci Pedro Guttierrez a Escobedo odešli s devíti vzbouřenci

do „Států pána zlatého domu“, Caonaba, jenž je dal ihned popraviti. Jiní, zmocnivše se zboží určeného k výměně, vzdálili se do krajín vzdálenějších, by vyměňovali za zlato na vlastní vrub. Statečný Diego de Arana, jediný důstojník věrný praporu, obýval pevnost s deseti muži, kteří na každou noc se tam uchýlili. Na neštěstí, důvěřující svým dělům a bázlivosti domorodců, nestavěli ani hlídky a oddávali se všichni najednou spánku v nejdokonalejší bezstarostnosti.

Caonabo, ve srozumění s kasikem Mayrenim, sebrav četné vojsko, přitřhl nočním pochodem k pevnosti. Obklíčili ji bez překážky; vše spalo. Na znamení Caonaba jeho bojovníci vrhli se na valy, slezli je a zmocnili se hradiště dříve než Španělé mohli se chopiti svých zbraní. Byli povražďeni. Potom dal Caonabo obstoupiti domy, v nichž ostatní Španělé odpočívali s jejich Indiánkami. Podložili oheň těmto snadno vznětlivým příbytkům.

Jakmile požár zablýskal, Guacanagari ve své šlechetnosti přichvátal k obraně svých hostí. Avšak hbitost válečníka Caonaby přivedla v niveč jeho oddanou snahu. Guacanagari byl obrácen na útěk a raněn kamenem, hozeným samým Caonahou. Uchýlil se do lesů, a vítěz zapálil jeho sídlo dříve, než odebral se do svého území.

II.

Admirál jmenoval komisi, již uložil, by našla místo nejpřihodnější k založení města. Když plula podél pobřeží, připravili se na čluně dva domorodci; poprosili cizinců, by se šli podívat na krále, jenž následkem svého poranění na lože jest připoután.

Členové komise odebrali se do residence mocnářovy, záležející z padesáti domů. Našli ho v jeho visuté rohožce, obstoupeného sedmi ženami. Projevil svou lítost, že nevidí admirála; vyprávěl, že Caonabo povraždil křesťany a že i jej poranil. Propouštěje hosty, obdařil každého zlatým šperkem a vzkázal admirálovi, že by mu byl vděčen za jeho návštěvu.

Dne ztřejtšího admirál doporučil sedmnácti kapitánům lodí, by ve slavnostním úboru přistáli k zemi. Vystoupil pak se svým štábem, jehož bohaté kostymy byly by vzbudily podiv i ve velkém městě. Nikdy nezanédbal ničeho, co by mohlo způsobiti dobrý dojem. Také dary připravil.

Jakmile Kolumbus se objevil, Guacanagari, aniž by opustil svou rohožku, učinil se svého místa projev nejpřátelštějších citů. Vyslovuje svou lítost nad smrtí křesťanů, zaslzel. Vyprávěl o jejich žalostném konci a nezapomněl ani na úsilí, jímž hleděl jim pomoci. Ukazoval na mnohých ze svých poddaných jízvy dosti čerstvé a obvazky na své raněné noze.

Nicméně otec Boil domníval se, že Guacanagari súčasnil se vinně povraždění Španělů;

naléhal na to, by se ihned uvěznil a by byl příkladně potrestán. Avšak Kolumbus vzpomínaje četných známek náklonnosti a oddanosti, vida jeho příbytek vypálený, čerstvé jízvy jeho poddaných, souhlasnost všech řečí Indiánů, kteří byli vypsáváni, odepřel tomu a neuvěřil, že by byl vinníkem. Otec Boil ve své hodnosti diplomata domníval se, že posuzuje lidi do hloubky. Urazil se tím, když nemohl svým náhledem zviklati důvěry Kolumbovy.

Guacanagari daroval admirálovi 4 a $\frac{1}{4}$ hřivny zlata, korunu rovněž zlatou, tři tykvice plné zlatého prachu a čapku vyzdobenou drahými kameny. Admirál mu odevzdal drobnůstky ze Španělska: benátská zrcadla, špendlíky a jehlice a zvonečky, jimž kasik přisuzoval hodnotu neocenitelnou; neboť Indiáni dávali přednost mědi před zlatem.

Při odchodu Kolumbově kasik, nedbaje svého zranění, doprovázel ho na jeho loď. Pohled na tyto četné koráby naplnil jej úžasem. Volové, osli, ovce, vepři, kozy, jichž podoba byla mu neznáma, překvapili ho měrou náramnou. Při pohledu na koně andaluské strnul. Spatřil též několik Karaibů zajatých, jichž hrdošti okovy ani dost málo nezkrušily; nemohl snésti krutého pohledu svých nepřátel, jichž ani železa nezdolala.

Jiná část loď upoutala příjemněji jeho pozornost.

Mezi deseti Indiánkami, jež zůstaly na lodi Marie Milostivé, vyznamenávala se mladá žena, jež pro svůj knížecí vzhled byla mužstvem na-

zvána doña Catalina. Guacanagari promluvil k ní několik slov s královskou dvorností, patře při tom na ni s něžnou sympatií. Přes rozličnost nářečí shodli se velmi dobře a zjevně cosi ujednávali.

Admirál nabídl kasikovi občerstvení; nešetřil známkami důvěry a přátelství jako při prvním shledání; mluvě mu o Bohu, o Ježíši Kristu, vyzýval ho, by se stal křesťanem, a chtěl mu zavěsiti na krk medailku svaté Panny, již by zatím nosil, než bude pokřtěn. Avšak když kasik zvěděl, že jest to znamením křesťanským, odepřel opatrovati tento obraz kultu, na nějž zanevřel proto, že byl kultem Španělů, kteří zůstali v jeho státech a kteří lupičstvím svým ho pohoršili. Otec Boil uviděl v tom potvrzení svých podezření. Radil znova, by byl uvězněn teď, když ho měli na lodi. Admirál nechtěl k tomu přivoliti. Cosi nevysvětlitelného ujišťovalo jej o nevinně jeho hosta.

V den následující domorodci objevili se ve velikém počtu na pobřeží. Bratr Guacanagariho pod záminkou, že chce vyměnit zlatu, přišel na loď Marie Milostivé. Vyhýbaje se přítomnosti tlumočnickově, mluvil zvláště s krásnou Catalinou, již přinášel jakési poselství. V noci ku konci první stráže Catalina dala znamení svým družkám. Spustily se bez hluku podél boků lodě a daly se mořem unášeti, ačkoliv byl velký příboj a tři míle je oddělovaly od břehů. Hořící pochodně označovala na pevnině místo, k němuž měly plouti. Poněvadž zmítání vln přitlumilo šumot

jich pádu, nezpозorovalo se hned jejich uprchnutí. V době potřebné k tomu, by se spustily na moře loďky, byly již tak vzdáleny od lodi, že ani seberychejším stáháním by se jim cesta nezaškočila. „S napětím všech sil podařilo se jim jen čtyři chytiti. A to ještě v okamžiku, když již vystupovaly z vody.“ Hrdá kráska doña Catalina dostihla lesa a zmizela.

Když se rozednilo, admirál vypravil poselstvo ke Guacanagarimu, by ho požádalo za vydání uprchlic. Důstojník, jemuž tak uloženo, nenalezl již ani kasika, ani jeho poddaných; sídlo bylo pusté a mlčenlivé. Lid utekl a odnesl vše, co měl: zásoby, nábytek, nářadí. Toto uprchnutí konečně potvrdilo podezření o spoluvině Guacanagariho. Jedině Kolumbus zdržel se a neodsoudil ho.

III.

Topografická komise přišla se zvěstí, že objevila velmi vhodný přístav. Když se tam ubírali, počasí se změnilo, vítr vál směrem opačným. Byli přinuceni zastaviti se u břehu velmi rybnatého, opatřeného výtečným přístavem, poblíž dvou řek, jichž voda hbitá a průzračná zavlažovala půdu nevyčerpatelné plodnosti. Co by z kuše odtud dostřelil, hojnost kamene, zrovna k stavbě zvyšujícího, kupilo se v míře náramné. Tato pláň zády opírala se o hustý les a tvořila skalami, jež obklopovaly přístav, přirozenou pevnost, která upravena mohla se státi nedobytnou. Doktor

Chanca usoudil, že „toto místo honosí se nejlepší polohou na světě“, a myslil, že Prozřetelnost sem loďstvo zavedla.

Na toto místo v posledních dnech prosince vylodění byli konečně lidé i živočichové, stejně unavení plavbou skoro tříměsíční, byvše z opatrnosti odkázáni na porce velmi skrovné. S nevyjádřitelnou rozkoší Španělé uchýlili se do stinných loubí, plných vůní a plodů neznámých, kde pod listovím stále zeleným ptáci stavěli svá hnízda jako na jaře v naší Evropě. Uzavřeli zásoby, vojenské potřeby a zavazadla do dřevěných domů, jež byly na spěch vystavěny.

Hned na to Kolumbus, určiv stavební linie a vhodné rozměry, položil ve jménu nejsvětější Trojice první kámen k novému městu, jež ozdobil milovaným jménem Isabelly.

Protože u něho služba Boží byla nade vše, první stavba, k níž přiložil ruku, byl chrám Páně.

Toliko tři veřejné budovy byly sestaveny z kamene. Domy soukromníků byly zrobeny ze dřeva, ze země a z vápna. Každý hleděl zajistiti si vlastní příbytek. Indiáni, důvěřující ve vládnou přítomnost admirálovu, ze všech sil pomáhali Španělům v jejich pracích a zdálo se jim, že mají skvěle zapláceno několika drobnostkami z Evropy, po nichž stále a stále dychtíli.

By dokončení Isabelly bylo uspíšeno, Kolumbus se zrovna zmnohonásobil; byl všude najednou. Tato neustávající únava podkopala jeho síly; upadl do nemoci. Avšak duch ani krapet neztratil ve své čilosti.

KAPITOLA TŘETÍ

I.

• Šlechticové španělští, kteří s nadšením odpluli ode břehův evropských, navnaděni svůdností zlata, nevěděli, kterak jest drsný život námofníka. Porce, záležející v nasoleném mase, v sucharech špatně připravených, krutě zkoušely jejich ústrojí tělesná po tři měsíce, jež strávili jako vězňové na těsných korábech. Nevyhnutelné únavy při zakládání přibytků, potrava, složená hned z bylinstva, jemuž nebyli zvyklí, hned ze živin, přivezených ze Španělska, avšak u větším dílu zkažených následkem lakoty a hrabivosti dodavatelů, ve spojení s novými vlivy povětrnosti, půdy a vody, vše to vyvolávalo četné případy horečky.

Podvody úřadů sevilských ztížily náramně kolonisační při jejím počátku. Zakusili tehdy krutých vystřízlivění a hořkých zklamání.

Chápaje bezodkladnou nutnost nových zásob, admirál chvatně odeslal loďstvo zpět, zadržev si z něho pouze pět lodí, určených k službě osady a k novým objevům.

Rozpjalo plachty dne 2. února 1494, odnášeje do Španělska Indiány, ženy i děti, sebrané na

ostrovech karaibských, by stanouce se křesťany, mohli se vrátiti a sloužiti za tlumočnsky.

Velká malomyslnost zmocnila se lidí, kteří nikdy těžce nepracovali a kteří se připojili ke Kolumbovi v domnění, že shromažďovati budou poklady uprostřed kvítí a radovánek oněch neznámých obzorů. Skutečnost otevřela jim oči. Mnozí svěřili se vespolek se svým zklamáním, se svou nespokojeností, a hleděli ujíti z dobrovolného vyhnanství, jež na sebe sami uvalili.

Chtějíce využitkovati nemoci Kolumbovy, zvolili si za vůdce pokladníka Bernala Diaza a umluvili se, že zmocní se všech lodí a v noci prchnou. Avšak v samotném okamžiku, když měli již provésti toto spiknutí, admirál, náhle uzdraven a zpraven o pletichách, dal přepadnouti hlavního původce, u něhož našli vlastní jeho rukou psané doklady jeho zločinu. Místo aby ho soudil dle přisnosti zákona, spokojil se tím, že ho poslal do Španěl.

Přece však, přes milostivou shovívavost Kolumbovu, tento trest, tak zákonitý s ohledem na okolnosti, v nichž se nalézali, stal se pramenem obvinění a neukojitelné mstivosti. Pýcha kastilská se bouřila, vidouc cizince, jakéhosi Janovana, jenž trestá šlechtice.

Aby předešel podobným spiknutím, admirál, chtěje zaměstnati nespokojence, vydal se na cestu k horám Cibao. Tam spočívala ložiska zlata.

Aby vzbudil podiv u domorodců na svém pochodu, vybral nejstatnější lidi a koně a vytáhl v nejlepším pořádku, obklopen jsa předními

důstojníky, v čele celé své jízdy, již kryl prapor asi čtyř set mužů, po jednotlivých oddílech. Udržoval ve své malé armádě pořádek nejpečlivější, chtěje do dálky působiti na domorodce a zabezpečiti si tak nutnou vážnost do budoucna.

Překročiv strmé svahy, objevil nádhernou planinu, rozprostírající se do nedohledna, zavlažovanou četnými řekami, jež šířily svěžest a život po svých březích, kde bujaré rostlinstvo plýtvalo nevyličitelnou skvělostí.

Při tomto rozkošném pohledu rozjímatel stvoření, hluboce jsa pohnut, zastavil svého koně a rozkázal tak i koloně, by se mohl dosyta pokochati touto velebou a žehnatí veřejně Tvůrci těchto zázraků.

Kolumbus věnoval tuto náhorní rovinu Neposkvrněnému Počertí.

Když se blížili osadám, trubky zvučely, odznaky se vztýčili a bubny vířily. Schvácení obdivem a hrůzou, domorodci přichvátali před tyto mocné cizince, by si je uctivě prohlíželi, by jim nabídli plody, zásoby a zlato, jež měli ušetřené; zatím co jiní přestrašení dávali se na útěk nebo zavírali se do svých chýží, domnívajíce se, že jsou bezpečni za rákosovým plotem. Admirál naporučil, by se nikdo těchto křehkých třtinových asylů nedotýkal.

Po dva dny korouhev království kastilského byla nesena středem četných náruček. Dostoupili konečně zubatiny pásma vysokých hor; to byl okršlek Cibao, panství „Pána domu zlatého“.

Aby chránil dopravy mezi horami Cibao a přístavem Isabellou, admirál vyhlédl výhodné místo na plošině skal, jimž řeka Yaque svými čistými a čerstvými vodami tvořila přirozený příkop. Jsa rozeným stavitelem, zbudoval jakousi pevnost na tomto místě. S výše bašt, utvořených ze dřeva a země, pohled blouditi mohl po líbezně lučině. Tato tvrz byla nazvána Svatý Tomáš. Umístil v ní padesát šest mužů vybraných a několik koní pod velením Pedra Margarita, otce rodiny bez jmění, jehož doporučil králům: okolnost záznamu hodná, neboť tento důstojník nevděčný a vzpurný stal se později jednou z hlavních příčin neštěstí kolonie a překážek admirálových.

II.

Půda byla neuvěřitelně úrodná. Zeleniny pučely ve třech dnech a dospívaly ve třech týdnech. 30. března, v den Božího hodů velikonočního, zemědělec jeden nabídl admirálovi zralé klasy obilí, zaseté ku konci ledna. Bylo jisto, že bude možno dvakrát žíti do roka. Přece však tato naděje nemohla odpomoci zlům přítomným. Zimnice krutě řádila. I dělníci statní upadali v malomyslnost a mohli jen skrovně pracovati; byliť již pracemi zmoženi. Šlechticové, pýchou naduti, oddávali se hořké lítosti a proklínali admirála i objév. Stravovali, nikterak nejsouce kolonii ku prospěchu, zásoby, jež se zmenšovaly

oěividně. Většina masa byla zkažena, léky byly vypotřebovány; nezůstala již než malá dávka vína. Pouze obilniny, lépe uchované, poskytovaly jakousi pomoc; bylo však zapotřebí skrblicky šetřiti.

Admirál jal se přesně oddělovati všem údům osady, bez ohledu na důstojenství a osobnosti. Podřídil se první zákonu obecnému.

Toto spasné opatření zdálo se jistým lidem nesnesitelné. Když se zásoba mouky vyčerpala, podělovalo se určitými odměrkami obilí takového, jaké bylo na skladě. Každý byl tedy nucen sám sobě mlít mouku na ručním mlýně. Nebylo však dosti mlýnů. Kromě toho dobrovolníci, šlechticové, všichni, kdož — navýknuvše doma pohodlí života — nepřišli na ostrov než aby shromážďovali zlato, odepřeli takto pracovati. Nemocní, stonaví a uzdravující se nemohli též ničeho do rukou vzít; dělníci a robotníci, jsouce takto nuceni pracovati za dva až za tři a přetřívěni k úmoru, sami onemocněli nebo nemoc předstírali. Kolumbus soudil, že jest nespravedlivo, by veškerá tíha těchto trampot padala na ubohé dělníky. Zbudování obecního mlýna a dokončení kanálu, jež chtěl vésti středem města, mohly jedině odpomoci těmto závadám. Nařídil pod přísnými tresty, by každý přiložil ruku k těmto dvěma podnikům. Toto opatření pobouřilo pýchu kastilskou. Šlechticové považovali to za velkou urážku, majíce rukama pracovati. Zdálo se jim přirozeno, by dělníci, podryvše si síly nepřetržitým namáháním a nedostatečnou potravou, sami zbu-

dovali uprostřed této bídy všeobecné kanál, mlýn, pekárny a dokončili, byť by sami měli život ztratiti, skladiště a veřejné stavby.

Křesťanská duše Kolumbova, povznášeje se nad ohledy hodnostní a přednostní, hájila zásady rovnosti před zákonem nebezpečenství a spásy obecné. Ohnul předsudky krve před autoritou neštěstí. Všichni muži zdraví, na něž obešlo, by se v oddělech odebrali na dělniště a staveniště, ručili za to svým životem. Tresty bezohledné dopomohly k tomu, že se provedla tato opatření. Avšak tato spásonosná nepovolnost Kolumbova byla v očích Kastilců křivdou, již nikdy neodpustili.

Místokrál uváděl v život tuto zásadu řeholníků prvních dob: „Kdo nepracuje, ať nejí“. Urozeným darmochlebům a lenivým sobcům dal na vybranou mezi prací a újmou v pokrmu; pro tyto věci neprospěšní stravníci vyhlásili ho jako barbara a apoštolský vikář potvrdil to jako pravdu.

Dříve plný pozornosti ke Kolumbovi, svěřil se s ním nyní velice často tento řeholník, protože admirál nechtěl k jeho radě nijak uznati Guacanagariho spoluvinníkem ve zboření pevnůstky. Otec Boil nebyl zvyklý udíleti rady své nadarmo. Byl hluboce rozezlen na admirála, jenž jakoby více věřil divochovi než jeho diplomatické prozíravosti. Tato nevraživost, zprvu skrývaná pod zdvořilými způsoby, projevila se se zarmucující zřejmostí, jakmile Kolumbus nutil k nezbytným pracím šlechtice a dobrovolníky, kteří nebyli najati v královský žold.

Vikář apoštolský odsuzoval veřejně opatření toto, velitelsky požadované obecným dobrem. Otec Boil obvinil Kolumba z „ukrutnosti“ a šlechtici, rozhořčeni svým pokořením, jak se domýšleli, odvolávali se na apoštolského vikáře, kdykoliv se chtěli ospravedlniti z přestupků proti rozkazům admirálovým. Tento nemoha potrestati tělesně, zmenšil nebo odepřel jim porce, jak se děje na lodích na širém moři. To byl jediný prostředek, jímž mohl zdolati drzou a zpupnou lenost.

Přes tyto překážky práce braly se přece, díky pevné vůli Kolumbově, ku předu. Vypravil posádku Isabelly do vnitra ostrova, by jej úplně prozkoumali. Tento krok zaopatřil kolonii dvě výhody: zajistila se výživa na delší čas a vojáci navykali stravě domorodců.

KAPITOLA ČTVRTÁ

I.

Kolumbus, posliv podivuhodnými návody velitele Pedra Margarita, postaral se o bezpečnost města a připravil se k dalším objevům, nechtěje dopustiti, by ho Portugalci předešli. Na dobu své nepřítomnosti ustanovil správní radu, již předsedati měl jeho bratr don Diego.

Admirál vztyčil svou vlajku na loď Niňu, na tu malou karavelu, jež ho přivedla do Evropy; změnil však její jméno, přezvav ji Santa-Clara, ku počť první dívky řádu serafického. Obklíčil se štábem málo četným, avšak vybraným; byliť v něm: astronom Fr. Juan Perez de Marchena, vrchní lékař doktor Chanca, geograf Juan de la Cosa, námořník Francisco Niño, královský notář Fernando Perez de Luna a věrný panoš Diego Mendez.

Dne 24. dubna vyplul admirál z přístavu se dvěma jinými loděmi a namřfil k panství Guacanagariho. Myslíl, že kasík přijde a vyhledá ho, by navázal s ním a zapředel staré styky. Avšak Guacanagari, jakmile spatřil lodě, uchýlil se do lesů. Tím znovu sesílila se předpojatost proti němu rozšířená. Kolumbus však ještě ho neod-

soudil. Kasik měl snad strach, že by ho mohli připravit o poklad jeho srdce, o hrdou Katalinu, jež na sebe upoutala svou divokou elegancí pozornost Španělů, a chvátal, by ji skryl v hlubinách svých lesů.

Dne zítřejšího plulo se dále větry proměnnými. Konečně po čtyřech dnech zručných manévrů dosáhl mysu Maysi.

Španělští vojáci z doby Kolumbovy.

Kolumbus pokračoval v cestě k západu, přidržuje se břehů. Jeho loď byly sledovány nekonečným počtem Indiánů v člunech, nabízejících jim plody, chléb z kassavy, ryby a tykvice plné výborné vody. Jak ostatní ostrované věřili i tito, že cizinci s nebe sestoupili. Admirál jim rozděloval rolničky, zvonečky, jichž si vážili nesmírně.

V neděli průzračnou atmosférou těchto prostor, v nichž pohled do nezměrných dálek pronikal, spatřil, kterak v dálce prokmitají modré vrchy

vysokých horstev: byla to Jamajka, k níž však přistáli až po celodenní plavbě. Ostrov zářil zářnou krásou.

Jakmile se přibližovali ku břehu, malé loďstvo o velkých válečných člunech, poseté bojovníky pestře omalovanými, s vůdcem ozdobeným péry, mávajíce svými zbraněmi a vyrážejíce v křik po-

Španělští vojáci z doby Kolumbovy.

hrůžný, vyjelo z četných zátok, by zabránilo přistání a vyloďení cizinců. Několika dary upokojila se tato vřava a zakotvilo se v přístavě, jež admirál pojmenoval „Svatá Sláva“. Tolik harmonie přírody zpřijemňovaly pobyt. U vytržení svém zakoušel dojem čistých radostí předurčených. Pak uchýlil se do závětrí, vhodného k opravě lodí; zvláště v Nině trhliny se rozvíraly.

Admirál zabral tento ostrov obvyklým způsobem a poručiv jej pod ochranu apoštola Špa-

nělska, dal mu jméno svatého Jakuba. Ve třech dnech oprava lodě byla dokončena. Kolumbus, přidržuje se břehu v délce dvaceti pěti mil, aniž by našel nejmenších sledů po zlatě, zamířil na Kubu.

Dne 18. května spatřil mys, jež nazval Svatý Kříž. Bouře, jaké ještě Evropan nezakusil v těchto krajinách, uvrhla je do velkého nebezpečí. Když byla rozptýlena, nalézali se uprostřed výsep v stejné čáře s vodou, ostrůvků a skrytých mělčin, mezi nimiž se pohybovali celou hodinu, zřejmě vedeni jsouce Prozřetelností. Nekonečný počet ostrůvků, nízkých a písčitých, jakož i vyvýšenějších a zelenajících se, tvořily pravý labyrint. Nemoha dáti každému z nich jméno zvláštní, Kolumbus pojmenoval je společně Zahradami Královninými. Důstojníci prosili ho, aby opustil tyto končiny, v nichž couvnutí nebylo méně nesnadné než krok ku předu. Každou chvíli hrozilo ztroskotání. Nárazy větrů z různých stran nutily k tomu, by se ustavičně manévrovalo. Dvojnásobné hrozilo nebezpečí: skaliny ohrožovaly kýl lodní a bahnitě dno nedrželo pevně kotvy.

Přes neustávající nebezpečí a neuvěřitelné únavy nezanedbával se výzkum ostrovů, v nichž krásy rovnou měrou s nebezpečími byly rozesety. Většina byla neobydlena. Na největším, jež admirál pojmenoval Svatá Maria, našli chýže, jichž obyvatelé utekli, značný počet hus, volavek a čtyři němé psy, hnusného vzezření, jež domorodci vytučňovali k hostině. Bujné rostlinstvo tajilo ve svých hlubinách davy mořských ptáků:

kormorány, alkatrazy, hvízdalky, pohromadě s hokujícími slukami, sarapikami, s hejny šarlatových plameňáků. Letem a křikem papoušků všech odstínů tyto samoty byly oživovány.

Admirál strávil skoro měsíc brázděním tohoto nebezpečného archipelu. Průběhem těchto prací mnohokrát vystoupil na břeh Kuby, by se obeznámil s přírodou této velké země a by zvěděl, zda souvisí s pevninou.

Někteří z tuzemců pravili, že Kuba jest ostrov; avšak skoro všichni souhlasili v tom, že jeho pobřeží prostírá se do nekonečna. Rybáři, byvše tázáni, odpovídali, že pobřeží Kuby prodlužuje se bez konce k západu. Nesnáze Kolumbovy se pojednou zvýšily. V západnější části tohoto přímoří tlumočník přestával býti chápán; byli nuceni užívatí místo řeči znamení.

Počítalo se ve třech lodích padesát námořníků, mezi nimiž byli věhlasní plavci a mistři v kosmografii. Všichni byli uvnitř přesvědčeni, že Kuba tvoří počátek Indie. Dle těchto předpokladů Kolumbus pojal odvážnou cestu, jež by ho přivedla do Španělska Asif a Středozemním mořem.

Bůh jediný a andělé věděli tehdy o podobě nové pevniny, o nesmírnosti moře Pacifického, o vzdálenosti, jež oddělovala Kubu od břehů Číny a souostroví indického. Omyl Kolumbův, nutný, nevyhnutelný, svědčí o plodnosti jeho genia a o smělosti jeho dohadů.

V jeho plánu neuskutečněném zářil první idea cesty kolem světa. Avšak nedostatek zásob,

vetčnost lodí a únava mužstva přinutily je, by se vrátil svou cestou.

Admirál ustoupil až velcí nutnosti. Jeho loď, rozviklané četnými otřesy, jejich kýly, rozryté korálovými útesy, lana otřelá, plachty rozdrané a napolo steřelé, jeho zásoby spotřebované, jeho suchary zkažené, vše to stavělo se proti jeho rozhodnutí; avšak nedbaje nebezpečí, kochal se vůněmi, jež vanuly po dmoucích se vlnách.

II.

K odškodnění za únavy na této plavbě rozjímatel stvoření byl konečně pozván k velkolepým pohledům na přírodu. Čím více vnikal do hlubokých a průzračných vod u břehů Kuby, tím živější scény plnily tyto samoty oceanu.

Jednoho dne spatřil, kterak na povrchu vln zvedá se zástup bezpočetných želv se širokými štíty, jež podobny armádě na pochodu, táhly jakoby z rozkazu jediného vůdce směrem severním. Toto mořské obyvatelstvo postupovalo pravidelně a pokrývalo do dálky moře svými pancéři. Taková byla hojnost těchto obrněnců, že zdržovaly loď v jich plavbě. Přídy marně snažily se rozraziti tyto husté davy přistěhovalců. Byla to doba kladení vajíček. Z propastí vzdálených, tajemně zvány do těchto končin, náruďkové želv právě vyrojili se k tomuto poledníkovému pobřeží Kuby, by tam složili do písku své vejce, jež teplem slunečním měly se vylíhnouti.

Den nato jiné divadlo naplnilo obzor šumótem a křikem. Houfy mořského ptactva táhly vzduchem. Hejna jeřábů se předháněla. Vodní krkavci střídali se v tlupách. Byla to vzdušná karavana, náramné stěhování; vše to letělo z archipelů ostrova Sosen a Zahrad Královniných, z ostrovů vzdálenějších Kajmanů, a jakoby si dali dostaveníčko v určitý den, střetli se na tomto místě Kuby, by odtud dále jinými směry ubírali se do krajin neznámých.

Tento přelet sledován byl mlčenlivým, avšak skvoucím oblakem nejlehčích hostů vzdušných oblastí. Motýlové s křídly pestrobarevnými rozvinovali se v ovzduší pohyblivými čalouny. Křehcí tito tvorové těkali nejistě sem tam; tak hustě chvílemi vznášeli se nad loděmi, že zastavovali paprsky sluneční. Tento zástup, zmítaný větrem, narážel na stěžně, na provazy a množství poraněných zůstalo na vrchní palubě lodí. Celá mračna jich po sobě bez přestávky následovala. Avšak večer vítr od západu a silné přeháňky rozprášily do prostoru stáda útlých těchto bytůstek.

Konečně 6. července přistáli k zemi, by poděkovali Bohu za jeho zjevnou ochranu v nebezpečích tak ustavičných. Kolumbus dal zbudovati oltář ve stínu nejbližšího stromoví, by mše byla slavnostně sloužena.

Průběhem obřadu jistý ctihodný kasik se přiblížil, patře pozorně na vše, co se konalo. Pochopil, že se jedná o úkon náboženský. Jakmile Kolumbus skončil své díkůčinění, stařec, pozdraviv jej, nabídl mu košík krásného ovoce, a posádiv se vedle něho, pravil mu prostřednictvím Diega:

„Jest spravedlivo vzdáti díky Bohu za dobrodiní. Dověděl jsem se, že jsi před tím projížděl v mohutnosti svého ramene tyto krajiny, jež ti byly až dosud neznámy, rozšiřuje velký strach mezi národy; avšak nezpyšni nad tím. Pamatuj, a to ti doporučuji a prosím tě za to, že při východu z těla duši dvě cesty se otevírají: jedna vedoucí k příbytku smrdutému a temnému, nepřipravenému těm, kteří trápili sobě podobné, druhá vedoucí k pobytu líbeznému a štěstím oplývajícímu, připravenému těm, kteří po svůj život milovali pokoj a jej mezi lidmi udržovali. Proto věříš-li o sobě, že jsi smrtelník, a myslíš-li, že každý bude odplacen dle svých děl, nečiň nikomu nic zlého.“

Zbožnost Krištofa Kolumba byla dojata a potěšena těmito slovy. Až dosud mezi domorodci nezpovídal nic, čím by se projevil tak jasně pojem o životě budoucím. Posel evangelia dobrořečil Bohu, že udělil toto světlo lidem dobré vůle, vypovězeným do těchto vzdálených končin. Tento starý kásek připomínal mu jednoho z těch spravedlivých zákona prvotního, obývajících jako Raguel kraje modloslužebné. Admirál odpověděl ústy tlumočnicka, že přišel z předalekých krajin za oceánem do této země, poslán byv svými panovníky, by vyučoval pravému náboženství, by nastolil spravedlnost, by přemohl a zkrotil nelidské Karajby, aby je přinutil k pokoji a chránil národů mírumilovných.

Při těchto slovech kásek nemohl se zdržeti slz radosti.

Admirál opravil poněkud loď, naložil vodu a dříví a zamířil na Hispañolu. Avšak v okamžiku, když spustil všechny plachty, prudký náraz vichru, jeden z nejprudších, přepadl ho a div loď nepřekotil. Santa Clara byla tak vážně úskalmi porouchána, že voda na kolika stranách drala se dovnitř. Sotvaže úsilím ucpavačů a ustavičným pumpováním dala se překonati. K dovršení nehody potraviny docházely; každý muž měl denně pouze suchar a doušek vína. Admirál, chtěje sdíletí obecnou bídu, spokojoval se porcemi lodníků. Vlny dmuly se tak prudce, že Santa Clara chvílemi cele byla vlnami pohlcena. Mužstvo nedoufalo již v žádnou lidskou pomoc. V hroživé blízkosti ztroskotání Bůh pomohl svému služebníku a dovolil mu zakotviti u mysu Svatého Kříže, kamž domorodci přinesli mu v hojnosti chleba z kasavy, pečených ryb, ptáků, morčat a ovoce všeho druhu.

Úmyslem jeho bylo vniknouti přímo až k ostrovům Karajbů.

Rozvažuje o tomto bezbožném plemeni, jež po věky pustošilo skvělá sídla, Prozřetelností připravená ku štěstí svých dítek, připomínaje si ustavičné znásilňování zákonů člověčených, bratrovražedné labužnictví, beztrestnost, jíž se vychloubalo jejich barbarství, pravidelné jatky národů pokojných, kteří se chvěli úzkostí jen při pouhém zvuku jich jména, rozhodl se, že zkrotí tento ohavný národ. Chtěl projíti archipel karajbský, prohledati brlohy lidožroutů, zapáliti jejich chýže, jejich čluny, by jim zabránil ve zločinech.

Doufal, že křižováním po moři přinutí je k pobytu na jejich ostrovech, by je vzdělávali, místo aby tam přenášeli lidi a je jako dobytek vyučňovali.

Jakmile se moře zmírnilo, zamřil přes vetčnost lodí ke Karajbům, s jichž vyhlazením tolik otálel. Avšak Bůh nedovolil, by jeho služebník, posel pokoje, provedl missii trestu a pomsty. Když totiž minuli ostrov Mona, unášeni příznivým větrem k pelesím lidožroutů, neviditelná moc a síla, jež jej byla až dosud udržovala, byla mu náhle odňata. Tu Kolumbus, zůstaven zákonům přírody, podlehl jich požadavkům.

Minulo onoho dne pět měsíců, kdy odplul z Hispaňly.

Po sto padesát dní za sebou sledujících nepřetržitě svým dotazováním se přírody, svým pátráním ve vodách, ve vzduchu, v půdě, svým rozjímáním děl Božích, svými pokusy, by pronikl tajemství tohoto světa, úsilím nepřetržitým, by rozřešil sobě odporující vysvětlování domorodcův a domohl se nějaké pravdy geografické, svým urputným zápasem se živly, přepínaje námahou duši, ducha i tělo, — yším tím Kolumbus vyčerpал síly své až na dno. Vědomí veliké zodpovědnosti, nutnost říditi ustavičně sám tuto plavbu plnou překážek, jež z části byly neustálým zachraňováním, nabyly vždy vrchu nad potřebami jeho věku, nad jeho bolestmi, nad ovocem jeho námořských prací, nad nedostatkem potravy, nad naprostým zbavením spánku. Zdálo se, jakoby překážky a nebezpečí oživovaly jeho energii.

Avšak v tomto okamžiku, když moře krásou a klidem a vítr výborností lákaly, jeho statnost pojednou zmizela. Příroda přihlásila se k svým právům.

Každý z jeho ústrojů současně upadl ve spánek. Jeho mozek, oči i klouby povolily únavě, jež přesahovala lidské síly. Protože vyčerpání bylo všeobecné, zotavování muselo býti též všeobecné. Byla to lethargie úplná. Kdyby nebylo zdoluhavých úderů srdce a vláčnosti jeho údů, řeklo by se, že vznešená tato duše vrátila se k svému Tvůrci.

V těchto okolnostech námořníci, ponechání vlastnímu rozumu, pozorujíce, že jest nemožno plaviti se ke Karajbům s loděmi porouchanými, polo se potápějíci a skoro bez lodního výstroje, obrátili přídu směrem k Isabelle.

KAPITOLA PÁTÁ

I.

Co Santa-Clara nesla v zádi své pod jménem admirál, bylo tělo nepohyblivé, bez vědomí. 29. září loďstvo vplulo do žádoucího přístavu. Pět měsíců nepřítomnosti vzbudilo obavy, že zahynuli. Konečně po spánku pětidenním, pěti dní totiž a pěti nocí, dobře známý hlas jeho srdci vytrhl Kolumba z jeho ztrnutí. Probudiv se, spatřil se v náručí svého druhého bratra Bartoloměje, o němž neměl žádných zpráv po osm let. Jeho druhý bratr Diego rovněž péčí o něho nešetřil.

Bartoloměj Kolumbus, vstoupiv na moře málo let po svém bratrovi, plaviv se mnohokrát s ním, spojoval s teorií jistotu praxe. Neobyčejně obdařen byl fysickými vlastnostmi a půvab jeho fysionomie, vyjadřující přímou a veselou mysl, ačli přísnost vůdce tomu nezabraňovala, lадně pojil se k vysoké postavě, atletické statnosti. Svým zevnějškem upomínal na bronzové heroje. Honosil se rytířskou neohrožeností, zručně bojuje jakoukoliv zbraní, dovedl vědomím své sly a mužnou klidností své odvahy vynutiti si úctu kolem své osobnosti. Řeklo by se, že jest k rozkazování zrozen. Jistota, rychlost rozhodnutí, přesnost v rozpoznání tomu nasvědčovaly; a

kdyby jeho oddanost nebyla ho pohnula k tomu, by se dal v područí slávy svého bratra, byl by snad na vlastní vrub se proslavil, tolik honosil se vojenským instinktem, námořnickým geniem a administrativní předvídavostí.

II.

Kromě novin, jež přinesl don Bartoloměj ze Španělska, admirál brzy více dověděl se od Antonia de Torreza, jenž připlul se čtyřmi loděmi, obtěžkanými zásobami potravin, léků, oděvů, zboží, o něž žádal, a přiváděl k službě nemocniční jednoho lékaře a jednoho lékárníka; kromě toho několik horníků a zahradníků.

List královny, datovaný 16. srpna 1494, byl zvláště složen za tím účelem, by potěšil admirála a by občerstvil jeho duši její milou náklonností.

Tento list, první, jenž byl odeslán ze světa starého na nový, jest velmi důležitý pro historii Krištofa Kolumba. Připomíná pravý účel jeho objevu.

Královna praví mu především: „Vzdáváme vroucí díky Pánu a Spasiteli našemu. Doufáme, že s jeho pomocí toto dílo, jež jest Vaším dílem, bude příčinou velkého rozpětí naší svaté víry katolické...“

Dodává: „Ve všem tom především radost nám působí, že tento podnik byl pojat, na světlo Boží projeven a proveden Vaším geniem, Vašimi

schopnostmi, Vaší prací. A zdá se nám, že vše to, co jste od prvních počátků nám zvěstoval, že se stane, uskutečnilo se z velké části s tolikerou přesností, jakobyste to viděl splněno dříve než jste to řekl.“

Isabella vyprávěla Kolúmbovi, s jakou zálibou přečítala jeho listy, zmiňovala se o svých závazcích za takové služby. Děkujíc mu za jeho podrobné zprávy, žádala jich měrou ještě hojnější, jak třeba o tak nových krajinách. Její živý zájem pro přírodu, jež podněcovala její láska k dílům Božím, poptávala se na počet, na rozměry, na vzájemnou vzdálenost těchto ostrovů, na jména prvotní, na jejich rozmanité plodiny. Isabella přála si, by rázem ocitla se pod oním zářivým nebem, by mohla rozjímati nádheru rovníkové a obdivovati se skvělým okrasám této přírody neznámé. Snadno pochopíme, kterak vroucí ctitel Slova, veliký rozjímatel stvoření chvil se něžnou radostí při této shodě sympatií a náboženského obdivu.

III.

Nicméně tyto útěchy nemohly odpomoci zlu, jež se spáchalo za jeho nepřítomnosti.

Velitel Pedro Margarit zklamal naděje, jež do něho admirál vkládal, zradil čest vojenskou a vzbouřil se proti správní radě. Místo aby prozkoumal ostrov, utábořil se na deset mil od

Isabelly, ubytoval své vojsko ve vesnicích indiánských, nevolal ho do zbraně, necvičil ho, a sám krátil si dny všedními radovánkami. Vojákům se zdálo, že prokazují mnoho cti Indiánům, když jim brali ženy, jejich zásoby, zlato, a když strávili v několika dnech tolik potravin, jež by jim dobře byly stačily na třetinu roku.

Zatím však Pedro Margarit, přived obyvateľstvo Vega Realu na mizinu a svolav tak kletbu na Španěly v nejbohatší krajině ostrovů, postrašen svou zodpovědností, chtěl se vyvarovati návratu admirálova útekem na loď, jež přivedl don Bartoloméj. Poněvadž nemohl se jich sám zmocniti, přemluvil nespokojence, a by utvrdil se ve svém vzpurnictví, svábil i apoštolského vikáře otce Boíla na svou stranu. Zmocnili se několika plavidel zakotvených v přístavě a uprchli zbaběle jako praví sbězi. K nim se připojili mnozí řeholníci.

Vojáci, jsouce odkázáni sami na sebe, rozptýlili se po skupinách na různé strany, zmnohonásobňujíce mrzkosti, páchané na Indiánech. Až dosud domorodci podrobovali se přesile. Avšak když tímto rozdělením Španělové se oslabili, pomysleli na to, by opětovali krvavé scény z pevnůstky. Vyjímaje Guacanagariho, stále nakloněného Kolumbovi, kasikové připojili se k „Pánu zlatého domu“, by vyhladili na všech bodech ostrovů najednou tyto zpupné lupiče a vyděrače. Na různých místech Kastilci byli zahrdeni. Kasik Guatiguana dal jich povraždit deset, kteří obývali břehy velkého proudu. Potom zapálil velkou chýži,

jež sloužila Španělům za nemocnici a v níž nalézalo se tehdy čtyřicet nemocných v horečce nebo v rekonvalescenci.

Sveřepý „pán domu zlatého“, Kaonabo, jenž zničil pevnůstku, odhodlán vyhubiti tyto cizince, spojil se s Ciguayeny, s válečným to kmenem severozápadním, jenž vysazen byv vpádům Ka rajbů, uměl zbraněmi výborně zacházeti.

Takový byl povážlivý stav okolností, když Kolumbus se vrátil na ostrov a když úplně vysílen doufal naléztí odpočinutí duchu i tělu.

Znepokojivé hlasy přicházely mu z rozličných stran. Mezitím král Guacanagari zavítal na ostrov Isabellin; přál si ze všech sil viděti admirála. Hluboce ho dojalo, když jej spatřil na lůžku nemocných. Vyprávěl o tragických událostech pevnůstky, protestoval znova se slzami, že nemohl zabrániti tomuto neštěstí a zpravil jej o spiknutí k vyhlazení Španělů.

KAPITOLA ŠESTÁ

I.

Admirál nemohl ponechat bez trestu vraždy, spáchané Guatiguanou, a zločinu, jehož se dopustil na čtyřiceti nemocných. Předvídaje, že delší mírnost přivodila by velké prolévání krve, dal z nenadání rozkaz k útoku na kasika. Vojsko Guatiguanyho bylo poraženo a rozprášeno; avšak jeho osoby nemohli se zmocnit.

Zároveň pokoušel se admirál o to, by rozlomil spolek velkých kasiků.

Kdyby zkrušil činnost Kaonabovu, pokoj ostrova byl by zajištěn. Avšak nebylo tak snadno vyplašiti jej z jeho hor, kde trnitá půda zabezpečovala mu přirozenou obhajobu. A přece nemohli zůstat stále vydáni jeho odvážným útokům. Admirál považoval za svou povinnost poraziti válečnicka Karaibů domorodou lstí, indiánskými chytrostmi, i svěřil se se svým plánem neohroženému kapitánu Alonzovi de Ojedo. Jednalo se o to, by byl Kaonabo vyhledán ve svých sídlech ve vzdálenosti více než šedesáti mil, uchopen z prostřed lidu svého a přiveden jako zajatec. Proto výprava nemohla býti četna, aby nevzbudila se nedůvěra. Ojeda vybral devět jezdců, kteří již několikráte dokázali svou odvahu a stat-

nost, a odebral se do Maguany. Nesl dar „pánu zlatého domu“. Tento, ničeho netuše při pohledu na tak malý počet jezdců, přijal s potěšením, co se mu nabízelo. Byly to náramky z lesklé ocele, jež se snadno mohly proměnit v pouta. Ojedovi podařilo se pod chytrou záminkou vzdáliti Kaónabu ze středu jeho stráže; potom vymrštil jej prudce na hřbet svého koně, dal jej těsně připoutati a zamřfil tryskem na ostrov Isabellin.

Po únosu „pána zlatého domu“ rozhostila se hrůza a pochmurné ohromení na celém ostrově.

Potom tři bratři kasika pokusili se o všeobecné povstání. Jeden z nich, Manikatex jednooký, ale bojovník výborný, spojil pět armádních sborů, páčících se dohromady na sto tisíc mužů, a rozestavil je do všech průsmyků pláně královské, vyjma ten, jímž měli projíti Španělové, jež nemoc ztenčila na dvě stě pěších a dvacet jezdců. Těm předem zdálo se, že budou rozdrčení a pohřbeni pod touto nesmírnou spoustou nepřátel. Tetelili se při pomýšlení na takový nepoměr sil. By vyšli vítězi ze zápasu, každý Španěl měl poraziti nebo na útěk obrátiti pět set domorodců! Jeden proti pěti stům! to nikdy na mysl lidskou nevstoupilo.

Jakmile se přibližovali pláni, Kolumbus, předav velení donu Bartoloměji, vystoupil na vrch a jal se modliti. Tak druhdy Mojžíš, postupuje proti Amalekovi, předal velení Josuovi, by sám šel se modlit na horu.

V okamžiku, kdy pět tisíc vybraných lučištníků, začínajíc bitvu, zatemnilo oblohu svými špy, na prosby Kolumbovy mocný vítr pozvedl

se a odchýlil je od cíle, tak že bez účinku dopadaly na zem. Hrůza zmocnila se Indiánů. Rozptýlivše se, utíkali všemi směry, zatím co Španělé volali ZÁZRAK! a nadšeni divem vrhli se v před, by nepřítel pronásledovali.

Ve své vděčnosti Mojžíš zbudoval na místě oltář, jež nazval: „Pán jest sláva moje.“

A Kolumbus též postavil oltář a dal sloužiti mši svatou na poděkování za prokázaná dobrodíní a na památku této božské pomoci postavil tam kříž, jenž byl patrný až do času našeho dětství.

Toto vítězství, lidsky nemožné, bylo nazváno pravým svým jménem: ZÁZRAK ŠÍPU. Toto vítězství neočekávané zůstalo v paměti osady. A by se zvěčnilo, byl zbudován chrám, jehož staré malby hlásají ještě dnes na postranních zdích a nad oltářem milost, jež udělila Panna bez hříchu svému věrnému služebníkovi.

Místo, na němž modlil se Kolumbus, posud jmenuje se SVATÝ VRCH, Santo cerro.

II.

Admirál pokračoval na svém vítězném pochodu v různých částech ostrova, udržuje kázeň ve svém mužstvu, spravedlivě se chovaje k domorodcům, jež jeho přítomnost chránila proti jakémukoliv přepadnutí.

V témže čase ustanovil pravidelné daně, záležející ve zlatém prachu. Přes jich mírnost hluboký smutek rozhostil se na Hispaňole.

Roboty, jež ukládali kasikové svým poddaným, nikdy dlouho netrvaly; obmezovaly se na několik lehkých povinností honebných a rybolovných, na trochu kassavy, bavlny a na službu v době válečné. Domorodci nekonali žádných prací namáhavých, protože příroda sama započítávala jim to nejpotřebnější. Větším dílem čas svůj trávili v odpočinku, ve hrách a tancích. Na pobřežích pohřížovali se v snění, patřice do dálek mořských, zatím co obyvatelé vnitrozemští ubíjeli čas pod libými stíny, zaměstnávajíce se přednášením básní, zpěvy a různými tanci. Měli potulné pěvce, dovedné ve vyprávění dobrodružství Karaibů u kouzelnických příběhů. Tito divochštit potulní pěvci, vypravovatelé novin, tlumočili do rozličných nářečí ostrova básně proslulé Anakoany, jejíž jméno znamenalo „zlatý květ“.

Královna Anakoana, krásná, spanilá, nadšená básnířka, důvtipná tvůrkyně velkých baletův a libých písní, známých pod jménem Aréyos, svedená odvahou dobrodružného Kaonaby, podala mu ruku svou za jeho hrdinství. Kouzlo neodolatelné svůdnosti a duševní svrchovanosti obklopovaly pověst Anakoany. Její symbolické jméno zalétalo k Španělům toliko přes tajemné dálky lesů Xaragua, kamž zbožňovaná královna se uchýlila ku králi Behechiovi, svému bratru, když jí byl unesen její statečný manžel, „pán zlatého domu“. Právě tato Anakoana to byla, jež povznesla tance a dodala jim úlohou literární a scénickou veliké důležitosti.

Jestli práce byla trýzní těmto křehkým a

měkkým bytostem, žijícím jako kvítí a jako ptactvo, pravidelnost práce byla ještě nesnesitelnější těmto nárůdkům, nepřátelským jakémukoliv nucení, u nichž lenost nebyla ani zločinem ani nedostatkem, nýbrž tvořila i jeden způsob existence. Domorodci tázali se naivně Španělů, kdy zamýšlejí vrátiti se do Tureyí.

Avšak vidouce, kterak vzrůstají jejich kamenné stavby, pozorující, kterak odesílají své koráby, aniž by se sami přepravovali, pochopili, že Kastilci usadili se v jejich zemi; poznali, že jsou ujařmeni, i upadali v hlubokou melancholii.

Netajíce si déle, že nemohou vypuditi zbraněmi tyto nenáviděné cizince, usmyslili si hladem je vyhubiti. Protože Španělé byli velcí jedlci, poněvadž dlouho již nedostávali žádných zásob a počítali stále dosti velký počet nemocných, domorodci domnívali se, že je zničí, když zůstanou na sebe pouze odkázáni. Přestali tedy vzdělávati zemi, ba vyrvali z ní i stromy ovocné; pak se uchýlili do lesa do hor.

Vše to provedlo se bez překážek, avšak na vlastní útraty těch, kteří je počali.

KAPITOLA SEDMÁ

I.

Zatím šlechtičtí sbězi dostali se ke dvoru. Jejich ospravedlnění nebylo možno leda nejšerednějším očerněním vlády admirálovy. Pedro Margarit a otec Boil našli v námořských úřadovných hluchou ozvěnu k svým přemrštěným pomluvám. Arcijáhen Fonseka a kontrolor Juan de Soria neopomenuli podporovati tyto žaloby. Nemajíce dosti na tom, že útočili na jeho důstojenství náčelníka vlády, přičiňovali se o to, by víra v jeho poctivost byla zviklána; obviňovali ho, že okrádá korunu o zlato ve svůj prospěch.

Kdo se opovážil uprostřed těchto ostrých a trpkých výtek hájiti Kolumba? Kdo připomněl hrozné okolnosti, v nichž on jednal? Admirál byl cizinec a právě nepřítomný; jeho nepřátelé nesetkali se se žádným odpůrcem; jednohlasnost jejich žalob musela se dodělati víry.

Ačkoliv Isabella instinktivně byla pro výbornost a zachovalost Kolumbovu, počet a jedno-
svornost obvin, jež se přednášely u stupňů trůnu jejího, nemohly nezviklati její důvěry. Chtěla opatrně zvědět příčinu této nelibosti. Místo vyšetřujícího soudce zvolila, by jí přinesl zprávu o těchto faktech, Juana Aguada, dozorce královské

kaple, jenž byl Kolumbovi zavázán vděčností, protože admirál doporučil jej královně při svém návratu do Kastilie. Isabella právem myslila, že tato volba nebude tak nepříjemna místokráli Indie.

II.

Juan Aguado odejel se čtyřmi loděmi. Přivážel několik řeholníků, by nahradili sběhy apoštolátu, jež dovedl otec Boíl, a ostatní, v nichž touha po Španělsku přemohla povinnosti jich stavu. Přiváděl též horního inženýra Pabla Belvise, velmi zručného kovoznalce, s mnohými horníky a slévači, opatřenými všemi nástroji svého umění, jakož i jistou dávkou rtutě, „by vyluhovali zlato, rozptýlené v písku pomocí amalgame“. Pomýšlelo se na to, by se usnadnila těžba ze žil a písků zlatonosných.

Aguadovi byla pověřujícím listem udělena moc jednati dle vlastního dobrého zdání; moc ta však byla jistotně omezena ústními příkazy. Avšak stýkáje se s pořadatelem námořnictva, poznal vliv Fonseky na mocnáře, jenž jiná opatření proti admirálovi předsevzal, a pochopil, kterak by si mohl snadno zabezpečiti postup.

Loďstvo připlulo šťastně do přístavu Isabellina. V okamžiku tom admirál bojoval ve státech Kao-naby s bratry kasikovými, kteří se vzbouřili. Aguado, jakoby on byl místokrálem Indie, osobil si všechnu soudní moc v kolonii, vyzval vůdce

v službě, by přišli mu složit účty; i pokáral veřejně některé, jiné pak odvážil se uvězniti.

Když dosti ztýral svou marnivostí služebnky admirálovy, když proti tomuto nasoptil se do syta pohrůzkami, pravil, že nejstarší Kolumbus prodlužuje svou nepřítomnost ze strachu, neodvažuje se objeviti se před svým soudcem, avšak že dovede jej přiměti, by přišel. Mezitím Kolumbus, zpraven o příchodu královského komisaře, vrátil se na Isabellu.

Tu nastal kritický okamžik. Aguado triumfoval, neboť znal prudkost a vznětlivost admirálovu a ďábelky usuzoval, že při toliké drzosti nedovede se ovládnouti a že pak snadně bude mu možno osočiti místokrále z nedostatku úcty ke královské autoritě. Avšak čím více bezpráví překročovalo meze slušnosti, tím více tajné radosti zakoušel služebník Boží nad tím, že může snášeti pokoření.

Když tedy Aguado kráčel vstříc admirálovi, by mu ukázal svůj list pověřující, admirál přijal ho s velkou okázalostí za zvuku trub; dal opakovati čtení tohoto listu a ujistil laskavě královského komisaře, že jest zcela připraven učiniti vše, co by mu přikázati chtěli jeho panovníci. Nad klidem takovým podivil se Aguada a upádl ve zmatek. Přece však, poněvadž tato povolnost vzdalovala jej od cíle, jal se mluvití tónem vypínavým, by aspoň neslušností a nezdvofilostí popudil admirála k hněvu. Avšak k jeho úžasu tento „strpěl urážku s velkou skromností“.

Aguado, poznávaje bezúspěšnost popuzování, začal shromažďovati proti svému někdejšímu příznivci a dobrodinci svědectví nejnižších vrstev kolonií, lenochů, zbabělců, nespokojených vojáků. Ba i několik Indiánů přišlo s obžalobou na Kolumba, jediného to svého ochránce, svalující na něho zodpovědnost za přehmaty a přečiny spáchané všemi Španěly.

Do prosince nakupil Aguado vyšetřováním svým náramný svazek aktů, jenž se mu zdál dostačujícím, by Kolumbus byl odvolán a by se již nikdy nevrátil. Chystal se opět odjetí a dal k tomu patřičné rozkazy. Přispíšil si s přípravami. Tu však na počátku ledna 1496 jedna z těch bouří neznámých v Evropě, jež neměla jména v našich jazycích, avšak již ostrované zvali *urakan*, propukla na ostrově.

Byl to jeden z těch strašných záchvatů přírody, jejíž ráz pustošivý připomíná výbuchy předcházející zemětřesení. Od nepaměti lidské nebylo slycháno o podobné závratí země. Jakoby v ovzduší tisíce Tyfonů bojovalo. Nejprudší smršť zastihla severozápadní pobřeží Hispaňoly, rvouc z kořenů obrovské stromy jako bylinky; uchvátila koráby zakotvené v přístavě, pohroužila je do vln několikráte, by je pak rozkloubené pohltily hlubiny oceánu. Jakmile ustál tento hrozný zjev ve vzduchu, moře se náhle nesmírně nadmulo. Jeho vlny týčily se ječivě k temnému nebi. Pojednou náhlým přílivem překročily věčnou hranici uloženou jejich zuřením a vstoupily do vnitrozemí, zaplavující pevninu daleko ode břehu. Španělé

myslili, že nastal konec světa. Indiáni viděli v tomto rozvratu potrestání svých pronásledovatelů.

Jakmile metla ta polevila, sběhlo se vše k přístavu. Běda! ze čtyř lodí Aguady a ze tří jiných, jež tam kotvily, pouze jediná tam zůstala, nejmenší, nejpotřebovanější a nejkřehčí ze všech: Niña! Tato loď, jež pomohla admirálovi při ztroskotání u Navidad, jež ho donesla do Palosu, jež potom pod jménem Santa-Clara přepravila jej k výzkumům moře Kubajského, k objevu Jamajky, k souostroví zahrad Královniných, odkudž se vrátila jako řešeto a jež jakoby odsouzena byla k neodvratné zkáze, jediné tato Niña unikla strašlivé pohromě!

KAPITOLA OSMÁ

I.

Admirál naporučil ihned, by se opravila Santa-Clara a by sestrojena byla nová loď, Svaty Kříž. Pochopil, že musí se všemožně přičiniti, by připlul do Kastilie zároveň se svým novým žalobcem.

Dříve než se Kolumbus vypravil, jmenoval mocí svých hodností a vysad svým náměstkem bratra dona Bartoloměje s titulem Adelantado, jímž pak byl stále od té doby nazýván. Jmenoval také vrchního soudce ostrovu a sice Františka Roldana, před tím přiděleného jeho osobě, člověka ducha bystrého, plného soudnosti a v právech velmi obeznaného.

II.

Ku konci února obě lodě byly dohotoveny a mohly se spustiti na moře. Přichystali se k odplutí. Nemocní, nespokojenci, vystřízlivělí šlechticové, počtem dvě stě dvacet pět a dvátřicet Indiánů, mezi nimiž hrdý Kaonabo s dvěma bratry, synem a synovcem, byli odnášeni na dvou

lodích: Aguado na nové a Kolumbus na ubohé, avšak věrné Santa-Claře.

10. března opustili přístav, postupující k západu cestou novou.

Nebylo ještě zkušenosti, že třeba zaměřiti přímo k severu, by se dostali do proudu větrů příznivých k návratu do Evropy. Kolumbus musel ustavičně s větry zápasiti a vysilovati se neustálým rejdním. Dvacet šest dní neustávajícího zápasu znatelně zmenšilo zásoby. Admirál musel hleděti znovu opatřiti se potravinami; a tak dostal se na Kvadelup, kde našli v jakési chatrči zásoby potravin, med, skvostné papoušky a lidskou ruku, jež se opekala na ohni. Silný oddíl mužstva, vysazen byv na zemi, přivedl druhého dne dívky a deset žen, mezi nimiž vyznamenávala se žena jednoho kasika.

Tato statná krasavice přes svou tělnatost unavila na útěku všechny, kdož ji pronásledovali. Jedině jistý mladý Kanaran v službách admirálových a známý běhoun dovedl se udržeti na její stopě. Když zpozorovala, že se příliš vzdálil od ostatní tlupy, statná matrona se hbitě obrátila a vrhla se na něho; srazila ho k zemi prudkostí nárazu, svou tihou jej dusila a ostré nehty zatínala mu do krku. Byl by umačkána a zardousen, kdyby jeho společníci, vidouce toto nebezpečí, nebýli mu přichvátali na pomoc. Chopili se Karajbky, rozběsněné nad svou kořistí, již jí sotva vyrvali. Všechny tyto ženy byly nahé a tělné; by se zdály ještě tlustší, stahovaly své nohy bavlněnými páskami nad kolena a na

kotníčcích. Na ramena jim splývaly dlouhé vlasy dobře uhlazené a navoněné jakousi bylinnou šťávou.

Španělé strávili devět dní na ostrově, procházejíce jej, by shromáždili dostatečné zásoby potravy. Jakmile napnuli plachty, hotovi jsouce odplouti, admirál dal vysaditi na pevninu ženy a dítky, jež obdaroval cetkami, po nichž všichni Indiáni tolik toužili. Avšak žena kasikova prohlásila, že chce zůstati na lodi se svou dcerou, by uviděla zemi těchto mocných cizinců.

Důvod tento byl pouze záminkou.

Bojovná matrona zpozorovala „pána zlatého domu“, velikého Kaonabu, ozdobeného svými železy, na lodi, na níž byla ubytována. Poněvadž byli oba stejného původu, měli tytéž taby, mluvili týmž jazykem a hověli týmž lidožravým náruživostem, byla dojata jeho neštěstím. Tato náramná dáma, náhle roznícená k něžné péči, nemohla se odhodlati, aby zanechala tak opuštěného mezi cizinci, jichž byl zájatcem, velkého Kaonabu, manžela slavné Anakoany, jenž neměl s sebou ani otroka, ani ženy k posluze. Veliká náklonnost připoutala ji k jeho nohám. Ve své lásce necitelná jsouc k sobě, obětující své povinnosti, svou budoucnost svému nadšení k vražedné pověsti, zapomněla rázem na své dítky, na svého kasika, manžela, na svůj kmen, na svou zemi, ochotna jsouc poskytovatí útěchu v nůdě hrdinovi, jehož vznešené činy nadchnuly její obraznost.

III.

20. dubna vypluli. Znovu začal zápas s větry, potom zakusili bezvětří a 20. května byli ještě uprostřed oceánu. Nikdo z námořníků nevěděl v kterém pásmu se nalézají. Truchlost a malomyslnost zmocnila se všech duší. Ke všemu též voda docházela a zásoby značně se ztenčily; bylo třeba omeziti se a spokojiti se každému na den porcí o šesti uncích cbleba. Jak obyčejně, admirál předcházel příkladem rovnosti v neštěstí. Neznalost vzdálenosti od země zvyšovala všeobecný nepokoj. Lodníci přeli se vespolek o směru cesty. Považovali se za zbloudilé v nesmírných pláních oceánu. Admirál jistil, že jsou vzdáleni asi sto mil od poledníku Azorů; a bylo tomu přesně tak.

Mezitím však trampoty a únavy plavby jen vzrůstaly. Uprostřed těchto nesnází oddánost lidožravé kasiky nemohla povyraziti jejího hrdinu, velice truchlícího nad ztrátou koruny. Admirál slíbil mu, že jej převezde zpět, až mu ukáže panovníky a velikost Kastilie; avšak jeho pokoření a ztráta neodvislosti zažehly v žilách jeho zhoubný plamen. Zahaluje zármutek svůj v umíněné mlčení, zastíraje nehybností svého obličeje hořkost svých muk, znaven kolísáním, dlouhým vězněním na prknech houpaných vlnami, zdál se lhostejným ke všemu, co se dělo kolem něho. Hojnost půvabů jeho krajanky nesváděla jeho pohledu, jenž zůstal povždy zachmuřen a hrdě zpupný. Pozvolna síly jeho prchaly, hrdost se však nezmenšovala a konečně zarytě nehybný zhasl zahalen v mlčelivou svou pýchu.

A tak román této kněžny lidožravé skončil dříve než skončila její plavba.

Zůstavši dobrovolně mezi cizinci, vzdala se rodiny, své vlasti, svobody, života, neboť zradila svého manžela, následkem čehož zasluhovala smrt. Obětovala se cti, by byla otrokyní otroka druhdy korunovaného, by mu pomáhala nésti jeho železa. Nemožno neuznati velikost této oddanosti. Jaká byla její odměna? Smrt ve vyhnanství.

Dýchá jakási vůně divošské epopeje z vypravování o této kanibalské lásce, vznícené při prvním pohledu uprostřed neštěstí, mezi náhodnostmi neznámého, a jež se odehrála v jazyku barbarském uprostřed zápasu člověka proti velkým silám přírody, zatím co úzkosti hrůzy a hlad nad propastmi oceanu všechny plující ohrožovaly.

Rovněž i bratr Kaonabův, vyčerpán, za několik dní po jeho smrti skončil.

Pokračovalo se v cestě. Avšak trampoty vzrůstaly od hodiny k hodině. Reptání propukovalo čím dál tím hlasitěji. Španělové vrhali pohledy hned bolestné, hned hněvivé na třicet Indiánů, kteří zůstávali na lodích. Děsný hlad, jenž přeblušil veškeré city, probouzel ukrutnost a nutkal k zločinu. Tvořily se skupiny mezi Španěly. Všichni navrhovali šeptem zabiti a snísti Indiány nebo uvrhnouti je do moře, by se zbavili tolika zbytečných jedlíků; zachovalo by se tím denně sto osmdesát uncí chleba. Tato poslední strana nabývala vrcholu.

Dne 7. června návrh této kruté nutnosti byl veřejně pronesen. Avšak když tato sveřepá rada

hladu donesla se admirálovi, slitovná laskavost a mírnost, již až dosud jevil, ustoupila nejodvážnější energii. Jeho postava se vztýčila plná veleby; ovládl vřavu zoufalosti. A poněvadž Bůh mu přispěl k pomoci, umlčel hlad a oznámil pevně těmto lidem nebezpečím obluzeným, že objevil Indy, by je přivedl k Ježíši Kristu, Pánu našemu, že tito Indiáni, vykoupení touže krví, jsou jich bratři; že je vede do Kastilie, by z nich učinil dítky církve, přátele národa španělského, a že nedovolí tohoto ohavného zločinu. Připomněl jim, že trpělivost v trampotách jest ctností křesťanskou, známkou jejich povýšenosti, a dodal, že strach, jenž radil k této hnusné podlosti, přivozoval poblouzení a nevědomost, neboť ve třech dnech mají býti ve vodách mysu Svatého Vincence.

Na tato slova důstojníci živě vzkřikli; dle jejich odhadu byli ještě příliš daleko. Admirál poručil, by mlčeli, a dal pokračovati týmž směrem; potom třetího dne na večer naporučil zvytahati plachty a křižovati v noci, protože zítra měli spatřiti zemi.

Avšak tito lidé vyhladovělí prosili ho, by jim dal čerstvěji přistáti, řkouce, že raději rychlejší plavbou vydají se v možné nebezpečí ztroskotání na prvním břehu, než aby zemřeli jistotně hladem na širém moři. Na to velké rokování povstalo mezi důstojníky; jedni tvrdili, že jsou u břehů Anglie, druzí u kanálu Vlámského. Kolumbus zůstal na svém a dal provésti své rozkazy.

Vskutku druhého dne ráno na úsvitě po-

---

znali mys Svatého Vincence, jež oznámil vítěz nad mořem Temným.

Většina námořníků, vracejíc se ve vzpomínkách do dob minulých, připamatovala si z prvního objevu kolikrát rozličné předpovědi Kolumbovy se uskutečnily; i nabývali přesvědčení, že admirál, nevolá-li na pomoc tajemství kouzelného umění ve všech rozhodných okolnostech, jest obdařen inspirací vpravdě božskou.

KAPITOLA DEVÁTÁ

I.

Kolumbus, zpraviv královské manžely o svém příjezdu, musel čekati na jejich rozkazy. Až po měsíci psali mu z Almazanu. Jejich posláni jest datováno z 12. července 1496.

Aguado nabyl pohodlně času, by světil generálnímu pořadateli námořnictva nesmírnou haldu žalob z Hispaňoly přinesených, neopomenuv při-
pojiti důtklivě své výklady a panovníky tak ošáliti. Zdá se, že jeho kroky nebyly bez účinku. Královna, vyléchnuvši mnohonásobné stížnosti otce Boila a Pedra Margarita a jiných nepřátel Kolumbových, byla zviklána ve své důvěře.

Jisto jest, že znechucen klamy a podvody, slabostmi dvora, nespoleháje již kromě Boha na nikoho, Kolumbus chtěl se od té doby odloučiti od světa. Aniž by se staral o veřejné mínění, nechal si růsti vous a nosil zjevně svůj provaz františkánský, poněkud zkrácený. Nejsme nikterak toho vzdáleni uvěřiti, že pojal myšlenku sledovati do Rabidy svého ctihodného přítele otce Juana Pereza de Marchenu, jenž se vracel, by se tam pohřbil na do smrti.

Zatím list panovníků přišel.

Kolumbus odebral se ihned do Burgos, kde se nalézal dvůr.

Nechť žaloby proti němu byly sebe vážnější, jakmile se objevil, královna nepociťovala již než přirozenou přitažlivost, zájem smíšený s úctou, již vnukal její duši tento vyslanec Prozřetelnosti. Pouhý jeho zjev porážel jeho nepřátele. Nebylo již otázky o udáních otce Boila a Pedra Margarita, nikdo se neptal na zprávy královského komisaře Juana Aguady.

Kolumbus vyložil, jak se to v pravdě má s kolonií. A tu zvěděla Isabella, proč byl nucen k přísnému jednání, jež sobectví a marnivosti zdály se ukrutnými. Admirál vyprávěl panovníkům o svých objevech, hovořil o zlatých dolech Cibao a Hayna, odevzdal škrabošky a pásy zlatem ozdobené, sáčky naplněné zlatými zrny, hrubé kusy jako boby a jiné jako ořechy, jež pocházely z dolů objevených právě, když měl odjetí. Podal jim zároveň předměty v Evropě neznámé: sošky, zbraně, nástroje, zvířata, byliny, ptáky dosud neviděné. Tyto zplodiny nové půdy vábily pozornost královninu; Ferdinand mnohem více zajímal se zrny zlatými. K velkému zklamání jeho nepřátel děkovali Kolumbovi a veřejně projevili mu svou úctu.

II.

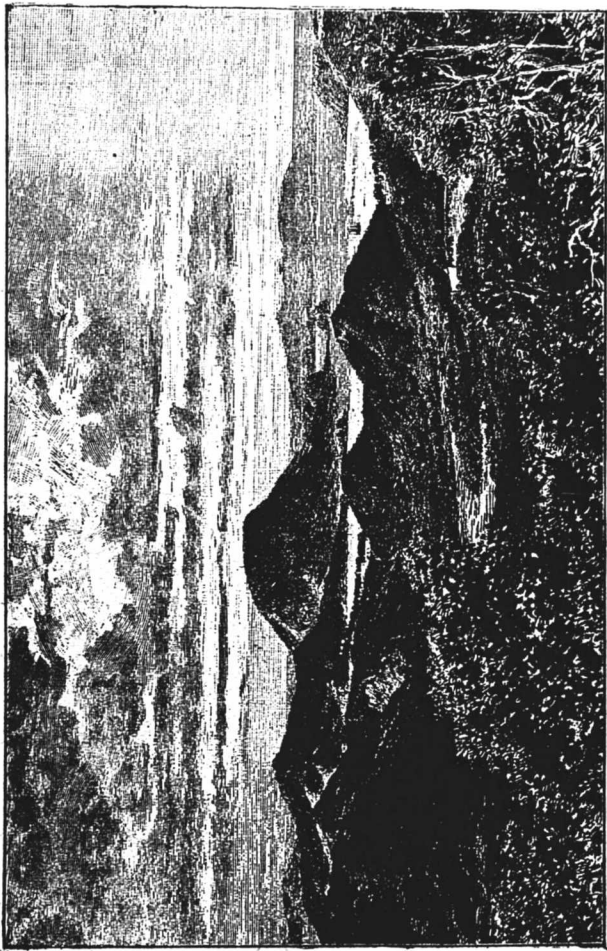
Na počátku podzimu nebylo již ani peněz, ani lodí, ani mužstva k podniknutí nové výpravy. Přece však k rozkazu Isabelly deset millionů maravedů bylo určeno k výzbroji Kolumbova.

Dne 20. října lodník Per Alonzo Niño, veda z Hispaňoly tři lodě, veplul do přístavu - kadiského. Místo aby se odebral přímo na Dvůr, odešel napřed podívat se na svou rodinu v Huelvě, spokojiv se s dopisem, v němž sdělil, že se vrátil s nákladem zlata. Král Ferdinand, velice potěšen touto zprávou, změnil ihned určení šesti millionů, přidělených Kolumbovi, použiv jich k opevnění Roussillonu, ohroženého Francouzi. Až v prosinci Per Alonzo Niño předložil panovníkům dopisy, jimiž byl pověřen. A tu dostalo se smutného vysvětlení metafoře¹⁾, použité lodníkem. Tento náklad zlata, o němž se zmínil v první novině, měl se opatřiti až prodejem tří set zajatých Indiánů, jež měl na lodi. Pro něho to znamenalo zlato v lodi!

Toto zklamání způsobilo žalostný dojem. Podobalo se výsměšnému obelstění. Král Ferdinand se náramně rozhněval; královna zase byla velmi dotknuta tím, že proti jejím rozkazům, před tím vydaným o svobodě Indiánů, opovázili se přivésti jich takové množství. Admirál byl zarmoucen touto zásilkou a zvláště podrobnostmi o stavu kolonie.

Všechny pomluvy spoluvinníkův otce Boila jakoby byly tím ospravedlněny. Úřadovny ná-

¹⁾ Metafora jest výraz obrazný, přenesený význam slova.

Pobřeží ostrova Maria Alganté.

moňnické radovaly se z pokofení Janovanova. Toto nedopatření zkalilo hlubokou nevážností jméno kolonie. Nikdo již neostýchal se kritisovati admirála, byť to bylo i v jeho přítomnosti. Každý haněl jeho záměry; byl, jak sám praví, „zahrnut výčitkami“. Státníci tvrdili, že králové neuhradí nikdy svých útrat a výloh na tyto objevy.

Isabella, pevná ve své víře v Kolumba, sdílejíc s ním jeho žádost po rozvoji vědy a by oslaven byl božský Spasitel, pravila admirálovi, „aby nevěnoval nejmenší pozornosti těmto poznámkám, protože její vůle jest, by se pokračovalo v tomto podniku, jež bude podporovat, byť by se z něho nevytěžilo leda kamení; že nebude dbáti výloh, protože věří, že naše svatá víra se tím rozšíří a že ti, kdož černí podnik, nejsou přáteli její královské koruny“.

Pro okamžik tento poklad byl vyčerpán, loďstvo nepřítomno. Nebylo ani loď, ani mužstva, ani zásob. Bylo nutno čekati, až čas by poskytl prostředků.

III.

Konečně 23. dubna roku následujícího Isabella vydala rozkaz, by se zakoupily všechny předměty, určené Indům. Sestavila instrukce, dle nichž spravování býti měli ostrované a obyvatelstvo pevnin. Téhož dne královna rozšířila práva a moc prvotně Kolumbovi udělená.

Nicméně její štědrost a velkodušnost nebyly uspokojeny. Dosavadní objevy rozsáhlých ostrovů a četných souostroví, tolik námahy, tolik nebezpečí, zasluhovaly výjimečnou známku vděčnosti. Nabídla tedy admirálovi knížectví, v němž by se zaříditi mohl dle své vůle. Toto panství soukromé mělo míti rozlohu padesáti mil délky a dvacetpět mil šířky, a dle volby měl býti povýšen na markýze nebo na vévodu.

Bez odporu tato nabídka byla svůdná. Toto vévodství, opravdové knížectví, představující povrch dvanácti set padesáti mil čtverečních, bylo by dovolilo Kolumbovi založiti mocný dům pro druhého syna, zatím co starší byl by nastoupil na jeho hodnosti a tituly. Avšak muž žádosti, rozjímatel slova, nejméně dbal světských výhod. V něm apoštol přemáhal hlavu rodiny. Maje v úmyslu odhaliti celičkový prostor globu, objeviti a osvoboditi konečně svatý hrob, bál se, že by přirozené připoutání k vlastnictví tak rozsáhlému mohlo zdržovati jeho výzkumy, prodlužovati provedení jeho prací evangelických, a proto vznešeně odřekl a královské nabídky nepřijal.

Dne 19. června královna předložila Kolumbovi návod, kterak by se měly nové země spravovati.

Avšak tyto instrukce byly dány zcela nadarmo. Admirál neměl ani vojska, ani osadníků, ani mužstva loďního, s nimiž by se přepravil k Indům. Přes vnadidlo královského žoldu a naději na zlato, nikdo se nepřihlásil.

V této nesnázi, zvyšované ustavičnými pomluvami jeho nepřátel, admirál byl nucen hledati ve vězeních a na galejích brance do Hispaňoty.

Možno posouditi sflu předsudků proti této kolonii, a to z toho, že odsouzcům na smrt, kteří by v Hispaňole strávili jen dvě léta, udělována byla milost a že jediným rokem pobytu bylo možno vykoupiti si všechna odsouzení a všechny tresty jiné. A tak všichni podvodníci, taškáři, darebáci, křivopřisežníci, penězokazi, padělatelé listin, zloději a lotři všeho druhu mohli, jdouce na vlastní útraty do Hispaňoly, vrátiti se do Kastílie jako svobodní občané.

Ačkoliv královna tolik podniku objevenému přála a příznivé tyto úmysly vyhlásila hned v červenci roku 1496, přišlo se k měsíci září roku 1497, aniž by kanceláře námořní v Seville mohly tuto výpravu zabezpečiti. Kolumbůs musel celý rok čekati, obstarávati výplatu zpozděného nebo zadržěného žoldů, jež dlužil lidem, z nichž většina ho tupila a špinila, jichž však litoval a jež podporoval proto, že strádali. Nejvíce však tížila srdce jeho starost o kolonii; neboť tušil, že bude v horším stavu než jak se pravilo: a to bylo pravda.

Ku konci prosince admirál vida, že nebude mu možno přemoci passivní odpor sevilských kancelářů, jež, jak pravily, nemohly zásobiti loď pro přemrštěné ceny obchodníků, sám se podjal této práce.

A tak po osmnácti měsících trpělivosti velký admirál oceánu a místokrál Indů byl nucen sám

obcházeti krámy, by nakoupil fazolí, bobů, rýže, vína, nasoleného masa, brachu, oleje, by smlouval ceny a by se přesvědčoval o jakkosti potravin. Tento obzvláštní úkol, plný svízelnů, jež jeho horlivost pro službu Boží a králů velela mu přijati, nebyl nejmenší z jeho obětí. I sám jeden historiograf královský mluví též o jeho nevyjádřitelných strastech a námáhách. Nicméně přes své úsilí nemohl se zásobovacím obnosem, jež přijal, vypraviti leda dvě lodě. Jeho předtuchy o velkém nedostatku kolonistů přiměly ho k tomu, že je odeslal bez otálení. Vypluly na počátku února 1498.

Zdá se, že v tomto okamžiku Isabella znovu naléhala na Kolumba, by přijal dědičně ono malé království o dvanácti stech padesáti čtverečních mlích, jež si mohl utvořiti na ostrově Espagñole. Krištof Kolumbús ušlechtilo znovu odmítl.

IV.

Přes pomoc královniňu admirál musel vynaložiti měsíce březen, duben a část května, by sehnal prostředky k nové výpravě. Jeho činnosti podařilo se překonati nečinnost generálního pořadatele a všechny překážky, jež mu nepřízeň a zloba kancelářů v cestu kladly. Tím stalo se, že ku konci května v přístavu San-Lucar de Barameda bylo viděti šest lodí úplně pohotových. Avšak tento úspěch hořkostí naplňoval Juana de

Consegu a jeho stvůry. Až dosud nebyl admirál urážen veřejně, leda nepřímými narážkami; rozhodli se zkusiti to urážkou prudkou a veřejnou.

Jistý žid, jenž k vůli větším výhodám přijal křest, Jimeno de Bribiesca, stav se již výplatčím důstojníkem, chtěl rychle postoupiti a proto věnoval se této úloze.

Při mnohých příležitostech tento Jimeno pokusil se o to, by urazil admirála. V den odplutí sledoval ho do přístavu, nadávaje mu způsobem nejnesnesitelnějším; ba odvážil se obořiti se naň i na jeho lodi a tam drážditi ho svým hulákáním. Známo, že v okamžiku odplutí Kolumbus odporučoval se zvláště Bohu a svaté Panně a připravoval se k svým podnikům hojnějšími úkony zbožnosti. Jeho srdce v takovém okamžiku překypovalo křesťanskou něhou. Byl tedy velmi ochoten odpouštěti a následkem toho velmi obrněn proti urážkám. Avšak dnes potupa byla tak bolestná a tak sprostě hanebná, že starý námořník si připamatoval, čím jest povinen své důstojnosti admirálské. Tentokráte beztretnost mohla by přivoditi zhoubné následky. Pohana stala se před očima celé eskadry, davu, jenž obklopoval rejdu, před zločinci a lupiči, kteří měli odplouti; tito by mohli považovati jeho trpělivost za slabost a zbabělost. V okamžiku odjezdu záleželo mu na spáse lodí a na udržení kázně, založené na úctě k síle; dokázati se muselo rázem, že věk nikterak nezničil bujarosti admirálovy a že umí právě tak dobře dobytí si úcty, jako uskutečnění svých rozkazů.

Žid, jenž ho stále jako moucha pronásledoval, byl vyslancem celé smečky závistníků, kteří stále překáželi jeho podnikům. Připojil svou osobní nízkost k nehodnosti těch, kteří za ním stáli. Přílišnou jeho drzostí pohnut, admirál povolil svatému hněvu. Vysmívali se mu, osměleni jeho mírností, hanobili jej jako starce sešlého a bezmocného. Síly jeho mládí náhle se v něm probudily. Účinky jeho šedesáti dvou zim a jednačtyřiceti let ustavičné plavby zmizely a patriarcha oceánu, zmohutniv velebně rozhořčením, pokročil k svému hanobiteli a zvedna svou chvějící se ruku, udeřil ho po nestoudném jeho obličejí. Bídák ten padl jako zabitý. Admirál obmezil se jednoduše na to, že ztrestal nohou tohoto mrzkého štekavce, jenž prehl uprostřed výsměchu, skrýváje pod svými lichými slzami ztajenou radost, neboť od tohoto okamžiku jeho štěstí bylo zajištěno.

Chybil by, kdo by chtěl potrestání Jimeny admirálem považovati za známku prchlivé povahy; byl to prostě policejní prostředek na lodi. Nepodlehł ani přenáhlenosti, ani podráždění samolásky. Učinil, co musel učiniti dle mravů námořníků své doby a nutnosti okamžiku.

Obezřetost nejrozvážnější nebyla by ochránila Kolumba před úskalím, připraveným pod jeho kroky s pekelnou zchtralostí. Kdyby se byl obmezil pouze na to, že by dal Jimenu vyhnati svými pacholky, zdálo by se, že nedůvěřuje svým silám, že ho staroba příliš zmalátněla; takováto mírnost byla by mu smrtelně uškodila, byl by

ztratil svou osobní převahu na eskadře, jež měla přepraviti zločince. Toho chtěli docíliti jeho nepřátelé. Jestli sám zavřel nestoudná ústa, byť to bylo pouze pěstí, byla dostatečná látka k obvinění z tělesného násilnictví, ze msty a hrubosti. Tím všechny žaloby otce Boila, Pedra Margarita a komisaře Juana Aguada o násilí a krutosti byly dokázány bez námitek.

Tento případ, jehož strůjcem byl don Juan de Fonseca, byl hloučně přednesen u dvora péčí jeho a jeho přívrženců. Když zrovna na samé půdě španělské, v přístavbě králů katolických admirál takto nakládal s jejich důstojníkem, čeho se musel odvažovati v oněch krajinách vzdálených, kde sám jsa svrchovaným pánem, nižádné kontrole nepodlébal? Jimeno, hanebný pochop Fonsekův, stal se předmětem soustrasti a zájmu u dvora. Litovali a těšili tupitele, odškodnili ho hojně za jeho nepřijemnost. A uražený byl odsouzen veřejným míněním.

Nebyl již zde, by se hájil. Admirál zvedl kotvy, přijav místo „s Bohem“ pohanu a odnášeje s sebou tušení pomluv a kleteb, jimiž ho nepřítomného zahrnou.

KNIHA TŘETÍ

KAPITOLA PRVNÍ

I.

Dne 30. května 1498 admirál vyplul, vzývaje nejsvětější Trojici a předsevzal si, že udělí její vznešené jméno první zemi, již by objevil. Nevysvětlitelné tušení zachvacovalo již jeho apoštolské srdce.

Nikoliv, Kolumbus nehledal již ostrovů; vypravil se tentokráte, by prozkoumal neznámé prostory oceánu k poledni a postupoval rozhodně, snaže se vyhledati nové pevniny, již tušil v oblastech více k západu pošinutých. Dle jeho nadějí tato nová cesta měla se skoro důležitostí svou rovnati prvnímu objevu.

Protože příliš na srdci ležely mu potřeby kolonie, odeslal, když přiblížil se k ostrovu Feru, do Španělska tři lodě, naznačiv jim nejkratší cestu. Na to se třemi jinými loděmi zamířil do horkého pásma „ve jménu nejsvětější Trojice“.

Jakýsi záchvat pakostnice, přitížený horečkou, připojil se k jeho únavám. Avšak energií své vůle ovládnuv bolest, nepřestal osobně řídit plavbu. Když minuli jalový ostrov Krásné Podívané, útulku to portugalských malomocných, admirál uchýlil se k jihzápadu. Od 27 nebylo možno

pozorovati hvězd, ani určití šifky, tak husté mlhy je obklopovaly.

Když loďstvo vykonalo ještě sto dvacet mil, 13. července vítr náhle se utišíl, vlny se urovnaly, plachty splaskly a visely kolem stěžňoví; ani nejnepatrnější větřík nezvraští lesknoucího se zrcadla vod, jež kolmé paprsky sluneční rozžhavovaly. Zdálo se, že loď svými kýly zatmeleny jsou v hladinu jakéhosi stříbrného moře. Dusný klid vzduchu, nehybnost oceánu, jehož nezměrnost neposkytovala než jednotvárné a hořící zbarvení, pocit teploty vysilující zmalátnil ducha lodníků. Nalézali se v neznámých dosud končinách mořských tíšín, o nichž námořští povídkáři vytvořili tolik příšerných vypravování.

Prvního dne jakoby slunce, jehož žár nebyl mírněn závojem žádné páry, prostor na způsob obrovské pekárny vytápělo. Vše plápolalo; dehet se rozplýval. Na štěstí druhý den hustá oblaka pokryla nebe; spadlo několik dešťových přeháněk v těžkých kapkách. Avšak dusivé vedro zůstávalo nadále. Vlivem tohoto horka potraviny kazily se očividně; i nasolené maso počalo zahnívat. Slanina tála jako nad ohněm. Obilí se svařovalo a opekalo. Protože duhy soudků se sesychaly, víno a voda unikaly rozšířenými skulinami. Ačkoliv nebezpečí hrozilo, takové bylo toto tíživé vedro, „že nikdo se neodvážil sestoupiti pod palubu, by spravil bečky a opatřil potraviny“. Tento žár trval osm dní. Protože nezavál ani větříček, nebylo možno všemu tomu vyhnouti se. Admirál

obrátil se jako vždy k Tomu, jenž mu pomohl již v tolika nebezpečích.

„Po sedmnácte dnů Pán a Bůh náš dopřál nám dobrý vítr“, praví. Avšak zásoby byly porušeny a většinou shnilé. Věderce na víno byly prázdný. Zbyl pouze jediný soudek vody v každé lodi. Měli zhynouti žízni. Úzkost mužstva lodního byla děsná. Prostřed nejchmurnějších obav a předtuch, dne 31. července o polednách kterýsi služebník admirálův vystoupiv do plachtoví, uzřel k západu tři vrcholky hor, jež jakoby spočívaly na téže základně.

Byla to tolik žádoucí země!

Zdalo se, že jest vzdálena asi patnáct mil a podivuhodným způsobem přes tuto vzdálenost představovala tajemně odznak Trojice, již Admirál přislíbil, že jejím jménem ozdobí novou zemi!

Neobyčejné okolnosti při tomto objevu, ony tři vrcholy jakoby vystupující z téže hory a připomínající způsobem tak význačným slib admirálův, upoutaly pozornost současných kronikářů i královské dějepisce!

II.

Kolumbus ihned ustav v plavbě k severu, zamířil k zemi, jež mu byla ukázána, a pojmenoval ji TROJICE.

Nalezli malou zátoku, obklopenou vzdělanými kraji hustě zalidněnými. Bujné a balsa-

nické rostlinstvo kolkolem upomínalo na sady valencijské na jaře. K své litosti Kolumbus nemohl na pevnou zemi vystoupiti; kotvy nedosahovaly až na dno. Bral se podél břehu k poledni v délce pěti mil; dospěv konečně k jistému kotvišti, zastavil se. Naplnil vodou jeden soudek.

Dne zítřejšího, 1. srpna 1498, mužstvo lodní sestoupilo na zemi. Našli otisky lidských nohou, sítě, náčiní rybářské, nespattili však nikoho. Dle svého zbožného obyčeje Kolumbus dal vztýčiti velmi vysoký kříž na tomto břehu, kde oslavil jméno Ježíše Krista.

Admirál zpozoroval mezi ostrovem Trojice a zemí sousední mohutný proud, provázený hukotem až dosud neznámým, tolik byl odstrašující. I dal tomuto nebezpečnému místu jméno „Tlamy Hada“.

III

Dříve než proplul touto hroznou „Tlamou Hada“, admirál měl po levé straně nejhořejší odnože delty Orinoka, nesmírného to proudu, jenž se vylévá do Atlantického oceánu sedmi velkými hrdly a čtyřiceti odtoky, na rozloze asi padesáti mil, již rozkrajují v ostrovy a ostrůvky rozmanité velikosti. Husté a šlahovité rostlinstvo vystavuje zde na odív svou zmatenou plýtvavost. Nad kořenovnsky, jichž větvoví smáčí se ve slané vodě, z prostřed tamarind, obrovských rákosův a stromovitých kapradin zvedají se ledvinovnsky,

vějířovité palmy, kassie se zlatými hrozny, promísené popínavými liany, a křovinaté rostliny, jichž hlubiny nemůže proniknouti ani pohled, ani paprsek sluneční.

Tedy na tyto spousty temné zeleně, vystupující z vod a zvedající se stupnovitě až k obzoru, zamířil předně pohled admirálův. Pociťoval cosi nového, neobyčejného a nevysvětlitelného při pohledu na přírodu těchto míst; neboť dalek jsa toho, by dal jméno hromadné těmto ostrůvkům, označil tuto krajinu jménem „Země Milosti“, TIERRA DE GRACIA, protože milost Boží jej tam sama zavedla.

První bod nové pevniny, jenž upoutal nutně pozornost Krištofa Kolumba, nalézá se mezi mysem Morro a mysem Medio v deltě orinocké.

Palmovnsky piriguaos s hladkými a rovnými kmeny, nádherně korunované chocholy, bavlníky, svázané zlatými květy bananasů, mučenky, vanilky, propletené karmazinovými svlačci, nespočetné kytice jiných květů bílých, divizny, fíkoví a kaktusy poskytovaly půdě tvárnosti hluboce odlišné od květeny ostrovů. Hájky mohutných nopálů, s listy bodlinatými, temně zelenými, s nervovím takřka hnědým, dřevnatý vzrůst nejmenších bylin, tmavější modř nebe, vše to určovalo nové podmínky existenční. Při pohledu na spoustu této obrovské vegetace cosi nesmírného a mocného proniklo myslí objevitele zeměkoule; i cítil, že není již pod převládajícím vlivem slané vlhkosti, že působnost moře ustupovala zde hojnosti vody sladké a že vidí konečně pevnou zemi.

Poněvadž tato jednotvárná zeleň neposkytovala mu žádného východiska k přesnému rozsouzení zdejších poměrů, jal se objížděti. Po dlouhém pátrání zpozoroval hřeben předhoří, o němž myslel, že jest pokračováním Země Milosti, což bylo správně. Dal načerpati vody z moře: byla tak sladká, že se mohla dobře pít. Proud velmi silný hnál je k severovýchodu. Čím více postupovali, tím více sladkosti voda nabývala a chuť její stávala se tím příjemnější.

Jakmile se objevilo území zalesněné a obdělávané, admirál vysadil na břeh Petra de Terreros s ozbrojeným oddílem. Nalezli stezky ražené, oheň, rybu a dům bez krovu. Zpozorovali zástup opic; avšak žádný obyvatel se neukázal. Indiáni dosáhli takové dokonalosti v dřívání se do dalek a honosili se takovou schopností sluchu a jemností čichu, že zpozorovali cizince dříve než byli sami zahlédnuti, slyšeli jejich kroky, poznali jejich stopy a tak se vyhnuli setkání; právě proto v Zemi de Gracia jako již na ostrově Trojice Španělé nemohli nikoho překvapiti.

Kolumbus nařídil slaviti neděli na této nové zemi. Vztýčil veliký kříž na nejvyšším místě pobřeží. Admirál byl zastoupen u tohoto obřadu statečným kapitánem Petrem de Terreros, neboť zánět jeho očí se velice zhoršil a přinutil ho, že musel v okamžiku tom zůstatí ve své kabině.

První Evropan, jenž vstoupil na novou pevninu, byl tedy Petr de Terreros.

V pondělí na to, dne 6. srpna, admirál dal veslovati podél břehu a zmocnil se malého člunu s pěti Indiány. Dal jim skleněné ozdůbky, kousky cukru, rolničky, což je naplnilo radostí, potom naporučil, by je převedli na zem. Jak tušil, tak se stalo: domorodci, zvěděvše, jak se dobře naložilo s jich sourodáky, pokryli brzy pobřeží. Všichni chtěli dostati se na loď. Přinášeli dary: chléb, čistou vodu, jakési víno, šťíty, luky, ba i šípy, napuštěné jedem. Patřili s nevyličitelným údivem na Španěly, prohlíželi si je zvědavě, očenichávali se zvláštním smyslným požitkem jejich šaty, jejich bárky a drobnůstky, jež jim byly dány; jakoby z těchto cizinců příjemná vůně vycházela.

Pozitřku ve vzdálenosti osmi mil odtud admirál uviděl mys Jehlový, našel tam skvělou krajinu a běh silně zalidněný.

Avšak sám mohl toliko podpalubními vyhlídkami popatřiti na tyto zámožné krajiny. Jeho oční zánět nedovolil mu opustiti kajuty. Vypťával se a vyslaní mu přinášeli zprávy. Jen tedy z dohledu posuzoval a oceňoval novou zemi. Zdála se rozkošnou; i pojmenoval kraj tento Zahrady. Mnoho Indiánů přišlo poprosit ho jménem krále, aby sestoupil na pevninu. Většina měla krk ozdobený zlatými štítky velikosti koňské podkovy. Zakládali si velice na této ozdobě, a přece nebylo ani jednoho, jenž by jí byl rád nepostoupil za zvonek. Přes vroucí přání, by sám ohlédl tato místa, Kolumbus musel se toho vzdáti; naléhavé starosti o kolonii plnily srdce jeho nepokojem.

Jeho zdraví taklka bylo vyčerpáno ustavičným bděním, jeho oči octly se ve stavu blížkém slepotě. Vše ho nutkalo, by se vrátil na Hispanolu, odkudž hodlal poslati svého bratra Bartoloměje, by pokračoval v objevech.

Krištof Kolumbus rozkázal, by se plulo k západu. Doplavili se velmi velikého zálivu, ježž obkličovaly čtyři menší zálivy, do nichž se vylévaly Paria, Quarapiche, Fantasima, Cacao a Caripe. Voda byla velmi sladká: „Nikdy jsem nepil podobné“, pravil admirál. Nazval toto zvláštní moře moře vnitrozemské „Zálivem perel“; toť záliv řeky Paria. Doufal, že najde průliv k severu z těchto končin, neboť nebylo odtud východu ani k západu, ani k poledni. Avšak se všech stran byli obklopeni zemí. Dne 11. srpna Kolumbus, vytáhnuv kotvy, odhodlal se přece proplouti nebezpečnou úžinou. Proudý je silně poháněly.

IV.

Mezi ostrožní Trojice a pevnou zemí nalézá se mnoho ostrovů, jichž úžiny jsou velmi lodím nepřiznivý. Avšak mezi největším z těchto ostrovů a pevninou americkou rozvírá se průplav široký asi půl druhé míle, jediný, jímž možno dostati se do moře Karajbského. Nicméně v měsících červenci a srpnu rozvodněné veletoky, jež se vylévají do zálivu Paria, způsobují svou sladkou vodou mohutné proudění. Tyto spousty vody

dešťové narážejí na ostrovy, překážející volnému odtoku, a zápasem mezi vlnami vody sladké a vlnami slanými povstává ryčný hluk, jakoby se třísťily o úskalí.

Jestli Kolumbus potřeboval k vůli tomu, by veplul do zálivu Paria, pomoci Prozřetelnosti, tím více bylo třeba jejího přispění, když se chtěl z něho dostat. Královský historiograf Herrera to postřehl: „Tam nebezpečí bylo ještě větší.“

Krátce před polednem tři lodě octly se blízko průlivu. Děsné víry tvořily se ve vlnách. Pro nedostatek větru lodníci nemohouce pomáhati si plachtami, báli se, že budou prudkostí proudů vrženi na mělčiny a roztříštěni o skály toho neb onoho břehu. Admirál přiznal se, že jestli se jim podaří dostat se odtud, budou moci dobře říci, že byli vysvobozeni z „tlamy draka“; „odtud zůstalo úžině to jméno.“

Chtěje těžiti z větru pozemního, Kolumbus pustil se s loděmi ku předu. „Sotva koráby vepluly do této hrozné soutěsky, vítr se utišil úplně a jen tak tak že nebyli každého okamžiku vrženi na skály.“ Objevitel globu nevzýval nadarmo svého Mistra. V okamžiku největšího nebezpečí pomoc neviditelná mu přišla s hůry. Vítr se zvedl náhle s veškerou silou; sladká voda vzedmula vlny jako vrchy. „Konečně Bohu se zlíbilo, že táž voda sladká, přemohši sláň, vyvrhla lodě na širé moře.“ Taková byla jistota admirálova, jeho důvěra tak silná v „milosrdenství Nejvyššího Veličenstva“, že v této hrozné chvíli zaměstnával

se pokojně hydrografickým pozorováním. Navyknuv si na zázraky božského přispění, nečiní ani zmínky o této zázračné pomoci. Mužstvo loďní při tom zděšením div nepomělo.

Jakmile tři lodě vyšly z pěnivé „Tlamy draka“, Kolumbus dal veřejně průchod své vděčnosti. Hlasem silným díky vzdával Pánu, že jej vytrhl z nebezpečí této propasti.

Zamířil k severozápadu a zahlédl proti mysu „Tří Hrotů“ tři ostrovy, jež pojmenoval Svědkové, v upomínku na tři zázračné události této třetí cesty, podniknuté s vzýváním Trojice. Potom, minuv dva ostrovy vzdálenější, jež pojmenoval ku cti Svaté Panny jeden Početím a druhý Nanebevzetím, dospěl k Margueritě, pravému to klenotu přírody, ostrovu, ozdobenému nádhernou zelení, bohatému dary půdy a produkty moře a velmi zalidněnému.

Admirál, sveden těmito pohledy, byl by pokračoval tímto směrem v plavbě, objížděje břeh Kumany, jejíž obzor ustavičně čistý nabízí k obdivu člověka, v stálé jasnosti nocí, mnohá souhvězdí obou světů, a navazuje na vzdušnou hranici staré polokoule úchvátne pohledy na nebe jižní. Tam objevují se skloněny k nejkrajnějšímu obzoru severnímu hvězdy známé v Evropě: Vůz, Lyra, Arktur, Sirius, Kassiopea, Orion, zatím co v pláncích prostoru září zenitální hvězdy Orla, Ještěra, skvělého Korábu, Koruny, nádherného Jižního Kříže, a v dálce sotva znatelně jako jemné páry Mlžiny Magellanské.

Avšak nákaza zmenšovala den ode dne potraviny. Admirálova slepota skoro úplná vadila mu v pozorování, a rovněž i zdraví mužstva bylo prodlužováním pobytu na nové pevnině ohroženo.

Rozhodně obrátil kormidla k Espaňole.

KAPITOLA DRUHÁ

I.

V žádném ze svých výzkumů obdivovatel Slova nesetkal se se zjevy tak obzvláštními, jako byly ty, jichž příčiny jeho duch usiloval dnes proniknouti.

Tato velkolepá příroda, líbeznot teploty, živost nebe, změna souhvězdí, směr proudů, hojnost vody sladké uprostřed moře, vzbuzovaly v jeho duchu spousty otázek a myšlenek.

Dle jistých známek světové tvárnosti, nepojatelných kterémukoliv jinému pozorovateli, poznal velké geografické rozdělení zeměkoule a hmotnější část první pevniny. Správně vytušil, že přestoupil moře jako horu; tvrdil, že se přiblížil k nejvydutější části světa.

Již toto prosté tvrzení předstihovalo celou výškou genia názory vědy současné. Kolumbus byl na stopě velikého objevu kosmografického: **VZDUTÍ ROVNÍKOVÉHO.**

Ve své stručné zprávě králům katolickým admirál praví jasně, že země jest kulatá; avšak dle toho, co spatřil, že země není dokonale kulovitá, že má spíše tvar hrušky velmi zakulacené, jejíž část k stopce jest prodlouženější, a že tato část následovně jest nebi bližší. Vskutku, rov-

níkové vydmutí měří do výše asi dvacet a jeden kilometr čili pět poštovních mil: toť skoro pětinásobná výška Mont Blanku. Tato část globu hrouží se hlouběji do etheru. Myšlenka rovníkového vydmutí jest tak ryzí v duchu Kolumbově, že určuje skutečně i rys jejího tvoření. Praví, že toto vyzdvižení není způsobeno nějakým srážným výstupkem země v těchto krajinách, že není to jakýsi náhodný příkrý svah půdy, avšak že příčina jest mnohem vzdálenější, jsouc přivozena neznametelným pozvolným zvyšováním. Což jest dokonale správně.

Od objevu rovníkového vydmutí Kolumbus postoupil ještě dále ve vědě. Usiluje poznati historickou povahu této krajiny. Protože tyto oblasti jsou bližší nebesům a poněvadž následovně první dostávají paprsky sluneční, admirál se táže, jestli toto předivné vyvýšení, tato příjemnost teploty neoznačuje starý pobyt prvního člověka, pozemský ráj.

Vida takovou spoustu vody, vyvrhované proudem, Kolumbus vyvozuje, že jestli tato řeka nesestupuje z pozemského ráje, má nutně tok velmi dlouhý. Z toho plyne, že musí téci z nesmírné země, položené na poledni, a o níž až dosud nebylo známosti.

Podobně jako dle jakosti vody mořské odhadl nesmírnost proudů, jehož neviděl, z mohutnosti proudu soudil o délce jejího toku a z toho o rozsáhlosti země; a z rozsáhlosti oceňoval geografický ráz půdy. To nemohl býti již ostrov: to byla pevnina.

Povíme více: Onoho dne a právě od onoho okamžiku objevitel zeměkoule cítil, že dotekl se země, o níž Evropa neměla nikdy ani tušení. Tudíž nemyslí již, že jest v Asii, avšak na pevnině až dosud úplně neznámé.

Kolumbus zvěstoval nový svět.

Tak jako dle jakosti vody odhadl povahu země této, dle pohybu vln dohadl se jednoho ze všeobecných zákonů zeměkoule: velký proud oceánu nebo proud rovníkový máme na zřeteli.

Tvrdil, že vody moře pohybují se jako nebesa od východu k západu, což jest v protivě k pohybu země od západu k východu. Tvrdil též, že v těchto končinách poledních běh proudu pelagického jest urychlen. Připisoval tomuto prudkému pohybu přemístění ostrova Trojice, jenž tvořil kdysi část pevniny, a přítomný stav četných ostrovů, stejně prodloužených od západu k východu, zúžených od severu k jihu a od severu k straně jihovýchodní, jež byly prorvány prudkostí mořského proudu.

II.

Průběhem této cesty, na níž admirál právě odkryl tolik věcí v osmnácti dnech, jeho úvahy jeví se ještě vyšší než jeho objevy.

Co objímá pohledem, není ničím, když se to srovná s postřehy jeho ducha. Tento člověk,

zmožený utrpením, skoro slepý, vše viděl, vše pozoroval objektivně i subjektivně: zemi, její zplodiny, její zeleň, vzduch, jeho jakost, jeho vlivy, jeho teplotu, jeho svěžest. A tak, jak tušil před svým odjezdem, tato cesta, podniknutá ve jménu nejsvětější Trojice, nebyla méně důležitá než jeho první výprava. Vracel se, získav pokojným způsobem tři veliké pravdy, tři kosmografická fakta navždy vědám prospěšná:

Novou pevninu.

Vydmutí rovníkové.

Velký proud oceánský.

Nejmenší z těchto tří objevů byl by zajistil nesmrtelnost v Akademii.

Mimo tyto nabyté poznatky, tolik pro lidstvo důležité, objevitel globu od té doby choval jakousi vědeckou jistotu, jež neopírala se dosud o žádné svědectví, o žádné pozorování, avšak jež nebylo méně pevně založeno v jeho duchu. Věděl, aniž bychom mohli říci kterak, že za touto rozsáhlou zemí, z níž plynul tento nesmírný veletok, nalézá se ještě oceán. Věděl to, protože to tvrdil:

Uzpůsoben k tomu bolestí fysickou, zakoušel v hlubinách svého rozjímání náhlé záblesky jasnovidnosti, oplodňované onou mohutností, z níž pramení každé světlo a každý dar dokonalý. Kolumbus předvídal mnohem více, než pravil.

Zkrátka taková byla důležitost této třetí cesty, že nezůstavila již nic velkého, co by se mělo objeviti. Posel kříže nezanechal než velmi málo, co by mohla učiniti pokolení následující. Díky jemu, svět celý byl ode dneška otevřen pátrání člověka.

Od tří století nikdo neodkryl v zákonech přírody nic tak rozsáhlého, tak hlubokého, tak světlého, tak základního pro vědu. Ode tří věků nikdo nepřinesl ze žádné cesty tolik rozumových poznatků.

Admirál zamířil přímo do Sankt-Dominga, města to, jež don Bartoloměj dal zbudovati za jeho nepřítomnosti. Od svého odjezdu z ostrovů mysu Zeleného, šířán jsa horečkou, lámán pakostnicí a stížen nejbolestnější oční chorobou, nezakusil žádného oddechu ve svých dlouhých mukách. Přijížděl bledý, vyhublý, skoro slepý, dychtě všemi svými údy po odpočinku těla, po spánku ducha, a přece nevděk, zločin, jenž za jeho nepřítomnosti rozpoutal na ostrově požár revoluce, neměl mu dovoliti ani hodinky poklidu a posilujícího odpočinku.

KAPITOLA TŘETÍ

I.

Bychom poznali, v jakých okolnostech Krištof Columbus chopil se otěží svého vladařství, všimněme si událostí na Española za jeho nepřítomnosti, totiž od 10. března 1496 až do 30. srpna 1498.

Admirál, opouštěje ostrov, slíbil osadníkům, jim pošle rychlou pomoc. Na třech lodích, vedených Per Alonzo Niñonem, byly vskutku otravniny; avšak jak trestuhodnou shovívavostí a nedbalostí námořských úřadů k jich dodávatelům, k i malou péčí při převozu, většina zásob se kazila. Ctrnáct měsícův uplynulo, aniž by nešťastní obyvatelé kolonie byli obdrželi jakou úpravu z města mateřského. Mysleli, že na ně bylo zapomenuto, a obviňovali admirála, že je opustil. Za ten čas jejich oděvy a jejich nářadí opotřebovalo. Nemajíce mezi sebou než malý počet dělníků na zemní práce nebo tesařů, neohli vyráběti nástrojů prvně potřebných. Veselí chlubiví šlechticové, nezkušení mladíci, kteří m přišli shromažďovati zlata, rozhořčovali se, louce se v hadrech jakoukoliv strakatinou zatívaných, až byli nuceni konečně spokojiti se oděvem z kůry stromů a z konopí, zpředeného trovany. Jejich podrážděnost obrátila se v ne-

návist. Ve všech těchto svých přepočtech a zklamáních napadali admirála, onoho Janovana, mluvku a pobožnůstkáře, jenž pranic se nestaral o ušlechtilé dívky Kastilska. Proklínali krále i královnu, že je umístili pod vládu tohoto cizince. Přivábění na Hispañolu zlatem, zklamali se úplně ve svém očekávání, přes objev bohatých dolů haynaských, neboť Adelantado nedovoloval jim tam pracovati.

Tento zákaz práce v dolech, když admirál věnoval tolik péle a horlivosti k tomu, by je objevil, zasluhuje vysvětlení.

Křištof Kolumbus vida, že lakotní povaleči, kteří ho sledovali na jeho druhé cestě, vrhli se na Españolu jako na kořist, týrajíce Indiány, vydírajíce jejich trošek zlata, znásilňující všechny zákony křesťanství a lidskosti, ošklivil si přispění, jímž se mu propůjčovali k jeho dílu. Nechtěl, aby ruce nečisté poškvřňovaly zlato, jež hodlal nabídnouti Ježíši Kristu a pomocí něhož doufal osvoboditi jednoho dne jeho hrob. Přál si, aby pouze ruce nevinných dobývaly z útrob země tohoto holdu víry. A tak jako v zákoně Starém pro zbudování svatostánku a okras velebněze museli býti vyvoleni dělníci oživení duchem moudrosti, objevitel globu mnil, že jediné praví křesťané smějí zakoušeti štěstí spolupůsobení k tomuto aktu katolické zbožnosti. Neudělil tedy dovolení k těžbě v dolech, než těm, jichž mravy byly vysvědčeny kněžními nebo řeholníky kolonie.

Tento výměr rozzuřil nanejvýše vznešené šlechtice, uchvatitele žen, tyrany Indiánů. Doufali,

že v nepřítomnosti admirálově jeho bratr Adelantado, méně svědomitý a úzkostlivý, udělí jim právo k dolování; avšak don Barthelemy prováděl přesně nařízení místokrálova.

Zklamání přitěžovala teď ještě sklíčenost a úzkost; a nespokojenost jitřila se tou měrou, jak šaty v hadry se rozpadávaly. Dokonale vypočítaná nedbalost námořních úřadoven dosáhla takto svého cíle. Neboť zabrániti, by se España opětně potrávinami zásobila, to znamenalo přivoditi vzpoutru. Lichotili si, že takto rozjittí pýchu kastilskou a znemožní vládu Adelantadovu. Avšak don Bartoloměj Kolumbus v tomto smyslu osvědčil se stejně mocným, jako jeho bratr. Všude, kde se objevil, poslušnost nesměla chyběti. Proto také přes bídu, přes všeobecnou nepřejicnost zbudována pevnost u dolů haynaských a pojmenována Svatý Křištof. Jiná pevnost prostornější byla vystavena na pravém břehu Ozamy; pojmenovali ji Svatý Dominik. Domy pravidelně seřaděné shloučily se pod ochranou jejích naspů a utvořily město, stavší se sídlem vlády.

Celá část ostrova, navštívená Španěly, mohla býti považována za podmaněnou. Jediný stát Xaragua, nad nímž panoval veliký kasik Behechio, ani neútočil na panství kastilské, ani ho neuznával. Od únosu hrdého Kaonaby jeho žena, proslulá „zlatá květina“ Anakoana, uchýlila se k svému bratru Behešiovi, nad něhož svou vděkuplností a velkou povýšeností ducha vynikala. Přisuzovali klid kasikův vlivům královny Anakoany, jež vznešenými náklonnostmi příznivě se chýlila

k Španělům. Nicméně don Bartoloměj domníval se, že jest povinen neponechati takové neodvlastlosti. Adelantado vypravil se ke Xarague jakoby za výzkumy topografickými. Behešio, velice nedůtklivý ve své hrdosti, jakmile uslyšel o návštěvě, vyzbrojil do pole asi čtyřicet tisíc lidí. Avšak brzy uposlechnuv rad své sestry, slavné „zlaté květiny“, odvolal své voje.

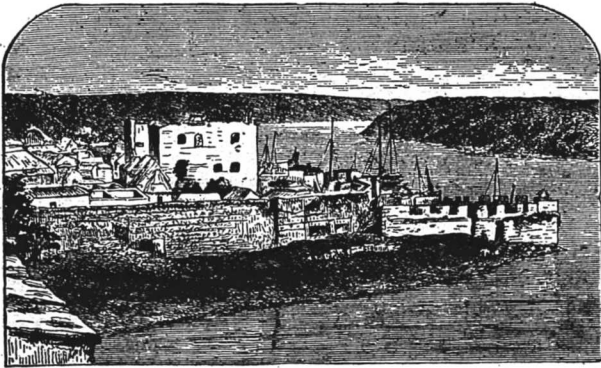
II.

Královna Anakoana nebyla toliko prvním básníkem ostrova, ona sama tvořila nejsvěžeji poesii. Její osobnost, její život, její myšlenky okouzlovaly. Ji měli děkovati za balady a balety, za básně přednášené i zpívané, obohacené kroky tanečního umění, jež zvýšeno dovednou němhrou; všichni panovníci ostrovní je přijali.

Královna jazyka, obřadů, her a zábav uplatnila všude etiku svého dvora; její okrasy, její nábytek, květiny, jimž ona dávala přednost, vešly v módu. Její palác byl přeplněn úhledným náčiním, ladnými drobnostkami, jemnými nástroji, samými to malými veledly tuzemského umění. Byly to pletené košíky, kotle a pánve ciselované neb malované, látky, barvené živými barvami, sedadla ohýbaná a lehká, visuté rohožky, báječné vějíře, masky zlatem vykrášené, ozdůbky z laštůrek. Anakoana vyhledávala stejně pohodlí i elegance. Měla obsluhu při stolě, jemné ubrousky

z bavlny s vyšitými květy a jakési ručnky z libovonných listů.

Chrám vkusně zařízený, stále otevřený vynalézavosti umělců, palác Anakoany, nabalsamovaný vůněmi, v němž poletovali ochočení ptáci, obydlený mladistvými a laškovnými pannami, zazníval často harmonickými zvuky. Vliv Ana-

Ústí Ozamy.

koany na všechny panovnické, převaha jejích myšlenek dokazují ostatně, že uprostřed pokusů literárních, důvtipných hříček, jimiž se bavil její vynalézavý duch, byly v ní vlastnosti vznešené a vážné. Spanilý vzlet mysli této královny unášel ji přirozeně na cesty civilisace. Její tvůrčí plodnost objeví se neobyčejně smělou, povážíme-li na osamocení její inteligence.

Nemůžeme mluvit o této ženě, jež představovala nejpozoruhodnější individualitu Hajti, aniž bychom neprojeвили spravedlivě uznání jejím

schopnostem, její poměrné velikosti, sympatiím, jež ji vábily k těmto cizincům, kteří se stali předmětem nepokoje a postrachu pro ostatek pánův ostrova. Ba i krutý hánce Anakoany, Oviedo, nucen jest takto vyznati: „Ostatně byla velikého ducha a uměla si to zaříditi, by se jí sloužilo, by ji ctili, by se jí báli její lidé. Po smrti bratrových i manželově posloucháno jí a čest jí prokazována právě tak, jako dřívě, ba ještě více.“ Všichni spisovatelé uznávají s učeným sekretářem senátu benátského, Giambattistou Ramusiem, že milostnost, důvtip, půvab a autorita slučovaly se v ní v souladný celek.

Když don Bartoloměj přišel do Xarague, Behešio ptal se, za jakým účelem vstoupil na jeho území. A když Adelantado ujistil jej o pokojných úmyslech, kasik vypravil rychloběžné posly k své sestře, by jí oznámili návštěvu Adelantadovu.

Cím více blížili se ke královskému sídlu, tím znatelnější stávaly se vlivy podivuhodné královny. Kasikové států, jimiž průvod se bral, posílali hojně dary a přicházeli složit svůj hold hostu svého panovníka.

Konečně když octli se blízko hrubého hlavního města Xarague, bojácny a podivný zástup přišel vstříc Španělům. Úředníci a důstojníci dvoru v prostých kostymech svých hodností předcházeli rozkošným skupinám mladých dívek, kráčekjících v pořádku a tvořících družičky choru třiceti mladých panen, ozdobených květinami, s čelem opásaným pentlemi, v ruce mávajících

vlnivými palmami, jež rytmicky proplétaly, tvořice oblouky, snopy a kytice, v průvodu hudby a zpěvu. Pod nádherným větrovým těchto vonných lesův, u tajemného jezera Xaraguy, líbeznost této přírody a tohoto poetického přijetí jakoby seskutečňovaly Španělům nejsmavější a nejutěšenější obrazy mythologické, probuzené opět v jejich vzpomínce. Toliko počet mus a grací byl překročen; zdálo se, že nymfy a víly těchto okouzlených míst chtěly jim dodati lesku. Každá přišedši k Adelantadovi a sklánějíc před ním koleno, skládala k jeho nohám svou ratolest na znamení slávy a úcty.

Za těmito svůdnými skupinami ve středu choru dívek, nesoucích v pletených koších na hlavách květiny, objevila se ve spoustě kvítí zbožňovaná královna, pýcha a láska těchto krajin, osvícená Anakoana, obklopená svým dvorem a nesená v palankýně plném zeleně, zcela otevřeném, na ramenech šesti šlechticů. Bezstarostná důstojnost projevovala její urozenost; z kouzelné moci jejího pohledu; z jejího gesta bylo možno souditi na sladké jeho její autority. V Anakoaně zosobňovala se něžná poesie a skvělý lesk Antil. Vědoma své moci čarodějka ta, nedbajíc zevnějších přídavkův a odznaků panovnických, nesla na hlavě místo královského diadému pouze korunu z květin; náramky, náhrdelníky a pasy nahrazovaly též květiny. Lesknoucí se eben její kštiny propleten byl květy bílými, střídajícími se se šarlatovými planými růžemi. Květinová tkáň obepínala její bedra. Její žezlo tvořila rozkvetlá

lodyha. Zdálo se, že květina královen byla též královnou květin. Nicméně nad její vděky převládala ještě její krása; neboť vyjma její švekruši Guanahatabenechenu, nedala se připodobniti žádná žena tropického pásma ani před tím, ani potom královně Anakoaně. Její vzhled uchvátil Španěly. Královna sestoupila se svých nosítek, velmi půvabně poklonila se Adelantadovi, nabídla mu jednu ze svých květin a dovedla ho do přibytku, jenž mu byl připraven.

Don Bartoloměj strávil dva dni u Behešia, zahrnován jsa přívětivostmi a poctami; ze skvělých hostin ani nevycházel; hráli mu divadla, ba i před jeho očima malou válku po indiánsku provedli. Uprostřed těchto zábav v přátelském besedování přivedl velmi obratně kasika k myšlence, že bude dobře platiti králům katolickým daň v potravných dodávkách v oplátku za jejich ochranu.

Adelantado odešel v podivu nad ušlechtilou Anakoanou, a učiniv sám na její dvůr nejpříznivější dojem, zjednal tam nejupřímnější smýšlení ke Kastilcům.

. III.

Úsilím františkána Juana Bergognona a bratra Ramana Panea dospělo se konečně k obrácení rodiny, záležející ze šestnácti osob, jejíž hlava, zvaná Guykavany, byla pokřtěna na jméno Jan Matouš.

Veliký kasik Guarionex přijal pohostinně missionáře a s radostí je poslouchal. Naučil se našim hlavním článkům víry, uměl Otčenáš a dával předříkati lidem svého domu „Věřím v Boha“, když v tom jakýsi ničema, jménem Barahona, jež přijal do svého domu v domnění, že jest pravým šlechticem, unesl jeho nejmilovanější ženu. Rozhořčen proti křesťanství následkem křesťanů, Guarionex odmítl od té doby náboženství, jež nedovedlo zabrániti takovému znásilnění nejsvětějších zákonů.

Missionáři, ztrativše veškerou naději, vzdálili se od jeho sídla.

Urážka způsobená největšímu kasikovi ostrova byla živě pocítována jeho podřízenými kasiky. Naléhali na něho, by zbavil zemi těchto cizáckých tyranů teď, kdy se rozptylovali a churavěli. Guarionex, málo jsa jist vřtězstvím v zápasu s těmito lidmi, kteří kromě břitkých mečů nosili s sebou i hromy, majíce za spojence rozpěněné koně a krvelačné psy, nevyslovil se pro válku. Avšak jeho důstojníci rozohnili se takovou vlasteneckou vroucností, že mu ponechali na vybranou, buď chopiti se ihned zbraní, nebo býti považovánu za zrádce své země, nehodného svého národa a zbaveného své koruny. Podlehl tedy vůli svých poddaných. Guarionex v čele patnácti tisíců bojovníkův odtáhl, by se spojil potají s jinými tlupami v lesích v okolí Vegy, když Adelantado, zpraven o spiknutí, shromáždil spěšně zdravé a vystonávající se vojiny a nočním pochodem nepředvídaně Guarionexa přepadl. I podařilo se donu

Bartoloměji, že se zmocnil kasiků, kteří byli původci tohoto spiknutí, a mezi jinými i nešťastného Guarionexa, jenž byl prvním nepřitelem, dříve než se stal první obětí.

Poddaní Guarionexovi, kteří nyní vyčítali si svůj osud, přišli prosit Adelantada, by jim vrátil jejich krále. Tato žádost nemohla být vyslyšena. Tu seskupili se v počtu asi pěti tisíc a přiblížili se k přibytku, kde byl vězněn nešťastný mocnář. Zbraněmi bylo jim pouze jejich úpění a vyjící nářky; strávili tak noci a dni řvouce bolestí, ležíce v prachu na zemi. Nemohouce ho osvoboditi, dokazovali mu aspoň svou oddanost těmito žalnými projevy. Don Bartoloměj, dojat jejich slzami a snad též omrzen jejich vášnivým vytím, nemoha se rozhodnouti k přísnému zakročení proti tak přirozenému truchlení, nechtěje potrestati smrtí poraženého, jenž tak bezvůlně zapleten byl v boj, a konečně by změnil náhle smutek tohoto lidu ve velkou radost, vrátil jim dobrodušného jejich mocnáře. Spojuje spravedlnost s milostivostí, Adelantado dal popraviti oba kasiky, strůjce vzpoury, propustiti na svobodu nešťastného Guarionexa a uvězniti onoho Barahonu, jenž ho urazil v jeho manželské cti. Trest, uložený španělskému prostopášníkovi, znepokojující ostatní zhýralé povaleče a tyrany Indiánů, rozkvasil osadníky. Pojali zuřivou nenávist proti Adelantadovi.

Krátký čas na to poslové Behešia přišli oznámit, že daň v potravinách, uložená jich pánovi, jest připravena. Protože převoz cestou pozemní byl by robotou stokrát těžší než daň sama, Ade-

lantado přistrojil pro tyto zásoby loď a sám s ní vyplul, doufaje upevniti styky tak dobře navázané.

Don Bartoloměj byl přijat s týmiž obřady, jako při první návštěvě. Behešio a „zlatá květina“ jevili upřímnou radost nad opětným shledáním. Zahrnuli ho pozorností, přízni, dary a slavnostmi.

Anakoana, dychtící po novotách a těšící se z poznání cizích divů, vyjádřila přání, že by ráda viděla loď. Nikdy ještě nezpozorovala evropské lodi. Don Bartoloměj nabídl královně svou bárku; a tak sledována svými ženami, odrazila s Adelantadem ode břehu.

Jakmile bárka přibližovala se k lodi, dělostřelectvo pozdravilo po svém způsobu panovníky. Výstřely zahřměly, a Indiánky padly jako mrtvé vedle lavic. Anakoana vrhla se na prsa Adelantadova, který ji stiskl s citem láskyplné ochrany. Ubezpečena tímto objetím, Anakoana ihned se vzpamatovala a smála se svému zděšení.

Když Adelantado rozloučil se s kasíkem, Anakoana jevila živou lítost nad jeho odjezdem, usilovala o to, by ho zdržela a nedopustila, by odešel, dokud si od něho slib nové návštěvy do Xarague nevymohla.

KAPITOLA ČTVRTÁ

I.

Zatím co don Bartoloměj přivážel na své lodi špiži, jež měla zmírniti tíseň jeho kolonie, několik nespokojenců pokusilo se zničiti jeho autoritu. Vůdcem jejich byl starý sluha Kolumbův, povýšený jím k hodnosti vrchního soudce, Roldan František.

Věda o rozhořčení kancelářů proti admirálovi, Roldan snil o tom, by ho nahradil ve správě Indů. Potají opatřil si koně, zbraně a sehnal stoupence. Těže z nepřítomnosti Adelantadovy a namluviv si jiného nevděčnicka, Diega de Escobara, osobně admirálovi díky zavázaného, vzbouřil posádku tvrze Magdaleny, potom na pokřik: Ať žij králové! přepadl se zbraní v ruce zbrojnici, vydrancoval veřejné sklady, královský poklad a chtěl přinutiti pokojné vojenské oddíly, by rozmnožily jeho rotu. Práce byly přerušeny. Zmatek se šířil. Násilí zavládalo na celém ostrově. Jediné staří kapitáni Garcia de Barrantés a Miquel Ballester zůstali věrni povinnosti. K rozkazům Roldana vzbouřenci se rozštěpili ve čtyři tlupy.

Kolumbus, nemocen a poloslepý, vystoupiv na břeh, našel vládu bez pokladu, bez vojska, bez pořádku, bez moci výkonné, jedním slovem

bez prostředkův administračních. Ba i oba věrní kapitáni počali pochybovati o svých lidech, obestěných stoupenci Roldanovými. Všude admirál potkával pouze bázlivost nebo nekázanost, úsměšky a mnohdy pohružky.

V okamžiku, když přistál Kolumbus, všichni žádali vrátit se do Španělska. By zbavil ostrov jejich nezkrotnosti, admirál vydal jim pět lodí; avšak teď marně čekal, až kotvy vyzvednou: žádný z nespokojenců nepomýšlel již na to, by odrazil od břehu. Lodě odpluly bez nich, nesouce s rozličnými ukázkami zplodin nového světa zprávu admirálovu, jež vykládala jeho povážlivé postavení a způsob, jímž by se tomu mohlo předejít. Žádal neprodleně několik osvědčených duchovních, a zvláště, by mu zaslán byl schopný soudce, jenž by byl již u vykonávání spravedlnosti obeznalý.

Když lodě odpluly, mnohokrát prostřednictvím vyšších námořských důstojníků bylo započato vyjednávání s vůdcem povstalců, aniž se kdy cíli přiblížili; tak byly jejich požadavky přemrštěny. Kolumbus po dlouhém vyměňování návrhů stále zraňujících jeho důstojnost, vzdávaje se prostředníků, po příkladu dobrého pastýře, jenž hledá ovce zbloudilé, vypravil se sám k Roldanovi se dvěma loděmi do přístavu Azua, hlavního to sídla odbojníka. Dalek jsa toho, by byl dotknut dobrotou, na niž ztratil veškeré právo, vzpurník vystoupil na loď admirálovu a diktoval vysokomyslně své podmínky, jakoby měl před sebou přemoženého. Přes nestydatost těchto požadavků admirál přistoupil k nim z lásky k pokoji.

Musel se podrobil domyšlivosti a zatvrdlým choutkám svého bývalého sluhy. Aby žádné hořkosti nebyl ušetřen, spoluvinníci Roldanovi přitížili své podmínky posměšnými poznámkami, jež byly vrcholem nestoudnosti a potupy.

Srdce se bouří při vypravování takovýchto urážek. Smutek rovná se rozhořčení, když vidíme, objevitele nového světa, tohoto hrdinu křesťanského, an nucen jest píti se a rokovati s takovými bídníky, jakož i přijímati podmínky sluhy krutě nevděčného, a nad to kterak ohrožen jest ve své moci a na svém životě šlechtici bezectnými a prostopášnými, nepřátelskými vojáky bez kázně, leñošnými dělníky, trestanci, jimž opatřil snadný prostředek, kterak znovu nabýti dobrého jména.

A ke všemu ještě místo účinné podpory, již čekal od králů, dostalo se Kolumbovi odpovědi, psané pod záštiplným vlivem dona Juana de Fonseky. Patřno, že jeho zpráva tak přesná, tak úplná, nepřesvědčila panovníků. A tak povýšenost jeho hlediska, tolik provedených zázraků, všechno jeho úsilí po velikosti a slávě Španělska, jeho horlivost v rozšiřování víry, nemohly vyvážití lecjakého žvástu zvrhlých a mrzkých lidí. K tomu, aby byl odsouzen, stačilo pouhé obvinění.

Toto zarmucující přesvědčení nebránilo mu nikterak, aby nesledoval svého opravného plánu.

Mezitím znepokojující pověsti dolétaly ze severozápadu Hispaňoly. Připravovala se tam vzpoura všeobecná. Sigajenové, póde jhem cizinců netrpělivější než ostatní ostrované, strojili se do zbraní.

Zatím co jeho bratr byl oddělen od něho vzbouřenými národy a Saint Domingue bez prostředků k obraně, zpráva ještě poplašnější než tento odboj dolétla k uchu Kolumbovu z protějšho břehu ostrova.

Objevily se čtyři lodě v přístavu jakvimoském. Velel jim Alonzo de Ojeda, druhdy podporovaný admirálem, nyní stvůra Juana de Fonseky. Znásilniv privileje místokrálovny, odebral se na břeh Paria, do záliva Perlového; přivázel odtud zlato a otroky. Jeho drzost vnukla mu, by se zmocnil vlády. Nabídl se Španělům, že je zbaví tyranie Kolumbů. Oznamoval, že tito cizinci, upadnuvše v nemilost u krále a až dosud jediné podporovaní královnou, jejíž zdraví očividně chřadlo, nemají od nynějška žádných nároků, neboť jeho patron don Juan de Fonseka stal se vlastním pánem Indů. Privil o sobě, že jest pověřen k tomu, by chopil se otěží vlády ostrova, a navrhl odbojníkům, by šli bezprostředně s ním na Saint-Domingue. Staří společníci Roldanovi, neschopní odmítnouti příležitost ke vzpouře, přivítali s jásotem tento návrh. Ojeda, spojiv nejodvážnější z výtržníků, chtěl přinutiti pokojně

smýšlejší, by zvětšili jeho stranu, i vrazil útočně v noci na jejich přibytky.

Když admirál dostal tyto zarmocující zprávy, byl bez pohotového vojska. Nezůstalo mu žádného prostředku, jímž by čelil tolika nebezpečím. Nyní jeho jediným útočištěm bylo snad první z nebezpečí a jistotně poslední z pokoření: nezbývalo mu než vrhnouti se pod ochranu zrádce Roldana. Avšak kterak možno se nedomyšletí, že vrchní sudí a Ojeda, lidé stejně násilničtí a ctízádobiví, se nespojí, by zničili vládu zákonnou a sami se jí zmocnili, jakmile se prvně setkají? Vzpouře zjevně propukala mezi poddanými admirálovými. Jeden po druhém opouštěli ho v tomto shluku nebezpečí.

V přistání nepřátel z venčí, přicházejících roznítiti vzpouře uspalou a posílniti pozdvižení domorodcův, admirál rozpoznával tajný pokyn kancelářů sevilských.

Připomínaje si tedy nevděk dvoru, ustavičnou nepřízeň a zlovolnost krále Ferdinanda, vidá, kterak jeho autorita jest bez podpory ve Španělsku, bez vážnosti na ostrově, bez výkonné moci, kterak jeho život a život jeho bratří stále ohrožen jest bandity, zvyklými všem zločinům, cítě své osamocení, neštěstí Indiánů, jež odpuzovaly od křesťanství svévolnosti bezbožných křesťanů, objevitel globu zakusil velkou sytost lidí. A tu tato veliká duše, zkrušená až k hořkosti, klesajíc pod tíží tolika strastí, jež zdrtila hrůzu, ovládla děs, zlomila nebezpečí, byla přepadnuta smrtelnou úzkostí.

V ten den bylo výročí narození Spasitelova, 25. prosince 1499.

Statečnost Kolumbova, až dosud nepřemožitelná, najednou seslábla, umdlela. Jeho duch chvěl se strachem při představě vraždy, kterou mu strojili. Pud po sebezachování převládl a poprvé admirál pomýšlel na to, kterak svůj život zachrániti. Rozhodl se tedy, že se vrhne se svými bratřími na jednu loď, by utekl přes oceán zbesílosti svých nepřátel. Avšak uprostřed nejpochemnějších obav jeho důstojníkův a smrtelných úzkostí jeho srdce, ta Prozřetelnost, která tolikrát mu projevila svou strážnou bdělost, přispěchala osobně k jeho pomoci. Bůh ráčil promluvit k svému zmatenému a zmalátnělému služebníkovi. Hlas s hůry pravil mu: „Ó člověče malé víry, povstaň! Ceho se bojíš? Nejsem-liž zde? Vzmuž se, neoddávej se smutku a strachu; o všechno se postarám.“

Skutečně dle této tajemné zvěsti věci změnily se ihned, bez úsilí, ba bez zakročení z jeho strany.

Před koncem dne dověděli se o objevu rozsáhlých ložisek zlata. Roldan, dalek toho, by chtěl moc svou sdíleti s Ojedou, nepomýšlel, než jak vypuditi z ostrova tohoto nebezpečného soupeře. Mezi oběma protivníky stejně odvážlivými a stejně úskočnými, kteří nad to i silou fysickou se honosili, nastal prudký zápas. Po řadě dramatických výjevů přinutil vrchní soudj jednatele kancelář, že se navrátil, odkud přijel.

Roldan odhodlal se podporovati ode dneška upřímně autoritu admirálovu, z níž jeho moc čerpala svou oprávněnost a sílu.

Jakmile zpozorovali jeho staří spoluviníci, že vrchní soudce zamýšlí zajistiti provádění vůle admirálovy a pracovati k novuzřízení pořádku, vášnivě proti němu zanevřeli. Prohlásivše jej zrádcem, rozhodli se, že mu vypíchnou oči dřívě, než ho zabijí a že pak admirála usmrtí.

Zpraven o jich záměru, Roldan pustil se po jejich stopě tak opatrně, že neměli o tom ani tušení. Potom v jisté noci, když původci spiknutí sešli se na umluveném místě, o němž se domnívali, že jest úplně tajno, vrchní soudí, muž smělý, silný a velmi zručně vládnoucí zbraní, přichvátav se sedmi služebníky a třemi statečnými vojáky, přepadl z nenadání tento sněm a zmocniv se hlavních spiklenců, odvedl je spoutané do pevnosti Saint-Domingue.

Hbitost trestu, neoblomnost velkého sudího, jeho horlivá povolnost k nejmenším přáním místokrálovým, zastrašily vzbouřence; dali se na útěk. Mužové dobrých úmyslů byli posilněni a domorodci všichni dobrovolně podrobili se Kastilii. Počali opět platiti daně. Pokojní osadníci mohli podniknouti velké práce zemědělské, k nimž je admirál nabádal. Rozšiřovaly se plantáže; množila se stáda. Pokoj panoval na celém ostrově a samojediný Španěl mohl bezpečně přejíti od břehu ke břehu i beze zbraní. Již velký počet Indiánů jal se žíti a odvíati po evropsku. Zádali křest. Budoucnost kolonie skýtala šťastné vyhlídky.

Hlavní město Hispaňoly, skoro samovolně zbudované, kvapně vzrůstalo. Město Saint-

Domingue, vystavené dle plánu Krištofa Kolumba za jeho nepřítomnosti donem Bartolomějem, svědčilo o podivuhodném talentu inženýrském a architektonickém. Poloha byla podivuhodně vyvolena. Snadně přístupné a snadno hajitelné, chráněné před prudkými větry, těšíc se lbeznému zastínění, zásobované výtečnou vodou, skýtalo nej příznivější podmínky k pobytu. Bezpečnost, pohodlnost, zdravota a příjemnost spojeny, dovolovaly Evropanům snadně zvyknouti.

V duchu svého zakladatele Saint-Domingue, sídlo místokrále Indů, mělo se státi ohniskem křesťanské propagandy na novém světě. Proto také zde rozkázal založiti fakultu theologickou pro kněze, určené k hlásání evangelia modloslužebným národům.

Pěčí Kolumbovou i orba přivedena ke cti, rozvíjela se očividně. Den jak den nové plantáže se zakládaly na pláních až dosud zelenajících se, avšak neplodných.

V téže době Kolumbus dal stavěti v pláni, kterou věnoval Neposkvrněnému Početí, prostornou pevnost, jež brzy měla se státi počátkem města biskupského. Blahobyt stále stoupal; hojností zlatých ložisek bohatství v Hispaňole takřka zobecnělo.

Již přede třemi lety admirál odhadoval, že jedině královský důchod z ostrova mohl by obnáseti šedesát millionů roční těžby. Vskutku za pět let překročil sto millionů.

Než vlivem kancelářů sevilských v okamžiku
tom připravovala se událost, jež měla změnit
osud Indiánů, zničit nejsladší naděje Krištofa
Kolumba, oddálit od evangelia tyto děti lesů
a vydati jejich plémě v zoufalství a zkázu.

KAPITOLA PÁTÁ

I.

Bychom posoudili a ocenili správně příčinu události, již právě hodláme popisovati, dlužno, abychom se přenesli do okamžiku, kdy Krištof Kolumbus odjíždí na svou třetí výpravu.

Urážka, již mu způsobil Jimeno de Bribiesca, byla odměněna povýšením tohoto pokřtěného žida k hodnosti hlavního výplatčího námořnictva. Odměňovali jako službu prokázanou koruně každé rozhořčení proti Kolumbům. Zlomyslnost krále Ferdinanda nebyla již tajemstvím. Mocnář záviděl slávy velkému tomu muži, žárlil na královnu, jež vždy uctivě se ke Kolumbovi chovala. Od roku 1496 lítoval titulu místokrále, uděleného cizinci. Ve svých listech nenazýval ho nikdy než „admirálem Indů“. Tituly místokrále a stálého guvernéra byly zúmyslně pomíjeny mlčením.

Nový objev pevné země a hluboké náhledy Kolumbovy o těchto neznámých oblastech velmi uspokojily královnu. Pokud se Ferdinanda týká, ten neshledával, že by výsledky těchto výprav až dosud kryly výlohy pokladu a neviděl v osobě Kolumbově, leda příležitost jalových útrat. Přepůjčoval ochotně sluchu jeho obviňovatelům.

Nespokojenci, vrátivši se nebo vypraveni z ostrova Hispanoly, rozšiřovali v Seville pomluvy, jež pochlebňci Roldanovi proti Kolumbovi vymyslili.

Tito lidé naříkali si na bídu, do níž je uvrhl admirál, přetřív je robotami a špatným nakládáním. Přisuzovali mu jak svou nemoc, tak svou chudobu. Obviňovali ho, že chtěl umožnit všechny pravé šlechtice, a sice proto, aby, nemaje již pod svými rozkazy než poběhlíky a tuláky, bylo mu snadno vzbouřit je proti králům, by se mohl prohlásit neodvislým panovníkem. Rovněž obviňovali ho, že bránil kněžím a řeholníkům; by nemohli udřet křtu Indům, o nichž usoudili, že toho hodni jsou, protože by byl raději z nich nadělal otroků než křesťanů.

Tato obvinění byla tak těžká, tak se přičila povaze admirálově, že se odsuzovala již svou přemrštěností. Ostatně žádné z těchto hanebných osočení nebylo podepřeno známými podpisy. Královna hned předem nepropůjčila ni nejmenší pozornosti těmto nactiutrhačům.

Avšak jestli admirál odeslal podrobnou zprávu o povstání Roldanově, tu tento zase doručil paměti své přátelům sevillským. Všechny úkony Kolumbovy byly tam velmi obratně znetvořeny. Kromě toho, byť by se mnoho přičtlo vášnivě nevráživosti a nadsázkám, vážnost stavu věcí na ostrově byla přec jen dokázána. Vždyť se k tomu sám admirál znal, žádaje, by mu byl poslán soudce. By se odpomohlo takové situaci, bylo dlužno jmenovati osvědčeného úředníka, jenž

Krajina na řece v Talmance ve střední Americe.

dle žádosti samého admirála přišel by na ostrov a tam obnovil spravedlnost; měl počítí vyšetřováním odbojníků.

A právě k tomu rozhodla se moudře královna.

Na neštěstí však místo právníka, jehož žádal admirál, král Ferdinand vyvolil za soudce muže meče: velitele Františka Bobadillu, jenž se těšil přízni Fonseky a velké důvěře u dvora.

Všichni spisovatelé nesprávně tvrdili, že Kolumbus upadl u královny v nemilost k vůli přijezdu dvou lodí, přinášejících z Hispaňoly nespokojence, provázené nákladem otroků. Tot jeden z nespočetných omylů, pocházející z povrchní ležbylosti, s níž se vždy probírala historie objevitele nového světa.

Předsevzatá opatření proti Kolumbovi jsou z 21. března, 21. a 26. května 1499, zatím co přjezd obou lodí, obtěžkaných otroky, připadá až na prosinec téhož roku.

Něhl tedy tento lodní náklad lidského zboží pohytekou, by se proti admirálovi zakročilo o šest měsíců dříve.

Kolumbovi nejvíce uskodila cesta královny do Sevilly.

V Seville všichni vyšší úředníci námorští a osad, podperovaní celou byrokracií, jednomyšlně zúřili proti admirálovi Indů. V Seville tolik obvinění proti Kolumbovi se nahromadilo, veřejné mínění tak silně proti němu se projevovalo, ze všech stran a ze všech stupňů administrativní hierarchie, tolik hlasů se vtrálo, tolik stůl oše-

stných listů se rozestřelo, že královna konečně toupila množství.

Odpadnutí její přehybnosti bylo triumfem ana de Fonseky. Kolumbus byl odsouzen, aniž byl slyšen a souzen, na základě výpovědí jeho nepřátel. Přesvědčili, že admirál, tropě šašky ze svobody Indiánův, učinil dar každému ustlíci několika domorodci, by si jimi opatřili níže prodáním na trzích andaluských.

Šlechtná duše Isabellina pobouřila se při myšlence na podobné opovrhování člověkem. Královna prý zvolala: „Kterakým právem admirál takto nakládá takto s mými poddanými? Kdo mu dovolil uděleti dary takového druhu?“ A ihned byla uveřejněna v Seville, v Granadě a v jiných městech, že „přod trestem smrti“ všichni, kdož vjali otroky od admirála, musejí je vrátiti, by li odesláni k Indům.

Chápeme spravedlivé rozhořčení královny myšlence, že tak se znásilňují nejsvětější práva v její říši. Avšak která mohla připustiti, by admirál takto se provinil, ona, která četla této duši heroické?

Bezpochyby přívrženci Juana de Fonseky až rovné opovázlivosti se dopustili, že nastrojili rotné důkazy zločinu, z něhoz obviňovali Kolumba.

Jakmile Isabella jednou obklíčena byla touto říjí nepřátelství, listivě skrytého před jejím zrakem, sazání sledovalo záhy za ztrátou náklonnosti.

Od té chvíle nebylo admirálovi ničeho z toho, žádal, uděleno. Nedopustilo se, by mu byl

poslán jeho nejstarší syn don Diego, od něhož očekával přispění a jež chtěl připraviti k vládě, v níž se měl dle úmluv, sepsaných v táboře Santa-Fè, uvázati po smrti otcově. Již ho považovali za sesazeného s místokralování. Skutečně také smlouvy, jež Kastilii k němu zavazovaly, prohlášeny byly za neplatné.

Znásilnivše privilegie admirálovy, králové udělili právo k objevům u západních Indů Rodrigovi de Bastidasovi. Ctrnáct dní na to jiná výsada k objevným výpravám poskytnuta komandantovi Alonzovi Velezovi de Mendozovi. A v jejím textě vidíme, že práva Christobala Guerra a Alonzoa de Ojedy byla postavena do téže řady, jako práva Krištofa Kolumba.

Ku konci čeryna velitel Bobadilla vyplul ze španělských vod k Hispaňole.

KAPITOLA ŠESTÁ

I.

Zatím co admirál důvěřuje ve spravedlnost své pře, viděl, kterak pořádek a bezpečnost utěšeně se znovurodí na ostrově, přišel velitel František de Bobadilla, komisař královský, by soudil odbojníky. Kolumbus to zvěděl v pondělí 23. srpna.

Tato novina hbitě rozšířena, rozsela strach u bývalých vzbouřenců.

K desáté hodině ranní loď veplula do přístavu. Většina úředníků brzy přispěchala, by vzdala čest vyslanci králů.

Zitřejšího dne komisař královský, provázený svou družinou, dal veřejně čísti své posláni a hned na to vyzval dona Diega Kolumba, by mu vydal vězně, chované v pevnosti. Když tento odepřel tak učiniti, Bobadilla naporučil, by námořníci obou lodí vystoupili na břeh a hnali útokem. Brána zpuchřelá povolila pod prvními údery obléhajících a brzy pevnost dobytá.

Velitel na to zmocnil se vlastního domu místokrálova a zábral všecken jeho nábytek, osobní to dar královnin. Zmocnil se jeho stolního náčiní, prádla, koní, zbraní, oděvů, perel, drahokamů vzal všechny peníze, všechno zlato v rudě a v prutech, jež našel, a to beze svědků, bez pověření, bez inven-

táře, dal zabrati drahocenné hroudy zlata, vzácné ukázky, jež admirál odložil, by je ukázal králům, velmi veliká zrna, podobná husím nebo slepičím vejcím, a zlatý řetěz, jenž vážil až dvacet marek. Vzácnosti mineralogické, ozdobné lasturky, sbírky botanické, jež utvořil na svých cestách, figurky a upomínky náboženské, jež mu kdy byly darovány, staly se kořistí tohoto hrabivého a surového nevědomce. Poznámky a záznamy Kolumbovy, poznatky jeho důvtipu, vněmy jeho genia, jeho mapy, jeho výkresy, jeho vědecké úvahy, výlevy jeho zbožnosti, nejvniternější záchvěvy jeho vznešeného srdce byly pokáleny jeho pohledem udavače. Zabavil jako zákonnou válečnou kořist tajnosti genia a odstranil z administrativních aktů všechny listiny, jež by nebyly k prospěchu obviňovatelův admirálových.

Zároveň, by svou novou správou uvedl stkvělým činem, dal nový gubernátor uveřejniti výnos, jímž se oprávnňoval každý obyvatel ostrova, že může volně po dvacet let těžiti ze zlatých dolů.

II.

Zatím posel dona Diega Kolumba překvapil admirála uprostřed pevných opevnění, jež budoval na pláni Neposkvrněného Početí. Admirál myslil zprvu, že velitel, poblázněn svou mocí, dopouštěl se některých přepjatostí. Nenalézaje ve svém svědomí ničeho, co by odůvodňovalo takovou

krutou přísnost ze strany králů, již již se domýšlel, že tento Bobadilla sám se poctil těmito tituly, by jimi imponoval lehkověrným a by zmatky tak těžce ztišené, opět rozdmýchal. Napsal mu nicméně na přivítanou list a vybídl ho, by se nepřeháňoval a by nespěchal s vykonáváním svého posláním, dokud neprozkoumá místních poměrů. Na list ten nedostalo se mu však odpovědi. Velitel umínil si mlčeti, dávaje tak na jevo opovržení k poraženému soupeři. Za to však odeslal vzkazy přízně a laskavostí bývalému odbojníku Roldanovi a poslal mu list, jímž ho potvrdzoval v hodnosti vrchního sudího. Mnozí ze starých spoluvinníků dostali též úřady na základě listů, jež panovníci vlastnoručně podpisovali.

Přece však, ačkoliv zmocnil se jako pravý lupič přibytku místokrálova, velitel nebyl si plně svou věcí jist. Admirál měl s sebou oddané důstojníky. Měl velký vliv na kasiky. Jeho bratr Adelantado prodléval v Xarague, velel věrnému oddílu vojáků. Protože dle smluv s Kastilií Krištof Kolumbus byl místokrálem a stálým vladařem Indů, žádný rozkaz nemohl zničití jeho výsad. Zcela právem mohl se chopití zbraní. Nový gubernátor, boje se tedy, by admirál neodmítl svým mečem poselství, podepsané nevděkem Ferdinandovým a oklamáním Isabelly, opatrně použil cest mírnějších, přemlouvání a přetvářky.

Věděl o zbožnosti Kolumbových a o jeho přičynosti k řádu svatého Františka. Velitel myslil, že nejlepším prostředníkem v této záležitosti byl by františkán. Proto dne 7. září prosil otce Juana

de Traşieru, by šel vyhledat admirála, by mu oznámil, že upadl v nemilost, a by mu ukázal list pověřující, vydaný panovníky novému vladaři. Otec františkán nesměl se zdráhati obstarati tohoto truchlivého vzkazu. Vyprávěl místokráli, co se událo. By ho přesvědčil o pravdivosti těchto fakt, předložil mu pověřující list, jehož strašná úsečnost přechala každou nejistotu.

V prvním okamžiku Kolumbus upadl v smutek a hanbou rděl se za krále. Avšak jestli oni udusili vděčnost a zrušili své slovo, on dbal své přísahy. Rozhodl se tedy, že se neprohřeší proti pclslušnosti a že dá křesťanský příklad poddanství vrchnosti i nespravedlivé. Avšak srdce jeho úpělo, neboť ta vždy tak veliká, tak šlechetná a tak prostá Isabella dala se podvésti nepřáteli jeho slávy. Trpěl tím více k vůli ní než k vůli sobě.

Kolumbus nastoupil cestu k Saint-Domingu koňmo, bez průvodu a skoro beze sluhů, nemaje k opásání než provaz svatého Františka a za zbraň pouze svůj brevíř. A takto s modlitbou, v poesii žalmů a v rozjímání tropické přírody učedník kříže, plně odevzdán do vůle Boží, přišel pokorně před svého nepřítel.

Jakmile Bobadilla byl zpraven o jeho příchodu, dal popadnouti a spoutati bratra admirálova dona Diega a zavřítí do jiné lodě s okovy na nohou.

Krátce na to místokrál přišel, by pozdravil nového vladaře. Tento však, nepředpustiv ho, rozkázal ihned, BY HO JALI A S OKOVY NA NOHOU BY HO UVRHLI DO PEVNOSTNÍHO

ŽALÁŘE. Kolumbus nebránil se pochopům a sledoval je do vězení.

Křištof Kolumbus v poutech.

Avšak když se jednalo o to, by připevněny byly okovy na nohy, jež vedly Kastilsko k dobytí nového světa, všechny mysle propukly v roz-

hořčenf. Nikdo z bičiců gubernátorových nechtl se dosti silen, by splnil tento ohavný rozkaz. Svíravá bolest dusila všechny hlasy; bouřili se tajně proti ponižující poslušnosti. Jasný klid tohoto reka vnukal bolestnou úctu. Okovy, ačkoliv přineseny v jeho přítomnosti, ležely na dlaždicích vězení, aniž by který z přistojících odvážil se je zvednouti. Před takovou urážkou i žaláři couvali jako před myšlenkou na svatokrádež. Rozkaz velitelův nemohl se tedy provésti, až přišel a nabídl se z vesela k tomuto zločinu nikoliv některý přívrženec Bobadillův, ani nějaký tupý nebo záštiplný Indián, avšak domácí admirálův, jeho vlastní kuchař. Tento hanebník rozmarně uvalil na sebe tuto potupu a s nestoudnou rychlostí sepal a připevnil okovy svému pánu. Las Casas jej znal; jmenoval se Espinosa.

Admirál nevěděl příčiny takového jednání. Byla nejpřísněji tajena. Nedovolili nikomu, by ho viděl nebo s ním mluvil. Pouze Bobadilla mu vzkázal, aby napsal svému bratru Adelantadovi, by se vrátil bez svého vojska do Saint-Dominga. Kolumbus napomenul dona Bartoloměje, by provedl ochotně rozkazy, udílené ve jménu králů. Jako vždy, Adelantado plný povolnosti k přáním svého bratra, vzdal se ihned svého velení a nastoupil cestu k Saint-Domingu. Sotva se zde objevil, byl zatknut a v okovech uvržen na jinou loď. Tím tři bratři byli odloučeni, bez vzájemných zpráv, chování v tajnosti a v největší bídě.

Admirál měl v okamžiku svého uvěznění pouze lehký kabát, který nosil ve vedru dne;

Bobadilla zmocnil se všeho jeho šatstva, i jeho svrchníku „sayo“. Na kameně svého vězení se svými hostcovými bolestmi a lámáním pakostnice musel trpěti krutě zimou v noci, neboť byl skoro nahý. Jeho potravou byly takřka odpadky. Když starý námořník, zvyklý na nedostatky, nařikal si na své vězeňské porce, byla zajisté strava jeho velmi hnusná.

Zatím co snášel „velmi špatné nakládání“, aniž by ještě věděl, z jakých zločinů jest obviněn, Bobadilla jal se vyšetřovati zmatky, jež na ostrově propukly. Avšak místo aby zpozatýkal dle rozkazů královniných ty, kteří se vzbouřili proti admirálovi a jeho bratřím, překroutiv smysl jejich nařízení, povolal všechny vzpurníky, buřiče a zločince, by vypovídali proti admirálovi. Shromažďování těchto lidí bez vřvy rozptýlilo zájem, jež vzbudilo uvěznění Kolumbovo. Všichni, jež jeho prohlédavost zmátla v jejich zločinných a loupeživých zámyslech, v jejich zpupné nevázanosti, v jejich týrání Indiánů nebo v prostopášnosti, počali si upravovati své stížnosti. Závodili v záštíplném utrhačství. Správce nemocnice, Diego Ortiz, vyznamenal se svou nestoudností. Admirál ve své péči o nemocné dbal jakosti potravin, staral se o léky, o jejich využití a uschování, dával přehlížeti účty; právě proto Diego Ortiz, nespokojený potupnými hanopisy na zdích Saint-Dominga, jal se čísti veřejně špinavé výmysly své zloby.

Přivrženci Bobadillovi propukali v jásot a veselí nad vězením Kolumbovým, vytrubovali na

roh kolem lodí, v nichž byli oba jeho bratři uvězněni.

Každý hovořil o jejich zločinech, o nichž oni sami posud nevěděli. Skutečně nemohli se nikterak dovtípit, proč vlastně jsou žalářováni. Nebyl jim dodán žádný rozsudek. Nový vladař zakázal pod trestem smrti s nimi obcovati.

Když se zdálo, že výsledkem shromáždilo se proti tomuto vinníkovi dosti důkazů všeho druhu zločinů (ani však nejmenší chybičky proti čistotě), Bobadilla rozhodl se poslati tři vězně donu Juanu Fonsekovi. By zajistil si přesné provedení svých rozkazů, vyvolil k tomu mladého důstojníka Alonza de Vallejo, jenž s ním přišel ze Španělska, vnuka to svého přítele Gonzala Gomeza de Cervantesa a oblíbence v rodině Fonseky, v jehož domě vyrostl.

Pochmurné předtuchy obletovaly ducha admirálova. Toto pohrdnutí jakoukoliv formou spravedlnosti, toto přísné utajování, to nelidské nakládání, vše to věštilo neveselou budoucnost. Neodvažoval se předvídati, k jakým koncům schýlí se toto přepadení. A když mlčení jeho tmavého vězení bylo náhle prorváno chřestotem zbraní a dupotem vojenských kroků, nepochyboval již: jdou ho zavraždit nebo ho povedou na popraviště. Poznav v čele vojákův oblíbence Fonsekova, mladého Vallejo, jehož druhdy viděl v Seville, admirál myslel, že poslední jeho hodina udeřila. Pravil k němu truchlivě: „Vallejo, kam mne povedeš?“ Důstojník odpověděl: „Povedu Vaši Urozenost na loď Górdu, jež v brzku od-

pluje.“ Admirál ještě pochyboval a obávaje se, že důstojník ze soucitu jej klame, dodal: „Vallejo, jest pravda, co mi povídáš?“ Vallejo, jenž přes své příznivce byl pravým šlechticem, odvětil: „Pro život Vaší Urozenosti přísahám, že vás vedu na loď, bychom odpluli.“ Přizvuk upřímnosti námořníkovy ujistil admirála. Cítil, jak tíže náramná s něho spadla, neboť v tomto okamžiku jeho oči zrosily se slzami. Báł se, že bude popraven bez soudu, jako byl uvržen do žaláře bez soudního řízení, a že zanechá po sobě dítky své v hanbě, již by jeho protivníci zahrnuli jeho památku.

Kolumbus byl umístěn se svými bratry na lodi Gorda. Všichni tři byli spoutáni v železa.

Když konečně objemná akta výsledků svěřena byla péči Alonza de Valleja, velitele, a Andrése Martinovi, majiteli lodě, byly kotvy vytaženy.

Ačkoliv Alonzo de Vallejo ve své dvojí hodnosti synovce Gomeza de Cervantesa a chráněnce Juana de Fonseky těšil se úplné důvěře velitelově, byl v podstatě mužem ctným, jak praví Las Casas, který ho znal důvěrně a znal se k tomu, že jest mu přítelem. Vniterně Vallejo trpěl, vida v okovech mistra plavců, přemožitele MOŘE TEMNÉHO, jehož sladká a pokojná důstojnost uprostřed tolika potup popírala sama ohavná obvinění, namířená na jeho slávu od několika týdnů.

Pán Gordy, starý námořník Andrés Martin sdílel mlčky soustrast mladého kapitána. Také hned jakmile se jim přístav ztratil z obzoru, přiblížili se uctivě k admirálovi, prosíce ho, by jim

dovolil zbaviti ho jeho želez. Kolumbus, povznesený nespravedlností a vytříbený pronásledováním, odmítl a nepřijal tohoto ulehčení svých svízeli. Nechtěl ani v této vzdálenosti, ve volných prostorách oceánu a pod zodpovědností kapitána, by se zdálo, že se dopustil přestupku proti rozkazům, uděleným plnomocníkem panovníků. Přes muka, jež působily okovy jeho rozbolavěným údům, nechal si je, nepřiznáváje kromě králům, jichž jménem byl jimi obtěžkán, nikomu moci, by ho z nich vysvobodil.

Učedník evangelia nevy pustil ani slova nářku, nevyjádřil ani sebe menšího odporu a ohražení proti hanebnosti takového jednání. Odmlčel se, chtěje dáti příklad křesťanské podřízenosti zákonné vrchnosti i když se klame nebo své moci zneužívá. Avšak aspoň ulehčil svému srdci, když psal ctné přítelkyni královnině, doně Juaně de la Torre, jež kojila svým mlékem syna Isabellina, infanta dona Juana.

KAPITOLA SEDMA

I.

Zdálo se, jakoby Prozřetelnost k vůli ukrácení muk admirálových dala mu větry ustavičně příznivé. Tato plavba byla nejšťastnější a nejrychlejší. Obě lodě, vypravivše se v říjnu, vepluly 20. listopadu do zátoky kadiské. Nikdy ještě nepřišlo se od Indů v tak málo dnech.

Po příkladě kapitánově všichni důstojníci zahrnovali admirála a jeho bratry nejuctivější pozorností. Jakmile spustili kotvy, péčí majitele Gordy, Andresa Martina, byl tajně spolehlivý muž vyslán do Granady, kdež v okamžitu tom přebývali královští manželé, by doručil list Kolumbův kojné infanta dona Juana. Rychlostí tohoto posla předstihnuta byla zpráva a akta, odeslaná velitelem Bobadillou.

Jakmile doña Juana de la Torre odevzdala královně list Kolumbův, rozhořčení Isabellino nebylo převyšeno leda její bolestí. Zvláštní kurýr, ihned vyslaný, přinesl rozkaz, by admirál a jeho bratři byli puštěni na svobodu. Královna napsala Kolumbovi list, podepsaný též Ferdinandem, v němž želeli hluboce této urážky, jež jakoby jich vlastní osobě se stala. Zdvojnásobili své výrazy veliké úcty, zvali ho, by se neprodleně ode-

bral ke dvoru, a dali rozkaz, by se mu vyplatilo dva tisíce zlatých dukátů, by se poněkud odčinilo hanebné zbědačení, do něhož ho uvrhl Bobadilla.

Z čeho jej vinily jednotlivé články vyšetřovacíh aktů, bylo tak nesrovnatelné s povýšenou a dokonale křesťanskou povahou Kolumbovou, že toto předivo udavačství a utrhačství, statečně odvržené hněvem královniným, rozplynulo se jako pára při pohledu na Kolumba. Celé řízení neprojednávalo se, leda k tomu, aby byl Bobadilla sesazen a potrestán.

Dne 17. prosince Kolumbus uprostřed svých bratří byl veden k slavnostní audienci před panovníky, kteří ho přijali s největší laskavostí, nešetříce blahosklonností a přízní.

Za málo dní na to královna povolala k zvláštní audienci Kolumba, by zjedнала si dokonalého vysvětlení o pravém stavu Indů.

K této schůzce Krištof Kolumbus představil se samotén.

Při pohledu na objevitele stvoření královna, připomenuvši si, kterak nehodně se s ním nakládalo ve jménu jejím, cítila se v hloubce srdce pohnuta a slzy vytryskly jí z očí. Když úctyhodný stařec to postřehl, soucit a odpuštění místo hořkých žalob a sebeobhajoby naplnily jeho mysl. Tato duše milující a panenská, jež starobou těla nestárla, avšak uchovávala stálou svěžest svých dojmů, nemohla promluvit. Muž, jenž nezviklatelně snášel rány osudu, nemohl zadržeti déle citů, jimiž kypělo jeho srdce; vzlykot prorval se z jeho hrudi a poklad slz vyřinul se mu na tváře. Kolumbus

a Isabella plakali, aniž by pronesli slova. A když takto ulevili svým srdcím, objevitel Nového světa snadně pak několika slovy pomátl celou osnovu lží svých obviňovatelů.

Slzy Isabelliny byly působivým balsámem na srdce rekovo. Královna katolická slíbila mu, že potrestá jeho urážku, že odčiní všechna bezpráví a že uvede ho v jeho hodnost. Přece však pro zarputilé nepřátelství, jímž kde kdo proti němu zanevřel, odložila záležitost tu a nevrátila mu ihned správy Španělska.

Když královna slibovala, že ho nastolí v jeho důstojenství, zajisté že měla nejlepší vůli a mluvila pravdu; avšak zchytralý Ferdinand tajně rozhodl odkliditi navždy Kolumba, nejen jakožto místo-krále, ale též jako vladaře Indů vůbec. Od tohoto okamžiku vše za tímto cílem se strojilo.

II.

Když prozatímné odklizení admirálovo z vládařství Indů bylo rozhodnuto, královna vyvolila na toto místo osobnost u dvora oblíbenou, spřízněnou s vrchním pořadatelem plavby námořské, miláčka krále, vyznamenávajícího se vážnými a zdrženlivými způsoby, jakož i zdvořilými rozhovory. Byl velitelem Larezu a jmenoval se don Nicolas de Ovando.

Tomuto prozatímnému zastoupení, na oko strojenému, avšak definitivnímu v duchu králově,

udělilo se tolik prostředků, že mohlo se vypraviti s nádherou knížecího průvodu na stkvělém loďstvu o třiceti dvou plachtách. Biskup pořadatel Juan de Fonseka neslýchaným napětím sil vystrojil ani ne v šesti měsících loďstvo tak, že mohlo na moře. Vrchní dozorce loďstva, jenž druhdy admirálovi nechtěl bezplatně povoliti ani jednoho služebníka, nekladl žádné překážky deseti tělesným strážcům na koních a dvanácti pěším k ochraně nového gubernátora, jenž kromě toho odváděl s sebou důstojníky vysoké hodnosti a kráčel obklopen takovou nádherou, na niž místokrál Indů neodvážil se ani pomyslit.

III.

Avšak nedůvěra a všední žárlení nevetřely se snadno do velikého srdce Kolumbova. Zatím co se připravovalo zbrojení loďstva, on ve svém ústraní — oddán studiu a modlitbě — na výšinách svého rozjímání ztratil z dohledu pletky dvora a malicherné agitace světa, Touha smělejší zachvívala jeho srdcem. Nestačilo, že objevil novou pevninu, měl ještě ovoce svých prací dobyti.

Lidská sláva byla bezmocna, by jej odměnila. S vyšších oblastí očekával služebník Boží odměnu. Kolumbus doufal, že Nejvyšší jako korunu všech jeho snah schraňuje pro něho osvobození svatého hrobu, až dosud odprané úsilím křížových výprav.

Známo, že takové bylo stálé přání Křištofa Kolumba. Od třetí cesty, na níž admirál rozmnožil prostor země o polovinu, nemohl se již dočkati, až bude moci uskutečniti tento hrdinský záměr. Brzy u svých přátel františkánů granadských, brzy nalézaje přístřeší pod krovem malebného kláštera františkánského Zubie, odkudž zrak mohl obejmouti jak travnaté koberce na březích Vegy, tohoto zázraku evropského bylinstva, tak Alhambru a Albacyn, tyto divy arabského stavitelství, obíral se andělskou Summou sv. Tomáše Akvinského, dlel ve společnosti mistrů theologie, živil se s rozkoší svatými Písmy, kochal se sv. proroky a žalmistou Páně, pokoušel se odkrýti až v hloubce obrazů tajemného zjevení svatého Jana některá místa, světelné paprsky, jimiž chtěl objasniti otázku svatých míst, upoutati pozornost králů katolických a přiměti je k tomuto slavnému podniku.

Častokráte v přestávce svých bádání rozjímatel Slova, elektrisován poesíí Israele a stkvělými hymnami církve římské, pokoušel se též. o to, by veršem vyjádřil city své zbožnosti. Nebyl básníkem pouze ve svém nitru, avšak i výrazem, byť v jazyku druhé své domoviny.

Tyto křesťanské básně Křištofa Kolumba se na neštěstí ztratily. Jejich poslední stopy nalézají se roztroušeně sem tam v náčrtcích k jeho práci o proroctvích. Jeho poesie jest vážná a slavnostní; vane v ní pravý duch křesťanský, dýše z ní hluboká víra, logika božských věcí a vystřízlivění z tohoto světa.

Jeho nejdelší báseň obírá se „Konci člověka“. Kolumbus rozvádí v šesti slokách, počínajících latinským slovem, tuto katolickou myšlenku: „Pamatuj na poslední věci své a na věky nezhřešíš.“ Těchto šest slok jest prosyceno velikostí a neoblomností našich dogmat. Nalézáme v nich ony hluhoké dojmy, onu horoucí žízeň po ráji, onu ošklivost před hříchem, jež jsou tak přirozené svatým duším.

Tento příklad básnického zanícení, vyskytnuvší se u Kolumba až v jeho neštěstí a jeho stáří, zdá se nám hoden vzpomínky. Velcí geniové a velcí světci též ve svých posledních dnech básnili. Mládí počíná rytmem; stáří se k němu vrací jako k útěše a ulehčení. Avšak tento návrat jak k poesii tak k hudbě, odleskům to věčného mládí duše, zdá se odměnou šedinám, jež zbělely konáním ctnosti. Abychom aspoň jeden příklad uvedli, vzpomeňme, že krátce před svou smrtí veliký Bossuet bavil se tím, že převáděl do veršů francouzských žalmy Davidovy. Vzdálení od sebe dvě století, tito dva vznešení muži zakoušejí tutéž potřebu a hledají u téhož pramene téže úlevy.

Skoro po sedm měsíců Kolumbus obíral se Písmem a církevními autory, by spojil rozličné texty a výklady, odnášející se k událostem, jež sám podnítl a provedl, jakož i místa, vztahující se na hrob Spasitelův.

Toužil učedník slova po tom, by osvobodil ode jha nevěřících zemi zázraků, by připojil Jerusalema k Římu, by dal hrob Spasitelův nástupci knížete apoštolů. Tím by Palestina při-

slušela svaté Stolici, dle přirozeného svazku, jenž pojí starý Jerusalelem s novým Jerusalemem, jako Starý zákon s Novým. Místa svatá byla by přivtělena k panství svatého Petra jakožto dědičný úděl apoštolského staršinství. Otázka svatých míst, tento gordický uzel náboženských zájmů budoucnosti, měl býti rozváznán zlatem Nového světa nebo rozřat mečem jeho objevitele, a nebylo by viděti národů od Říma oddělené, vlády protestantské a pantheistické, kterak se opovážlivě hádají jako o dědictví otcovské o výsady, jež právy odvěkého držení, mučednictví, rytířstva,„ přísluší jediné katolické, apoštolské církvi římské a po ní Francii, její přivorozené dceři.

Krištof Kolumbus počítal, že s výtěžky svých práv desátkových a oktávových bude moci to podniknouti. Hodlal vyzbrojiti na dvě armádu sto tisíc mužů pěších a dvacet tisíc jezdců. V okamžiku, kdy hrdina křesťanský oddával se těmto zbožným rozpočtům, nemohl se zmociti ani na tolik, by si opatřil plášť.

On, jenž dal koruně krajiny stokrát větší než Kastilie, neměl koutku země, neměl zahrady, v níž by se mohl projíti, neměl střechy, pod níž by mohl skrýti hlavu. Byl nucen potloukati se po hospodách a často neměl čím zapraviti účet hostinského. A nejen že nemohl „platiti svůj řád“, avšak — a to bylo mnohém trapnější jeho lásce — nemíval ani drobné mince k ofěře při službách Božích. Tehdy pociťoval nouzi svou nejbolestněji. Tehdy si nařikal na svou bídu, že nemůže ničeho poskytnouti církvi a chudým. Kolumbus nemluvil

o těchto nesnázích, o těchto trampotách, aby lesk jeho hodnosti nebyl zkalen, aby nebyla snížena důstojnost jeho titulů. Pro něho chudoba byla trapna pouze proto, že škodí chudým, že nemůže sám bídě jiných ulehčovati.

Jeho tíseň, jeho nedostatek peněžního úvěru a vládního vlivu vešly v obecnou známost v Kastilii a zvěst o tom rozšířila se i do ciziny. Z listu sekretáře benátského vyslanectva ve Španělsku, v němž Angelo Trivigiana chlubí se, že se stal „velikým přítelem“ Kolumbovým, patrna jest jak jeho bída, tak ztráta úvěru a jeho nevyčerpatelná dobrota.

Velcí tohoto světa, kteří své styky řídí dle přízně dvoru, opustili starého námořníka. Vyjímaje františkány, nikdo nerušil samoty místo-krále, milosti zbaveného.

Zbaven úředního břemene, mohl tím svobodněji mysl k Bohu povznášeti a v neprozkoumatelných výšinách ducha oddávati se nebeským věcem. Rozjímatel Slova nalézal tak v nucené své nečinnosti potěšlivou náhradu. Nevděk králův, ne-spravedlnost veřejného mínění odvracely čím dál tím více Kolumba od zájmů časných a učily ho jak apoštola národů, šťastného obdivovatele Neviditelného, svatého Pavla, by žil jedině v Kristu a nehonosil se jinou vědou, než Ježíšem ukřižovaným.

KAPITOLA OSMÁ

I.

Kolumbus, dalek jsa toho, by pomýšlel konečně na odpočinek ze svých únav mořských a ze svých zápasů proti zlobě lidí za prozatímní vlády Ovan-dovy, nemoha se spřáteliti s klidem, jenž neprospíval katolicismu, nabídl královně, že bez odkladu bude pokračovati ve svých výzkumných cestách.

Objeviv Nový svět, domníval se, že teď, kdy splněn byl první a hlavní díl jeho poslání, zbývá mu uskutečniti obeplutí zeměkoule a vykoupení svatého hrobu, aby tak zvěstováno bylo znamení spásy národům až dosud neznámým, by i oni mohli svobodně přijíti uctít hrob Spasitelův. Chtěl, dříve než umře, raziti jim k němu cestu.

K takovéto náboženské horlivosti ještě jiné tajemné kouzlo, pudící jej k této plavbě, se pojilo: bylo to štěstí, jakého zakoušel; mohli-li rozjímati neznámé části země. Ledy stáří nikterak neochladily jeho mladistvého nadšení k přírodě. Kolumbus nemohl se vynadiviti stvoření, nikdy nepřestáváje touto cestou povznášeti duše své k Tvůrci. Zádny člověk v onom čase neprocestoval takové prostory mořské a tolik břehů.

Čím více viděl, tím rozsáhlejší byly jeho pojmy o velebě Slova, tím hlubší byly jeho dojmy.

Na zemi po dobu odpočinku v přestávkách modlitby Kolumbus pochutnával si na vzpomínkách, i zdálo se mu, že posud slyší zvučný soulad poesie rovníkové nebo šumot větrů passátních a vážné přízvuky mořských melodií. Prostým přikloněním se k své paměti viděl, kterak z jejího věrného otisku vynořují se najednou oblasti nejrozmanitějších nálad, od zamlžených melancholií oceánu německého a edů moří polárních, až k jasům Antil, k nádheře rovníkové květeny. Ostrovy Šťastné, Azory, souostroví Kapverdské, velkolepé pohledy na pevnou zemi, na velebný Orinoko, záliv Perlový, zářící nebe Trojice, jižní souhvězdí, vše, co spatřily jeho zraky, vše, čeho se dohadoval jeho duch, sjednocovalo se s tím, co zahlédl v naději. Nesmírnost jeho pátrání rozvínovala se celá soudobně v jeho vidění jako jediný obraz. A jeho pojetí Tvůrcovo, vznešeně se rozvíjející, povznášelo se v poměru k tomuto nevyjadřitelnému nekonečnu. Poněvadž Bůh ráčil mu udělití přes jeho věk, jeho únavy, jeho zemdlenost ducha i těla veškerou svěžest dojmů mladosti, Kolumbus mu děkoval za tuto dobrotu. Oceňoval náležitě to dobrodiní duše, jakým jest křesťanský genius, jehož nížádný panovník nemohl s úřadu složití nebo zničití. Ba zdálo se mu v jeho pokře, že tak sladké radosti není hoden takový hříšník; neboť právě nejlepší křesťané jsou nejméně sami sebou spokojeni, i psal s příkladnou prostosrdečností, připomínaje si dobrotu Nejvyššího: „Vstoupil

jsem zcela malý na moře, bych se oddal plávbě, a pokračoval jsem v tomto zaměstnání až do tohoto dne. Toto povolání přirozeně vede k tomu, by se pronikla tajemství tohoto světa... Ačkoliv jsem převeliký hříšník, slitování a milosrdenství Pána našeho, jež jsem vždy vzýval, přikrývají mé chyby, mne zrovna štědrostí svou zahrnulo. Nalezl jsem nejlíbeznější útěchu v tom, když mi bylo přáno rozjímati podivuhodný vzhled jeho díla.“

Toto čisté blaho není nikterak darem uštědřeným bez rozdílu každému smrtelníku. Povahy hrubé, tělesné pudy lakotné a hmotářské málo je chápou a přes dokonalost smyslů zvířecost jí nezná. Bezbožnost a nevěra mají své zábavy.

Věc zázračná! Uprostřed divův Alhambry náhlé osvícení genia Kolumbova ukázalo mu skrze prostor a neznámo jakoby obraz tohoto globu a zjevilo mu mezi dvěma velikými rozdvojeními nové pevniny zúžený prostor, jenž se měl státi střediskem styků jeho ohromných končin. Jenže mluvil o úžině mořské, zatím co zde byla pouze úžina zemská, a ukazoval Isabelle na neúplné mapě neprozkoumaného světa bod, kde se měla nalézati tato úžina, kterou by bylo možno dostat se do Asie. Vykladatel stvoření označil to s přesností úžasnou.

Dějepisec Indů Lopez de Gomara sděluje, že hledal úžiny, by proplul na druhý břeh a by proťal rovník. Herrera svědčí, že dříve než odjel oznámil, že se střetne s úžinou ve výši přístavu El Retrete, poblíž mysu Nombre de Dios.

v místech to úplně neznámých a jež objevil o několik měsíců později. Las Casas praví, že myslil, že tato úžina má býti poblíž Nombre de Dios. Benzoni tvrdí, že šel přímo k vyhledání této úžiny. Washington Irving přiznává, že ji tušil k převlase Darienské. Vskutku tam se nalézá úžina zemská, jež spojuje veliké části nové pevniny.

Toť isthmos¹⁾ Panama.

Když královna schválila tento úmysl, jehož velikost zajímala jejího ducha, Kolumbus žádal, by mu bylo dovoleno vzíti s sebou druhého syna Dona Fernanda, páže Isabellino, velmi nadaného, jehož společnost byla by oslazením v jeho ustavičném odloučení od rodiny, jaké mu ukládalo jeho poslání.

Admirál odebral se na to do Sevilly, by vše potřebné k cestě připravil.

Špatný rozmar králův byl mu znám. Obávaje se, by v jeho nepřítomnosti nepřipojili k násilnostem již spáchaným zjevnou loupež, by mu neukradli titulů a pergamenů jeho výsad, vložil je do rukou svých věrných přátel řeholníků, v opisech je ponecháváje v jejich klášteřích.

Všecek svěřuje se bez výhrady Prozřetelnosti, nezanedbával méně ostražitosti, již velela lidská opatrnost. Vybídl Adelantada, by ho doprovázel

---

¹⁾ Isthmos, převlaka, úzký pruh země, spojující dvě větší pevniny.

na této cestě výzkumné. Chrabrý ten námořník, zklamav se na dvoře kastilském a dospívaje k věku, v němž odpočinek jest odměnou, jevil málo náklonnosti k nebezpečenstvím podniků tohoto druhu. Nicméně počítaje léta svého bratra, pozeruje jeho tělesné zeslábnutí, jež energií své vůle sám sobě zapíral, vzpomínaje, v jakém stavu vrátil se ze svých dvou posledních výprav, chápane, že by mu mohl býti nepostradatelným, don Bartoloměj obětoval znovu lásce bratrské své záliby, svou potřebu odpočinku a své rozhodnutí, že nebude již sloužiti vládě tak nevděčné. Svolil k tomu, že též odpluje.

Jako v dnech své poetické mladosti, posud zachvívaje se nadějí a pevný jsa v úmyslech, Kolumbus odebral se na moře. Odjížděl, nikoliv již aby sloužil králi, jehož nevděk a tupé nepřátelství bylo mu příliš známo, avšak obětuje se předem lidstvu celému. Příjemnosti odpočinku u rodinného krbu, jichž tak málo okusil, jeho věk, jeho bolesti, na těle zvláště ta stará rána z bitvy, utrpení, jež zakusil na své poslední cestě výzkumné, neměly moci, by ho zdržely. Ohrožen lety, chvátal s dokonáním svého díla. Hodlal výkony ještě podivuhodnějšími zlomit překážky dvoru a dospěti k svému konečnému cíli, k osvobození svatého hrobu. Teď, když země pevná byla odkryta, zdálo se mu, že jestli propluje úžinou, jež měla býti uprostřed této nové pevniny, nic by již nepřekáželo tomu, by obeplul celou zemi a aby se vrátil do Španělska Asíí a z břehův afrických.

Spoléhal na této smělé výpravě na přispění Prozřetelnosti a s apoštolskou horlivostí v šedesáti šesti letech objevitel zeměkoule rozletěl se do neznáma, o němž doufal tentokráte, že s něho sejme úplně závoj.

KNIHA ČTVRTÁ

KAPITOLA PRVNÍ

I.

Krištof Kolumbus provedl se třemi loděmi své tři první cesty; podnikaje čtvrtou výpravu, žádal čtyři lodě, zaopatřené na dva roky, neboť strojí se, že až dosáhne úžiny, která by ho propustila z Atlantického do Velkého oceánu, obepluje zeměkouli a vrátí se moři asijskými a od břehův afrických.

Byl to první pokus obeplutí, jaké ještě na mysl lidskou pod sluncem nevstoupilo od té doby, kdy byl oceán brázděn loděmi.

Pro výpravu tohoto druhu admirál chtěl vyvoliti si mužstvo, zásoby a potřeby ostatní. Udal kancelářím sevillským rozměr svých lodí. Největší měla býti nosnosti sedmdesáti tun a nejmenší padesáti tun.

Vztýčil svou vlajku admirálskou na loď sedmdesátitunovou, kterou pojmenoval Kapitán; druhá v řadě jmenovala se Svatý Jakub Paloský; třetí byla Galicien. Nejmenší byla nazvána Biskajka.

Nepočítaje v to důstojníky svého domu a čtyři tlumočnický, admirál odvážel s sebou na čtyřech těchto malých stavbách stopadesát mužů. S touto hrstkou lidí doufal obeplouti zeměkouli

a brániti se proti jakémukoliv útoku mezi národy neznámými, u nichž bude snad nucen obnovovati zásoby a opravovati lodě. K tomu, by mohl navštívit všechna pobřeží a veplouti do všech přístavů a zátok k vůli vyhledání oné úžiny, musel použiti malých lodí a sflu jich nahraditi dobrým, statečným mužstvem.

„Kapitánu“ velel kapitán vlajky admirálovy, Diego Tristan, pravý to typ námořního důstojníka. K ruce mu přiděleni byli první nadporučík Juan Sánchez a námořníci Jacques Martin Cabrera, Petr z Umbrie a Martin de los Reyes. Mužstvo skládalo se ze čtrnácti lodníků prvního řádu a dvaceti plavčků, z jednoho dělostřelce, jednoho zbrojře, jednoho tesaře, jednoho bednáře, jednoho ucpavače a čtyř trubačů.

Velení Svatého Jakuba Paloského bylo dáno Františkovi de Porras. Po bok tomuto důstojníkovi, stejně domýšlivému jak neschopnému, jedinému, jenž mu byl vnučen, admirál postavil k vůli tomu, by vyvážil jeho nezpůsobilost, vrchního tajemníka loďstva, svého bývalého panoše Diega Mendeza, jenž byl zároveň zkušeným námořníkem, neohroženým vojínem, vroucím křesťanem a služebníkem neviklatelné věrnosti. Panoš Diego byl povýšen průběhem této plavby na hodnost kapitána lodě, vydobyl si erbu, titulu rytíře, a nesmrtelně se zapsal do historie.

Galicien, keráb nemotorný a nedokonalý ve svém stěžňovní, byl svěřen věrnému kapitánovi Petru de Torreros, prvnímu to Evropanu, jenž vložil první svou nohu na novou pevninu, a do-

sáhl tak obzvláštní cti, že mohl představovati Kolumba.

By obsadil malou loď Biskajku, jež měla prozkoumávati průplavy a zátoky, ohledávati proudy a nábřeží, a jež neměla více než padesát pět mužů, důstojníky v to počítaje, admirál, by vyvážil slabý počet, vybral mužstvo první hodnoty, osm nejschopnějších námořníků s dvanácti plavčičky, kteří o překot vespolečně závodili a mezi nimiž se nalézalo páže jménem Cheulco. Této plavecké elitě přiřkl velitelem námořníka velkodušného, svého šlechtného krajana Bartoloměje Fieschi-ho, „osobnost obdařenou velikými dokonlostmi“. By mravnost na lodi této, jež často měla býti dále odloučena, hlouběji zapouštěla kořeny, svěřil jí jediného kněze, ježž mohl s sebou vzíti, horlivého františkána otce Alexandra.

Každý již zaujal na lodi své místo, avšak nemohli ihned vyplouti, protože vítr vanul od jihu a tarasil přístav kadiský.

Za této nucené nečinnosti jakási loďice, již vítr opačný hnal bystře k břehům Evropy, přinesla zprávu, že Maurové právě obklíčili portugalskou pevnost Arcillu na břehu marockém. Ihned admirál, rytíř kříže, aniž by se dal odvrátiti větrem opačným, zvedl kotvy při zvuku trubky dle zvyku admirálů kastilských. „Vyplul bez ohledu na týž vítr a přistál brzy v přístavu.“

Plachty španělské na obzoru stačily, by se Mauři, kteří ostatně střetli se s pevností velmi bděle a statečně hájenou, dali na útěk.

Téhož dne admirál nastoupil svou cestu.

Jakoby k odměnění jeho horlivosti, přilétl vítr příznivý. „Náš Pán dopřál potom tak pěkného počasí, že jsem doplul za čtyři dny sem na tyto ostrovy“, zapsal si na Velkých Kanárech.

Dne 25. května večer Kolumbus vyplul ve jménu svaté Trojice.

Počasí bylo velmi stkvělé. V šestnácti dnech dosáhli souostroví Karaibského.

Admirál zamířil k Saint-Domingu, by vyměnil zde Galicienu za jednu ze třiceti dvou lodí, o nichž věděl, že se mají vrátiti do Španěl, poněvadž přes krásný čas poznaly se jeho chyby. Byl špatný běhoun, příliš namáhavě plul; jeho stěžně nebyly zapuštěny dosti hluboko do spodku lodi. Tři ostatní koráby musely zmenšovati počet plachet, by mu neujely.

Dne 29. června eskádra připluvši před přístav, zakotvila na míli od něho na širém moři. Kolumbus vyslal kapitána Galicienu v bárce, by sám vyložil vladaři, že jest nutno opatřiti si jinou loď, za kterou admirál doplatil by svými penězi. Měl ho též požádati, by dovolil veplouti do přístavu, by našli útulek před prudkou bouří, o které předvídal, že v brzku propukne.

Vladař nedal se přesvědčiti, že by bylo nutno vyměňovati loď, spuštěnou sotva přede dvěma měsíci na moře. Pokud se týká potřeby uniknouti bouři, tu jasnost nebe, zářící slunce a azurový pokoj vln v tomto okamžiku dodávaly takové žádosti ráz nějakého žertu. Nejen že nedovolil admirálovi, by si vzal jinou loď, avšak „zakázal mu sestoupiti, ba nesměl ani přistáti.“

Kapitán Galiciena navraceje se, mohl napočítati v kotvišti na třicet lodí s vlajkou k odplutí. Bylo to loďstvo, jež měl přepraviti Torrez, k němuž byly připojeny dvě lodě, koupené bývalým notářem a milovníkem plavby Rodrigem de Bastidasem.

Jest snadněji představit si než vylíčiti rozhořčení, jímž byl zachvácen veliký objevitel, vida, kterak jest vypuzen „ze země a z přístavů, jež vůlí Boží dobyl Španělsku za cenu své krve“, nesměje se uchýliti na ostrov, jehož byl ustavičným místokrálem a vladařem, donucen jsa taktó vydati se na pospas bouři a pokračovati ve své cestě s lodí plavby neschopnou! Toto odmítnutí, tolik přičfci se zákonům lidskosti a námořním obyčejům, ohremilo mužstvo. Litovali, že se nalézali pod velením muže, jenž podobnou krutostí přece vyvržen byl mimo meze přirozeného práva.

Avšak jakkoliv hluboké bylo rozhorlení admirálovo, jeho lidskost a jeho křesťanská láska zvítězily nad jeho mstyžádostí. Vypravil znovu posla k vladařovi se vzkazem, by aspoň své loďstvo nepouštěl na moře, dokud neuplyne osm dnů, a když již jemu odeřeno bylo závěťfí, ačkoliv ho tolik potřeboval k opravě lodí a k záchraně před hrozícím nebezpečím, by aspoň sám zdržel v přístavě loďstvo před odjezdem; neboť uragan měl zasáhnouti do veliké dálky. On sám že bez prodlení hledati bude jiného útočiště.

Ovando radil se s námořníky. Dlužno opětně na to upozorniti, že žádný zjev atmosferický neospravedlňoval předzvěsti admirálovy; rozhodl se

tedy, že odpluje, jak bylo zprvu určeno. Lodníci pozorující nebe, vysmívali se statečně chmurným předtuchám starého admirála, spílající mu morousů, „falešných proroků“ a snad i blábolilů.

Kolumbus velmi znepokojen stavem Galiciena, neviděl jiného prostředku než ten, že dal na nejšpatnější loď nejlepšího kapitána, svého bratra Bartoloměje, a hned na to uchýlil se do nejbližší zátoky; zde přichystal se spěšně, zrovna jakoby viděl, kterak přichází, k přijetí uraganu.

II.

Zatím dobrý stav moře, lesk nebe a líbeznost vánků usmívala se na ty, kteří měli odejti. Po dosti dlouhém pobytu daleko od svých rodin a příbytků, nemohli se již dočkati, až opět spatří vlast. Plně rozkazy královniny, Ovando oznámil všem známým vzbouřencům, že se mohou vrátiti. Většina nic lepšího si nepřála, protože si již dosti zahospodařili. Každý odnášel s sebou značné množství zlata, jímž bylo možno soudece podplatiti.

Více než pět set bylo jich rozděleno na různé lodě. Bobadilla, sesazený vladař, jenž se potěšoval z nemilosti svými hromádkami zlata, usadil se na lodi Kapitáně. Roldan, rovněž sesazený a povoláný, by se zodpovídal ze své vzpoury, nakupil do této lodě spousty zlata, jež po dobu svého odboje pod všemožnými způsoby nakradl.

Na této lodi plavilo se sto tisíc pesosů jakožto důchod královský. Na ni byl též přenesen k velikému žalu celého města největší kus přirozeného zlata, o jakém nikdy historie zmínky nečiní. Tato hruda, již více než tisíc lidí dotýkalo se svýma rukama s obdivem a žádostí, páčila se dle hodnověrného svědectví „na tři tisíce šest set penců zlata“. Rebelové též naložili na tuto loď sto tisíc penců zlata přepuštěného a puncovaného a veliký počet hrubých zrn přirozeného zlata, by je ukázali ve Španělsku. Nikdy nebylo spatřeno tolik zlata pohromadě.

Jiné statky, stejně bez ohledu na spravedlnost a lidskost dobyté, zaplacené krví a životem tolika Indiánů, byly nacpány do každé lodě.

Když vše bylo pohotově, když poslední „s Bohem“ byla vyměněna, vrchní kapitán dal znamení k odjezdu a loďstvo, rozpnuvši své plachty, vzdálilo se majestátně od břehův Ozama. Zaměřilo přímo k jihovýchodu, by dosáhnoucí mysu Meče, vyplulo na širé moře.

Všechno dle přání všech se dařilo. Mírným větrem hnáni dospěli do přímé čáry s mysem Rafaelovým, vzdálení jsouce od něho asi osm mil, když pojednou vítr zeslábl a v krátkosti znepokojující znamení se objevila. Průzračnost nebe ztemněla, jasů dne rychle ubývalo. Oceán zkameněl v pochmurnou nehybnost; vzduch se stal těžký a dusný. Staří, zkušení námořníci nepřipouštěli si již žádné pochyby: byla to předzvěst bouře.

Ačkoliv země neztratila se úplně z obzoru, nebylo možno se k ní vrátiti. Zádny vánek nedul do plachtoví, visícího splaskle podél stěžňů. Oceán ztemněl a zsvělá hladina ani se nepohnula. Nebylo již možno ani se vrátiti do přístavu, ani prchnouti před nebezpečím pobřežních úskalí na širé moře. Bezpochyby námořník, jenž se posmíval admirálovi, byl by rád nyní poslechl rady jeho zkušeného stáří a nebyl by opustil kotviště; avšak bylo příliš pozdě. Žádné umění teď ničeho nezmohlo.

Po pohrůžce záhy přikvačila hrůza.

Strnulá pláň vod se zachvěla. Vlny po několika širokých rozkyvech nadmuly se černajíce, jejich hřebeny, pěnice a bělajíce se, vzpínaly se do výše. Brzy zdálo se, jakoby mořské dno se pozdvihovalo; ječivý víchr bouře skřípá ve stěžnech, pohrávaje si jako míči mezi kypícími pěnami tímto stkvělým loďstvem. Rahna tloukla o vodu; hned záď, hned přída pohružovaly se do vln. Poklady, nahromaděné v lodích se otřásaly. Zuřivost vln srazila některé lodě. Jiné prasknuvše, rázem se překotily; jiné opět zápasily bezúspěšným manévrováním. Při tom tma rostla. Již ani druh druhu neviděli; nebylo slyšeti než marné povely a zoufalý křik hrůzy.

Kapitána, tolik přeplněná zlatem, přes své pevné trámovní byla uchváćena uraganem, roztržštěna a pohlcena bez milosti propastí. Z toho, co nesla, pranic se nezachránilo, ani lidé, ani poklady. Více než šestadvacet lodí obtěžkaných zlatem, vyrvaným nešťastným Indiánům, bylo:

rozlámáno a pohrouženo do vln; jiné byvše odneseny do brázd pěnicího se oceánu, byly ztroskotány až někde na neznámých rovnoběžkách, prožívajíce tak déle všechny úzkosti zoufalství.

Z celého tohoto nádherného loďstva nevrátily se na Hispaňolu než dvě nebo tři zle pochroumané lodě, napolo se topící, a jen jediná, nejšpatnější, nejpotřebovanější a nejmenší ze všech, jménem Jehla, „el Aguja“, pokračovala na své cestě k Evropě. „Nesla veškerý statek admirálův, skládající se ze čtyř tisíc pesosů, a ta první dostala se do Kastilie, jakoby řízením Božím.“ Poškozené lodě, jež se vrátily k opravě do Hispaňoly, nesly lidí nejchudší, nejneopatrnější; byl mezi nimi pouze jediný šlechtic, notář-plavec Rodrigo de Bastidas: „byl to velmi ctihodný muž“, kterého Bobadilla též nelidsky pronásledoval.

Tohoto strašného dne zahynuli, aniž by byl jediný vyjmut, zrádci, hánci, zapřísáhlí nepřátelé Kolumbovi. „Tu, praví královský letopisec, tu skončil František de Bobadilla, ten, který poslal admirála a jeho bratry s okovy na nohou, aniž by byli obviněni, aniž by se jim dovolilo hájiti se; tam zahynul též odbojce František Roldan a mnoho jeho spoluvinníků, kteří se pozdvihli proti králům, proti admirálovi, jehož chleba jedli, a kteří týrali Indiány. Tam zahynul též kasik Guarionex (jenž zarytě odmítal evangelium). Dvě stě tisíc pesosů bylo pohrouženo s oním zlatým bochánkem zázračné velikosti. „Vše se ztratilo, moře pozřelo rázem s tímto bohatstvím nespra-

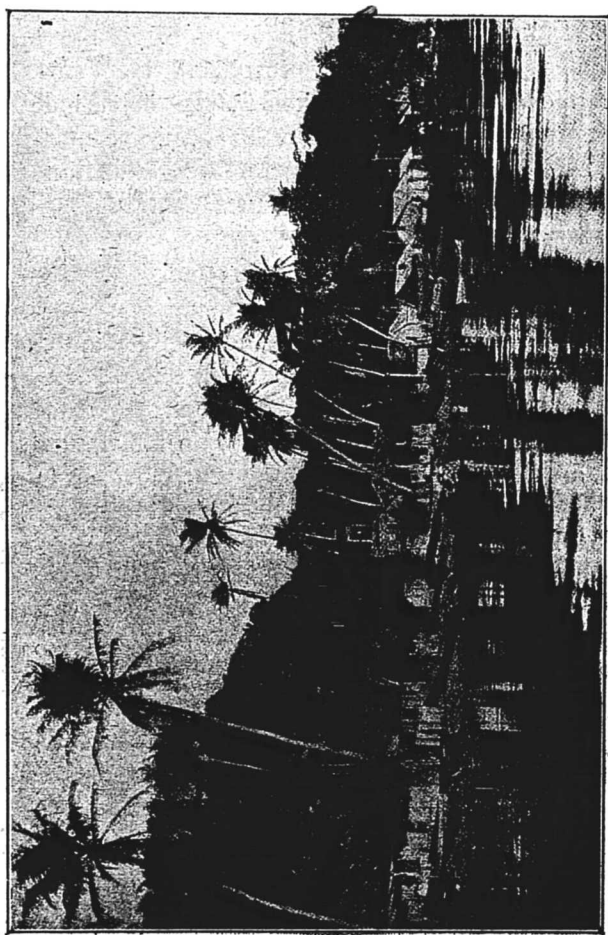
vedlivým jeho nespravedlivé majitele, „počtem více než pět set mužů“.

Nuže, zatím co se dala tato pohroma, admirál, uchýlen do „přístavu skrytého“, puerto escondido, nechal řváti uragan a doporučoval se Bohu.

Průběhem dne čtyřem lodím, kryjícím se jak jen možno před nárazy větru a moře, dobře se dařilo. „Avšak bouře byla strašlivá oné noci a zulamovala lodím kormidla a stěžně.“ Uprostřed temnoty tři lodě byly vyrvány z přístavu, zůstala tam samojediná loď Kapitán. Tři lodě byly silně porouchány, ztratily část výstroje a zásob. Loď admirálova, ač mužstvo bylo velmi zemdleno, nedoznala žádné škody. Všechny čtyři lodě opět se spojily v přístavu Azua, a sice v neděli, zrovna jakoby zvány byly, by tam slavili společně tento svatý den a by tam poděkovali Bohu za jeho zjevnou ochranu.

Nikdo tuto pohromu nepovažoval za pouhou mořskou nehodu; všichni současníci viděli v ní trest Prozřetelnosti. Cín božské spravedlnosti byl zde tolik patrný, že bez výjimky všichni historikové oné doby byli nad tím uchváćeni úctou a hrůzou.

Jestli podivem nás naplňuje, že admirál rozpoznává bouři, jež šetří spravedlivého a zle pustoší vinníky, rozmetává svým dechem jejich naděje, přehlušuje jejich nářky, svrhuje do propasti oceánu bohatství, nahromaděná za cenu jejich duše, a dále když vidíme bezpečný průvod, udělený mezi propastmi malému pokladu admi-

Nábřeží v Martinique.

rálovu, který umístili zlomyslně na nejkřehčí z lodí, přenášející jej samojediný přes Atlantik do přístavu určeného, tu tento podiv změnil se v úžas, když pomyslíme na ochranu, již právě v témže okamžiku těší se osobnost i eskadra admirálova v moři Antilském. Jeho čtyři lodě jsou rovněž chráněny jak na pobřeží, tak na moři. *Galicien*, tato loď, které hrozí nebezpečí v klidné plavbě, vzdoruje prudkosti vln; *Kapitán* neztrácí ani jednoho muže, ani jediné kotvy, ani jediného lana, ani prkna, aniž jinak jest porouchána.

V pravdě nadpřirozený ráz této události hlubokým dojmem působil na Španělsko. Zvláštnost těchto okolností, nesmírnost ztráty, smutek více než pět set rodin, zavdala podrobnostem tohoto případu ráz truchlivé a památné hodnověrnosti.

Královně dávala se na ruku dvojí záminka k odvolání vladaře *Ovanda*: neuposlechl rady a vybidnutí admirálova a nedopřál mu útočiště v tak naléhavé potřebě. Král litoval přepuštěného a puncovaného zlata, zvláště onoho plně zlatého bochánku, jemuž podobného žádná práce v dolech nikdy nevynesla. Dlouho paměť této události zachovala se na ostrově. *Arciletopisec* císařský *Oviedo*, jenž tam sídlil a obcovoval s očitými svědky, byl překvapen zázračným rázem této události. Na třech místech ve svém *Přírodopisu* západních *Indů* vrací se k loďstvu, ztracenému proto, že nedbal rady admirálovy. *Miláňan* *Giralamo Benzoni*, který přebýval na *Hispaňole* 40 let po této pohromě a který slyšel tam zajisté

některé očitě svědky, nemohl si zabrániti, aby v tom neviděl soudu Božího. Potrestání vzpurníků a zničení jejich nespravedlivého pokladu zdá se mu spasitelným příkladem světu a vznešeným úkolem historické filosofie.

III.

Admirál strávil několik dní v Azue, by provedl jisté opravy na oněch třech lodích, jež byly v noci odděleny.

Dne 14. července moře nabylo dobré tvářnosti, proto zamířil k jihu. Avšak plavbě skoro ihned jal se překážeti zvláštní stav teploty. Nebe bylo zataženo, slunce zůstávalo zahaleno, hvězdy se neobjevovaly. Přes sílu a proměnnost větrů cítil, že se moře protiví silou stálou, byť nepravidelnou ve své prudkosti. Časté lijavce je zaplavovaly. Plajfcí blesky jakoby zažehovaly obzor; bylo třeba veškeré bdělosti a veškerého úsilí vůle admirálovy, by se neuchýlil od svého směru. Přece však mnohdy silnější bouře přinutila stáhnouti plachty nebe pustiti loď po větru; a tu v jediné noci ztrácel ten trošek cesty, který pracně ujel v několika dnech. Únava, bdění, ta stálá vlhkost spojená s náhlým chladem nebo těžkým vedrem, zmalátněla mysle.

Vroucí víra Kolumbova samojedine překonávala vnější tyto nehody. Všecek zaujat svatými

místy, bez ustání oči upíraje k svému cíli, nezastavil se, by počítal překážky. Jeho sedmašedesát let počalo tížiti jeho plece, aniž by si připouštěl jejich břemeno. Citlivost jeho smyslů neutrpěla žádné ztráty. Přes hostcové záchvaty jeho postava, dosud přímá a pevná, přispívala velice k vznešenému výrazu jeho tváře, na níž jakoby přirozeně vtisknuta byla ušlechtilost jeho myšlení. Tou měrou, jakou postupoval ve věku, pokračoval i v křesťanské dokonalosti. Sladkost jeho pohledu, cele prozářeného něžností, vyjadřovala cosi evangelického. Jeho námořské práce, jeho tak dlouhé útrapy, jeho žravá činnost ducha a vytrpěné nespravedlnosti nezbrázdily příliš jeho rysů. Jeho vlasy, lesklé bělosti, obklopovaly jeho čelo onou koruncou cti, o níž mluví Písmo. Volným svým františkánským oděvem jeho důstojná postava, celá jeho osobnost upomínala na jeden z těch obrazů patriarchy nebo proroka, jaké si tvoříme v obraznosti dle čtení svatých knih. Řeklo by se, že jest to kterýsi král-pastýř, přenesený z Idumee nebo Mesopotamie na pláň Atlantika.

Navyklost jeho myšlenek, souhlasící s rysy jeho tváře, krásnila ji čímsi hrdým a ztrýzněným, rytířsky zbožným, jež se četlo na jeho rtech a na jeho čele. Pociťovalo se folik svatosti a velikosti v tomto admirálovi! Jeho ústa nikdy nikoho nezranila, neproněsla žádného surového výrazu. Dle okolností pouze, chtěje něco dotvrditi, dosvědčiti, nebo někomu pohroziti, používal tohoto zaříkání: „Při svatém Ferdinandovi!“

Stále proniknut důležitostí své povinnosti, zásluhou poslušnosti, upozorňoval pachatele na jejich hříchy; a tomu, kdo zarputile trval ve zlém, hrozil, že ho ponechá božské spravedlnosti. Protože Bůh stále byl jediným předmětem jeho myšlenek i jeho činů, Kolumbus, vele k nějakému novému dílu nebo požaduje většího napětí sil, říkával svým lidem: „Musíme to tak provést; jsme to Bohu dlužni.“ Sám dával věrně příklad v plnění povinnosti, a čím počasi bylo špatnější, tím více zdržoval se uprostřed svého mužstva; dodáváje mysle svým námořníkům, podporuje je pohledem i hlasem, udržoval je v napětí a v ohni. Jestli jich nemohl vytrhnouti z nepohod v těchto krajích nezbádaných, aspoň sdílel s nimi udatně protiventství. Bolesti dny, jež nádavkem ke všem strastem ještě Kolumba soužily, nemohly se slabiti křesťanské jeho vytrvalosti.

A k vyvrcholení neštěstí vážně onemocněl a „mnohdykrátě přiblížil se k branám hrobu.“ Poněvadž však vědomí zodpovědnosti a cíle výpravy převládlo v něm nad ztrátou sil, dal sestrojiti na zádi loďní malou komůrkou a ze svého lože odtud řídil výpravu, vydáváje se v obrovsky nepoměrný zápas se silami neznámého moře. Mužstvo pozbývalo mysli a žádalo, by přistáli na Jamaice nebo na Española. Každý jiný byl by jim vyhověl, aniž by čekal, až ho budou prositi; avšak nikdo nedovedl se lépe vzepříti všem překážkám jako admirál. Polevilo se mu, povzbudil své lidi a čekal, až konečně se dostaví vítr příznivější.

V několika hodinách pak objevil na polední ostrov, který obklopen byl více ostrovy: byla to Guanaja, ležící v zálivu Honduraském.

Admirál napověděl, by jej ohledali. Adelantado vyzbrojil ihned dvě bárky a přistál se silným oddílem. Shledal zde veliké množství borovic, podobných těm, které objevili na Antilách, a stopy civilisace; neboť zpozoroval kelmky, v nichž se rozpouštěla měď, jejíž některé částky zdály se lodníkům úlomky zlata; snad proto si je potají schovávali:

Mezitím připlula jakási lodice na způsob benátské gondoly, široká osm stop a velmi dlouhá, vyrobená z jediného kusu. Budka nad ní, pokrytá listy palmovými, uměle propletenými a děšť nepropouštějícími, byla naplněna zbožím: byly tam látky bavlněné, pokrývky, náprsenky, měděné sekerky, mexické meče, hliněné vázy a kakaové mandle. Adelantado sevřel tuto kocábku mezi dvě bárky, zmocnil se jí, aniž by se střetl s sebe menším odporem, a zavedl na Kapitána ty, kteří ji řídili.

Byly mezi nimi ženy, oděné bavlněnou přikrývkou, již si cudně k tělu přitahovaly, a pětadvacet mužů, kteří byli opásáni kolem beder širokou látkou. Nejevili žádné bázně nad tím, že se octli v moci těchto cizinců. Kolumbus je ubezpečil svou dobrotou, pokusil se bezúspěšně použiti svých tlumočnicků, sám vypytał se posuňky, by se od nich něčeho dopátral. Pochopil, že přijždějí z Jukatana, bohaté to země a velmi vzdělané. Admirál ponechal si na ukázkou rozmanité

předměty jejich obchodu, rozdělil mezi ně, by jim zaplatil, cetky a ozdůbky, jimiž byli nadšeni, a vysadil je do jich člunu; avšak podržel si za tlumočnicka starce jménem Giumbé, který se mu zdál obeznalým v plavbě příbřežní.

KAPITOLA DRUHÁ

I

Admirál zamířil k jihu, hledaje pevné země. Zpozoroval ji u mysu Caxinas. Bouře znovu počala. V předvečer Nanebevzetí Kolumbus, stále upoután na své lože, dovolil, by Adelantado, štáb a mužstvo vystoupili na břeh a by přítomni byli svaté oběti, kterou slavil otec Alexander. Avšak nebylo možno přistáti; museli znovu zpět na loď a znovu počítí boj se živly.

Dle rozkazův admirálových malá loď o padesáti tunách, Biskajka, vjížděla pokud mohla k pobřeží, vnikala do všech zálivů, do zátok, ze strachu, aby neminuli úžiny, skrze niž doufal vniknouti do Levantských moří k Indům východním.

Kdyby byli pluli v širém moři, nebyli by zakusili ani polovinu útrap a nebyli by prožili ani čtvrtinu nebezpečství, jimiž jim hrozila stále tato plavba na neznámých pobřežích. Avšak bylo záhodno plouti poblíž země k vůli objevení úžiny.

Počasi neustávalo znavovati mužstvo a loď. Bouřlivé deště, zmítané moře, opačné proudy, vše to nedovolovalo jim žádného odpočinku.

Občas vystoupili na břeh na několik hodin, by pozorovali obyvatelstvo a zplodiny. Střetli se

tak s pobřežany, kteří velmi nesnadně srozuměli se se starým Giubem, tlumočnickem. Jedni honosili se tím, že na rozličných částech těla roztahují se jim na kůži vytetované podoby jaguara a jelena, jiní na odív stavěli kazajky a kyrysy z barevné bavlny. Náčelníci a přední zdobili si hlavy stužkou z červené bavlny. Někteří měli ji obklopenou velkou čupřinou hrubých vlasů.

Postupující k východu, spatřili kmeny úplně nahé, živící se syrovými rybami a lidským masem. Ohyzdnost jejich rysů a krutost jejich pohledu prozrazovaly ohyzdnost a krutost jejich mravů. Starý Giumbé, jakmile je spatřil, upozornil na jejich lidožroutství.

Avšak tato pozorování byla příležitostná a krátká, protože moře, stále se protivící, nutilo k ustavičným pracím. Lodníci podléhali těmto nepřestávajícím trampotám. Většinou byli nemocni nebo zraněni. Ostrost větrů, zuřivost vln a nepřítomnost slunce odstrašovala duchy nejpevnější. Těmito dešti potopnými shnily plachty a trhaly se v hadry. Potratili kotvy, nářadí, jakož i bárky a největší část zásob. Každá loď měla několik trhlín. A tolik se stav jejich zhoršil, že při každém seslání bouře domnívali se, že jsou ztraceni. Mužstvo Biskajky připravilo se na smrt, ba od otce Alexandra obdrželo rozhřešení a poslední požehnání. V ostatních lodích námořníci, zbavení pomoci církve a vidouce se v posledních koncích, volali, by jim hříchové jejich byli odpuštěni, a zpovídali se navzájem. Ze služebníkův admirálových mnozí zaslíbili se

životu klášternímu, jestli uniknou této hrozící smrti.

Tyto výjevy plné úzkosti opakovaly se mnohokrát nad propastmi bouřlivého oceánu.

Krištof Kolumbus sám přiznává, kolikrát tato agonie byla srdcervoucí: „Viděli jsme dosti bouří, avšak žádná nebyla tak strašná a netrvala tak dlouho; mnozí z mých lidí, kteří byli považováni za neohrožené, ztráceli dokonale odvahu.“ Jemu obzvláště to leželo na srdci, že viděl, do jakých svízelnů přivedl svého mladého syna a kterak jeho bratr Adelantado, jenž nepřál této cestě a který jen z oddanosti bratrské jej doprovázel, zápasí na nejbídnější lodi eskadry. Vyčítal si jejich utrpení. Na štěstí mladý Fernando, dalek toho, aby mu přitěžoval v jeho vlastní bolesti, zahrnoval ho svou péčí a jevil vytrvalost a otužilost nad svůj věk. Kolumbus napsal: „Náš Pán udělil mu takovou statečnost, že povzbuzoval i ostatní. A když šlo o to, by se chopil obsluhy těžších lodnických úkolů, počínal si tak obrátně, jakoby byl na moři osmdesát let; a to byl on, který mne potěšoval.“

Kromě prudkosti větrů musel bojovatí proti stálé a pravidelné moci, spouště vody, jež valila se proti jeho loděm a kterou správně přirovnal mořskému proudu. Byl to velký proud pelagický čili proud Rovňský, který tak podivuhodně objevil na své předešlé cestě. Taková byla jeho síla odporu, že úsilovnou plavbou šedesáti dnů nemohli postoupiti ani na sedmdesát mil.

Vytrvalostí však dosáhli dne 14. září konečně jakéhosi předhoří, jež zahýbalo náhle od východu k jihu. Jakmile je obepluli, dobrý vítr zavanul a moře zklidnělo. Admirál ve jménu mužstva děkoval Bohu za tuto náhlou úlevu v trampotách. Na znamení vděčnosti tento mys obdržel jméno „Díky Bohu“, jež nesé až do dnešního dne.

Zde indiánský tlumočnick, starý Giumbé, jenž snášel s nimi utrpení, byl propuštěn s dary. Zdálo se, že jest velmi spokojen štědrostí admirálovou.

Stále pokračuje v prozkoumávání pobřeží a v hledání úžiny, Kolumbus sledoval podél břehu Mosquitos. Jeho lodě potřebovaly správký, jeho mužstvo odpočinku; jali se hledati příznivého místa. Dne 17. září zastavili v ústí široké řeky, po níž se pustili čluny z Kapitána a Biskajky, by se zásobili vodou. Když obě bárky vracely se k lodím, prudký náraz vln zahnal do řeky proud, široký a dravý. Oba čluny ocitly se v pěnivém víru. Člun Biskajky, jsa lehčí konstrukce, překotil se a ztroskotal přes zručnost statečného lodivoda Martina de Fontarabie. Žádný z těch, jež nesl, neobjevil se. Člun Kapitána doplul sám se svým nákladem. Admirál, velmi jsa tím zarmoucen, pojmenoval toto místo „Proudem pohromy“.

II.

Tento úbytek paží na Biskajce přivodil oslabení personálu ostatních lodí, který již sotva stačil k obsluze lodě.

Byli všichni zmoženi dvěma měsíci prací bez oddechu. Na štěstí v neděli dne 25 září objevilo se mezi ostrůvkem Quiribi a pevnou zemí výtečné kotviště, tvář v tvář s jakýmsi městečkem Kariari, jež poskytovalo rozkošný pohled. Bujné bylinstvo stavělo na odiv všechny tvary tropické přírody. Krása nebe, stkvělá poloha, balsamické vůně této zeleně vrátily síly admirálovi. Rozjímal s vroucí dychtivostí ducha a s opojením básníka vniternou povahu těchto míst.

Právě takový útulek byl jim vítán ku správce svých lodí.

V den příjezdu počali ucpávat trhliny, dávali do pořádku ráhnové, vysoušeli a větrali zásoby, jež teplotou a mořskou vodou byly poškozeny. Lodníci dávali přednost (tolik byli utmáceni) tomu, že zůstali ve svých visutých rohožkách raději, než aby vystoupili na břeh. Den na to zase admirál nedal svolení, by se vystoupilo. Domorodci, shromáždění se svými oštěpy a kyji, by zabránili vpádu těchto cizinců, vidouce, že se jimi nezabývají, ustali ve svých válečných přípravách. Zvědavost nabyla vrchu nad nedůvěrou. Přiblížili se, dávajíce na jevo různými posuňky své pokojné smýšlení a ukazujíce Španělům bavlněné pokrývky a barvené kazajky. Nejsmělejší přišli až na palubu, nabízejíce výměny.

Chtěje u nich vzbuditi vysoký pojem o vznešenosti hostů, kteří přišli do těchto míst, admirál zakázal jakýkoliv obchod. Zdarma ušetřil domorodcům z oněch terek a cetek, jichž si velice vážili, a nechtěl ničeho přijati. Lidé z Kariari, vidouce, že jejich námitky jsou marny, seskupili se v poradu; a buď, že jejich hrdost byla uražena odmítnutím jejich darů, buď že v tom viděli nespřavedlivou nedůvěru, rozhodli se nepřijati darů těchto neznámých; srovnali je na hromadu a nechali je na pobřeží.

Admirál zvedl kotvy a zamřil k jihu, aniž by ztratil břeh z dohledu. Brzy ocitl se v zálivu oddělnutém mnohými ostrovy, jež tvořily vespolek malé kanály hluboké a bez úskalí. Obrovské stromy, prodlužující větve svých vysokých vrcholů, křížily své ratolesti a tvořily visuté kolébky, pod nimiž pohodlně pluly stěžně korábů. Svěžest stínů a vonné listí lesů obveselovaly mužstvo na palubě. Tento rozkošný záliv byl zátokou Cerabaro, dnes označený na mapách pod jménem Zátoka Admirálova.

Sestoupivše na zemi, napočítli dvacet člunů na písčíně, jichž vlastníci skotačili vesele v lesích. Nosili na krku zlaté destičky. Jeden z ostrovanů vyměnil zrcadlo z čistého zlata za tři rolničky.

Krajina tato těšila se báječné plodnosti: rybami, ptáky, zvěří, kořeny, zrny, ovocnými stromy, květinami až plýtvala. Admirál, aniž by povolil vábivému přistání na takových libých místech, chtěl proniknouti až do nejzazšího kouta zátoky. Našel zde půdu velmi nerovnou, posetou

---

---

příbytky na vyvýšeninách. Zpozorovali čluny naplněné Indiány, s čelem ověnceným korunami z ptačích per a z drápů šelem. Zdobili si také krk zlatými plíšky; avšak místo aby je vyměňovali ochotou, příkládali jim velikou cenu a bránili se, by nebyli o ně připraveni.

Lodě vpluly do velké zátoky, dnes jmenované „Lagune de Chiriqui“. Kolumbus vzdálil se na to z těchto končin a odrazil od ostrůvků, by plul svobodněji.

Eskadra, postupující k východu, křižovala před Kobravou. Dověděli se tu, že Indiáni shromažďovali ve Veraguaji zlato, z něhož dělali svá zrcadla, a že Veragua není vzdálena.

III.

Krištof Kolumbus pevně byl přesvědčen, že jest právě v místech, jež mu v Granadě pod klenbami Alhambry zazářila jako u vidění a v nichž hodlal naléztí průjezd, jímž by mohl nésti do moře Jižního korouhev spásy. Dával prozkoumávati Biskajkou i nejmenší křivolakosti pobřeží. Byli tehdy v končinách Chagres. Hledal úzkostlivě úžiny, ba i proti Panamě, tehdy neznámé.

Tušil tento bod geografický, předmět tolika tužeb ode tří set sedmdesáti pěti let, tento důležitý terrain, jež geologové Francie, Anglie a Pruska nepřestali studovati. Umíněně chtěl naléztí úžinu

tam, kde přes to, že jí tam nebylo, potřeby civilisace jí požadují a dosud se o ni pokoušejí. Hledal jí v místech, jichž zvláštní útvar jakoby připraven byl k odříznutí obou velikých částí pevniny americké. Řekle by se, že příroda se náhle zastavila ve svém díle na rozkaz Nejvyššího, který schraňuje bezpochyby lidstvu otevření této cesty jako zázrak jeho genia a poslední mezník jeho moci. Admirál hledal tedy úžiny nikoliv na nejzazším konci krajin jižních, kde se nalézají, avšak tam, kde měla býti a kde jednoho dne bude. Objevitel stvoření přišel označit její umístění.

IV.

Kolumbus, nenašed úžiny v Chagressku, pokračoval ve svém hledání, neboť přesně vzato, úžina mohla se objeviti dále. Sledoval břeh k východu a dne 2. listopadu zakotvil v přístavu bezpečném a pohodlném, obklíčeném vzdělanými kraji a oživeném kmeny spanilého zevnějšku; některé osoby byly malovány. Stromy s plody tvořily sady kolem těchto příbytků, jež stínily nádherné palmy a jež vůně plnily ananasy a vanilky.

Admirál, dáváje tomuto přístavu jméno jeho hodnoty, nazval jej Krásný Přístav (Puerto-Bello). Indiáni z okolí přinesli množství plodův a zpracované bavlny. Déšť zadržel loď v přístavu po sedm dní. Konečně ve středu 9. listo-

padu, ačkoliv nebe nebylo příliš slibné, rozpjali plachty, aby pokračovali ve svých výzpytech.

Tak minuli převlaku panamskou, aniž by o tom věděli.

Za horami, jež se rýsovaly na dohledu, rozprostíral se oceán Tichý; a jakoby byl slyšel hluk velikého moře, Kolumbus neústupně hledal průjezdu, který do něho vede.

Zápase s větry, dospěl do výšky mysu Jméno Boží (Nombre de Dios). Avšak v těchto místech přikvačila na něho vichřice s takovou prudkostí, že musel zakotviti v nejbližším zátvrtí.

Jakmile se moře ustálilo, vypluli, by pokračovali v ohledávání pobřeží. V krajině jménem Guaigua objevilo se více než tři sta domorodců, kteří přinášeli zlaté klenoty a potraviny k výměně. Avšak admirál, chvátaje, by dostihl již úžiny, ani se nezastavil. Přece však po třech dnech síla větru přinutila ho, by se uchýlil do těsné zátoky, jejíž ústí, ještě těsnější, skýtalo aspoň tu výhodu, že se tam lámal příboj vln. Lodě byly tak blízko břehu, že lodníci skokem mohli octnouti se na zemi. Vodní rostlinstvo, vysoké trávy hemžily se aligatory, vydýchujícími pižmový zápach; protahovali se v bahně na slunci. Devět dní špatné počasí zadrželo eskadru v tomto místě, jež admirál pojmenoval „Pokojíkem“, el Retrete.

Domorodci, přítulní a milí, přicházeli, přinášejíce zásoby a zlaté ozdoby. S velkou důvěrou jali se vyměňovati své zboží. Aby nebyli oklamáni, admirál bedlivě se staral o dohled. Na neštěstí však někteří lodníci, podporováni jsoucí místy

tak snadně přístupnými a obelstivše bdělost důstojníků, unikli v noci, odešli do chýš, kde byli ve dne pohostině přijati, a svými záletnými choutkami a svou loupeživostí pobouřili obyvatele. Přihnali se za dne, by útočili na loď. Admirál učinil vše možné, by předešel krveprolití. Marně pokoušel se o to, by je utišil. Stávali se tím smělejšími, čím více mírnosti se jim dávalo na jevo. Kolumbus doufal, že je zastraší ranou z děla jهن na slepo. Avšak zvyklí mnohem hroznějšímu hluku hromu, odpověděli na tento výstřel nádvkami, tlukouce do země a do stromů svými kyji. Tehdy k své veliké lítosti admirál dal namířiti prvním dělostřelcem Matteem dělo hrubého kalibru na návrší, kde se domorodci shromáždili. Když spatřili účinek této rány, utekli třesouce se za hory.

//

KAPITOLA TŘETÍ

I.

Pustošivé větry neustávaly řvátí. Ode čtyř měsíců, vyjímaje několik vzácných dní u mysu Díky Bohu, nepřátelské větry, bouřlivé deště a prudké nepohody vyčerpaly sílu a odvahu lodního mužstva. Kapitáni a důstojnictvo, jakož i lodníci a plavci žádali, by se přímo obrátili ke Kastilii. Admirál, jehož rozhodnutí nikdy nedalo se zviklati překážkami, konečně přece upadal v pochybnosti, zda právě v těchto místech musí býti ona úžina. Pochopil, že snad přes vážné pravděpodobnosti svých předtuch tento průjezd, otevřený přírodou, jest v polohách mnohem jižnějších. Pozoruje stav svého personálu, zkažené zásoby a své lodě, na něž útočily v bezpočetném množství lodní sášeň, od kýlu až k čáře nosnosti, rozhodl se k ústupu a raději navštívit zlaté doly veraguajské, o nichž mu byly báječné věci vypravovány.

V pondělí dne 5. prosince vyplul z přístavu Pokojíka a zamířil k západu, chtěje doraziti do Veragy. Prudká vichřice zahnała je na širé moře. Vlny byly tak vysoké a otřesy tak mocné, že nevěděli již, kterak lodě řídití. Kolumbus upadl do nové nemoci; jedna z jeho starých ran se

rozevfela a po devět dní ztráceli veškerou naději, že by život zachránili. Protivné a ustavičně se měnící větry bránily jak návratů do přístavu, tak vyplutí na širé moře. Lodě houpaly se jako míče; bez milosti hned hrozilo nebezpečí, že budou potopeny, hned zase že se roztříští o úskalí, jež nebylo možno ve varu vln rozeznati.

Přece však nikdy námořníci této výpravy, kteří se domnívali, že zažili na této plavbě všechny krutosti moře, nezakusili pravé oceánské bouře.

Známo dnes, že v oblastech mezi obratníky, tam, kudy se valí velký proud rovnokový, meteorologické zjevy dosahují neobyčejné síly, prudkosti a veleby, neznámé v našich končinách. Mnohdy lomená linie blesků přešlehne celý obzor, ozvěny hromu řvou strašlivou zvůčností a výška vln přesahuje naše meze; oceán zjevuje hrůzou a velkolepostí svou svrchovanou moc.

Ctyři lodě, stavše se hříčkami vln, byly hned vehnány na hřebeny vln, stavších se horami, hned vrženy byly do chmurných propastí, vyhloubených na jich úpatích: „Nikdy neviděli jsme, aby se moře tak vysoko dmulo, by bylo tak hrozné a tak pěnamí pokryté.“ Nebe, ztemnělé zrudlými mračny, zatížené hromy, dusivě přiklopeno bylo nad hlavami. Při každém okamžiku blesky nesmírných rozměrů rvaly tyto hrozivé čalouny a zažíhaly obzor sálající elektřinou. Oči nemohly snést lesku tohoto nepřestávajícího blyskání; námořníci zavírali svá víčka, by ničeho neviděli. Vzduch jakoby byl v plamenech; žebroví úpělo

pod otřesy, vlnobitím způsobenými; v každém okamžiku myslelo se, že se ta neb ona loď rozlomí a bude propastí pohlcena. Krvavá barva oblakův odrážela se růžovým zbarvením v moři, jež „zdálo se býti krví a v němž to vřelo jako v kotli nad ohněm. Nikdy nevidělo se nebe tak odstrašující tvářnosti; jednoho dne a jedné noci planulo jako pec.“ Po čtyřiaadvacet hodin dýchali oheň. Kulovité blesky, jichž záření trvalo několik vteřin, sledovaly bez přestávky; tak horko bylo u jich ohniště, že v každém okamžiku, bez ohledu na svou zemědlenost, admirál vstával s lože, aby viděl, zda stožáry a plachty se nevzňaly.

A přece to nebylo celé nebezpečí.

Blesky, nahromaděné ve výšinách atmosféry, každým okamžikem se vybijely; oheň s nebe padal často kolem lodí, jež odděleny a skryty v pohyblivých propastech moře navzájem se již neviděly. Když hrom poblíž burácel, každá loď myslěla, že sousední všemi děly pálí, dovolávajíc se pomoci v okamžiku, kdy se potápěla. Tento žár ani v noci se nezmenšoval. Fosforescencě vln a jiskry, jež tryskaly každým přibojem moře, udržovaly mdlý svit, blednoucí každou minutou před prudkým zazářením blesků.

Uprostřed řádění přírody déšť padal ve velkých kapkách dravým lijákem. Ten konečně převládl: zhasil blesky, ručejemi vrhaje své spousty. Padal bez přestávky a „tak hustý, že se zdálo, jakoby se lil z plných džbánů“. Tak to pokračovalo osm dní. V období tom voda nebeská nepřestávala padati. „Nemožno to pojmenovati deštěm, bylo

to jako druhá potopa. Mužstvo bylo tolik znaveno, že si přáli smrti, by byli osvobozeni od tolikerého zla.“ Vysílen utrpením, jež mu působily tyto ustavičné trampoty, otec Alexander podlehl následkům mdloby. A tak první kněz, který zahynul v těchto oblastech oceánu v únavách apoštolátu, byl františkán. Slavné prvotiny takové smrti byly přisouzeny řádu serafického.

Po čas těchto pelagických bouří jedna z lodí byla zanesena do dálky. Podařilo se jí spustiti kotvy a zachytiti se; avšak náraz větru urval velký člun důstojníků, a aby nezahynuli, museli spěšně přefíznouti lano. Po tři dny byli hřčkou vln. Uprostřed těchto křečí přírody plavci trpěli mořskou nemocí. Nevyspalost, únava a strach konečně uvrhly je v chmurnou sklíčenost. „Lodě již ztratily dvakráte bárky, kotvy, lana; byly puklé a neměly již plachet.“ Ztroskotání stalo se nevyhnutelným důsledkem těchto poruch. Jediná věc překvapuje: totiž to, že tyto stavby, na nichž nebyli jisti ani na moři pokojném, vzdorovaly tak dlouho tak neobyčejnému zmítání.

Přece však přes toto víření v ovzduší a přes tyto veliké hněvy oceánu, po tolika nebezpečích největší nebezpečí dosud čekalo; neobyčejná zkouška byla uchována těmto nešťastníkům.

V úterý dne 13. prosince 1502, zatím co admirál zápasil se smrtí na svém bolestném lůžku, srdcervoucí nářek, vyšedší z jedné lodě, byl skoro ihned opakován ostatními. Tento pokřik zoufalství zalehl až do duše dokonávajícího. Zachvěl se a otevřel oči.

Cosí děsuplného událo se na dohledu.

V jistém bodě prostoru, zmítaném krouživým pohybem, moře, vydmuvši se všemi vlnami, jež přitáhlo k tomuto středisku, pozvedlo se jako jediná hora, zatím co černá mračna, sestupující v převráceném kuželi, prodloužila se k mořskému víru, jenž se týčil ohvějivě vzhůru, jakoby se snažil s ním se spojit. Tyto dvě obludy moře a ovzduší sjednotily se najednou v strašném objetí a propletly se v podobě otáčejícího se X. Byla to, jak praví dějepisec Saint-Domingu, „jedna z těch smrští mořských, jež námořníci jmenují fronks, jež tehdy znali tak málo a jež od té doby tolik lodí pohroužily“. Ostrý sykot předcházel osudné síle, jež hnala k lodím tohoto strašáka, tehdy bez jména v našem jazyku. Tento druh smrště jest nejděsnějším zjevem oné pekelné bouře, již na východě dali jméno samého ducha zla: tyfon. Běda korábům, jež se s ním setkají na své pouti!

Na křik úzkosti, který zasáhl jeho srdce, velikán opět nabyl života. Před hrozivou blízkostí zkázy probouzí se, jeho předešlá statnost se vrací a on vychází ze své kabiny, by změřil zprvu nebezpečí. I on patřil na strašlivý sloup, který se přibližuje. Moře bylo přitaženo k nebi. Proti tomuto neznámému zjevu neviděl pražádného prostředku: všecko plavecké umění bylo marno a bezmocno; ostatně vždyť nebylo již nikoho, kdo by dovedl loď řídit.

Kolumbus, ctitel Slova, ihned podezřívá v tomto strašném rozvinutí brutálních sil pří-

rody jakýsi satanský úskok. Nemohl zaklínati mocnosti vzduchu dle ritů církve; bál se, aby se nedotkl kněžských práv. Avšak vzpomněl si, že jest vůdcem křesťanské výpravy, že jeho účel jest svatý, i chtěl po svém způsobu přinutiti ducha temnot, by mu s cesty uhnul. Dal rozžehnouti v lodních světlárnách požehnané svíce a vztýčiti královskou korouhev výpravy, opásal se mečem na provaz svatého Františka, vzal do svých rukou knihu evangelíj, a stoje tváří proti smršti, která se přibližovala, mohutným hlasem, by bouři přehlušil, předčítal jí vznešená slova, jimiž počíná čtení milovaného učedníka svatého Jana, adoptovaného syna Panny.

A tu pro toto božské Slovo, našeho Spasitele, jehož rozkazem utišeny větry i vlny, Krištof Kolumbus velitelsky přikazuje smršti, by ušetřila ty, kteří, stavše se dítkami Boha, vypravili se, by zanesli kříž do končin národů, a kteří plují ve třikrát svatém jménu Trojice. Potom, tasiv meč svůj, pln vroucí víry protínal vzduch ostřím ocele ve způsobě znamení kříže a opisoval kolem sebe ostrý kruh, jakoby skutečně roztínal smršť. A hle, ó zázraku! smršť, která spěla k lodím, vlekouc s sebou černý klokot vln, uhnula kosmo, oklikou prošla mezi loděmi, polo potopenými vlnami, vzdálila se ječíc, přervaná, a zmizela v bouřlivém 'zmítání nesmírných plání atlantických.

KAPITOLA ČTVRTÁ

I

Jakmile smršť zmizela, móře ztlumilo svou zběsilost, vlny se zkonejšily, poznenáhlu oceán jakoby se vybouřil ze svého hněvu; větry se ztišily a nastal jakž takž pokoj.

Námořníci, většinou nemocní, byli jako sbití; nebyli schopni žádné lodní služby. Pozoruje tyto práce, tyto otřesy, tyto únavy, jimž žádná tělesná soustava nedovedla by vzdorovati, Herrera považuje toto utišení za čin božského milosrdenství. Práví zřejmě, že Bůh jim je udělil, aby jich zachránil při životě. Toto bezvěří poskytlo jim spásného odpočinku. Avšak k osvěžení svých sil měli pouze zkažené a nedostatečné potraviny.

Ačkoliv vzduch se uklidnil, jasnost nebe se neobjevovala. Obzory stále byly zachmuřeny. Sinavý den plížil se po zelenavé pláni vln, z níž sem a tam vynořila se černá ploutev žraloka. Brzy, jakoby byli pozváni k jisté kořisti, tito tygři oceánu, obyčejně osamoceně žijící, objevili se v takovém množství kolem lodí, že jejich sběh zdál se loďníkům zlověstným znamením. Avšak admirál nadchnul své důstojníky k opětné zmužilosti. Protože se jim nedostávalo čerstvých zásob, nasadili jako vnadidlo kousky zkaženého

masa nebo i hadříky červeného sukna na háky a tak nejednoho z těchto dotěrných tuláků chytili.

Nechť maso těchto ohavných oblud bylo sebe odpornější, přece hladem donuceni, velmi si na něm pochutnávali; neboť po osmi měsících, jež ztrávili na moři, a po všech nepohodách, jichž zakusili, jejich zásoby masa uzeného a nasoleného byly porušeny; jejich mouka, ztuchlá vlhkostí, hemžila se červy. Jejich suchary byly tolik pokryty plesnivinou, že mužstvo nemohlo se rozhodnouti, by z nich jedlo polévku, „pro přílišné množství červů, kteří z nich vylézali a kteří plovli mezi kousky ve vařící vodě“. Jedni jedli zavírajíce oči, aby se vnitřnosti méně obracely, jiní čekali až na noc, aby neviděli shnilé potravu, k níž byli odkázáni. Admirál přes své bolesti a svou nemoc „nečastoval se lépe než nejposlednější lodník“.

V sobotu 17. prosince vepluli do jakéhosi přístavu úzkého a dlouhého, vedle něhož spatřili vesnici, sestrojenou na stromech. Tito Indiáni budovali takto své příbytky proto, aby se vystríhali nočních přepadení, neboť právě válčili se svými sousedy. Eskadra odpočinula si zde celé tři dny.

V úterý vítr zdál se příznivým, i rozpjali plachty spravené a pustili se na moře. Sotva však ocitli se na širé hladině, jiný vítr zuřivě se rozpoutal a přinutil je, by se uchýlili do sousedního přístavu a tam čekali na lepší počasí. Svedeni byvše zdánlivým klidem, vypluli čtvrtého dne s dobrým větrem; avšak ten změnil se po

několika mílech. Jeho prudkost byla taková, že nebylo možno mu odporovati. Přes veškero úsilí lodníků, kteří tentokráte mermomocí chtěli moře překonati, bylo nutno uchýliti se do zátoky, v níž na štěstí našli dobré kotviště. Tesaři a ucpavači přistoupili hnedle k dílu. Opravili Galicienu a ucpali průduchy, jimiž voda drala se do druhých lodí. Zaopatřili si jisté množství rýže a obnovili vodu v sudech.

V tomto místě přistihl čtyři tyto lodě nový rok.

Dne 3. ledna 1503 přes déšť a vítr opačného směru eskadra pokusila se o to, by nastoupila cestu. Napnuvši všemožně síly, dostala se dne 6. ledna, v den sv. Králů, do proudu, který admirál na počest zjevení Páně nazval Betlem (zkráceně říká se Belen). Domorodci jej jmenovali Jebra. Byl vzdálen toliko jednu míli od Veragy, země to se zlatými doly. Vzdálenost od Krásného přístavu k Veraze obnáší asi třicet mil. By tam dospěli, bylo třeba skoro jednoho měsíce úsilí a trampot.

Na památku těchto neslýchaných překážek admirál pojmenoval tuto část pevniny Pobřeží Protivenství.

Vyslal oddíl mužstva, by prozkoumal řeku Veragu. Avšak nenalezli v ní dosti vody, zatím co proud Belen měl čtyři ramena při ústí. Tam tedy zakotvil. Admirál s dobrou se poradil, že nevyplul, neboť o den později nebyl by mohl již vkročiti. Sám to dosvědčuje: „V den Zjevení Páně připlul jsem do Veragy, nemoha již dále. Tam náš Pán dovolil, bych našel proud a dobrý

přístav; vnikl jsem tam s velkou námahou a dne následujícího bouře znovu se rozzuřila. Kdybych se byl opozdil na širém moři, nebyl bych se sem dostal.“

Na březích Belenu jakési městečko jalo se zbrojiti, jakmile cizince spatřilo. Obyvatelé strojili se, že zabrání, by přistáli. Avšak bývalý pánůš Kolumbův, Diego Mendez, který uměl poněkud indiánsky, dal jim na srozuměnou, že přišli proto, by vyměnili zboží. Tehdy se uspokojili a vyměnili pět zlatých zrcadel za evropské drobnůstky.

12. ledna Adelantado s čluny dospěl po řece Veraga až k sídlu vládcce této krajiny, jenž honosil se titulem „kvibián“. Shledání bylo přátelské. Kvibián daroval zlaté klenoty, jež měl při sobě, a přijal dary, jimž přisuzoval velkou cenu. Opustili se vzájemně spokojeni. Nazejtří zvědavost přivedla kvibiána do kotviště belenského. Admirál přijal jej s velkou okázalostí a provedl ho po lodích. Kvibián dorozumíval se s ním znameními. Jeho lidé vyměňovali zlatá zrcadla za rolničky. Náhle jakoby nějaké podezření prolétlo mu duchem, odešel dosti rychle.

Od 6. ledna až do 14. února déšť padal bez přestávky.

Přece však Adelantado, nedbaje prudkého deště, v čele sedmdesáti mužů hlouběji vnikl do vnitrozemí. Nazejtří ve vzdálenosti jedné míle našli zlaté rudy na povrchu půdy. Vůdcové, zavedše Adelantada na velmi vysokou horu, ukázali mu krajiny, jež se prostíraly do nedo-

hledné vzdálenosti, a ujistili ho, že v celé této oblasti jsou zlaté doly.

Touto vycházkou dokázalo se, že nejbohatším územím zlatonosným jest Veraga.

Protože stav lodí nedovoloval admirálovi, by na této výpravě vyhledal úžiny, rozhodl se, že založí na tomto místě vojenské stanoviště, jež by bylo zároveň střediskem pro vývoz zlata, zatím co sám odebral by se přímo do Kastilie hledat posil a zásob. Udělil mnohé dary kvibiánovi, aby se příliš záhy neurazil tímto usídlením v jeho zemích. Vyvolil vyvýšené místo poblíž proudu, jeden kilometr od ústí. Ctyřadvacet mužů bylo tam vyloděno pod velením Adelantadovým; i jali se stavěti dřevěné domy, sestrojili pevně velké skladiště, by tam zavřeli zásoby potravin, vojenská náčiní, zbraně a děla. Admirál zanechal jim Galicienu, pokud možno zásobeného potřebami k rybolovu; potom se chystal k odjezdu.

II.

Zatím kvibián, vida, že opravdu jakási osada byla založena na jeho území, rozhodl se, že z nenadání udeří na tyto cizince a spálí jim jejich lodě. Aby zakryl své úmysly, shromažďoval vojska tak, by se zdálo, že bojovati bude s kasikem Kobravou, s nímž právě mnohé šarvátky svedl, až i do stehna raněn byl. Zatím co připravoval svůj útok před očima bezstarostných Španělů,

s paluby Svatého Jakuba Paloského muž jistý pozoroval bedlivě pochody domorodců.

Tento muž přílišnou měrou účastnil se výpravy, než abychom se zde o něm nezmínili, jak toho jeho odvaha a jeho ctnosti zasluhují: Byl ze Segury a jmenoval se Diego Mendez. Od počátku obdiv připoutal jej k osobě Kolumbových; dobrovolně stal se jeho služebníkem. Doprovázel ho na jeho první výpravě, stal se jedním z jeho panošů, a v této hodnosti sledoval ho na druhé i třetí cestě. Admirál poznav jeho zásluhy, jmenoval jej vrchním tajemníkem eskadry a umístil ho na loď Svatého Jakuba Paloského, by tam čelil neschopnosti kapitána Františka de Porrasy.

Diego Mendez vyhledal admirála a pravil mu: „Pane, tito lidé, kteří se zde shromažďují pod záminkou války, praví, že se chtějí spojit s bojovníky z Veragy, by vytrhli proti Indiánům Kobravy Auriry. Myslím, že naopak hodlají spáliti naše lodě a nás všechny povraždit.“ Admirál uložil Diegovi Mendezovi, by bděl nad Indiány. Ten pak, aniž by propásl jediného okamžiku, vyzbrojil člun a vesloval podél pobřeží Veragy, by poznal nepřátelský tábor. Nepostoupil ani půl míle, když našel více než tisíc bojovníků, dobře zásobených potravinami a nápoji. Přistál k nim, a vyskočiv na souši, vstoupil mezi ně. Nabídl jim, že půjde s nimi do války se svou kočábkou. Odmítli tuto nabídku, řkouce, že jest to zbytečno. Vstoupil tedy opět do člunu a po celou noc je pozoroval. Právě této noci bylo umluveno, že provedou svůj plán. Vidouce, že jsou objeveni, rozhodli se obrátiti

se k Veraze, zatím co neohrožený Mendez obrátil se ke Kapitánu, by tam podal své zprávy. „Vypravoval jsem“, praví, „Jeho Urozenosti, co se stalo; ocenil to neskonale.“

Povzbuzen tímto prvním úspěchem a díky Kolumbovými, jehož soublas byl pro něho nad jakoukoliv cenu, statečný Diego Mendez nabídl se, že je půjde vyslíditi do jejich tábora. To byl vrchol oddanosti a neohroženosti. Nicméně, když vymýšlel válečnou leš, bylo mu třeba vzíti s sebou společnost; hledal a šťastně jej našel. Ničemu se tolik nedaří jako smélosti. Mladý námořní kadet Biskajky, Rodrigo de Escobar, chtěl se podniku toho účastniti.

Na cestě Diego Mendez potkal dva čluny cizích Indiánů; od těch se dověděl, že plán zmatený jeho přítomností, má býti proveden ve dvou dnech za doby noční. Prosil jich, aby ho dovedli pomocí množství hraček až do Veragy ve svých člunech. Sráželi ho s takového úmyslu, protože byli jisti, že bude hned na první setkání zavražděn i se svým společníkem. Dary dosáhl přece toho, že byl zavezen k hlavní vesnici.

Bojovníci kvibiánovi zatarasili cestu k příbytku svého vůdce. Diego Mendez předstíral, že přichází jakožto chirurg, by vyléčil jeho poranění; a nabídnuv ještě dary, byl vpuštěn.

Příbytek kvibiánův, postavený na náhorní planině, zaujímal střed náměstí, ozdobeného třemi sty hlavami poražených. Ačkoliv přišel náhle syn kvibiánův, obklopený válečnický, Diego Mendez

dovedl uhájiti svého místa a vzdáliti se bez jakéhokoliv ublížení.

Na základě toho, co vyzkoumal, uvěznění kvibiánovo bylo rozhodnuto. Adelantado, vzav s sebou osmdesát mužů, sám se odhodlal, že to provede.

Kvibián, velmi obratně bez prolití krve jít byv s padesáti nejpřednějšími z jeho přibytku, svěřen byl stráži prvního důstojníka, muže to postavy herkulovské. Když Adelantado napomínal k bdělosti, chlubitě týž odvětil, že za svého zajatce ručí, a nechtě přý mu vous chlup za chlupem vytrhají, jestli mu unikne. Na to pevně svázaného kvibiána zavlék do člunu, připoutal ho k jakési lavici a vyplul k loděm, protože noc nastávala. Kvibián našel si na svá pouta, že se mu příliš zatínají do těla. Juan Sanchez pod svou drsnou kůží nebyl úplně zbaven lidského srdce: uvolnil provaz, jímž byl Indián přivázan k lavici veslařské, spokojuje se tím, že ho sám držel ve své ruce. Použiv okamžiku, kdy námořník obrátil se v jinou stranu, kvibián vymrštil se prudkým skokem, padl jako kámen do moře a zmizel. Juan Sanchez, stržen byv prudkým trhnutím, pustil provaz proti své vůli. Kvibián, zvyklý plovati pod vlnami, unikl, aniž bylo možno v temnotě rozpoznati, na kterém místě vystoupil.

Admirál, kotvící na mlí od ústí, čekal na příznivý vítr, by se vydal přímo na Española, odkudž chtěl poslati malé posádce posily a zásoby před svým odjezdem do Kastilie. Po ten čas

kvibián, vyšedší z vln v oné noci jako aligátor, vplížil se do příbytků vzdálených od jeho lidu a všude rozněcoval nenávisť svých bojovníků proti cizincům.

KAPITOLA PÁTÁ

I.

Dne 6. dubna, když admirál se strojíl k odjezdu, skoro šedesát mužů malé posádky odebralo se na bárce Galiciena do kotviště lodí, by dali své poslední „s Bohem“ svým soudruhům. Kolumbus nařídil, by se obnovily zásoby vody a by se vzalo dříví. Velká bárka Kapitánova odplula za osobního vedení kapitána vlajky, statečného Diega Tristana. Tři lodníci a dva plavčíci veslovali. Mistr bednářský Juan Noya, jakož i dva ucpavači měli naplňovati soudky a dbáti na ostatní nářadí lodnické. Dva jiní námořníci a mistr dělostřelec Matteo jedině byli ozbrojeni. Zatím co bárka plula k ústí proudu, do něhož hodlala se dostatí až v místech, kde voda sladká nebyla by již směřována s vodou mořskou, dvacet mužů pozůstalých s Adelantadem bylo rozptýleno; jedni na břehu řeky, jiní s Diegem Mendezem mezi baráky.

Kvibián, těže z okamžitého oslabení posádky, dal obklíčiti Indiány tábor Španělů. „Bylo jich více než čtyři sta, ozbrojených šípy a kyji.“ Z nenadání propukli ve velký pokřik, za ohvli opět a brzy po třetí. Tímto křikem na štěstí upozornili Kastilany, že zavčas mohli se chopiti svých zbraní.

Útok počínal mračnem šípův a oštěpů. V prvním okamžiku pět nebo šest Španělů padlo raněných vedle chýží a loďní mistr Galiciena Alonzo Ramon zůstal na místě mrtev. Povzbuzeni tímto úspěchem, nejudatnější Indiáni, opovrhující meta-
cými kopími, vrhli se kyji na hrstku cizinců, o jejichž zdatnosti nebyli dosud přesvědčeni. „Avšak žádný z těch se nevrátil, jak praví jeden z hlavních účastníků toho boje, protože našimi meči zutínali jsme jim ruce a nohy a pobili jsme je.“ Tím devatenáct bojovníků padlo uprostřed Španělů. Tato ztráta hrůzou naplnila ostatní, jež Adelantado, ozbrojen kopím, zuřivě pronásledoval, ač sám byl šípem zraněn. Vojsko indiánské uchýlilo se do lesů, odkudž bez úspěchu metalo šípy.

Poraněním sedmi loďníků ztenčilo se oddělení na třináct mužů. Adelantado povzbudil tuto hrstku k statečnosti. Pouze jeden bojovník, zmatený strachem, opustil své stanoviště a utíkal, seč mu nohy stačily. Diego Mendez, zpozorovav jej, volal naň, poručil, by se vrátil, avšak marně. Uprchlík odpověděl, stále utíkaje, že chce zachrániti svůj život. Sběh tento, prchající před tvář nepřítele, nebyl Španěl: byl to Lombard, jménem Bastiano.

Mezitím bárka *Kapitána* v a připlula k místu boje. Všichni Španělé dovolávali se její pomoci. Avšak Diego Tristan, otrok své instrukce, nechtěl za nic přistáti; bál se, by jeho krajané, vrhnouce se najednou do bárky, v níž sudy nebyly uloženy, nepřekotili jí, a tím snad ztrátu admirála nezavinili. Měl odvahu vzdorovati prosbám nižšího důstojnictva, zůstatí divákem boje, který znovu

se rozpoutával. Indiáni znovu opustili lesy a domnívali se, že tentokrát jistotně podaří se jim vyhubiti až do posledního muže tyto cizince. Avšak Kastilani, rozohněni Adelantadem a Diegem Mendezem, zahnali je s takovou prudkostí, že utekli do svých skrýší, aniž by se odvážili za dne k novému útoku. Tato zastávka trvala tři hodiny.

Adelantado mohl po tu dobu poněkud opatřiti své poranění.

Diego Mendez, který znal indiánské úskoky, upozornil kapitána Diega Tristana na nebezpečí, jemuž spěchal v ústrety svou plavbou proti proudu; bojovníci, dosud pospolu, skrytí v trávě přibřežní, číhali na každý pohyb jejich a mohli je pojednou obklopiti svými čluny. Kapitán chtěl však stůj co stůj provésti přijaté rozkazy. Pokračoval statečně v plavbě, snaže se dosíci místa, kde voda říční, dokonale sladká, pohodlně mohla býti nacerpána. Arciž tam také oba břehy se více přibližovaly. Zatím co se strojili sestoupiti, zvuk ulit zalétl k nim z hloubky lesů.

Brzy spatřili, kterak ze všech chobotů a záklík řeky vyrojily se čluny, až dosud skryté pod nízkými větvemi; na každém tři Indiáni: jeden veslař a dva lučištníci, opatření šípů a oštěpů metacími. V okamžiku bárka byla obklíčena. A zároveň z břehu, zakrytého zrakům hustým bylinstvem, jen to šípy přšelo. Španělé byli skoro všichni najednou zasaženi. Bárka měla pouze tři muže ozbrojené. Tento nenadálý útok, tento děsný křik, toto bezpočetné množství ne-

přátel jakoby je ohromilo. Diego Tristan je povzbuzoval k boji a to, ač sám raněn, s klidem podivuhodným. Nepozbyl ani na okamžik myslí, jako pravý hrdina své povinnosti; avšak kopí jedno zastihlo ho do pravého oka a proniklo do hlavy: padl okamžitě mrtev. Bečváf Juan Noya, dostav se na okraj bárky, spadl schválně do řeky. Plovaje pod vodou, unikl a dospěv až do tábora španělského, vypravoval o pohromě. Tato zpráva způsobila tam zrovna zděšení. Kastilci, vidouce se v tak malém počtu a skoro všichni zraněni, obklopeni národy krutě nemilosrdnými, vrhli se na loď a chtěli utéci, aniž by o tom byli zpravili Adelantada, jehož neústupnost dobře znali. Avšak voda nebyla dosti vysoko; nemohli dostatí z řeky Galiciena a tak nuceni byli vrátiti se na první nebezpečné stanoviště.

K večeru člun Galiciena vrátil se s muži, kteří byli se rozloučiti s loděmi. Ráno dne zítřejšího pokusili se aspoň s bárkou dostatí se k admirálovi, by jim přispěl na pomoc, neb aby je přeplavil na loď. Avšak rozbouřené moře jim v tom zabránilo. K dovršení zármutku tok řeky přinesl jim na oči mrtvoly nešťastných spolukrajanů, jež divoši krutě zohavili. Přivábeni hnělbou, tak chvatnou v tomto podnebí, již havrani a žraví a smrdutí supi zatínali své drápy do těchto znetvořených zbytků, mávajíce křídly a křičíce radostně nad takovou hostinou.

Indiáni, jásajíce nad tím, že se zmocnili bárky, znovu podnikli útok na španělské ležení. Husté rostlinstvo, které je oklopovalo, dovolilo jim při-

blížití se, aniž by byli spatřeni, a dráždili je každou chvíli svými ulitami, bubny dřevěnými, svým sveřepým křikem. Bez ustání udržovali cizince v bdělosti, by je unavili. Adelantado, aby odpomohl takovým nevýhodám, připravil stanoviště na odkryté vyvýšenině, kde z prken, země a sudů zřídil jakousi redutu. Do prostřed dal zásoby a střelivo. Dva falkonety (menší děla) mosazné v dobrém stavu byly obráceny ve dvě strany nejvíce ohrožené a několik výstřelův udrželo nepřitele v uctivé vzdálenosti. Nicméně Španělé byli takřka i v tomto ústraní zataraseni.

II.

Admirál zatím zakoušel smrtelné úzkosti. Od šesti dní očekával návrat bárky a nic se neobjevovalo. Tuše nějaké neštěstí, mnohokrát odeslal člun dobře ozbrojený, by ji vyhledal a by se pokusil přinésti z tábora zprávy. Avšak vždy prudkost vlnobití při ústí zabránila bárce, by se dostala dále ku předu, a sama jen s velkým nebezpečím dostala se ke Kapitánovi zpět.

Přece však doufalo se ještě, že k vůli padesáti zajatcům, střeženým jako rukojmí na lodi Svátého Jakuba Paloského, domorodci dosud neútočili na tábor španělský. Každého večera zavírali Indiány do mezipalubí; palubní otvor byl zamykán visacím zámkem a z obezřetosti lodníci léhali ještě na padák. Jednoho večera však, místo

aby uzamkli dvéře, spokojili se prostým uložením nad otvor. Indiáni zpozorovavše to, na umluvené znamení svorným úsilím svých ramen pozvedli náhle padák, překotili spáče a vrhli se většinou do vln.

Nepokoj tímto útekem vzrostl; nicméně příklad zajatců, nedbajících nebezpečí vln, nadchnul některé námořníky k udatnosti.

První lodník Biskajky, Pedro de Ledesma z přístavu sevillského, nabídl se, že dojde po zemi, jestli admirál ho dá dopravit v člunu až k příboji říčního, kde by se počkalo na jeho návrat. Díky jeho silným svalům, jeho mohutnosti dýchacích ústrojů, podporován zvyklostí na moři, dostal se k břehu a z nenadání objevil se v tábořišti španělském. Byl přijat se šílenou radostí jako osvoboditel. Sdělili mu neblahý boj dne 6. dubna, osud kapitána Diega Tristana, zničení bárky a jejího mužstva. Viděl Juana Noya, svého krajana, který sám unikl tomuto nebezpečí. Všichni kladli mu na srdce, by prosil admirála, by je přepravil, volajíce Boha za svědka, že jestli je nechá na tomto prokletém břehu, vyplují na poloshnilém Galicienu a vydají se na milost a nemilost vlnám spíše než aby padli živí do rukou divochů, kteří jim strojili děsná muka.

Pedro de Ledesma vypravil se s poselstvím Adelantadovým. Rozbouřenými vlnami dosáhl člunu a byl přiveden k admirálovi, který — by odměnil tuto příkladnou odvahu — bez odkladu povýšil ho do stavu důstojnického.

KAPITOLA ŠESTÁ

I.

Zprávou Pedra de Ledesmy ocitl se Kolumbus v trapných rozpacích. Věděl teď, kterak jeho lidé na zemi vydání jsou nebezpečí, aniž by jim mohl pomoci. Viděl v duchu svého raněného bratra, majícího pod svými rozkazy družinu již smrtí prořídou, zoufalou, hotovou ke vzpouře a obklíčenou davem zuřivých divochů.

Tři lodě s opotřebovanými lany vlekly skoro všechny za sebou své kotvy. Soudil, že jsouce děravé a propouštějíce vodu hrčky, nebudou moci vzdorovati novému útoku bouře. Mužstvo se oddávalo svým čmurným předtuchám. A Kolumbus sám v nejvyšším stupni svých bolestí, byl stížen těžkou horečkou. Moře rozbouřené a nebe zamračené trvaly ve své nemilostivosti. Ze všech tváří zírala úzkost a beznadějnost. Viděl kolem sebe plakati vřelými slzami kapitány, dokonale na mysli pokleslé.

Uprostřed této opuštěnosti a tohoto hoře Kolumbus s úsilím vyšplhal se k stožárnímu koši a rozhlížel se, zda by nespátlil někde v dálece spasné znamení. Obrátil se ku čtyřem úhlům obzoru, volaje větry ku pomoci. Avšak truchlivý příboj dmoucího se moře jedině odpovídal k jeho

hlasu. Tu povoluje útlaku svého smutku, klesl na dno koše, jako druhdy prorok, který schoulen pod jalovcem pouště, prosil s duší přesycenou, by ho Pán vzal se světa. Nicméně Kolumbus nereptal a nevyjádřil žádného přání. Jeho zmlátnělost byla příliš veliká, než aby si mohl slovy uleviti. Úpěl pouze ve svém nitru, a ani si toho neuvědomiv, přešel z bdění do spánku; myšlení jeho však tím přerušeno nebylo. Hoře obkličovalo jeho duši uspalou, když najednou rozpoznal „soucitný hlas“, jehož slova pokusíme se opakovati s úzkostlivou věrností, ačkoliv pochybujeme, že podáme výraz a vrozenou velikost ducha španělského.

Hlas ten mu pravil:

„Ó nesmyslný! lenivý k víře a službě svého Boha, Boha všech! Což učinil více pro Mojžíše nebo pro Davida, svého služebníka? Od tvého narození stále všemožnou péčí tě zahrnoval; když jsi dospěl k věku, v němž úmysly se ustálují, rozezvučelo jméno tvoje podivuhodně na zemi. Indy, tuto velikou částku světa, dal ti za vlastní; rozděloval jsi je, jak se ti zlíbilo; na tebe přenesl svou moc nad nimi. Dal ti klíče k branám oceánu, až do té doby zavřeným řetězy tak silnými! Poslušni byli mužové tvých rozkazů v nezúčerných těch končinách a slavná pověst nesla se o tobě křesťanstvem! Oč učinil více pro národ israelský, když jej vyváděl z Egypta? A pro Davida, jenž z prostého pastýře stal se králem Judey? Vejdi v sebe a poznej konečně své poblouzení; milosrdenství Páně jest nekonečno; tvoje staroba

nebude překážkou velkým věcem, jež máš provést. Pán třímá ve svých rukou přečetná a velmi veliká dědictví. Nepřekročil-liž Abraham stý rok, když zplodil Izáka? a byla Sara mladá? Domáháš se pomoci nejisté; odpověz, kdo tě tolik a tak často zarmoutil? Bůh nebo svět? Bůh neruší výsad a slibů, jimiž člověka poděluje, a když jednou službu již prokázal, neřekne, že nebyly úmysly jeho sledovány, že tomu rozuměl jiným způsobem, a neukládá mučednictví, jež by mohlo býti za násilí považováno. Doslovně vše provádí; co slibuje, plní a ještě pomůže. Nenlíž to jeho obyčejem? Viz, co Stvořitel tvůj učinil pro tebe a co činí se všemi. Ukaž nyní odměnu únav a nebezpečí, jež jsi vytrpěl slouže jiným.“

„Byl jsem“, praví Kolumbus, „jako polomrtev slyše vše to; avšak nemohl jsem naléztí žádné odpovědi na slova tak pravdivá, nemohl jsem, než plakati nad svými chybami. Ten, jenž ke mně mluvil, nechť to byl kdokoliv, ukončil těmito slovy: „Neboj se, důvěřuj; všechny tyto útrapy a protiventství vepsány jsou na mramor a nikoliv bez příčiny.“

Zde se zastavujeme.

Obdivem odkládáme své péro. Přepisujíce tyto výrazy, jež sám Kolumbus prostě zaznamenal, jsme jati nevysvětlitelnou úctou. V noci tohoto vidění září jakýsi odlesk s Horebu nebo Sinaje. Ba jako bychom slyšeli tajemnou samomluvu, která ospravedlňuje Prozřetelnost v očích jejího poslance. Vypravování této nebeské útěchy, jež se děje ve vznešených otázkách, v odkrývání

skrytých záhybů srdce, jest nad jakékoliv moderní přirovnání. Dlužno vystoupiti k cedrům libánským, vejíti pod palmy proroků, hledati v posvátné poesii Jordánu, bychom našli výmluvnost tak mohutné energie a tak mužné velikosti. Kdo kdy uslyšel na moři slova takové veleby? Možno si představití jazyk povznešenosti slavnostnější a jednoduchosti důstojnější?

Jakmile Kolumbus ze své zmalátnělosti se probudil, cítil se posilněn. Avšak počasí se nevybralo.

Po devět dní trvalo moře ve svém vzdoru. Konečně se upokojilo. V čase tom věrný Diego Mendez ve své hodnosti vrchního sekretáře loďstva a námořního komisaře sosnoval plán, kterak připojiti se pokud možno nejdříve k admirálovi a při tom obětovati co nejméně věcí. Čtyři dni strávil tím, že z bezcenných plachet Galiciena nadělal pytlů, do nichž zašil zbylé suchary; potom se zmocnil dvou indiánských člunů, pevně je spojil bidly, sestrojil z prken jakousi palubu, na níž přeplavil prach, suchary, nářadí a vyměněné předměty, dal připojiti lany k této bárce šoudky s olejem, vínem, octem, a jakmile moře stalo se přístupným, člun Galicien, řízený nejlepšími veslaři, odvěkl tento náklad a přivezl jej až k loďm. Potom vrátil se ještě, by vyhledal, co by se dalo přepraviti. Sedmi přejížďkami se jimto konečně podařilo.

Diego Mendez odvážně zůstal poslední na zemi s pěti muži a bděl, aby se nic zbytečně neztratilo; potom v noci, až již vše, čeho jen

poněkud se mohlo z Galiciena použití, bylo vystěhováno, sám odplul. Trup lodě, provrtán byv lodními sáškami, otevřel se ze všech stran, i byl v proudu zanechán. Soudruhové, o nichž se již usoudilo, že jsou ztraceni, byli přijati s nevýslovnou radostí. Bylo to všeobecné opojení. Admirál, plný vroucnosti k svým služebníkům a plný oddanosti k tomu, kdo konal svou povinnost, děkoval veřejně Diegu Mendezovi: po dobu rozprávky políbil jej srdečně několikráte na obě tváře, jmenoval ho svým vlajkovým kapitánem a předal mu velení Kapitána.

II.

Konec dubna, v noci svatého dne velikonočního admirál rozkázal „ve jménu svaté Trojice“, by se vyplulo.

Tři lodě rozpjaly své opotřebované plachty a zamířily k Hispaňole, protože bylo již rozhodně zapotřebí, by se někde spravily a potravinami zásobily.

Ustavičnost špatného počasí, tato neuvěřitelná posloupnost bouří, vyčerpávajíc síly námořníků, zastráovala jejich obraznost.

Kolumbus cítil dle zuření živlů, kteří jakoby se zapřísáhli proti jeho lodím, krajní úsilí nepřítelů spásy, by protivil se provedení jeho tužeb.

Nemožno popřít, že tato cesta, podniknutá k vůli tomu, by otevřena byla křivá brána na

nesměrno oceánu a by přinesen byl do Evropy obeplutím globu, nesetkala se ve větrech, vlnách, ve vzdušných zjevech vodních nebo v ohnivých úkazech nebeských s odporem stejně prudkým jako výjimečným a že umíněnost zápasu Kolumbova není velkým příkladem lidské stálosti proti silám, jež překračovaly tak hrozně prostředky lidské. Nikdy ani nejstarší námořníci neslyšeli mluvíti o takových nebezpečích na moři.

Cosi temnostného, strašlivého a útočného jevílo se v těchto pelagických bouřích, v těchto ustavičných proměnách větrů stále se Kolumbovi protivících, překážejících mu tak, že nemohl ani ku předu, ani podél běhu zpět. Jakoby vše hnalo na něho, by přinucen byl vrhnouti se na širé moře a vzdáliti se navždy od této nové země. Ba i královský historiograf Herrera byl dojat tímto vztekem vln, neslychaným v letopisech plavby po moři, pravou to vzpourou oceánu. Vskutku také od té doby žádný výzkum námořský na ostatní části globu, žádná cesta pozdější do těchto končin nebyla stížena krutějším způsobem. Ký div, že i nejstatečnějšími povahami bylo otřeseno a že stavby lodní ocitly se ještě v horším stavu než mužstvo.

Na mnohých místech rozpuknuvše se, propouštěly vodu; zásoby byly porušeny, skoro zmařeny. Přece však Kolumbus, nemoha se spřáteliti s myšlenkou, že by úžina mořská nebyla v těchto oblastech, chtěl pokračovati, by ji vyhledal, a přes odporé náhledy námořníků místo aby se bral k severu, pustil se k východu. Poněvadž rozepře

důstojníkův o cestě propluté a o té, která se měla proplouti, mohly způsobiti vážné nepořádky v myslích, s onou převahou rozkazovací, již znali u něho, zmocnil se map námořníků a uložil každému mlčení. Když urazili třicet mil, trhliny Biskajky tolik se rozhojnily, že bylo ji nutno opustiti. Její mužstvo bylo přesazeno na Kapitána a Svatého Jakuba Paloského. Admirál neustal však na své cestě.

Zvyklý na dobrotivost Prozřetelnosti, která ho tolikrát zachovala, Kolumbus postupoval na své cestě výzkumné s loděmi dřevými a skoro bez potravin.

Dne 1. května lodníci, zastrašeni postavením tak beznadějným, upozorňovali ho na špatný stav lodí a na zeslábnutí mužstva, vyčerpaného nedostatkem a únavou. Všichni naléhavě trvali na své žádosti. Tu admirál povolil a zamířil přímo k severu. Po dva dni měli dobrý vítr. Jeho důstojníci báli se, že budou zahánáni na východ k souostroví karaimskému, zatím co admirál naopak obával se, že budou zavléčeni k západu k mysu Svatého Michala, což se skutečně stalo.

Dne 2. května Kolumbus dostihl ku dvěma, ostrovům tak pokrytým želvami, že jim dal jméno ostrovů Želvích. Proudý a protivné větry hnaly je znova k mělčinám Zahrad Královniných ačkoliv se znažil všemi výpočty, by se jim vyhnul. Bouřlivost moře přinutila je ustoupiti a pustiti loď po větru. Zásoby byly skoro vyčerpány, Zbývalo pouze trochu sucharů, česneku, oleje a

octa; voda pak drala se ze všech stran. Celý den a celou noc museli strávit u pump.

V tomto truchlivém postavení přepadla je bouře.

Admirál ztratil postupně v málo hodinách tři kotvy. O půlnoci loď Svatého Jakuba Paloského tak prudce narazila na Kapitána, že mu roztříštila záď a předek hodně potopila. „Jen zázrakem se stalo, že se obě na kusy nerozbily.“ Moře se po šest dní nezlepšilo. Jakmile toto počasí skončilo, admirál znovu se vydal na cestu. „Ztratil jsem již“, praví, „veškerou loďní výstroj; moje lodě byly provrtány děrami více než včelí pláštěv a mužstvo dokonale na myslí pokleslé.“ Zastavil se u Makaka na břehu Kuby, by si odpočinul a zaopatřil nějaké potraviny. Odtud snažil se dosíci Española; avšak bouře znovu se rozpoutala.

Svatý Jakub Paloský pro množství trhlin byl nucen ihned vrátiti se do přístavu. Kapitán přes veškeré překážky chtěl zůstat na moři. V noci voda vystoupila tak vysoko, že se loď div nepřekotila. „Nevěděli kudy kam. Svou silou, svou dovedností nemohli překonati vody, ač se bez ustání pumpovalo. Voda již sahala až po palubu“, to sám admirál tak mluví, „a moje loď již již se potápěla, když náš Pán mne přivedl zázračně k zemi.“

Dne 23. června při rozednění Kapitán, brzy sledován Svatým Jakubem Paloským byl hnán k severnímu břehu Jamajky, do přístavu velmi krytého, avšak neobydleného, ba

i bez sladké vody. Bylo to v předvečer slavnosti svatého Jana Křtitele. Mužstvo ji slavilo po příkladě, tohoto kazatele postu, arcí nuceně.

Dne ztřejšho v nebezpečnostvích a únavách nevysvětlitelných jeli podél břehu, hledajíce útulku více k východu. Admirál poznal asi uprostřed severní části ostrova znamenitý přístav, který spatřil hned při objevu Jamajky, kotviště pohodlné a jisté, obklíčené uchvacujícími polohami, a jež v prvním záchvatu nadšení pojmenoval přístavem Svaté Slávy: SANTA GLORIA, protože harmonie děl Slova tvůrčího rozvínovala se tam s nevyličitelnou velebou a že jeho duše náboženská zakoušela v radostech takové podívané štěstí, jež se mu zdálo jakýmsi stínem štěstí vyvolenců.

Tato země, tak štědře hostinná, byla silně zalidněna a oplývala všemi potřebami životními. A netoliko admirál uznával zde zvláštní dobrotu Boží. Jeho kapitán vlajkový, statečný Diego Mendez považoval tuto událost za projev božského milosrdenství. V příležitosti tohoto přistání na Jamajku královský historikograf Herrera pravil také: „Admirál při tomto objevu byl velmi štědře Bohem podporován.“ Nemohli uváznouti na břehu, který by více výhod poskytoval. Tento zrovna jakoby byl volen úmyslně.

Admirál naporučil, by napřed Svatý Jakub Paloský vrazil na mělčinu. Ačkoliv Kapitán byl pln vody až k palubě, a ačkoliv se divili, že nenatekla až ke dnu, Kolumbus chtěl jej přece, jak se zdálo, ještě na moři vyzkoušeti. Neusta-

novil se ještě o osudu své lodě: nedal rozkazu, aby byla ztroskotána, až po mnoha dnech, když poznal, že by pokoušel Boha, kdyby se chtěl dostatí dále s korábem, kterým se nedalo již vládnouti a který se udržoval pouze zázrakem.

Tehdy Kapitán byl přiražen k levé stěně Svatého Jakuba Paloského a připevněn k jeho boku silnými fošnami. Se všemi břevny stěžňoví, jež se stala nepotřebnými, a z vnitřního pažení, jež se odtrhalo, zbudovali v předu a v zadu obou lodí několik bud a baráků, jež pokryli slamou. Admirál naporučil, by se mužstvo jeho chránilo jakýchkoliv rozepří s domorodci.

Když kapitán Diego Mendez, kterého kromě zmíněného vyznamenání admirál pověřil rozdělováním potravin, poslední sousto sucharu a poslední víno vydal, spatřil, že hlad jest za dveřmi. Nikdo neodvažoval se žádati, by směl sestoupiti a jíti vyhledat potraviny. V těchto krutých okolnostech věrnost a neohroženost bývalého panoše Kolumbova znovu se zastkvěly.

Nabídl admirálovi, že se obětuje.

Když tento přivolil, opásal se mečem a vyprav si ještě tři srdnaté muže, postupoval dovnitř ostrova. Zajisté, kdyby se byl střetil s divochy tak bojovnými jako z Rio Belen, byl by ztracen. Avšak, jak sám pravil, „Bůh ráčil dopustiti, že jsem našel obyvatele velmi mírné, kteří mi nepůsobili žádného zla, bavili se se mnou a poskytlí mi potravin do libosti.“

Vlajkový kapitán smluvil se s kasíkem Aguakabíldou o pravidelné zásobování jistou

dávkou ryb, ptáků a chleba z kasavy, jež by se jim zaplatila rolničkami, hřebínky, udicemi a modrými korálky, z nichž domorodci si dělali náhrdelníky. Diego Mendez odeslal ihned jednoho ze Španělů k admirálovi, aby přijal a zaplatil tyto potraviny. Šel pak tři míle dále, by podobnou smlouvu zprostředkoval s jiným kasikem, a odeslal zase admirálovi jednoho ze svých soudruhů, by ho zpravil i o tomto případě. Pokračuje na své cestě, statečný kapitán přišel k velkému kasikovi Huarerovi, sídlícímu na třináct mil od Santa Gloria. Náčelník přijal jej dokonale, slíbil mu každodenní dodávky potravin a vydal mu bez zdráhání, čeho žádal. Diego ihned odeslal k admirálovi svého třetího posla.

Důvěruje v Boha, který tolikrát projevils svou ochranu jeho mistrovi a který rovněž i jej vytrhl v příležitostech nesnadných, odvážil se zůstatí samotěn a dobrodružně putovati ve východní části ostrova. Bylo to dobré vnuknutí. Přišel do země kasika Amejroa, který vzplanul k němu náhlým přátelstvím, proměnil si s ním jméno, svolil prodati mu velmi dobrý člun a propůjčil mu šest veslařů, by ho provedli bez únavy, kam by chtěl. Při výplatě Diego Mendez dal mu mosaznou mísku, kterou měl v rukávě, plášť a jednu ze dvou košil, jež měl na sobě. Naplnil člun potravinami a spěchal hbitě k admirálovi. V okamžiku tom na lodích nebylo již ni jediného kousku chleba k snědku.

Mužstvo, ohrožené vyhladověním, s jásotem přijalo statečného Diega Mendezá. Admirál s ote-

vřenou náručí chvátal mu vstříc, několikrát jej objal a veřejně ohlásil tuto nově prokázanou službu. Jeho srdce tak šlechetné, tak prostorné pro vděčnost, ocenilo náležitě zapření horlivého služebníka. Neobmezil se pouze na to, že patřil na něho s obdivem, poděkoval i svrchovanému Veličenství Božímu za ochranu tak zřejmou. Diego Mendez podává sám o tom zprávu: „Vzdával díky Bohu za to, že mne přivedl zdravého a bez pohromy z prostřed těchto divokých národů.“ Od tohoto okamžiku viděli, kterak přicházejí každého dne k lodím Indiáni, obtěžkáni potravami.

KAPITOLA SEDMA

Stkvělost polohy, pohodlí celého okolí, hojnost potravin, přátelské náklonnosti ostrovanů nemohly nicméně oklamati bystrozrakou prohlédavost admirálovu. Znal nestálost ducha divochův a jejich licoměrnost. Tito nárádkové, nyní pomáhající, zítra mohli býti nepřátelští. Dvakrát již Kolumbas mohl posouditi jejich válečné chutě. Měli značné loďstvo člunové. Bylo jim snadno vyhladoviti ztroskotance na sešlých lodicích, nebo spáliti je i s jejich koráby. Mužstvo, zmořené nevyjadřitelnými útrapami této plavby, jakoby zbaveno bylo veškeré energie. Nemohli lodí zavléci na hlubinu, ani nových sestrojiti; nebylo již dělníkův a mistři tesařští zahynuli v neblahý den 6. dubna.

Křištof Kolumbus uvázl na mělčině bez bouře, a tak nebyl ani na moři, ani na souši, vysazen nebezpečím pobřeží, zbaven útočiště širého moře, přinucen k nehybnosti a bezmocnosti: stav žalostný, protože nic nebylo rozhodnuto! Odkud čekati pomoc? Kudy a kým sděliti královně objev zlatých dolů ve Veraguaji a jsoucnost moře neprozkoumaného z oné strany pevniny?

Admirál neměl již ani člunu, ani bárky, s kterou bylo možno podniknouti cestu z Jamajky

na Espaňolu, šedesát mil po moři snadno popudlivém a proti síle proudů a větrů východních, s nimiž často loď dokonale mužstvem opatřená musí zápasiti celý měsíc bez ustání. Smutek jej přepadl, když uvažoval o tomto postavení, skoro pokořujícím pro přemožitele MOŘE TEMNÉHO, smutek, protože dlouho zbaven byl svátostí církve a duchovních posil; smutek zvláště proto, že neznámé toto vyhnanství, jehož lhůta byla neurčitá, oddalovalo osvobození svatých míst, po němž úpěla nábožná jeho duše.

V rozpacích tohoto postavení a děj se co děj, napsal králům katolickým stručný přehled svého výzkumu, žádaje o pomoc, by ho vytrhli z tohoto místa, jej i jeho mužstvo.

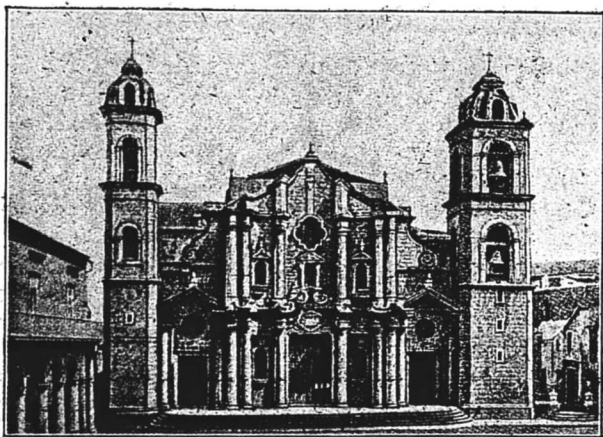
Že Kolumbus připravil poselství, ačkoliv nebylo možno je doručiti, to musí se zdáti čímsi obzvláštním; žádnému jinému člověku by to v takovém postavení nenapadlo, neboť prostředek, jímž by mohlo býti přepraveno, nebyl v přirozeném řádu lidských prostředků. Proto také, jakkoliv byl Kolumbus zvyklý na dobrotu Božské Velebnosti, pravil — píše svůj list králům — že jestli jim dojde, bude to ZÁZRAK.

Vskutku ZÁZRAKEM stalo se, že se dostal do jejich rukou.

Tento list, dlouho zapomenutý, ačkoliv jej druhdy tiskli ve Španělsku, způsobil velký povyk v učených společnostech před šedesáti osmi lety. Benátky, Bassano, Pisa, Florencie, Janov, Turin, Milán, Pavia, Řím a Paříž se jím obraly. Učený Morelli, bibliotékař v Benátkách, opatřiv jej po-

známkami, dal jej znovu vytisknouti a vydal jej pod názvem LETTERA RARISSIMA (list nejřidš).

Tento list jest velmi pozoruhodný jak k vůli námořským faktům a objevům, tak k vůli vypravovaným událostem a sebraným pozorováním. Zvláště však budí zájem povážlivými okolnostmi, v nichž byl psán, a svým způsobem posláni ještě úžasnějším.

Kathedrála v Habané.

K stále ušlechtilé prostotě admirálově pojí se zde, ani nevíme co dojemného a starobylého, povýšeného a božského, něco, co se zdá svrchovaným posvěcením ctnosti neštěstím. Jako všechny spisy Kolumbovy, nese i tento ráz výmluvnosti a samovolnosti, jenom že k mohutnosti genia přistupuje zde vznešenost křesťana uprostřed perných zkoušek. Přece však hlasatel kříže jakoby

si byl předsevzal, že v něm nebude vylévati své lásky ke Stvoření. Od té doby, kdy péru nepřiznivému, péru totiž jeho nesmiřitelného nepřítele Fonseky, bylo uloženo, by mu odpovídalo, řeklo by se, že chce uchovati důvěrnost svých pohledů, vášnivě přírodou zaujatých, a své nevysychající nadšení pro krásy Slova před jakýmkoliv zneuctěním. Jakýsi cit sklíčenosti proniká jeho slovy, nikoliv ohledně jeho sil a času: muž žádostí nepochybuje ani o Prozřetelnosti, ani o sobě; avšak dohaduje se, že zdraví královnino, ztráveno zármutky, hodlá vydati záležitosti Indů rádcům Ferdinandovým. Následovně mlčením mnohé zahaluje a jisté podrobnosti zkracuje. Jsa vůdcem křesťanského podniku, cítí, že jeho slova budou souzena pouze po světsku, duchem tohoto světa, s přesností utajeného nepřátelství a s nepřizní veřejného předsudku.

Admirál vypravuje předně o neslýchaných utrpeních, překážkách a nehodách této plavby. Oznamuje, že jest ještě oceán z oné strany objevené pevniny, zmiňuje se o zlatých dolech veraguajských a o krajinách v sousedství; šíří se obzvláště o tomto nálezu, věda, že jest jediným předmětem tužeb krále. „Větší důležitost“, praví, „přikládám těmto dolům než všemu, co bylo u Indů vykonáno.“

Dříve než mluví o sobě, zabývá se potřebami svého mužstva, jejich opozděnou mzdou; doroučí je králům a ujišťuje, že nikdy nikdo nepřinese do Španělska lepších zpráv. Nedostatek těchto lidí, kteří sloužili a trpěli, připomíná mu,

že ti, kteří uprchli z osady, utíkajíce před prací a hanobíce jeho zprávu, dostali úřady, což — praví — samo o sobě jest špatným příkladem. Z této nespravedlnosti přechází na netečnost, s jakou se mocní chovají k svatému hrobu, ustavičnému to dychtění jeho života. Zdá se mu, že by nebylo křesťana důstojno, by znovu mluvil o záměru, ctižádostí Ferdinandovou obětovaném již nejistému rozšíření panství španělského v Itálii. Tuto záležitost nenazývá jejím jménem; nejmenuje jí, tolik jest králům známa; avšak jeho myšlenka, živěná každodenním chlebem svatých Písem, vykládá ji ve formě biblického podobenství. Dává otázce svatých míst, očekávaje jejich osvobození, obraz Spasitele samého, očekávajícího s pažema rozpjatýma po celý den lid nevěřící.

Řekněme mimochodem, že tento stkvělý obraz, samozřejmě vnuknutý knížecím prorokem Isaiášem, zůstal bez povšimnutí u životopisců Kolumbových. Žádný z nich nepochopil jeho smyslu. Ba ani v Itálii učení vydavatelé a překladatelé LETTERA RARISSIMA netušili jeho významu: ani jedni, ani druhí nepoznali, jaká že to byla záležitost tak důležitá, která s náručím otevřeným, marně volajíc, čekala stále a stále.

Sleduje tuto myšlenku, již schválně z úcty k ní nevystavuje studenému opovržení nebo věčným odkladům dvora, objevitel zeměkoule, vida dobře, že on sám musí osvoboditi svými prostředky svatý hrob, bez pomoci Ferdinandovy, žádá, co jest mu dlužen, jako podíl samého Boha. Praví králům: „Jest spravedливо dáti Bohu, co

mu patří,“ jakoby jeho částka byla částkou církve. Požaduje, by se mu vrátily jeho statky a jeho hodnosti, by potrestáni byli ti, kteří ho okradli a potupili. Učínice tak, praví, „Vaše Výsosti projeví tím převelikou ctnost a zanechají Španělsku velký příklad a slavnou památku jakožto knížata spravedlivá a uznalá.“

Ačkoli v jeho rozum pobouřen byl neméně než jeho srdce pro způsob, jímž ho odměnili za jeho služby, ani hořké zámlky, ani mstivé ironie nelze zpozorovati v jeho nářklivé žalobě; ba omlouvá se, že probudil vzpomínky, jež byl by rád pohřbil v mlčení. Avšak nesmírnost nespravedlnosti, krajnost nevděku, na něm spáchané, rozlitostňují ho nad vlastním osudem. Epický ráz těchto neštěstí, jeho přetrpké zkoušky na moři, bezpráví, jemuž podlehl, zajisté největší po bezpráví židů k Spasiteli, unášejí ho nad čas; a objevitel globu, stavě se do hlediska potomstva, oplakává smrtelný osud Krištofa Kolumba. Volá: „Plakal jsem až do dneška nad jinými, nyní nechť nebe mi dopřeje milosrdenství a nechť země pláče nade mnou! . . . nechť pláče nade mnou ten, kdož miluje bližního, pravdu a spravedlnost!“ Posel Kříže nevyzývá již pouze Kastilii nebo Evropu, by nad ním plakaly; celou zeměkouli, již objevil, volá: „Nechť země pláče nade mnou.“

Který smrtelník odvážil se kdy takové řeči? Vznešenost této soustrasti odpovídá jeho bezpříkladnému neštěstí. Který básník, který prorok, který hrdina evangelia, mluvě sám o sobě, našel

mocnější smělost obrazů a oděl větší velebou hlas uniklý z jeho srdce?

Admirál, píše tento list, oznamoval, že jej odešle pomocí Indiánů. Vskutku, dobrodružní piráti často odvážili se se svými čluny na velmi veliké vzdálenosti, sledující jisté proudy a na rozličných březích přistávající. Avšak nikdo z nich nebyl tak nesmyslný, dosti opovrhující svým životem, by se odhodlal přeplouti přímo z Jamajky na Hajti, zrovna proti proudům a proti ustavičným větrům od Východu. Za nic na světě žádný Indián nechtěl se pokusiti o nemožné; ani jeden nebyl by se podvolil zápasu svými vesly, pravými to lopátkami, s proudem šedesát mil širokým a s větrem skoro pořád vanoucím.

Poselství zůstalo bez poslá.

KAPITOLA OSMÁ

Admirál lépe než kdo jiný věděl, kterak nemožno jest překročiti šedesát mořských mil na křehkých člunech divochů. Byla to šílená, nesignalná opovážlivost: naskytalo se tisíc vyhlídek na smrt proti jediné vyhlídce zdaru.

Po devět dní Kolumbus trval na modlitbách před Bohem, radě se s ním, a konečně rozhodl se zvědět, co Nejvyšší (dle výrazu Petra mučedníka) „rozhodl o něm“.

Samozřejmě pouze křesťan ochotný k utrpení, muž oddaný, Bohu život svůj obětující, kladoucí jej za všechny, mohl se pokusiti o tento podnik. Avšak kdo by byl touto šlechetnou obětí? Kolumbus marně hledal; nikoho neviděl, kromě jednoho: svého bývalého služebníka, vlajkového kapitána Diega Mendeza, důstojníka vychovaného v jeho důvěrné škole, který miloval Boha, vědu, admirála, svého mistra, a který nebyl nikterak poután svazky pozemskými.

Desátého dne Krištof Kolumbus povolal kapitána k obzvláštní poradě, jež, zůstavši tajnou po třicet tři roky, byla rozhlášena tímto až dne 10. června 1536 v slavnostním úkonu jeho posledního pořízení. Duševní velikost, již požadoval předmět tak choulostivý, vážnost okolností,

uprostřed nichž byli postaveni, poskytují tomuto tajemnému rozhovoru uchvacujícího zájmu.

Admirál a jeho kapitán byli sami před Bohem v kajutě. Hle, jaká byla vlastní slova Kolumbova:

„Diego Mendez, můj synu, nikdo z těch, kteří jsou zde, vyjma tebe a mne, netuší nebezpečí, v němž se ocítáme, pro náš malý počet a pro množství divokých Indiánů, jichž povaha jest nestálá a vrtošivá. Jakmile jim napadne vypáliti nás v těchto dvou lodích, z nichž jsme si učinili slaměné domy, budou moci snadně ze země podložiti oheň a nás všechny sžehnouti. Co jsi s nimi zprostředkoval ohledně přinášení potravin, může brzy se jim znechutiti, a nebylo by nic překvapujícího, kdyby zítra nám již ničeho nepřinesli; a nejsme s to, bychom moci si vzali tyto potraviny, i museli bychom se bez nich obejíti, dokud by se jim zlíbilo. Vymyslíl jsem prostředek, jímž bychom byli vyvedeni z této tísně, i chci slyšeti, zda se ti bude zdáti dobrým: což kdyby se někdo odvážil na člunu, který jsi koupil, na ostrov Española a tam si opatřil loď, s níž bychom mohli vyjít z postavení nebezpečného, v němž se nalézáme. Řekni mi svoje mínění.“

Diego Mendez odvětil: „Pane, vidím dokonale nebezpečí, které nás ohrožuje, a jest větší, než jak si může kdo představit. Přeplutí z tohoto ostrova na Española s lodí tak malou jako člun považují pak nejen za velmi nesnadné, nýbrž i za nemožné, protože neznám nikoho, kdo by se odvážil při tak zjevném nebezpečí přeplaviti

proud čtyřiceti mil mezi ostrovy, kde moře jest tak bouřlivé.“

Nastalo na okamžik mlčení.

Kolumbus neodpověděl, protože neměl co namítnouti. Nejednalo se již o rozumování, nýbrž o obět. Jeho pohled a jeho chování pravily dosti bývalému panošovi, že jediné on, muž plný víry a odvahy, který zakusil tolikrát dobroty božské, dovede se znovu nabídnouti pro společné blaho.

Diego Mendez pochopil tuto němou řeč myšlenky a odpověděl: „Pane, mnohokrát vydal jsem v šanc svůj život, bych zachránil život tvůj a těch, kteří jsou s tebou, a Bůh mne zázračně zachránil. Přes moje chování nechybělo pomluvačů, kteří pravili, že mi svěřuješ vždycky všechny věci, v nichž lze získati si cti, jakoby prý nebylo jiných mezi námi, kteří by je provedli zrovna tak dobře jako já. Z toho důvodu zdá se mi vhodné, by tvoje Urozenost dala je všechny svolati, nechť jim tento podnik navrhne, by se vidělo, zda se mezi nimi najde někdo, kdo by to chtěl na sebe vzít, o čemž pochybuji; a jestli všichni odmítnou, odvážím se svého života k tvé službě, jak jsem již mnohokrát učinil.“

Zítřejšího dne všichni důstojníci byli shromážděni v radu. Posadili se do polokruhu kolem admirála, který vyložil jim stav věci a navrhl poslati člun na Hispañolu. V prvním okamžiku překvapením oněměli. Nato někteří podotkli, že podobný návrh byl by bez výsledku, protože jest nemožno podniknouti takovou přeplavbu.

Tedy Diego Mendez se zvedl a pravil:

„Pane, mám pouze jediný život a chci jej nasaditi pro službu tvé Urozenosti a pro dobro všech těch, kteří jsou zde, protože doufám, že Bůh, Pán náš, vida úmysl, který mne k tomu vede, zachrání mne, jako mne již tolikrát zachránil.“

Admirál, uslyšev toto rozhodnutí, opustil svou stolicí, přitáhl k sobě Diega Mendeza, objal jej svatě, s vroucím nadšením, políbil jej a řekl zcela nahlas: „Věděl jsem dobře, že kromě tebe není zde nikoho, kdo by se odvážil takového podniku.“ Po spravedlivé této pochvalě, udělené důstojníkoví, obraceje se ku křesťanovi, dodal s onou mocí víry, jež byla tajemstvím jeho velikosti: „Pevně důvěřuji, že Bůh, náš Pán, dopomůže ti, abys překonal všechna nebezpečí, která ti hrozí, jak učinil v jiných příležitostech.“

Ačkoliv spoléhal na božskou dobrotu, Diego Mendez neopomenul žádné obezřelosti lidské. Dal vytáhnouti na sucho svůj člun, obrátil ho dnem vzhůru, upevnil v něm můstek a malý stožár, položil předek i zadek pevnými prkny, pečlivě jej ucpal, zalil tukem a dehtem, vzal potravin pro osm osob, a přijav listy od admirála a jeho zbožná napomenutí, pustil se na moře se šesti indiánskými veslaři a jedním Španělem, kterého lákala jeho smělost.

Dříve než dostali se k východnímu výběžku ostrova, bylo třeba plouti třicet pět mil podél břehu, čeliti nárazům pozemních větrů, prudkosti proudů, a přemoci jiná nebezpečí neznámá. Byl přepaden loďstvem indiánských lupičů, kteří se

ho zmocnili. Avšak, vypravuje, „Bůh mne osvobodil zázračně“. Aniž by se dal zastrašiti takovýmito příhodami, na něž ve svých rozpočtech nepomyslel, pokračoval ve své cestě a dosáhl konečně konce ostrova.

S důvěrou vyslanec Kolumbův čekal zde, až moře, tehdy rozbouřené, se utiší, by podnikl přeplutí, když tu Indiáni ze sousedství spikli se a smluvili se, že ho zavraždí a že se zmocní jeho člunu s jeho obsahem. Již se ho i chopili, zavlékli dovnitř země na tři míle od moře, a hráli o jeho smrt partií míčem. Hráč, k eři by byli prohráli partii, měli ho zavraždit. Bůh dovolil, aby Diego Mendez postihl jejich záměr, aby oklamal jejich hlídku, by unikl, našel zpáteční cestu i svůj člun. Vítr byl příznivý; rozpjav plachtu, neohrožený kapitán dostal se zpět do přístavu Santa Gloria, přinášeje bez úrazu dopisy admirálovi. „Vypravoval jsem mu, jakým způsobem Bůh mne osvobodil z rukou těchto divochů. Jeho urozenost měla velkou radost z mého návratu. Tázala se mne, zda hodlám cestu podniknouti.“ Diego Mendez odpověděl, že bez prodlení se dá na cestu, jen aby oddíl dobře ozbrojený výprovodil ho, až by se mohl vzdáliti od východního výběžku ostrova, nazvaného Aomakik. Admirál propůjčil mu sedmdesát mužů pod velením Adélantada, který měl zůstat s nimi na výběžku aomakickém, až by odtud odejel, a tam ještě po tři dny vyčkati po jeho odjezdu.

Tato odvaha roznítila ušlechtilé závodění. Kapitán Biskajky, Bartoloměj Fieschi, z rodu

znamenitého a obdivovatel Kolumbův, ačkoliv byl jeho sourodák; nabídl se, že mu přinese zprávu o odjezdu Diega Mendez z Hispaňoly.

Někteří mužové odhodlali se k tomu, že ho budou provázeti, by ho chránili proti Indiánům. Připravil se druhý člun. Na každou bárku vstoupilo s Diegem Mendezem a Bartolomějem Fieschim šest Španělů vybraných a deset Indiánů, by veslovali. Bylo umluveno, že jakmile dorazí na Hispaňolu, Fieschi přinese zprávu admirálovi o jejich šťastném příjezdu, zatím co Diego Mendez doručí gubernátorovi list, jímž byl pověřen, a vypraviv na Jamajku loď dobře zásobenou, donese do Španělska zprávy králům.

II.

Oba čluny, veslující společně a plující podél pobřeží, po němž sledoval oddíl pod vůdcovstvím Adelantada, dostihli dosti pracně výběžku Aomakiku. Strávili zde čtyři dny, čekající, až se moře utiší. Tu vlny jakoby usnaly. Diego Mendez jal se modliti, doporučil se božskému milosrdenství, obzvláštní ochraně Bohorodičky Antiguanské a rozloučil se s Adelantadem. V okamžiku tomto rozhodném slzy zalily oči jeho společníků. Španělé z průvodu, pohnuti tolikerou oddaností, tolikerou důvěrou v Boha, dojata velikostí této oběti, „prolévali ručeje slzí“. Toto loučení bylo srdcervoucí. Avšak vyslanec admirálův, aniž by zženštil tímto

tímto výbuchem citu, ozbrojil se proti změkčilosti těmito slovy svého velitele: „Chovám pevnou důvěru, že Bůh, náš Pán, propůjčí vám, byste překonali nebezpečnosti, jež vás ohrožují, jak to učinil již v mnohých případech.“ A odrazil ode břehů, chtěje využítovati pohody počasí a příznivosti vln, tak vzácné v těchto vrtkavých oblastech.

Plul k východu, potom k jihovýchodu. Veslaři činili se o překot. Žádný vánek nečeřil azurné hladiny. Vedro a žížeň velice však jim překážely. By se obcerstvi a si odpočinuli, vrhali se občas do moře a znovu se chápali vesel. A když příliš nafkali si na žížeň, kapitáni dovolili jim častěji píti z tykvič, naplněných vodou. Byli příliš útrpní prvního dne.

K večeru ztratili z dohledu zemi.

Španělové, by se vystříhali přepadení, postavili na každém člunu hlídku. Ráno byli velmi znaveni. Vedro vzrostlo s rozedněním. Veslaři, vyprahlí žízní, padali se svých lavic. Diego Mendez a Bartoloměj Fieschi schránili dva soudky pro nejhorší případy; když však viděli lidi tolik vysílené, rozdali jim je po malých douškách. Povzbuzovali je k vytrvalosti, slíci v nich naději, že brzy připlují k ostrůvku Navase. To je znovu osvěžilo; báliť se, že již dávno jej minuli.

Noc se dostavila; byla to žhoucí noc.

Jejich páže vysílené upustily bezvládně vesla. Natáhli se nepohnutě na dno člunů. Nejméně statný z nich vydechl v mukách žízně. Vrhli jeho tělo do moře. Dne zítřejšího napnuli poslední síly;

avšak slunce pražilo nesnesitelně. Dlaní chlemstali vodu mořskou, by poněkud zchladili tento žár; tím větší žízeň však v sobě rozplamenili. A znovu noc se dostavila, aniž by objevili slibný ostrov. Tu pochmurná sklíčenost zmocnila se srdcí. Ztrácejíce veškerou naději, rozhodli se zemřít,

Jediný vyslanec Kolumbův ještě živil v hrudi své důvěru v Boha. Zatím měsíc vystupoval na severu, a Diego Mendez, který bez ustání bloudil kolem něho zrakem svým, spatřil pojednou, že tmavá a lomená linie skrývala vnější část měsíce. Usoudil z toho, že hmota neprůhledná vkládala se mezi hvězdu a čluny. Tehdy děkuje Pánu, že mu pomohl tímto nebeským znamením, roznítil horlivost svých člunařů, kteří se všichni vrhli k veslům a při rozednávání přirazili k Navase.

Byl to ostrov nízký, vyschlý, mající pouze půl míle v obvodu. Byl složen z nahých skal, neměl ani pramenů, ani stromů, ani bylin. Na štěstí v rozsedlinách a vyhloubeninách skal nalézala se ještě voda od posledních dešťů. Diego Mendez děkoval vroucně Bohu za toto dobrodíní. Vida malou rozlohu a vyvýšenost Navasy, pochopil, že kdyby jeho oko nebylo utkvělo na luně v onom určitém okamžiku, byli by ji pomínuli, nerozeznavše jí, a byli by se nepochybně ztratili v nesmírnosti vln. Osvěžili se touto vodou nebeskou. Mnozí Španělé, nedbajíce upozornění obou důstojníků, napili se jí a onemocněli. Několik veslařů vrhlo se na vodu a takovou zběsilostí ji lokali, že se zadusili a na místě zemřeli.

Diego Mendez a Bartoloměj Fieschi odpočinuvše si několik hodin, vstoupili do svých člunů.

Dali naplniti vodou soudky a tykvice. Veslovali pak celou noc a dnem ztřejším přistáli u mysu Svatého Michala, dnes mysem Tiburonem přezvaným, na krásném nízkém pobřeží, kamž přiběhl ihned zástup obyvatel ze sousedství s množstvím potravin.

Diego Mendez, stráviv dva dni na tomto místě, by načerpal nových sil, najal šest domorodých veslařů, protože veslaři z Jamajky byli polo-mrtvi vysílením, a zamířil k Svatému Dominiku, ještě sto třicet mil vzdálenému. Když urazil čtyřicet mil uprostřed největších nebezpečí, protože tato část ostrova nebyla ještě podrobena a poněvadž tyto končiny byly často napadány lidožravými Karaiby, zakotvil v přístavu Azua, kde velitel Gallego, který spravoval tento kraj, sdělil mu, že vrchní gubernátor Ovando dlí právě v Xarague, padesát mil ve vnitrozemí. Opustiv svůj člun, ihned se pustil za ním, putuje sám a pěšky kmeny nepodrobenými a pobouřenými, přes vysoké hory, dravé řeky a nekonečnými, spletíými lesy, jež jakoby zápasily s jeho hrdinstvím průběhem těchto padesáti mil všemožnými překážkami. Samota ho neodstrašovala. Jeho důvěra v Boha a vzpomínka na jeho mistra jej podporovala proti skutečným nebezpečím a proti hrůzám obraznosti.

Jakmile Diego Mendez opustil Bartoloměje Fieschiho, chtěl se tento vrátiti, by zpravil admirála o šťastné přepravě jeho listů na Hispaňolu. Avšak tolik byli Španělé a Indiáni znaveni, že

za nic na světě nechtěli znovu nastoupiti v člunu podobné cesty, jejíž zdar jevil se zázrakem, na který nebylo radno dvakráte spoléhati. Nucen byl tedy neohrožený plavec čekati na loď, již Diego Mendez měl obstarati u gubernátora.

III.

Mužstvo Kolumbovo zatím (pořád vězněno na obou lodích) obracelo bez ustání netrpělivé zraky k severu. Očekávali návrat kapitána Fieschiho a doufali, že se jim každým okamžikem objeví jeho člun na obzoru. Mnoho týdnův uplynulo v tomto bezvýsledném čekání. Vliv této nové nezvyklé povětrnosti, potrava výhradně bylinná, na niž byli odkázáni, nedostatek vína a léků po neslýchaných útrapách, jichž zakusili na této plavbě bezpříkladné, vše to působilo zhojně na slabší. Mnoho námořníků bylo nuceno ulehnutí.

Tato okolnost zasmušila duchy, rozhořčené již nouzí, nejistotou budoucnosti, osamocením a nepohyblivostí, k níž byli odkázáni. Hry v kostky a hry hazardní byly přísně zakázány v kastilském námořnictvu. Špižírna a komora s nápoji byly zavřeny. Nebylo co dělati; dvě hlídky stačily k vůli zajištění bezpečnosti tohoto nudného vězení. Krása rejdy, tak hodná svého jména, toto pozemské vidění slávy Tvůrcovy, vše to pranic neprobouzelo v těchto lakotných a hmotářských duších. Nuda zrodila se z odpočinku, a ta při-

vodila zahálku. Nuže, zahálka, jak známo, jest matkou zločinů. Nezaměstnaní námořníci tajně projadřovali poznámky o tomto nepřijemném postavení.

Naši čtenáři nechtě nezapomínají, že čtyři lodě této výpravy byly najmuty v Seville. Většina mužstva příslušela rovněž tomuto městu. Sbor důstojnický vybral si sice admirál, byli mu však přiděleni bratři František a Diego de Porras, a to rovněž ze Seville. Kolumbus je oceňuje těmito slovy: „Žádný z nich neměl potřebných schopností k těmto úřadům. V Indii jeví se čím dál tím neschopnějšími na svých místech. Odpustil jsem jim množství přehmatů, jichž bych neprominul ani přibuznému a jež zasluhovaly by jiného potrestání než pouhou důtku.“ Ani dost málo hnutí shovívavostí otcovskou, oba Parrasové rozhodli se, že si vydobudou stkvělého postavení na útraty cti, ba i života svého dobrodince. Spoléhal na beztrestnost pro svou sestru, tehdy nejpověstnější krásku sevillskou.

Bratři Porrasové strhli snadno za sebou lodníky a plavčíky sevillské, jimž lichotilo, že naváží tak styky se šlechtici rodného města. Sosnováno spiknutí a rozhodnuto, že uprchnou. Nicméně, protože nemohli tak učiniti beze člunů, beze zbraní, bez předmětů k výměně, a poněvadž zřejmě tyto věci nebylo možno dostati do rukou než zjevným násilím, totiž bojem s lidmi, kteří zůstali admirálovi věrni, dohodli se, že začnou až po Novém roku; a jestli žádná novina do té

nepřijde, hned 2. ledna zmocní se věcí nutných a pustí se k Hispaňole.

Zatím Kolumbus, velmi zaměstnaný nemocnými, plný starosti o všechny své lidi, jež vedl k vybledání úžiny, byl sám stížen tělesnými útrapami. Jeho bolesti kloubové poutaly jej na lože jako zchromlého na všech údech. Navyklý trpěti, cvičící se dlouho již v odevzdanosti do vůle Boží, nejevil žádné netrpělivosti. Tajemná předtucha ho ujišťovala, že Diego Mendez šťastně přistál k cíli. Ostatně jeho poddanost vůli božské a jeho dokonalé podrobení vzdalovaly od něho urputné myšlenky a ztajená rozhořčení, jimiž byl zmítán velký počet jeho námořníků.

Admirál mnohokrátě shromáždil v poradu všechny své důstojníky, by se jich otázel, zda by věděli nějaký prostředek k zlepšení jejich postavení. On že nevidí jiného, než čekati vytrvale a s důvěrou, bez ohledu na tak dlouhý čas již uplynulý. V těchto radách oba Porrasové neměli co namítati; vždy skoro všichni důstojníci sdíleli mínění vůdcovo.

Ocitli se konečně na prahu roku 1504.

Admirál obětoval Bohu všechny dni roku, který nastupoval.

Jakmile rozednilo se dne 2. ledna, vzpurníci chopili se zbraní. František Porras otevřel nestydatě kajutu admirálovu, jehož poutaly bolesti na lože, a hlasem vyzývacím pravil mu: „Zdá se, admirále, že Vaše Urozenost nehodlá vrátiti se tak brzo do Kastilie a že jest rozhodnuta zanechati nás zde záhubě.“ Tento počátek pře-

kvapil Kolumba, dle jeho malebného obrazu „tak jakoby paprsky sluneční zplodily tmu.“ Slyše tato drzá slova, dovtípil se ihned všeho, co se přihodilo; i odpověděl mu s umírněností plnou dvornosti, že zajisté povšiml si, kterak nemožno dostati se na Hispañolu bez lodí, že ve vážných těchto okolnostech neopovážil se rozhodnutí ničeho, aniž by dříve nevyslechl mínění svých důstojníků, že je shromáždil mnohokráte, by porokovali o tomto předmětu, a že, jestli mu napadla nějaká rada, s potěšením ji vyslechne, uváží, a sdělí mu své rozhodnutí.

Nato František Porrás odpověděl tónem posměvačným, krutě přiosťřeným nestoudností posuňků, že není třeba tolikerych řečí a že musí vyplouti okamžitě, jinak děj se vůle Boží! Pak obrátil se k němu zády. „Ubírám se do Kastilie; kdo mne miluje, následujž mne!“ křičel na své sourodáky sevillské, kteří se přiblížili. Všichni zvolali: „Já! Já!“ a ihned se rozptýlili po všech místech baráků. Zbrojř Juan Barba odvážil se tasiti šavli, hroze lidem admirálovým. Námořníci sevillští vydrancovali skladiště zbraní a skladiště předmětů k výměně; chápali se zboží, náčiní, vhodného k jejich potřebě, křičíce: „Kastilie! Kastilie!“ zatím co jiní, podněcení Porrasy, křičeli: „Nechť umrou! Nechť umrou!“ Duchové pak nerozhodní ptali se: „Admirále, co máme dělati?“

V tomto zmatku Kolumbus, nadobro ochroměný, pokusil se vystoupiti ze svého lože; padl, povstal, znovu padl, avšak nechtěl povoliti slabotě a mermomocí chtěl se objeviti na místě shluku.

Jeho mladý syn, jeho důstojníci a jeho panoši museli ho vzít do svých paží a zanásti na lože. Zatím Adelantado, který se chopil halapartny, postavil se vedle čerpadla, by zabránil vzbouřencům přístup na zád. Důstojníci a služebníci, oddaní Kolumbovi, i jeho zatáhli do kajuty admirálovy a přinutili bratry Porrasy, že se vzdálili, představivše jim, že se jim nebrání, aby si mohli vzít, co chtějí, a že proto by bylo neopatrné, státi se příčinou smrti admirálovy, což by bylo přísně potrestáno v Kastilii spravedlností královninou.

Vzbouřenci odtáhli s vítězoslavným pokřikem. Úspěch ten rozmnožil jejich rotu, takže tlupa Porrasů dostoupila na osmdesát mužů. Vedle admirála zůstali pouze nejoddanější důstojníci, nemocní služebníci, kteří si div nezoufali, vidouce se tak opuštěni.

Admirál, dovědév se o jejich opuštěnosti, dal se donést do kajuty pro nemocné, by je těšil, nabádal k trpělivosti a statečnosti, by jim hovořil o Bohu, který zkouší strastmi; vybízel je, by v něho skládali důvěru, a slíbil jim, že v brzku budou z tohoto bědného stavu vytrženi. Na to se přičinil, by jim náležitá péče byla věnována.

Poznamenejme to zde: obyčejně svět zapomíná u objevitele zeměkoule na jeho apoštolskou lásku. Zdá se, že velikost jeho díla zastíňuje velikost jeho skutků. Jeho křesťanská povznesenost, jeho trpělivost, jeho odevzdanost do vůle Boží, jeho spravedlnost, jeho síla, jeho dojemná

pokora ztrácí se v lesku jeho slávy. A přece ze služebníků Božích nikdo nepředčil ho v milosrdenství, právě tak jako nikdo nerovná se mu geniem.

Podporován pažemi svých služebníků, každého dne Kolumbus přicházel k baráků, proměněnému v nemocnici, a prodléval u nemocných, by vyptal se na jejich stav, by je ošetřoval, by každého zvlášť potěšil. By roznítil neduživce k naději, sám léky strojí, sám předpisoval stravu, ba obvazoval nemocné vlastníma rukama, v nichž pakostnice lámala, dáváje tak příklad lékařů, on, místokrál Indů.

Bůh požehnal vytrvalé jeho péči. Nejen že nikdo z nich nezemřel, avšak za krátko nezůstal ani jeden v nemocnici. Toto zázračné vyléčení, stálost a bedlivost admirálova, jeho bdělost nad obsluhou a pak to, že kontroloval léky, hluboce rozhněvalo mistra Bernala, bývalého lékárníka valenckého. Od té chvíle jinak vážné nebezpečí než byla vypínavost Porrasův a hlučné rozhořčení strany sevillské snášelo se nad hlavu Kolúmbovu.

KAPITOLA DEVÁTÁ

I.

František Porras, provázený svou rotou, pustil se cestou, již vykonal Diego Mendez. Loupili, plenili a trýznili Indiány, řkouce jim, by šli k admirálovi, ten že je odškodní, a aby ho zabili, když by jim čeho odepřel. Jakmile rebelové přišli k mysu Aomakiku, nanесли do člunů potraviny, vodu, zboží, vzali s sebou indiánské veslaře a vypluli k Hispaňole.

Sotva však vzdálili se na čtyři míle, vlny začaly se nadýmati, vítr se vzdul proti nim; jejich smělost zbledla. Chtěli obrátiti k zemi, avšak voda hrnula se do člunův a hrozila jim potopením. Protože počasi čím dál tím více se horšilo, rozhodli se, že se zbaví části veslařů, by člunům ulehčili; i zabili dýkami některé z těchto nešťastníků. Vidouce to mnozí Indiáni, vrhli se sami do moře, důvěřující svému plaveckému umění. Avšak nějaký čas udrželi se na vlnách, pak zmohla je únava a donutila je opět k člunům; prosili pouze o tu milost, by se mohli přidržeti jednou rukou obruby k vůli trošce zotavení. „Běda! Daleko jsouce toho, by jim toto milosrdenství prokázali, spoluvinníci Porrasů zutlnali jim ruce svými meči“ a nechali je utopiti. Vzbouřenci dosáhli konečně břehu.

Zde se radili, co teď: většina rozhodla, by se znovu pokusili o přeplutí k Hispañole, by však vyčkali lepšího počasí.

Čekali déle půl druhého měsíce.

Po tu dobu pustošili celý kraj vůkol. Konečně soudíce, že vhodný okamžik nadešel, vrhli se do svých člunů. Avšak jakmile se vzdálili od břehů, vlny se znovu pozdvihly a zločinci jen tak tak že vyvázli a dostali se na místo, odkud vypluli.

Po mnoha týdnech, považující se stkvělou tvářností za výzvu, vstoupili opět do člunů, rozhodnutí, že stůj co stůj tentokrát přeplují; avšak rozbouřené vlny znovu zastrašily jejich vinná svědomí. Vzdavše se tedy úmyslu, který se jim zdál nesmyslný, jali se procházeti ostrovem jako praví lupiči, obírajíce a znásilňující domorodce.

II.

Opatrnost admirálova udržovala dobré styky s Indiány. Přinášeli hojně potravin. Nicméně poznenáhlu žádali víc a více výměnou. Buď že přemluveni rebely, buď rozhořčeni jejich drancováním, přestali pojednou loď zásobovati. Toto přerušení styků s divochy vzbudilo velký nepokoj. Nebylo možno postoupiti hlouběji do země a tak opustiti na lodích admirála a rekonvalescenty. Hrozící hlad připojil se ke všem nehodám této plavby, a nebylo pomoci, jež by se mohla očekávati k záchraně ztroskotaných.

V této hrozné obtíži Krištof Kolumbus jako vždy volal k Pánu, svému Mistru, a jako obyčejně nebylo to nadarmo.

Právě při této příležitosti uskutečnilo se ono předpověděné zatmění, o němž již v mládí jsme slyšeli a jež rozliční spisovatelé zpracovali v ten způsob, by z toho učinili důstojný protějšek povídačce o vejci, postaveném na pouch rozbitím o stůl.

Předně považme dobře: slova, jež spisovatelé tito kladou Kolumbovi do úst, nejsou nikterak doslovná.

Současníci, Fernando Kolumbus, Diego Mendez, Oviedo, Las Casas, nezaznamenali vlastních slov admirálových. Fernando Kolumbus, jediný očitý svědek, tehdy sotva v patnácti letech, nedělal si tehdy poznámek, nýbrž psal o tom až za dvacet devět let po události. Diego Mendez nebyl tehdy přítomen; teprve až ku konci dvaatřicátého roku zapisuje to z doslechu. Oviedo též cestou nepřímou až velmi pozdě se o tom zmiňuje; a Las Casas neukončil své Historie Indů až za třiapadesát roků po smrti admirálově. Jest jasno, že jedni jako druzí nečerpali přímo v pravém pramenu slov, jež kladou do úst Kolumbovi; mluví o tom tak, jak by snad sami byli mluvili. Toť patrnó.

Zopakujme konečně okolnosti této příhody a dejme jí pravou tvářnost.

Když prostřednictvím Diega Mendeza Krištof Kolumbus učinil s kasiky z okolí Santa-Gloria smlouvu o zásobování lodí, pravil jim především,

že Bůh, jeho Pán, jej přivedl do těchto míst, a že tam pobude, dokud se nezlíbí Bohu, by ho odtud vytrhl. Představil se jim tedy ve vlastní hodnosti své, jakožto host Prozřetelnosti, a umístil mužstvo na lodích jedině proto, by uchoval před jejich žádostivostí pohostinné pobřežní obyvatele. V okamžiku, kdy domorodci, nedbajíce slibu, chtěli vyhladoviti ztroskotance, Kolumbus, zbaven jakéhokoliv lidského prostředku, utekl se o pomoc k Nejvyššímu.

Pán nebes i země, místo aby hmotným zázrakem ho podporoval, jak to byl kdysi učinil s některým patriarchou, prorokem Starého zákona, místo manny a křepělek jiným způsobem vytrhl Kolumba. Pomohl svému služebníkovu poznatkem, čerpaným z nebeské architektury. Vnukl mu prostředek, kterého nikdy od počátku známé historie nebylo použito a na kterýž sám admirál nebyl by pomyslíl. Bůh mu připomněl, že ve třech dnech nastane zatmění měsíce. A tak luna, toto znamení, jímž Diego Mendez uchránil se před hroznou smrtí žízni, táž luna měla zachovati Křištofa Kolumba před hladem.

Kdykoliv ve svých rozpacích a úzkostech posel kříže na modlitbách prosil Pána, by jim pomohl, vtrácela se mu bez ustání myšlenka na zatmění. Kolumbus z toho poznal, že z tohoto zatmění mu kyne spása. Bůh mu označil jednoduše námět a jeho genius jej teprve přizpůsobil.

Admirál poslal tlumočnicka ke kasíkům, by je pozval na velké divadlo, jež budou dávatí cizinci pozítku. Sběhli se v zástupu, jak předvídal.

I vyčítal jim nedostatek víry a jejich tvrdost. Připomínal jim, že se stal jejich hostem vůlí Boží. Dodal, že Pán Bůh ví o jejich úmyslu vyhubiti hladem cizince, ačkoliv vešli v smlouvu; že jistotně ten, který odměňuje dobré a trestá vinníky, jest rozhněván nad jejich nedostatkem víry a lidskosti. A by jim dokázal povýšenost služebníků svého Boha, oznámil jim, že téhož večera při východu luny uvidí brzy, kterak hvězda ta zrudne při jasném nebi, potom kterak ztemní a odepře jim světla.

Po tomto proslovu někteří se báli, avšak „druzí odešli, smějíce se žertu“.

Jakmile se noc dostavila, krvavá barva luny zachvěla nejpevnějšími. A když spatřili, kterak její zbarvení temní, hrůzou propukli v náramné vytí a přiběhli obtěžkáni zásobami k lodím, slibující přinášeti od nynějška pravidelně potraviny.

K jejich naléhání admirál jim připověděl, že půjde a mluvití bude k svému Bohu; a vskutku odebral se do své kajuty. Pro toho, kdo rozumí povaze Kolumbově, jest nepochybné, že prosil Boha za ně, žádaje ho, by otevřel jejich srdce světlu evangelia, by jim vnuknul city mírné a lidské a by je ušetřil ran, jimiž tolik střízeni byli domorodci na Hispaňole.

Po ten čas zatmění mohutnělo a s ním i hrůza Indiánů, shromážděných na pobřeží, jak to dokazovalo jejich vytí. Prosili Španěly, by s nimi měli slitování.

Zatmění dostoupivši vrcholu, právě ubývalo, když admirál, dokončiv svou modlitbu, vyšel ze své kajuty a řekl kasíkům, že mluvil za ně k svému Pánu a že Bůh slyšel jejich slib, že budou dobře nakládati s křesťany a že jim budou přinášeti potraviny. Oznámil jim, že tento zjev, předmět hrůzy u většiny národů modlářských, není pohrůzkou služebníkům Kristovým a že brzy měsíc pozbude své růžové mlhy a objeví se zase čistý a bílý jak obyčejně. Posel kříže použil této příležitosti, by ukázal domorodcům znamení spásy a aby jim vnukl tu spasitelnou bázeň Boží, jež jest počátkem moudrosti. Vskutku také kasikové děkovali admirálovi a rozešli se „chválíce Boha křesťanů“, o němž nemluvili již leda s největší úctou. Od té doby posílali pravidelně potraviny, jež byly bedlivě placeny předměty výměny.

III.

Deset měsícův uplynulo od té doby, co mužstvo obou lodí, vehnaných na mělčinu v této znamenité zátocce, čekalo na své osvobození. I nejdůvěřivější z lodníků přestali teď doufat. Spřátelili se již se svým osudem, považující se za ztracené; v myšlenkách kojili se útěchou, že draze prodají svůj život, až hračky a zboží se vyčerpají.

Vyjma admirála, nikdo nechoval ni nejmenší naděje. I když se připustilo (věc zázračná!), že

Mendez přistál k břehu Española, bylo ještě od mysu Svatého Michala k Svatému Dominiku více než sto mil neschůdnými horami. Nejasné pověsti byly rozšiřovány schválně rotou Porrasů mezi domorodci. Tvrdilo se, že viděli zahynouti loď, kterou vlekli proudové k jihu. Zachmuženost duchů čím dále tím více se stupňovala. Těže z této nálady, lékař Bernal, bývalý lékárník z Valencie, který ošklivil si admirála, jako zločinnost si oškliví, spolčil se s jistým panošem Kapitána, s jakýmsi námořním kadetem ze Svatého Jakuba Paloského, potom s jistým Kamašem ze Sevily a ihned přiložil ruku k dílu.

A tak aby Kolumbus žádné hořkosti nebyl ušetřen, sosnovalo se tajně mezi lidmi, které přivedl k zdraví svou péčí a mravní léčbou, druhé spiknutí, hroznější prvního. Povolivše přemlouvání mistra Bernala, bývalí nemocní rozhodli se, že se zmocní člunů ostatních, že vše s sebou vezmou a že admirála zavraždí. Tajemství to zůstalo hluboce pohrouženo v mlčenlivé nenávisti. Nic se na venek neproslýchalo. Kolumbus netušil žádné pohromy; avšak Prozřetelnost bděla nad ním. „Bůh zabránil tomuto nebezpečí.“

Okamžik byl stanoven: v noci mělo propuknutí spiknutí nemocných. Málo hodin před jeho provedením, na večer, zpozorovali k severovýchodu jako plachtoví malé lodě. Jakmile ji zločinci spatřili, upustili od svého ohavného záměru.

Loď se přiblížila a zakotvila v nějaké vzdálenosti od baráků.

IV.

Bychom vysvětlili, proč tak pozdě přicházela pomoc od Ovanda, jest nám přihlédnouti k příchodu obou posílův admirálových na Hispanolu.

Neviditelní strážcové, kteří provázeli příznivě plavbu Diega Mendeza, přivedli ho zdravého a bez úrazu horami, pokrytými překážkami a nepřáteli, až před vrchního gubernátora, který navštívil vojensky střední část států zaraguajských. Sveskerou vroucností své duše neohrožený kapitán vyložil krajnost nebezpečí, v němž se ocitl admirál se svým mužstvem. Avšak Ovando, ačkoliv přijal kapitána velmi zdvořile, nezdál se býti silně dojat tím, co se mu vypravovalo. Používaje všelijakých záměrných průtahů, zdržoval Diega Mendeza na oko, protože nechtěl ho vydati nebezpečím cesty sedmdesáti mil, zemí podezřelou povstáním; avšak ve skutečnosti proto, by překazil jakékoliv dorozumění s přívrženci admirálovými.

Před nedávnem smrtí Behechiovou stalo se, že koruna přešla na hlavu jeho sestry, slavné Anakoany, podivuhodné královny, s níž nemohla žádná vrstevkyně soupeřiti krásou, schopnostmi a mocí. Nadšením plnila velké i malé panovnický ostrova. Byla to zosobněná poesie těchto ostrovanů, vzor dokonalosti a první vznešenost, přístupná jejich chápavosti.

Jistí spoluvinníci Roldanovi, hodlající si tak zaopatřiti přízeň místodržitelovu a zakryti své nespravedlnosti, psali několikráte, že Indiáni této krajiny připravují vzpouru.

Ovando rozhodl se, že půjde sám prozkoumat místa a stav věcí. Pro každý případ dal se pro-

Amerigo Vesputi
první moře

Amerigo Vespucci.

vázeti úctyhodnou vojenskou silou: třemi sty mužů pěších a sedmdesáti na koních. Rozhlásil,

že jde pozdravit panovnici, jež se vždy blahosklonně chovala ke Kastilcům. Ihned Anakoana rozeslala všem kasikům vzkaz, by holdovali gubernátorovi. Sama pak vyšla mu vstříc, obklopená družinou, v níž sbory chorové a baletní, které sama vytvořila, střídající se se skupinami mužů, oděných v nejkrásnější ozdoby, mísily se s děvčaty, nesoucími na hlavách koše květin a věnců, jichž balsamická vůně plnila vzduch. Dala provésti nový tanec, tanec panenský, v němž se nesúčastnili ani muži, ani ženy provdané. Vladař a jeho průvodčí byli ubytováni v přibytých, za tím účelem připravených; hostina střídala se za hostinou a tak mnoho dní uběhlo v samých radovánkách. Bývalí přátelé Roldanovi chmuřili se, vidouce, kterak i ztuhlý tento velitel rovněž podléhá kouzlu Anakoany. Zdvojnásobili svá naléhání, by ho přesvědčili, že toto přijetí skrývá nejvyšší prohanost.

Stále nepokojný a podezřívavý duch Qvandův přijal bez rozpaků tuto myšlenku a odpověděl na ni provedením ohavného nápadu.

Když Indiáni pobavili svými hrami Kastilčany, velitel oznámil, že on jim ukáže zase rytířské hry španělské. Stanovil tuto slavnost na příští neděli, pozval k ní královnu z Xarague a dal jí namluvit, že by bylo důstojno její velikosti, kdyby se tam ukázala s veškerou svou šlechtou.

Síň, v níž shromážděn byl dvůr indiánský, obrácena byla na prostranství, kde měl se provozovati turnaj; její střecha spočívala na sloupech a pilířích.

Španělé dali na sebe trochu déle čekati.

Čety pěší obsadily postupně všechny vchody prostranství; po tu dobu Ovando bavit se chladnokrevně metáním do terče. Bylo umluveno, že jakmile se dotkne prstem svého kříže alkantarského, jezdci a pěšáci počnou rubati dav. Když všechny východy byly uzavřeny, Ovando, vskočiv na koně, objevil se v čele své škadrony; po několika objíždkách vytrhl svůj meč a všichni jezdci tasili šavle. Nad tím zachvělo se srdce Anakoany. Za krátko na to velitel dal umluvené znamení. Tu tato tlupa vrhla se na nešťastné zvědavce, zatím co čtyry pěší útočily na ně ze zadu: nastalo děsné jatečné zabíjení. Ženy, dívky, starci, vše bylo zároveň probodáváno, drceno koňskými kopyty. Sál, v němž byla královna, obklíčen jsa jezdci, proměnil se ve vězení kasiků. Jedině Anakoana byla odtud vyvedena, ztrýzněna a pevně spoutána. Čtyřiaosmdesát předákův indiánských bylo přivázáno k pilířům a podrobena mukám, by podali vysvětlení o předstíraném spiknutí.

Bolesti vyrvaly některá vyznání lživá, jež se zapsala do protokolu. Načež podložili oheň pod tuto síň a nešťastníci zahynuli v plamenech. Hlavní město Xaragua, byvši zapáleno, zmizelo v několika hodinách s povrchu země. Popel přikryl krev nešťastných Indiánů.

V odměnu za své pohostinství, za svou důvěřivost, za svou oddanost ubohá Anakoana dočkala se toho, že okovy nahradily její květinové věnce. Na základě svědectví, vynucených mučením,

byla odvedena jako mrzký zločinec do Saint-Domingu a zde na žaloby padouchů a lupičů, jichž zločiny tak dlouho trpěla, byla soudem, který možno pro celý jeho postup nazvati výsměchem spravedlnosti, odsouzena na šibenici! Ovando ji dal veřejně popravit. Tak zahynula ušlechtilá a pohostinná Anakoana, poetická a slavná královna Hajti.

Ovando, spáchav tuto strašnou ukrutnost, neustoupil ani za mák naléhavým žádostem Diega Mendeza. Avšak právě když rozhořčení Indiáni zachránili se všemi směry, přísahajíce pomstu, dovolil kapitánovi, by se odebral do Saint-Domingu, dle svých přání. Vyslanec admirálův neotálel, pěšky se vydal na cestu samojediný a sedmdesát mil prošel pod ochranou toho, který jej až dosud před každým nebezpečím uchoval.

V.

Zatím dozvěděli se v Saint-Domingu v jaké opuštěnosti hyne nemocný admirál. Šlechtný Fieschi a dvacet Španělů, kteří připluli s ním v člunech, rozšířili v rozličných místech zprávu o ztroskotání na Jamajce. Avšak když Diego Mendez konečně přišel a když se obyvatelé dověděli, že vladař, ač již sedm měsíců v o stavu admirálově, nedal žádného rozkazu, by se mu pomohlo, nemohli zdržeti své rozhořčenosti. Přes slepé předsudky, nahromaděné proti admirálovi

úsilím závistníkův a odbojníků, jeho genius, jeho ctnosti, jeho vířnost nachýlily mu srdce mnohých osadníkův. Ostatně jeho ztroskotání v oněch končinách nepodmaněných, po plavbě památné tolika objevy, přiklonilo k jeho neštěstí živé sympatie námořníků. Řeholníci svatého Františka nemohouce osobně pomoci objeviteli globu, prosili Boha, by sllil jeho trpělivost v této dlouhé zkoušce. Každého dne dovolávali se veřejně modliteb věřících na tento úmysl. Horlivost těchto vytečených řeholníků nebála se ani s kazatelny poukazovati na tento pobuřující nevděk.

Bezstarostnost Ovandova nedala se ospravedlniti. Jestli nebylo lodi dosti veliké, by přepravila všechny, mohl aspoň poslati těmto hynoucím potraviny a naději některou z lodic, jichž používalo se k pobřežní službě na Hispaňole. Kdyby byl nezdržel u sebe Diega Mendez, týž byl by měl dosti pokdy sestrojiti nějakou feluku a odeslati ji do Santa-Gloria k vůli ujištění admirálovu.

Zatím však veřejné mínění proneslo se tak důrazně, že Ovando, aby je ukojil, vystrojil jednu lodici. Komu však svěřil velení? Důstojníku pozemnímu. A kterého důstojníka zvolil? Nejzarputilejšího nepřitele admirálova na Hispaňole. Zásoby pak byly poměrný citům gubernátorovým ke Kolumbovi. Polovice nasoleného vepře a soudek vína, to pro stotřicet mužů, kteří byli s admirálem!

VI

Protože večerní svolání nebylo ještě odzvoněno v okamžiku, kdy objevila se lodice v zátocce Santa-Gloria, všichni Kastilani patřili s radostí promísenou pochybnostmi na malý tento koráb, který přece, dle jejich mínění, mohl blíže zakotviti.

Brzy bárka spuštěna na vlny a připlula pod Kapitána. Člunaři požádali o lano; hodili jim je. Připevnili na ně soudek s vínem a polovici nasoleného vepře, by to bylo vytaženo na palubu. Potom důstojník připevnil na špici háku jakýsi dopis pro admirála a tak jej podal. Jakmile vzali poselství, hnedbárka odrazila od Kapitány na několik set metrů; tehdy vzkřikl hlasitěji. Dle toho byl poznán a většina námořníků ztrnula úžasem: vždyť to byl zrádce Diego de Escobar, onen velitel tvrze Magdaleny, který tehdy, když admirál odkrýval novou pevninu, vzbouřil se proti místokrálovi Indů a přestoupil se svou tlupou k Roldanovi. Jeho přítomnost znamenala násilnění a zřejmé protivění se rozkazům královským, dle nichž všichni bývalí odbojníci měli býti posláni do Kastilie. Poslání, které mu svěřil Ovando, obsahovalo dvojnásobnou urážku admirála.

Zatím Kolumbus vyšel z své kajuty a objevil se na můstku. Eskobar křičel na něho, že gubernátor neměl v rejdě loď dosti veliké, pomocí níž by mohl je všechny odvésti, že však tak učiněno bude ihned, jakmile bude možno. Konečně ještě drze vyzval admirála, že jest

---

---

ochoten jeho odpověď u vladaře tlumočiti, že však musí mluvíti hned, neboť lodice jeho nucena prý jest bez prodlení odplouti. Kolumbus písemně potvrdil Ovandovi jeho poselství, odporoučaje jeho dobrotivosti Diega Mendeza a Fieschiho a sebe jeho péči.

Po ten čas člun stál nehnutě na vlnách. Lodníci z lodí položili několik otázek člunařům; avšak tito, dbajíce daného příkazu, zachovali přísné mlčení. Jakmile zpráva admirálova byla zapečetěna, bárka přitřela se k bokům Kapitána, přijala dopis, potom pustila se rychle k lodici, jež se jala ihned zvedati kotvy a rozpínati všechny plachty, by zachytíla trochu pozemního větru, jenž v přestávkách vysílal na moře své balsamické výdechy.

KAPITOLA DESÁTÁ

I.

Když se mužstvo probudilo a nespatriilo již lodici, domnívalo se, že snilo. Okolnosti tohoto příjezdu a tohoto odjezdu nočního, zdrženlivé chování a mlčenlivost člunářů, vše to zdálo se důstojníkům, shromážděným na palubě, čímsi podezřelým a špatným znamením. Nad to pak poselství to bylo přinášeno zjevným nepřítelem a zrádcem! Usoudili, že gubernátor nechce jich zachrániti, a sice z nevráživosti proti admirálovi. Aby je upokojil, Kolumbus líčil úplnou spokojenost a vysvětlil tento náhlý odjezd tím, že chtějí přivéztí rychlejší pomoc loděm.

Ve svých citech otcovských admirál trpěl, vida, kterak část jeho námořníků zpupně se od něho odlučuje. Považoval je za dítky zbloudilé. Doufal, že ohlášením brzkého návratu do Kastilie přivede je k povinnosti a ušetří tak Indiány škod, jež jim vzbouřenci bez ustání působili. Nabídl jim úplnou amnestii za tou podmínkou, že vrátí se bez prodlení k lodím. By jim dokázal, že obdržel zprávy z Hispaňoly, poslal jim kus masa vepřového a dávku vína, a vybral za posly dva zasloužilé důstojníky, kteří byli kdysi s Porrasy ve stycích. Když tito dva vyslanci objevili se

v tábořišti odbůjců, Porrás přišel jim vstříc a vzal je stranou, nechtěje, by jeho lidé slyšeli jejich návrhy, ze strachu, že by na podmínky tak vábivé jeho lidé přistoupili.

Poradiv se pak s hlavními spoluvinníky, Porrás odpověděl vyslancům admirálovým, že soudruzi jeho nepřijímají jejich nabídky, že, bude-li třeba, vezmou si mocí, co se jim nedá dobrovolně; a s tím oba důstojníky propustil.

Vzbuřenci, vedeni svým vůdcem, přiblížili se k zátocce Santa-Gloria a usadili se ve vsi indiánské, zvané Majma.

Tato rota vzdorná a odvážlivá složena byla zvláště z příslušníků sevillských. Na lodích neoznačovali je jinak, než jménem Sevilla, a to ani ne tak proto, že by byli osobními stoupenci Porrásů, avšak spíše pro nepřátelské smýšlení jejich spolukrajanů, s nímž se stotožňovali. K indiánskému jménu Majma bylo tedy přidáno jméno Sevilly; ba dodnes, kdy všechny staré názvy španělské na Jamajce, stavši se kořistí Angličanů, zmizely, toto význačné jméno Sevilly potrvalo uprostřed jmen britanských, jakoby měla býti věčněna pamět zpronevěry a pronásledování, jež vytrpěl admirál v této stkvělé zátocce Santa-Gloria, nazývané dnes Z á t o k o u D o n a K r i s t o f a.

Když se vzbuřenci zařídili na svém novém stanovišti sevillském, asi kilometr od moře, Porrás odvážil se poslati sám výzvu k boji admirálovi. „Kolumbus byl nemocen a neopouštěl lože.“ Zaúpěl rozhořčením dovídaje se, že uprchlíci hodlají

na něho podniknouti útok; než přece doporučil ještě jednou výslovně Adelantadovi, by nabídl milost a prominutí trestu všem těm, kteří by složili zbraně.

Adelantado před tímto nebezpečím shromáždil všechny své.

Na neštěstí mnozí stěžl se teprve uzdravovali, jiní zaměstnávající se studiem, byli v boji ne-
uměli, a důstojníci honosili se více statečností
ducha než statečností těla. Přes to znamenitě je
vyzbrojil a domníval se, že jsou schopni na-
stoupiti proti nepříteli. Když Don Bartoloměj
přišel pod jisté návrší na dostřel šípu od vesnice
Sevilly, vypravil opět k vzbouřencům ony dva
důstojníky, které jim odeslal předešle. Avšak
Porrás, aniž by je chtěl vyslechnouti, zahnal je
s mečem v ruce. Rebelové, spoléhající na sebe
jako na tělem silnější, ve zbrani vycvičenější,
patřili útrpně na tyto šlechtice a nemocné, kteří
se chtěli s nimi měřiti. Nebáli se než jediného
válečníka, Adelantada; proto také smluvili se, že
sjednotí proti němu veškeré úsilí. Šest nejuda-
nějších z roty zapřísáhlo se, že ho zabijí; měli
se naň vrhnouti všichni najednou.

Tlupa Porrásova vrhla se náhle a zuřivě na
oddíl Adelantadův, křičíc: „Na smrt! Na smrt!“
Oněch šest obrů vyrazilo najednou proti donu
Bartoloměji. Avšak v první srážce Adelantado
zabil ihned rváče Juana Barbu, zbrojíře Kapitána,
který první tasil meč proti admirálovi; skolil pak
staršího námořníka Juana Sancheza a zasadil
dvě hluboké rány Pedrovi de Ledesmovi. V oka-

mžiku bylo šest mužů na místě zabito. Tehdy František de Porras útočil sám na dona Bartoloměje, zasadil mu šavlí takovou ránu, že mu rozťal štít a v něm uvázl; avšak Adelantado, ačkoliv zasažen do ruky, chopil ho kolem pasu, snaže se jím o zem mrštiti. V tomto zápasu František de Porras obdržel rány, jimiž stal se k boji neschopným a upadl do zajetí. Adelantado pokračoval v boji. Brzy nejjudatnější z povstalců padli a ostatek dal se na útěk.

Kolumbus děkoval svému bratru, zvláště však Pánu. Vzdával hojně díky Bohu, „maje za jisté, že ho zachránil před smrtí“.

Toto vítězství nestálo lidi admirálovy než dvě poranění. Don Bartoloměj uzdravil se ze svého poranění dosti rychle; avšak na neštěstí statečný kapitán Galiciena, Petr de Terreros, byl bodnut do slabin. Přes všemožnou péči Kolumbovu podlehl za krátko svému poranění.

Rebelové, nemajíce vůdce, chtěli se podrobiti. Slibovali přísahami a hrozným zaklínáním pro budoucnost poslušnost. Admirál přijal je všechny na milost. Dal zadržeti pouze Františka „Porrasa jako vězně na lodi; povstalce pak, postaviv je pod velení osvědčeného kapitána Pedra de Koronela, usídlil na ostrově, by se vyvaroval sporům, jež mohly propuknouti, kdyby vstoupili do baráků.

II.

Více než rok uplynul, když k nevyjadřitelné radosti mužstva dvě lodě vepluly do přístavu Santa-Gloria. Velel jim Diego de Salcedo, bývalý panoš domu admirálova, jenž pod jeho vedením znamenitě se v plavbě vycvičil. První z těchto lodí byla najmuta neunavným Diegem Mendezem a „naplněna potravinami, chlebem, vínem, vepřovým a skopovým masem a ovocem“. Druhá byla vypravena gubernátorem Ovandem, kterého k tomu nutkalo veřejné mínění. Jakmile obě lodě opustily přístav Saint-Domingo, Diego Mendez, který současně ještě jednu loď najmul, vypravil se do Kastilie, nesa poselství svého admirála.

Kolumbus, děkuje Bohu za milosrdenství, vstoupil na loď, na jeho útraty výstrojenou, se svými důstojníky a těmi, kteří mu zůstali věrni. Ostatními obsazena byla loď, odeslaná gubernátorem. Dne 28. června lodě opustily přístav Santa-Gloria, kde tolik nebezpečí a tolik tajemných vysvobození, tolik utrpení a neviditelných útěch pořadem krušilo a povznášelo nejprostornější srdce světa.

Zápas, který prodělal admirál s vlnami na celé této cestě, od slavné oné hodiny, v níž prorokoval bouři, znovu počal, jakmile vypluli z přístavu. Urputnost větrů a proudů zdržela ho déle měsíce v této přepravě. Věc hodná záznamu: plachtové lodě s námořníky vycvičenými a za ustavičného rejďení potřebovaly více než měsíc, aby přepluly prostor, který s pomocí Boží jeho

vyslanec Diego Mendez přelétl ve čtyřech dnech v člunech s vesly!

Ačkoliv studiemi hydrografickými prozkoumaly se tyto končiny, ačkoliv zdokonaleny jsou lodě a cesta vyzkoušena staletou plavbou, není dnes ani jediného důstojníka námořského, kapitána nebo admirála, který by za celé království odhodlal se přeploviti z Jamajky na Hajti, byť i v podmínkách, jež se nabízely Diegu Mendezovi. Chápeme, kterak Kolumbus pravdivě králům katolickým líčil tyto věci tak neobyčejné, když pravil: „Kdo bude moci uvěřiti tomu, co tuto píšu?“ a když ihned toto připojuje: „Pravím, že v tomto listě NEVYPRAVOVAL JSEM ANI SETINU TOHO, CO SE MI PŘIHODILO.“

Konečně zakotvil admirál 13. srpna v přístavě Saint-Domingue-ském.

Veškeré obyvatelstvo dostavilo se, by přivítalo Krištofa Kolumba a by mu veřejně svou úctu projevilo. Námořníci vážili si v jeho osobnosti neporovnatelného plavce a františkáni posla spásy, předchůdce svého budoucího kázání. Lid pozdravoval v něm vznešenost utrpení. Jeho neštěstí naklonilo mu všechny duchy. V paláci gubernátora Ovanda ubytovali admirála.

Přes to, že na venek styky s Ovandou jevíly se v dobrém světle, Kolumbus, který viděl vždy na dno věcí, uměl náležitě oceniti okázalosti Ovandovy. A naopak zase vladař nemohl uvěřiti, že by admirál nesnažil se, by brzy byl uveden ve svá práva; byť Ovando pouze na dvě léta jmenován.

Gubernátor chtěl ukázati Kolumbovi, že jest skutečně správcem Hispaňoly. Vyžádal si Františka Porrasa, vězněného na lodi, a propustil jej na svobodu, aniž by se koho tázal, nebo někoho vyslýchal, aniž by sepsal o tom nějakou listinu. Nad to mluvil i o uvěznění těch, kteří se chopili zbraní k obraně admirálově. Kolumbus, odhodlán snésti trpělivě jakoukoliv křivdu spíše, než aby způsobil nejmenší nepokoj v osadě, obmezil se pouze na to, že mu představil, jak by byla autorita admirálova nesmyslna, kdyby nesměl potrestati vzpoury na své vlastní lodi. Při tom usmíval se plný pokoje a křesťanské odevzdanosti.

Ti z bídných přivrženců Porrasových, kteří dosud neuprchli, přáli si návratu do Španělska. Zbaveni jakékoliv pomoci, ba i oděvů, dožebravali se převozu na některé lodi. Admirál po takových, vzpourách mohl zcela právem zanechat je doзору gubernátorovu a sám se svými přáteli odplouti, tím spíše, že jediná loď nemehla pojmouti tolik lidí; avšak uváživ vše, co vytrpěli na této poslední cestě, slitoval se nad nimi, nad tím, co nazýval jejich „mravními chorobami“, a přičinil se všemožně, by opatřil jim loď k přeplavbě. Sám pak na vlastní útraty koupil loď, do níž měl vstoupiti se svými.

Poněvadž pobyt v Saint-Domingu v domě jeho protivníka stával se mu nesnesitelný, úsilovně pracoval na výstroji loďním. Vskutku také jeho postavení bylo nemožné: cítil se cizincem v zemi, jež byla jeho darem, v níž měl vládnouti jako místokrál, jako ustavičný vladař. A tento nádherný

ostrov, kterému chtěl přinésti křesťanství, byl zavraždován krví domorodců!

Veliká duše posla kříže hořkostí byla zaplavena. Ostrov byl takřka vylištěn.

Z patera království, velikých vasalů, kasiků tak četných na Hispañole, nezůstalo ničeho. Zmizela Anakoana, zlatá květina, okouzlující panovnice Hájti, s ní odlétly zpěvy, přestaly chorovody, divadla.

Po vraždění xaraguajském, po vraždění higueyském nastoupila nehlučná vraždění, každodenně páchaná přepínáním pracemi v dolech.

Barbarští spekulanti nedopřáli žádného odpočinku těmto nešťastníkům. Jejich lakota nutila je k pracím bez oddechu, neudílejí jim patřičné potraviny. Tito ubožáci, odloučení od svých žen, od svých dětí, pod trestem smrti sledovati museli své pány na daleké vypravy, kamž je vlekla chtivost zlata. Každý důl stal se nějakým hrobem. A co nenašlo smrt v jamách, bylo po lesích dobito nemilosrdnými lidmi.

Obyvatelstvo houfně se stěhovalo, pronásledováno jako dravá zvěř psy a jezdci. Jiní, syti takového života, společně z něho vycházeli sebevraždou. Nemoci dokonaly zkázu, počatou barbarstvím. Tyto strasti a pohromy, tolik zločinů chladně páchaných, tížily a svíraly srdce admirálovo. Toho — ó běda! — se nenadál, když objevoval tyto krajiny. Miloval tyto prosté dítky lesů; uměl dohadovati se jejich povahy, podmaniti je svým osobním vystupováním. Prolévali slze prvněkrát, když se vzdálil od nich

do Navidadu. V Santa-Gloria rovněž plakali při jeho odjezdu. Avšak nemohl nyní ničeho v jejich prospěch učiniti: jeho jediná naděje pro ně byla spravedlnost královnina. Běda! tato šlechtná Isabella ještě přidala ku všem jeho smutkům. Poslední zprávy z Kastilie došlé oznamovaly, že vůčihledě scházela.

III

K rozkazům svého bratra Adelantada všemi silami zasadil se o to, by přípravy k odjezdu byly skončeny.

Konečně 12. září, vyslechnuv přání nej-přednějších osadníkův, admirál vstoupil se svými důstojníky a lidmi svého domu na koupěnou loď. Druhou opravenou obsadili ti námořníci, kteří chtěli vrátiti se do Španělska. Jim velel Adelantado.

Vzdálili se asi dvě míle, tak že ještě přístav viděli, když nepředvídaný náraz větru zlomil velký stožár loď admirálovy, a to až u paluby. Dalek toho, by se vrátil a jej opravil, Kolumbus přešel ihned se svým domem na koráb Adelantadův a pokračoval v cestě, zatím co loď pochroumaná vrátila se do Saint-Dominga. Cesta byla obstojná, když pluli mezi Antilami. Potom však moře se zhoršilo a v hrozné bouři obnovily se admirálovy hostcové bolesti. Byl ve své kajutě jako ochrnlý.

Zápas s větry a vlnami započal.

V sobotu 9. října po silné vichřici, když větry již ochabovaly a když toliko ještě moře se bouřilo, náhlý poryv zlámal velký stožár na čtyřech místech. Po radě admirála, stále upoutaného na lože, vynalezl Adelantado zvláštní prostředek. Velký stožár byl zkrácen a upevněn pomocí kusů, odervaných od lodní zádě, a pevně svázán provazy.

Za málo dní na to jiná bouře roztříštila přední stožár.

A měli ještě před sebou sedm set mil.

Místo aby se přičinil doraziti k Azorům, by tam opravil stěžňoví, jak by byl učinil každý opatrný kapitán, admirál, zvyklý na pomoc s hůry, nevěnoval příliš pozornosti této nové nehodě. Jeho bolesti nedovolily mu žádného odpočinku. Kromě toho chmurné předtuchy zmítaly jeho duchem. Chvátal ke královně, i zamířil přímo ke Kastilii. Ostatek této plavby byl stále ne-
snadný a namáhavý. Hnán z bouře do bouře k břehům Evropy, konečně 7. listopadu s „dovolením Božím“ Kolumbus přistál v San-Lucar de Barrameda.

KAPITOLA JEDENÁCTÁ

I.

Ona živá radost, kterou se dme srdce námořníkovu, když po nebezpečnostech dlouhé plavby spatří zase pevnou zemi své domoviny, byla ihned potlačena pohledem na veřejný smutek. Strážný anděl Kastilie, Isabella, zbožňovaná královna, podléhala zdlouhavé nemoci.

Ačkoliv vroucí touha hnala admirála do Mediny del Campo, kde sídlil dvůr, byl nucen zastaviti se v Seville, středisku to svých nepřátel.

Jeho muky zadržely jej v hostinci. Vzácní přátelé, jež měl v tomto městě, byli tehdy nepřítomni; ba i jeho věrný obdivovatel, učený theolog otec Gaspard Gorricio, opustil na okamžik Kartouzu u Jeslí. Počasí, truchlivé a zasmušilé jako duchové vůkol, přitěžovalo jeho bolestem. Bydlel v hospodě jako cizinec, v městě, jež se stalo sídlem zámožských obchodů.

Kolumbus, který doufal, že konečně bude moci se zotaviti ze svých trampot, ocitl se, aniž by chtěl, pod rukou svých pronásledovatelů. Námořníci, nad nimiž se smiloval, přeplaviv je na vlastní útraty, a mezi nimiž byli též mnozí vzbuřenci, nemohli obdržeti z kancelářů námoř-

ských svého žoldu. Znajíce šlechtetnost admirálovu, dotírali na něho svými požadavky, ačkoliv dobře byli přesvědčeni, že by jim byl mzdy nezadržoval, kdyby jim ji mohl opatřiti. Vězněn na svém loži a bolestí skoro bez vlády, nemohá psáti, leda s největším napjetím sil, věděl, že tajní jednatelé jeho nepřátel, vzbouřenci, kteří již útočili na jeho život, jsou svobodni a přijati ke dvoru, kde si chodili napomáděni, napižmováni a nakadeřeni, dle jeho výrazu „na odiv stavějce své nestydaté licousy“, a kterak proti němu pikle kují, zatím co listiny k jich sporu zůstaly na lodi, která, sotva vypluvši z přístavu, musela se vrátiti do Saint-Dominga, by si obnovila stožáry.

Admirál, zmořený fysickými bolestmi, zakoušel nad to muka mravní, jež mu srdce rozrývaly. Věděl, že statečná žena, která ho pochopila, jež se stala jeho protektorkyní, jeho přítelkyní, trápí se na loži ve spárech nevyhléditelné nemoci. V tomto hrozném okamžiku nemohl s ní ani mluvit, ani jí psáti. A pak také nebylo již tam ctnostné dony Juany de la Torre; ta jediná snad dovedla by odvážně tlumočiti jeho slova u lože Isabelly, která již jen několik hodin denně mohla se věnovati záležitostem svého království.

V takovém stavu přijala list admirálův, psaný 7. července 1503 na Jamajce a donesený zračně Diegem Mendezem do Kastilie. Ačkoliv pozorně a s vroucím zájmem vyslechla vše, co Diego Mendez vyprávěl, přece nemohla již ničeho podniknouti.

Zemřela v úterý 26. listopadu 1504 v poledne.
S ní pohřbeny byly veškeré naděje Kolumbovy.

II.

Od svého příchodu do Sevilly Krištof Kolumbus přemýšlel, kterak by se dostal do Mediny del Campo. Protože na koně vsednouti nemohl, napadlo mu, by se tam dal přenésti. Avšak křeslo obvyčejných rozměrů nebylo by se hodilo k jeho stavu plnému bolestí; a aby se vyhnul dlouhým odkladům, rozhodl se podniknouti cestu v lehátku nebožtíka, v nosítkách, do nichž byly uloženy pozůstatky posledního arcibiskupa, kardinála don Diega Hurtada de Mendoza. Admirál prosil tedy konsistoř arcibiskupa sevillského, by mu zapůjčeno bylo jeho lehátko umrlčí, protože jeho nemoc nedovolovala mu jiného způsobu cestování.

V zasedání konsistoře dne 26. listopadu 1504 mělo býti o žádosti rozhodnuto.

Nicméně, protože zjevná chudoba místokrále Indů nedávala záruky pánům z kapituly proti možnému porušení lehátka na cestě, půjčka nebyla povolena, leda za tou výslovnou podmínkou, že pokladna námořská zavázala by se k tomu, že nosítka umrlčí budou odvedena v dokonalém stavu.

Kolumbus zamýšlel dáti se cestou la plata, neboli cestou stříbrnou, starou to cestou římskou, která z Meridi vede do Salamanky. Přitížilo se mu však tolik, že nemohl opustiti lože.

Známo i z korespondence admirálovny, že každého týdne poslové ode dvora přicházeli do Sevilly. Nicméně dne 3. prosince Kolumbus nevěděl ještě o této pohromě.

Konečně poznal své neštěstí!

Kdo popíše zdrcení tohoto srdce heroického a hořkost jeho bolesti beze jména?

Jeho jediná podpora na tomto světě právě se zlomila. Ztratil více než protektorku, více než panovnici: ztratil svou přítelkyni. Ano, královna milovala a ctěla muže, kterého Bůh jí poslal, by zdvojnásobil prostor stvoření. Obdivovala v něm kromě toho jeho skromnost hrdiny, jeho prostotu světce, jeho naivnost dítky a básníka, panensky uchované u patriarchy oceánu, přes těžké zkoušky jeho let a neuvěřitelné práce. Milovala rozjímatele stvoření, který tušením dohadoval se zákonů přírody a jenž v důvěrných besedách svěřoval jí vroucně a výmluvně tajemství svých vněmů. Bezděčná úcta klonila velkou Isabellu k tomuto starci mohutnému, z jehož velebné postavy jakoby vyzařovala nesmrtelnost onoho světa.

Kromě několika biskupů, několika řeholníků a několika nejdůvěrnějších přátel ona samojediná jasně uzřela jeho velikost. Ostatním Španělům byl pouze janovským námořníkem v cizích službách, admirálem dalekých plaveb oceánských, málo známý. Královna samojediná podporovala ho proti dvořanům, proti rádcům, proti veřejnému mínění, ba i proti králi. Že přece nenapravila, oč byl Kolumbus oloupen, a že ho nedosadila v jeho

práva, nelze se příliš diviti. Vždyť měla proti sobě celé Španělsko.

Když Kolumbus pochopil, že jeho neštěstí jest dovršeno, že královna jest nebožkou, v srdci mu zamrazilo. Oněměl v nesmírném hoři svém jako hrob. Jeho bolest nevyjádřitelná nepokusila se o to, by se vyjádřila; propadla se v mlčení nekonečného bolu. Toliko známo, že jeho tělesné bolesti krutě se tím zhoršily. On vždy tak přísný vůči sobě a tak krátce se vyjadřující o sobě, přiznává v prvním listě svému synovi, že s velkým úsilím toliko píše v tomto okamžiku, „přes hrozné bolesti“, jež zakouší.

KAPITOLA DVANÁCTÁ

I.

Kolumbus od svého přistání nemohl opustiti lože, aniž použití rukou za dne pro zemdlenost, která bránila mu držeti péro a nedovolovala mu psáti leda v noci. Byl nucen ukrádati si na hodinách, určených k spaní, chvíle potřebné k dopisování a k rozmlouvání o záležitostech. Přece však jeho činnost duševní uprostřed takových bolestí podiv vzbuzuje.

Více však ještě než jeho mravní síle a trpělivosti v tolika protivenstvích dlužno se obdivovati evangelické dokonalosti jeho lásky; vzal pod svou ochranu námořníky, přepravené na jeho útraty, a z nichž část ohrožovala jej i na životě. Neobmezil se pouze na to, že jim odpustil a opatřil jim prostředky, by se mohli dostati do vlasti. Dostav se do Sevilly, prvním listem doporučoval vše péči králů tyto muže, jichž mzda byla zpozděna, mzda, které tolik potřebovali. Několik dní na to připomínal ještě dvoru jejich bídu. Dne 28. listopadu přikázal svému synu donu Diegovi, by promluvil v jejich prospěch.

Protože kanceláře přes nášky námořníků nevyřizovaly jejich záležitosti v okamžiku, kdy nemohl poslati než stopadesát dukátů svému

synu a když mu doporučoval, by tuze šetrně s obnosem tím hospodařil, Kolumbus, ač sám stísněn, ještě pomáhal těmto nevděčnickům.

Jeho péče na tom nepřestává: zaměstnává se tím, by překonal překážky, jež kladly kanceláře všem jeho záležitostem; i posílá sám ke dvoru po svém věrném Diegu Mendezovi listy, vybízející k výplatě.

Avšak tato horlivost žadatelská ve jménu spravedlnosti a lidskosti nemohla býti použita ohledně vlastní jeho osobnosti; spokojoval se tím, že připomínal pokorně závazky koruny k jeho rodu.

Jakmile admirál přišel do Seville, psal králům, by jim oznámil svůj návrat a by přijal jejich rozkazy. K jeho zásilce byl připojen pamětní spis ve formě „velmi dlouhého listu“ o správě Indů, v němž vykládá, co ve skutečnosti děje se v osadě, o původě zla, a udává prostředky, jichž třeba k opravě.

Žádná odpověď na tento výklad.

Admirál psal znovu, aniž by byl poctěn jakou odpovědí.

Dne 12. prosince odeslal nový list králi. Nezdá se, že by se byl dočkal lepšího osudu než v předešlém případě.

Kolumbus psal list za listem svému synu donu Diegovi, by se mu dostalo odpovědi.

Vše marně.

Přes toto mlčení královo, když se dověděl od kohosi ze Seville, že hodlají zříditi tři biskupství mezi Indy, žádal o tu přízeň, by byl slyšen dříve než nadobro rozhodne se v této záležitosti.

Žádné odpovědi.

Během prosince Kolumbus psal o tom ještě svému synu, avšak ani si přání admirálova nepovšimnuli. Doneslo se mu, že místa byla zřízena a obsazena obyčejným způsobem.

Zima, tehdy náramná, příliš trápila admirála a jítřila jeho bolesti. Kromě toho pak trpěl nedostatkem peněz. Věděl, že loď, vracející se z Hispaňoly a jež počasí donutilo uchýlit se do Lisabonu, přinášely zlato, že však neměly ničeho pro něho; proto, dovědév se o tomto zklamání, psal svému synu: „Dej pozor na vydání a mírni se v útratách, neboť jest to nutno.“

Jest snadno vysvětliti si peněžní nesnáze admirálovy. Kromě denních útrat v hospodě musel vypomáhati u dvora svým oběma synům, donu Bartoloměji a svým vyslancům Diegu Mendezovi, Carvajalovi, Geronimovi, kteří rovněž ani haléře zoldu neobdrželi. Tak byl povinen Diegovi, svému prvnímu synu, doplatiti asi 84.860 maravedů. Adelantado požadoval 291.665 maravedů a don Fernando 60.000 maravedů za služby na moři. Pochopíme teď admirálovy starosti při pomyšlení na tolikéře požadavky.

II.

Na počátku ledna 1505 Kolumbus chtěl představití svého staršího syna dona Diega jako nástupce svých práv, titulů a privilegií, založených

na minulých smlouvách s korunou kastilskou. Dle jeho rady odeslal don Diego pamětní spis králi katolickému s prosbou, by ho jmenoval na místa s právy admirála, jeho otce.

Don Diego Kolumbus neobdržel žádné odpovědi.

Admirál se tedy domníval, že toto mlčení pochází z nenáležité formy a že král chce přijati přímo od něho výraz jeho žádosti. Napsal mu tudíž krátký list, jak přímý, tak uctivý. Na neštěstí Kolumbus, by dojal mocnáře a uspíšil vyřízení této záležitosti, dodal, že tyto ustavičné mrzuté průtahy jsou hlavní příčinou neobyčejné a bolestné choroby, jež ho tolik ochromuje.

Běda! toto přiznání přivodilo Kolumbovi rozsudek.

Ferdinand s výše svého trůnu neupustil ani slova nějakého vyjádření ve směru tom. Ostatně jeho nenávisť byla tušena a obsloužena s ďábelským taktem. Od té doby soustavně na pokyn králův se vším, co se týkalo bolestmi zmoženého admirála, se otálelo a do nekonečna odkládalo.

Jak možno předvídati, i tento list zůstal bez odpovědi.

Admirál domnívaje se, že uspíší své záležitosti, připravoval se na cestu ke dvoru. Avšak zatím kruté bolesti, zdvojnásobené nezdarem v jeho žádostech a novým přituzením zimy, zabránily mu, by opustil Sevillu. Přes své utrpení nezměňoval v ničem svého umrtvování, zachováváje přísně půst čtyřicetidenní a sleduje přesně řeholi řádu serafického.

Konečně příjemné vlivy jara zlepšily jeho stav. Během května, podporován svým bratrem Adelantadem, sedě na mezku, nastoupil cestu do Segovie, kamž se dvůr tehdy uchýlil. Přece však takové byly ještě trýzně jeho nemoci, že znovu ulehl v Salamance. Věrný Diego Mendez zde jej vyhledal a pečlivě ošetřoval. Po několika jiných bolestných zastávkách Kolumbus dospěl k cíli své cesty.

Král přijal jej se svou obvyklou zdvořilostí, avšak nedal mu jeho titulu místokrále a neměl se k němu dle jeho hodnosti, jak to bylo za živobytí královnina. Vyslechl trpělivě vypravování o jeho nebezpečné plavbě a se zájmem o objevu zlatých dolů veraguajských. Nechal admirála vypravovati o ztroskotání na Jamajce, o tom, kterak nepřispěl mu gubernátor hispaňolský, o vzpouře Porrasů, o urážkách, jichž se mu dostalo v Saint-Domingu. Král, aniž by ho jinak potěšil, pronášel pouze neurčitá laskavá slova, v nichž zkušenost Kolumbova nemohla se již klamati. Ačkoliv Ferdinand uznával vždy práva a tituly admirálovy, tak staré a nepopěrné, uměl vždy se vytočiti a skončiti audienci, aniž by co rozhodl, aniž by co slíbil.

Král mluvil k admirálovi zvláště o jeho dně, o jeho reumatismech, doporučoval mu především, by se dal dobře ošetřovati, označoval mu lékaře, potom s milostivým posuňkem jej vlídně propouštěl.

Jestli takovéto jednání, jako se starcem ztupělým a zhlouplým, s objevitelem zeměkoule

zdálo se Ferdinandovi kratochvilné a obratné, kterak muselo kruté a hluboce pobuřovati srdce Kolumbovo!

Ferdinand, dalek jsa toho, by zjevně odvrhoval a obcházel jeho požadavky, uznávaje jejich spravedlnost, ještě jakoby povzbuzoval Kolumba, by si stěžoval na postavení, v němž se ocitl; avšak nepohnul ani prstem, by něco pro něho učinil. Kdykoliv admirál se představil u dvora, král pokaždé přijal s náramnou zdvořilostí jeho žádosti a žaloby a odpovídal mu způsobem, který ho k ničemu nezavazoval. Ba když se došlo na úřad, král nejlichotnějšími zdvořilostmi jej zahrnul a nové naděje v něm vzbuzoval. Nicméně záležitost neposunula se ani o krok ku předu.

Chvillemi Kolumbus dával se klamati úskočnými slovy Ferdinandovými. Jeho přimost nemohla uvěřiti tak dlouho prováděné licoměrnosti, ani podobnému opovrhování právy nejposvátnějšími.

Starší syn admirálův don Diego rovněž připomínal panovníkovi svou žádost za to, by byl dosazen k dědičné vládě Indů, jež jemu po smrti otcově dle platných smluv má připadnouti.

Král nikdy nedal na jeho mrzutost, nebo že by byl obtěžován tímto naléháním Kolumbů. Ba naopak. Čím více žádostí odesílali, tím přiznivěji odpovídal. Nemohli si naříkati na to, že by byli kdy špatně a hrubě králem přijati; avšak nic nespělo ku konečnému rozřešení.

V tomto očekávání peněžité prostředky admirálovy se vyčerpaly. Lodě z Hispaňoly, ob-

těžkané zlatem, jemu ničeho nepřinášely. Nemoha již déle hraditi útrat, jakých žádala hodnost jeho v královské residenci, odešel do Valadolidu, kde dvůr pouze pobyl jako na přechodní zastávce. Avšak aby hoře jeho bylo dovršeno, nemoc se přidala k mukám dny, již byl „pustošen bez milosrdenství“.

Tehdy Ferdinand, který, aniž by to dal sebe méně na jevo, sledoval pozorně ubývání sil admirálových a čím dál tím větší peněžní rozpaky, soudě, že nadešel vhodný okamžik, dal mu nabídnouti, vzdá-li se svých výsad, výměnou jisté panství v Kastilii, k němž by se připojila z pokladny korunní pense. Objevitel zeměkoule zamítl s opovržením nabídku, o níž se soudilo, že následkem bídy bude vítána. Nepovolný ve své nouzi a ve svých nemocích právě tak jako v době, kdy, silen jsa jedině svou nadějí, v pláni Granadské zavazoval dvůr, by přistoupil k jeho privilejiím, neustoupil v ničem, nezmenšil nic na svých právech zneuznaných; zachoval mlčení rozhořčenosti, obmezuje se pouze na to, že Bohu přednášel takovou nespravedlnost.

A tak muž, který v onom okamžiku proměnil Španělsko v nejbohatší a nejmocnější království křesťanstva, neměl ani střechy, pod níž by skryl svou hlavu, lehal v najatém loži a byl nucen vypůjčovati si peníze, by zaplatil své útraty v hostinci.

Tento nedostatek nestačoval mlčenlivé nenávisti králově. Nejen že zbavil admirála jeho důchodů, chtěl ještě ho obrati o jeho tituly a

hodnost. Jaký tedy byl zločin Kolumbův? Co bylo možno jemu vyčítati? Což jeho podřízenost nerovnála se jeho horlivosti? horlivost jeho opatrnosti? opatrnost jeho věrnosti a jeho odanosti?

Avšak co záleželo Ferdinandovi na věrnosti Kolumbově? U tohoto politika prospěch a zisk bylo jediným pravidlem srdce. Nepředpokládal u nikoho šlechtnosti, již se cítil neschopen, a neodpouštěl povýšenosti. Co ho nejvíce v Kolumbovi uráželo, čeho mu nemohl prominouti, to byla jeho sláva, jeho nedobrovolná velikost. Ničím nemohl zaplatiti, co mu prokázal tento cizinec, který se mu jevil tak chudým, který se uchází o čest audience, který prosí, by se mu ráčilo věřiti, a který, sedm let před tím se dotírav, ve lhůtě kratší osmi měsíců dobyl hodnosti místokrále v zemi prostornější než Španělsko, s nímž měli jako s panovníkem jednati hlava církve, dvůr portugalský, dvůr kastilský a mocnosti katolické.

Nechť se postavíme na kterýkoliv stupeň shovívavosti, bychom posoudili Ferdinanda, chování jeho nedá se omluviti. To, že předem vše uvážil a rozmyslel, že chtěl vyžítkovati tísně a slabosti objevitele stvoření, že se zpronevěřil vůči nemocnému hrdinovi, že ho oloupil, vše to jeví se býti čímisi krutým a bezbožným, jákýmsi výpadem proti sirotkovi nebo chudé vdově bez ochranitelů. Spravedlnost nezná žádného promlčení; historie nemá amnestie pro taková bezpráví.

Nepoctivost Ferdinandova musela rozhořčovati Kolumba právě tak jako jeho nevděk; neboť přes mlčení a svou skromnost nesl v sobě vědomí velikosti svého díla, následovně svých služeb, tak tvrdošijně zneuznávaných.

Viděl, kterak osvobození svatého hrobu, vášnivá to touha celého jeho života, oddáleno jest do neurčité budoucnosti, teď, když vše jakoby bylo přihotoveno k tomuto podniku. Zlato se hrnulo, a každé přistání slibovalo větší bohatství; avšak z toho nic nebylo pro něho! Ják mu bylo v srdci! Přece nevypustil žádného stesku a zadržel na svých rtech jakoukoliv výčitku. Uzavíraje v hloubce svého osamocení hořkost svých smutků, obětoval je tomu, jehož kříž nesl. Nevyžaduje-liž tento klid v takovém soužení něčeho jiného než pouhé ctnosti? Našel by se v dějinách příklad, který by mu byl podoben? K tomu, aby vnuknula nebo vysvětlila tuto vznešenou resignaci, filosofie jest příliš bezmocna. Posel spásy měl před svýma očima krucifix. Připomínal si, že náš božský Mistr Ježíš, maje přinésti lidstvu více než svět a než všechny světy. On, pravda, cesta a život! byl tupen, pronásledován, vězněn, bičován, vystaven dávu na posměch a vydán k nejhorší popravě, ačkoliv tak jasně prohlásil svou nevinnost. Podle Krista objevitel zeměkoule mlčel na svém loži muk, a jako osvoboditel národův odpouštěl svým nepřátelům.

KAPITOLA TRINÁCTÁ

I.

Po smrti královny katolické síly admirálovy pozvolna prchaly.

By objevil úžinu, vydal se na moře v šedesáti šesti letech, strávil před tím čtyřicet let plavbou; jako v prvních tak i na této čtvrté výpravě rozvinul veškerou hrdinnou smělost a všemožné úsilí; tím vyčerpал se ze svých sil. Kromě toho staré jeho rány se otevřely. Od okamžiku pak, kdy viděl svou věc ztracenu, každý den byl očividným krokem k blížícímu se konci.

Král Ferdinand ve svých krutých výpočtech honosil se bystrou přesností. Přece však byl ještě u Kolumba jiný tajemný pramen muk, o němž nemohl politik mít ani tušení.

Přes jeho odevzdanost do vůle Boží, přes to, že promíjel nespravedlnosti, zármutek hořčejší než královský nevděk vraždil ho bez ustání v jeho samotě: byla to vzpomínka na ony krajiny, jež objevil ve jménu Ježíše Krista, srdcervoucí obraz oněch národů kdysi šťastných, jež bažil přivésti k Spasiteli, jimž první ukázal a dal pozdraviti kříž a kteří teď byli vyhlazováni šíleným barbarstvím. Objevitel nového světa cítil se trýzněn v Indiánech, čtvrcen v mukách těchto nešťastníků,

kteří dokonávali, proklínajíce vznešené náboženství, k němuž chtěl vzbuditi v nich lásku.

By se prodloužil ještě na několik dní život Kolumbův, bylo třeba ihned zacelití krvácející ránu Indů. Na ty však již byly vypuštěny smečky krvelačných vlkův, a nikoho není, kdo by je obránil; a žádná lidská snaha nemohla vymazati obraz ten a zadržeti zrychlování jeho tepny, horečně bijící.

Brzy se poznalo, že žádná lidská pomoc nedovede opraviti zuboženého těla, z jehož každého údu síla prchala. I přečetl posledněkrátě svou závět, a nenalézaje, co by v ní změnil, odevzdal ji do rukou královskému notáři.

II.

Kolumbus spořádav tak své světské zájmy a poslední svou vůli opatřiv, odloučil se úplně svým myšlením od této země, přestal se zajímati o přátele, o rodinu, by věnoval se pouze Bohu.

Podle obecného zákona fyziologie a historie lidské věci snaží se skončiti tímž způsobem, jakým počaly. Tajemno, jež nám zahaluje původ Krištofa Kolumba, skrývá též jeho konec. Málo podrobností nám bylo dochováno. Učený kanovník piacenzský, Pietro Maria Campi, sebral o konci tohoto křesťanského reka přesné záznamy, a chtěl je již uveřejniti, když smrt přerušila ho v jeho práci. Z toho, co mohl opatřiti si o posledních

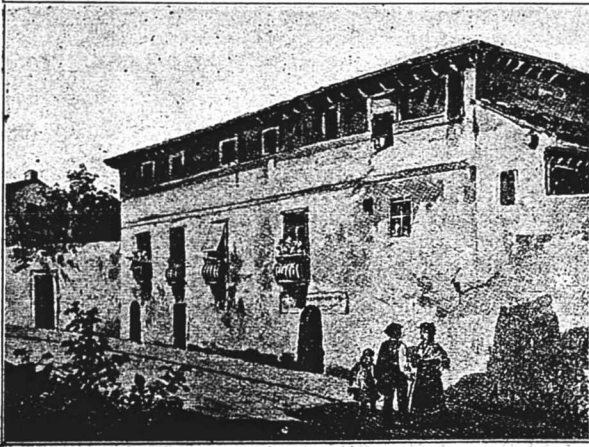
okamžicích objevitele zeměkoule, nabyt jistoty, že jeho smrt byla smrtí předurčeného, důstojná korunovace apoštolského a mučednického života.

Ostatně i bez podrobných dokladů možno dosti přesně nastíniti nejzajímavější okolnosti, při nichž tato hvězda duchů zapadala, by zářící objevila se v onom světě, nepomíjejícím, věčném.

Můžeme se dohadnouti, čím byla asi v oné době hospoda ve Španělsku. Jest snadno představit si onu místnost hospody, v níž ležel admirál oceánu na svém loži muk. Nahé zdi neměly jiné ozdoby než jeho železné okovy, jež měl stále zavěšené ve své jizbici jako druhy římsí vřdcové, triumfatoři, zachovávali čestné věnce, dobyté jejich zmužilostí. Jeho pouta byla jedinou odměnou, již byl dostal na světě. V takové tedy komoře ležel ten, který byl zahrnut božskou přízní, jehož Bůh vzbudil, by zvedl závoj, který zakrýval lidstvu ostátek zeměkoule, ležel zapomenut velkými, národem, a v drápech nemoci, jež rvala jeho smrtelnou schránku. Nicméně v takovéto agonii pevnost jeho ducha ani trochu neochabla; jeho myšlení zůstávalo průzračně čisté a jasnovidné jako za dob jeho objevů.

Po způsobu své doby a ze zvláštní záliby oblekl oděv třetího řádu svatého Františka, který tak často nosil. Jeho oba synové, jeho důstojníci a někteří otcové františkáni, jeho přátelé, střídavě posilování slovy vroucího učedníka Slova, byli svědky tohoto posledního zápasu jeho silné přirozenosti proti zkáze. On sám s jasným vědomím

sledoval její rychlý postup. Když dokončil své vzdělávací napomenutí, chtěl ještě poslednímráte svátostí pokání očistiti svou duši, by mohl hodně přijmouti svého Boha. Žádná hrst nad jeho díly, žádný přelud o jeho slávě nedostavily se nějakým dotěrným pokušením, by zakalily usebrání

Úmrtní dům Kristofa Kolumba ve Valladolidu.

této slavnostní hodiny. Pokora oděvu svatého Františka obývala vpravdě jeho srdce.

Napporučil také, by okovy jeho sestoupily s ním do hrobu, jako věrná modlicí kniha, z níž čítal o posledních věcech člověka v této světnici bez ozdoby, kdykoliv upřel zraky na stěnu, a když neprodleval v intuicích či pohledech svého nitra, svěžích a jasných až do posledních okamžiků.

Ty konečně nadešly.

Bylo to v den jedné z velkých slavností katolicismu, ve výročníci toho dne, kdy Syn člověka, naplniv spasení a ustaviv církev svou, vstoupil k svému Otci, by vešel do své slávy.

Od hodiny k hodině velký admirál oceánu cítil se stále více přitahován k přístavu své věčnosti. Žádal o milost, by mu podán byl ještě jednou na zemi chléb andělský. Jaký pohled poskytovala tehdy tato hostinská místnost! Poslanec Nejvyššího, vroucí ctitel Slova, pro něž vše jest učiněno, přijímající návštěvu božského Slova ve způsobách eucharistických! Jaká božská záře osvětlovatí jeho lůžko bolestí! S jakým štěstím padal na tvář před svým Pánem, Mistrem, k němu přicházejícím! Božský Spasitel, který čte v duších, věděl, s jakou vroucností žádal osvobození jeho hrobu, oslavení jeho jména mezi všemi národy země, a jeho vytrvalé usilování a jeho bolestné dychtění za tímto svatým cílem. Proto také, ačkoliv svatou bázni třásl se před velebností Tvůrce, naděje plnila jeho hrud. Ujištěn dobrotou a milosrdenstvím, jichž mu již tolikrát Spasitel prokázal, rozplýval se v něžných rozkoších duše při tomto příchodu Páně pod jeho střechem vypůjčenou.

Ještě okamžik a již měl dosáhnouti života věčného.

Když cítil Kolumbus, že konec jeho nadešel, vyšel ze svého serafického rozjímání a žádal sám o svátost posledního pomazání. Jeho jasnoduchost praničeho neztratila na své síle. Mohl

Smrt Kristofa Kolumba.

sledovati modlitby umírajících, jež se za něho říkaly. Poslouchal s pokornou zkroušeností doporučení duše, jež konal u jeho lože jeden z františkánských řeholníků; sám říkal odpovědi. Potom v hodině polední, zvolav se Spasitelem: „Bože můj, v ruce tvé poroučím duši svou!“ vypustil duši.

Psalo se 20. května, na slávnost Nanebevstoupení Páně, roku 1506.

KAPITOLA ČTRNÁCTÁ

I.

Františkáni doprovodili jeho nepatrnou rakev do katedrály valladolidské, kde byly slaveny velmi skromné obřady pohřební nad velkým admirálem oceánu, místokrálem Indů. Načež tito řeholníci uložili jej do krypty svého kláštera.

Krištof Kolumbus, který našel u františkánů svůj první útulek, obdržel od nich i poslední pohostinství. Za několik dní potom nikdo kromě rodiny františkánské nestaral se o tento slavný hrob. Potom během roků temnoty čím dál tím hustší padaly na jeho památku.

Brzy nikdo o něm nevěděl. Čest jeho objevu připisovala se Florentňanu Amerigovi Vespuccimu; a nespravedlivým pojmenováním jeho jméno bylo dáno nové pevnině, zatím co jméno doplnitele stvoření stíralo se s paměti národů. Sotvaže občas některý spisovatel odvážil se bázlivě pojmenovati Krištofa Kolumba. Skoro jedno století škola protestantská jakoby měla zakoupený monopol k jeho životopisu. Ona samojediná nám ho kreslila po svém způsobu, soustavně s rysy naprosto opačnými jeho činům a jeho povaze.

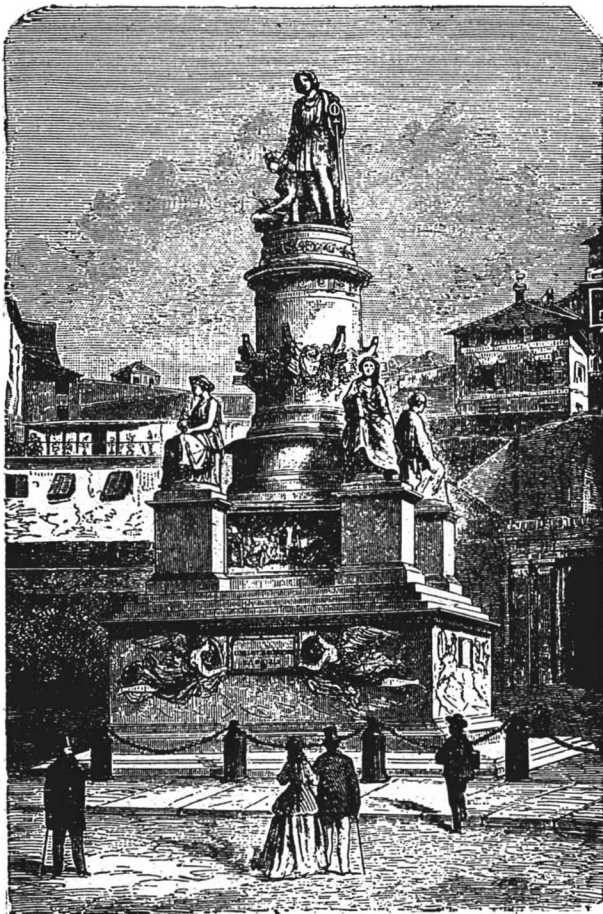
Avšak v onen šťastný den, kdy vstoupil na apoštolský stolec Pius IX, první papež, který

vložil nohu na půdu nového světa, paměť Kolumbova náhle vztýčila se z temnot bludu. A jakmile nesmrtelný velekněz ráčil nám naříditi, bychom napsaly tuto historii, křesťanské sympatie to všele přivítaly.

Zdá se nám, že bychom se prohřešili proti vlastenectví, kdybychom nezaznamenali tohoto prvenství, jehož se dovolává Francie u vzkříšení slávy Krištofa Kolumba. Neboť vskutku přímo a jedině vlivu francouzskému dlužno děkovati za probuzení této pozdní spravedlnosti a slávy Kolumbovy.

Ze všech národů Španělsko snad nejdokonaleji zapomenulo na svého dobrodince a obohátitele. Život hrdiny moří nebyl napsán žádným Španělem. Nikdy některý panovník španělský nepronesl veřejně jeho jména. Země ta nevěděla vůbec, kde odpočívaly ostatky reka toho, a také se o to ani nestarala. Františkánský klášter Rabida, který poskytl útulku Kolumbovi, když přišel na půdu španělskou, opustěn od několika let, upadl žalostně v trosky, ani ne tak zubem času jako lidskou rukou. Když ve Španělsku byly potlačeny duchovní řády a z Rabidy též klášterníci vypuzeni, byl klášter ten, ačkoliv prohlášen národním jměním, zanechán bez ochrany. Lupiči, podloudníci, sedláci z okolí v pravém slova smyslu jej zničili. Rozebrali z něho kus po kuse, prkna, trámy, ba i tesané kameny.

Pomník Kolumbův v Janově.

II.

Roku 1837 zakladatel historického musea versailleského, král Ludvík Filip, uděluje patriarchálnímu chrámu sevillskému krásnou podobiznu mistra plavců, probudil v Kastilii památku Křištofa Kolumba. Ode dnů, kdy svatý Ludvík poslal Bibli králi svatému Ferdinandovi, bylo to po prvníkrát, že francouzský panovník odeslal dar metropolitnímu chrámu Andalusie. Při této příležitosti po několik měsíců v celém Španělsku mluvilo se o Kolumbovi. Zatím však noční krádeže, ba i za bílého dne pokračovaly v Rabidě, aniž by koho toto pustošení znepokojovalo. Vrchnost jakoby zavírala oči nad tímto vandalismem. Každým dnem zlo se horšilo a klášter byl ohrožen, že bude v brzkou chvíli úplně s povrchu smeten.

Na štěstí, aby bylo Španělsko ušetřeno této hanby, dne 11. března 1854 Jeho Výsost královská, Msgr. vévoda Montpensierský a nejjasnější infantka doña Maria-Luiza Fernanda, jeho spanilá choť, doprovázejíce Její Veličenstvo Marii-Amelii, tohoto anděla, který po osmnáct let byl Francii viditelným požehnáním, přišli na tato místa, kdysi tak pohostinná Kolumbovi, a v nichž tehdy nebylo možno nalézt ani tolik přístřeší, by se tam nečetná družina ubytovala.

Tato cesta byla pravou obětí a úkonem náboženským; řekněme to jedním slovem: křesťanskou poutí. Jakoby k vůli odčinění nevděku tří století tři vznešení poutníci objevili se společně na zbytečném přibytku, kde budoucí objevitel setkal

se s ušlechtilým františkánem Juanem Perezem de Marchena.

Tím Rabida byla uchována před zkázou. Ihned obnoven byl kostel i klášter nákladem královským a tak zachován zbožné úctě potomních věřících.

Vnučka velké císařovny Marie Terezie, neteř nešťastné Marie Antonietty, královna Marie Amelie, tato matka vznešených bolestí, s níž měla soucit a již ctíla celá Evropa a jejíž blahá památka ne najde nikdy odpůrce ani mezi těmi, kteří pro předsudky politické byli nepřáteli její dynastii, otevřela v onom dni éru opravné spravedlnosti. Dala světu popud a příklad všeobecné vděčnosti k tomuto vyvolenci Prozřetelnosti, který rozevřel nové obzory lidskému myšlení.

Přicházejíc první v době, kdy panuje všeobecná lhostejnost, by přinesla svou tklivou vzpomínku a své zbožné rozjímání útulku, znesmrtelněnému pobytem Kolumbovým, andělská královna zosobňuje francouzské popřednictví. Která žena v tomto století byla by představovala důstojněji prvorozenou dceru církve před tímto klášterem v troskách, v němž druhdy prožíval evangelický svůj noviciát hrdina moří?

Svým královským příkladem vznešená Marie Amelie označila tak našemu pokolení cestu poutě, která již od nynějška nepřestane.

Řekněme to hlasitě ku cti naší vlasti: zachráněním Rabidy královský dům francouzský současně probudil i u Španělů památku muže,

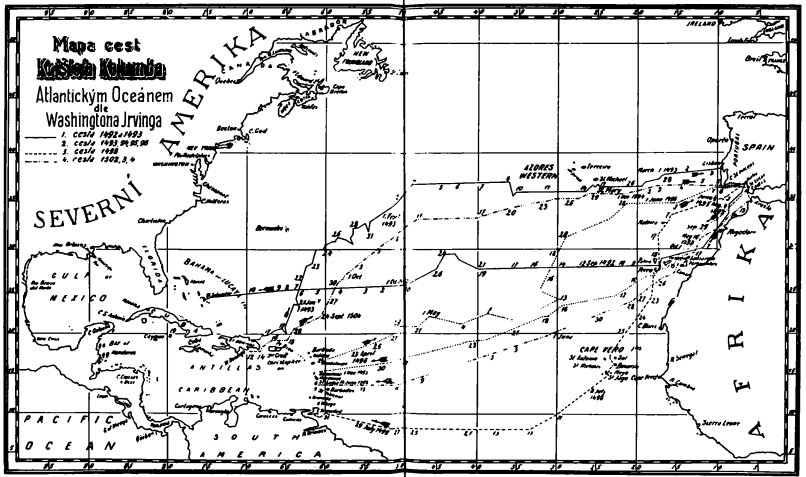
který je tak velikými učinil. Básníci jali se jej opěvati, vydávala se alba na jeho počest, ba podařilo se vévodovi Montpensierskému, že obnovená pověst dostala se i ke dvoru Isabelly II. a že básník Rubi došel té cti, že mohl čísti své drama o Kolumbovi v přítomnosti královny, ministerské rady a předních mužů z království. Táž královna Isabella II., otvírajíc předposlední zasedání sněmovní před svým příchodem do Francie, promluvila o Krištofu Kolumbovi v korunní řeči. Bylo to poprvékrát od triumfálního přijetí rekova v Barceloně roku 1493, že jeho jméno přeslavně vyšlo veřejně z úst královských.

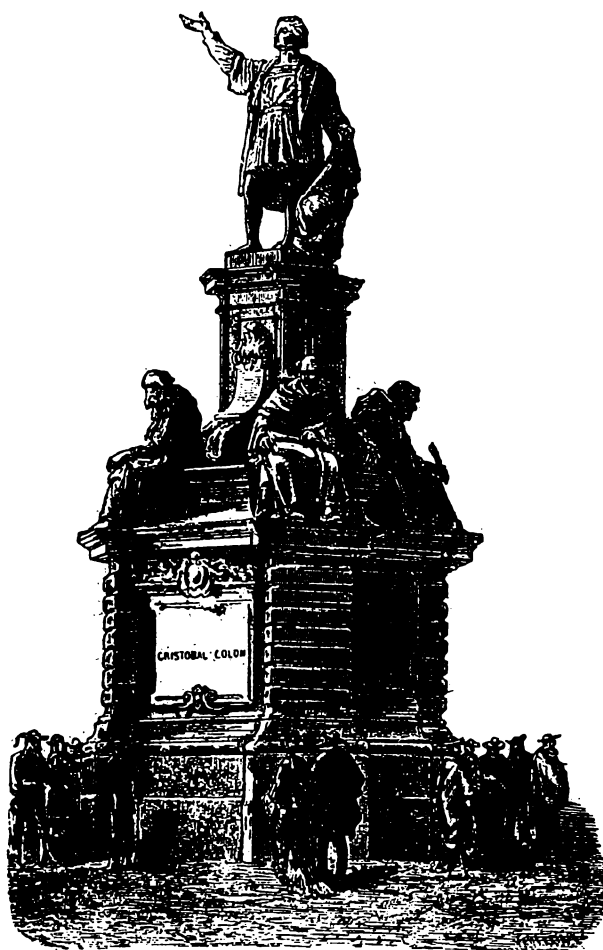
III.

A teď, když jsme tyto události připomenuli Španělsku, které je příliš zapomíná, a Francii, která o nich mnoho neví, povinnost nás zavazuje, bychom upozornili na to, jak horlivě stará se prvorozená dcera církve o dobrou pověst jejího vyslance do Nového světa.

Všechny životopisy Kolumbovy, uveřejněné v angličtině, v němčině, v italštině a ve španělštině, zmenšily, jedny omylem, druhé schválně k vůli své soustavě, jeho velebnou osobnost. Samojediná Francie vytvořila bezúhonnou a úplnou historii o velkém objeviteli, již svými chvalořečmi poctil první papež, který viděl novou polokouli.

Pomník Kolumbův v Havanně.

Metropolita držav francouzských na oceáně, kardinál Donnet, psal dne 22. července 1866 nesmrtelnému Piu IX.:

„Velká čest prokazuje se mé vlasti, svatý Otče, že jste ráčil svěřiti péru francouzskému tento ušlechtilé pracovní podnik.

Z díla, složeného z rozkazu Vaší Svatosti, vyplývá dvojnásobná služba, prokázaná světu a církvi.“

Skutečně, překlady a opětným tištěním francouzského díla chápání prozřetelnostního úkolu Krištofa Kolumba se rozšířilo krok za krokem v národech křesťanských, jím zrovna jakoby odkryta byla povaha poslance Božského.

Zdá se, že tajemným předurčením Francie stala se křisitelkou katolické osobnosti Krištofa Kolumba.

Ve franciině prvně bylo zdrženlivě navrhnuo svrchovanému veleknězi blahoslavení velkého plavce, a to spisovatelem jeho historie.

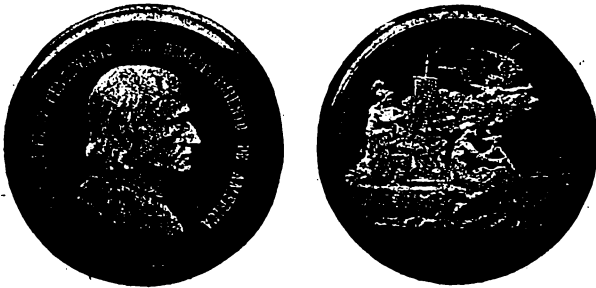
V jazyku francouzském proti dosavadním zvykům římským podalo jedno kníže církevní snažnou žádost o toto blahořečení.

Rovněž v řeči té první prelát italský, přidružený k tomuto záměru, osvícený arcibiskup Msgr. Charváz, obstaral zavedení tohoto výmínečného procesu.

Jedině francouzským naším pamětníkem, zasláným otcům koncilu vatikánského, stalo se, že v přestávkách sezení biskupové každého národa počali rozmlouvati a příti se o ctnostech a zázracích Krištofa Kolumba.

Francouzští biskupové předcházeli všem ostatním, přistupující k hromadnému postulátu, jež podporuje teď více než SEDM SET BISKUPU, představujících veškerenstvo katolíků.

Francii přísluší tedy prvenství; ona první navrhla jedinečnou odměnu poslu Prozřetelnosti za nesmírné práce, v pravdě důstojnou odměnu, které nemůže udělit ani král, ani císař, aniž která moc pozemská; odměnu, po níž teď volati

Pamětní peníz ku 400letému jubileu objevení Ameriky.

má již celý svět: korunu nesmrtelnosti, nebeskou svatozáří SVĚTCE, již církev samojediná přisuzuje dokonalým služebníkům Božím.

* * *

Velikost tohoto procesu, jenž předchází blahověčnění, zdá se tak rázovitě výminečnou, že zvyšuje i svrchovaný tribunál svaté kongregace ritů, k němuž jej křesťanství vznáší.

Zajisté, nechť sebe čtenější budou světci století budoucích, žádný proces, předcházející

blahořečnění, nebude zájmu nesmírnějšího, mnohonásobnějšiho a světovějšiho, nebude podoben tomuto; právě proto, že neuvidí svět až do konce časů jiného objevitele, an zvětšuje o novou pevninu zemskou hmotu naší planety.

Tolik jest nám dovoleno tvrditi.

Pokud se ostatního týká, chraňme se předbíhati soudu církve. Katolíci, zmírněme svou oprávněnou netrpělivost, a aniž bychom přestali doufati, čekejme uctivě na neomylné rozhodnutí náměstka Ježíše Krista.

Dokončeno na den sv.
Lukáše ev. L. P. 1906.

OBSAH.

	Strana
Básně.	
<i>Jaroslav Tichý</i> , K jubileu smrti Kolumbovy.	
<i>Pl. Štastný</i> , Lodi Kolumbovy.	
Latinský list Jeho Svatosti papeže Pia IX. hraběti Roselly-mu de Lorgues	I
Výtah z papežského breve, odeslaného hraběti Roselly-mu de Lorgues-ovi	III
Předmluva autorova	V

Kniha první.

Kapitola první	11
" druhá	22
" třetí .	46
" čtvrtá	58
" pátá .	85
" šestá .	118
" sedmá	149
" osmá .	206
" devátá	215
" desátá .	218
" jedenáctá	226
" dvanáctá	235

Kniha druhá.

Kapitola první	243
" druhá	250
" třetí	258
" čtvrtá	263
" pátá	276
" šestá	281
" sedmá	286
" osmá	291
" devátá	298

	Kniha třetí.	Strana
Kapitola první		311
druhá		322
třetí		325
čtvrtá		338
pátá		345
šestá		353
sedmá		361
osmá		371

	Kniha čtvrtá	
Kapitola první		379
" druhá		396
" třetí		406
" čtvrtá		412
" pátá		421
" šestá		425
" sedmá		437
" osmá		446
" devátá		459
" desátá		476
" jedenáctá		486
" dvanáctá		491
" třináctá		500
" čtrnáctá		507

STANOVY

Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje

v Brně.

---

§ 1. Účel Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje.

Dědictví pečuje o zvedení lidu moravského, jakého náš čas požaduje; o zvedení všestranné; avšak na základě víry katolické s vyloučením všeliké politiky.

§ 2. Prostředky k dosažení účelu tohoto.

Spisování a vydávání knih a sice netoliko výhradně náboženských, nýbrž vůbec vzdělávacích a k duchovním potřebám věku našeho prohlédajících, zvláště dějepisu, zeměpisu, poznání vlasti, přírody, řemesel a orby, atd. — I v zábavných spisech obsažena býti má buď obrana, buď utvrzování pravdy některé katolické, jížto se odpor časový dotýká.

Vydávati se budou Dědictvím, pokud jmění stačí:

1. Obšírné životopisy svatých,
2. Spisy poučné,
3. Spisy zábavné,
4. Časopisy a všeliké listy běžné,
5. Předměty umělecké, ku př. obrazy, zeměvidy čili mapy atd.

Poznámka: Orgánem Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje jest »HLAS«, časopis církevní.

§ 3. Šetření zákonův tiskových.

Při vydávání časopisův, knih běžných, obrazův atd. budou se stávající zákony tiskové zevrubně zachovávatí.

§ 4. Zřízení Dědictví.

1. Spoluúdem Dědictví státi se může každý, kdo za sebe jedenkrát na vždy položí 10 zl. r. m.

2. Vklad tento může se zapraviti buď najednou, anebo ve dvou po sobě jdoucích ročních lhůtách po 5 zl. r. m., které až do dne 30. září každého roku vyplaceny buďtež. Kdo by do té doby vklad nezaplatil, přestává býti údem Dědictví.

3. Kdo však téměř ústavu 100 zl. věnuje, považován bude za spoluzakladatele a obdrží 4 výtisky věcí Dědictvím vydaných zdarma.

4. Kdo jednou na vždy dá 50 zl., bude téhož ústavu spoluúdem I. třídy a obdrží 3 výtisky. Kdo 20 zl. dá, stane se spoluúdem II. třídy a obdrží 2 výtisky. Kdo 10 zl. položí, bude spoluúdem III. třídy a obdrží 1 výtisk zdarma.

Spojí-li se manžel s manželkou v jeden toliko základ o 10 zl., vydávati se jim budou knihy jen do úmrtí toho, který první v diplomu poznamenán jest.

Poznamenání. Bylo-li by potřebí druhého nebo třetího vydání některé již vydané knihy, spoluúdomě ji dostávati nebudou, nýbrž knihy ty prodávati se budou ve prospěch pokladnice Dědictví, aby se nákladnější díla vydávati mohla.

Aby úmrtí spoluúda přišlo ústavu tomuto ve známost, žádají se vpp. duchovní pastýřové, aby úmrtí takové pokladníkovi Dědictví, třebaš přímo poštou oznámili ráčili. Podobného oznámení písemného potřebí jest, kdykoliv spoluúd některý buď k vyšší důstojnosti vynikl, nebo jinam se přestěhoval.

5. Řehole, děkanství (vikariáty), osady, knihovny, školy, rodiny, spolky, bratrstva atd. vstupují dvojnásobným vkladem za spoluzakladatele nebo za spoluúdy věčné do Dědictví podle tříd svrchu jmenovaných.

6. Každému volno doplněním vkladu u vyšší třídy postoupiti. Zašle-li tudíž na př. spoluúd III. třídy k prvním 10 zl. opět 10 zl., stane se spoluúdem II. třídy atd. Avšak spoluúdství postoupiti jinému nedovoluje se.

7. Každý přistupující račiž jméno a místo přebývání svého, jakož i biskupství a děkanství (vikariát) a polední poštu zevrubně udati.

8. Každý kněz, který jest údem Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje, béře na sebe povinnost, buď ve slavnost, buď některý den v oktávě sv. apoštolů Cyrilla a Methoděje každoročně sloužiti mši svatou za všechny živé a mrtvé spoluúdy dotčeného Dědictví; a bude-li líbo a možno-li jinou mši svatou za obrácení národů slovanských od jednoty církevní odloučených, kterouž pobožnost jistě každý spoluúd jakožto věrný katolík spolu konati neopomíne.

9. Zemřelí, za které někdo vklad k Dědictví učinil, tak jako ti, kteří na smrtelné posteli nejméně 10 zl. za sebe do Dědictví odkázali, stávají se účastnými duchovních milostí v předešlém (8.) čísle jmenovaných.

Každý, jenž byl vklad ten učinil za mrtvého, pokud živ jest, knihy bez ohledu na velikost vkladu, ovšem nejméně 10 zl., po jednom výtisku dostávají má.

10. Správu Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje vede výbor sestávající z kněží, kteří buď v Brně, buď na blízkou přebývají.

11. U jiných osob a úřadů zastupuje Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje starosta, a nemá-li prázdně od jiného zaměstnání, jeden z jednatelů.

12. Výbor schází se čtvrtletně a k vyzvání starosty i častěji v Brně, aby, čeho potřebí, v poradu bral, a většinou hlasů přítomných výborníkův o náležitostech pro celé Dědictví platných rozhodoval. — Výbor má právo, počet úřadů svých odcházejících doplniti nebo i rozmnožovati, avšak ne jinak, než katolickými kněžími, a každoročně uveřejňuje zprávu o činnosti své.

13. Každý spoluúd Dědictví má právo, písemné návrhy své činiti a přání svá projevovati dotčenému výboru, kterýžto při svých shromážděních zavázán jest, jich svědomitě v úvahu bráti a dle nich, pokud potřebno, prospěšno a možno jest, se zachovati.

14. Ve sporech, z poměru spolkového snad vzniklých, děje se odvolání k starostovi, a v domněle nedostatečném vyhovění ku příslušcím c. k. úřadům.

15. Kdo téměř Dědictví obětuje práce své literární neb umělecké, obdrží na výslovnou žádost honorář podle výbornosti, obšírnosti a důležitosti spisu svého, o čemž výbor úsudek pronese.

§ 5. Rozesílání knih a výtvorův uměleckých.

O rozeslání knih, spisův a jiných předmětů Dědictvím vydaných, postará se výbor. Každý přistupující k Dědictví hned račiz oznámiti, ze které z ustanovených expedicí si knihy bráti bude.

Poznamenání I. Pravidlem v této věci zůstane, co na lístku tištěno jest: že na poukázání lístku svého každý spolu-úd v hlavní komisi u p. K. Winikera, knihkupce v Brně, v Cyrillo-Methodějském knihkupectví (Gustava Francla) v Praze a Bedřicha Grosse v Olomouci knihy sobě vybírati má. Kdo by však chtěl poštou knihy své dostati, račiz se obrátiti frankovaným listem na jmenovaná knihkupectví a přiložiz 3 kr., kterýžto peníz přísluší knihkupci za práci a obálku, mimo to ještě 6 kr. na kolkovaný list nákladní.

Poznamenání II. Všeliké dopisy v záležitostech Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje buďtež posílány pod adressou: Vd. mgr. Vladimír Štátný, bisk. rada a pap. komoří v Brně, starosta Dědictví Cyrillo-Methodějského; zásilky peněz a objednávký knih pak buďtež činěny v listech frankovaných pod adressou:

**Pokladnictví Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje
v Brně, ulicě Antonská, biskupský alumnát.**

§ 6. Poměr k vládnímu řízení.

1. Vládnímu řízení se ponechává, nahlédati v jednání spolku, bdíti nad zachováním nařízení v propůjčeném potvrzení daných, anebo všeobecnými předpisy ustanovených, a uzná-li toho potřebu, přidati spolku od příslušícího úřadu určeného císařského komisaře.

2. Kdyby se spolek rózejíti měl, rozhodne výbor o jmění v duchu Dědictví svatého Cyrilla a Methoděje, a podá o tom předběžnou zprávu vys. c. k. místopředsedství a svému P. T. nejdůstojnějšimu panu biskupovi.

Stanovy tyto potvrzeny jsou výnosem nejd. bisk. konsistoře v Brně ze dne 7. srpna 1879, č. 2297, a výnosem vys. c. k. místopředsedství v Brně ze dne 2. srpna 1879, č. 23.376.

Poznámka redakce. Dle § 5. stanov přijímají se rody položením 20 zl.; k tomu podotknouti třeba, že rod se běže, dokud jméno se netratí. Dcery provdané, není-li synův, odebíráti budou knihy, pokud žijí, dívky pak jejich, jiné jméno nesoucí, nemají už práva toho.

*

Údů stavu kněžského snažně žádáme, aby, jak stanovami určeno jest, a jak veškeré údstvo očekává, o slavnosti svatých apoštolů Cyrilla a Methoděje, nebo v některý den v oktávě téže slavnosti mši svatou za živé a zemřelé spoluúdy sloužili; mimo to, je-li možná a libo-li, druhou mši svatou za obrácení národů slovanských od jednoty církve odloučených. Ostatní údové nekneží konejtez s týmže nábožným úmyslem v. naznačeném čase vroucí modlitby.

Nesmí se také mlčením pominouti fundace, kterouž učinil první starosta Dědictví František Sušil u ctihodných otců Minoritů v Brně, aby totiž v jejich chrámě každoročně v oktávě svatého Cyrilla a Methoděje dvě mše avatě za údy Dědictví se sloužily.

Údům, kteří o slavnosti sv. Cyrilla a Methoděje nebo v oktávě téže slavnosti svátosti hodně přijmou, některý kostel navštíví a na úmysl sv. Otce se pomodlí, udělil papež Pius IX. brevem ze dne 21. listopadu 1856 plnomocné odpustky, které se i duším v očistci přivlastniti mohou.

Prošba k velebnému duchovenstvu.

Stává se nejednou, že po úmrtí horlivého šfítitele knih našeho Dědictví, jenž pro všechny jeho členy ve farnosti a v okolí obstarával vyzvedání ročního podílu v knihkupectví k tomu ustanoveném, odběrací lístky na tyto podíly přicházejí na zmar a že tím členové, kteří dle stanov povinni jsou na odběrací lístky své v dotčeném knihkupectví roční podíl vyzvednouti, ve veliké nesnáze uvedeni bývají, nevědouce, bo sobě počítí. Obrátí-li se podílníci ti na představenstvo Dědictví, na starostu a pokladníka, jsou i tito v neménších nesnázích, zvláště ztratily-li se podílníkům ve větším počtu i diplomy, v nichž čísla podílníkův a rok, v němž do Dědictví vstoupili, zaznamenány jsou. Pak nezbyvá, leč pracně vyhledávati v repertoiru jména podílníků těch, vystopovati v matrice Dědictví rok a vklad jejich, a v knihkupectví, k němuž přikázáni byli, vyšetřovati, kolik ročních podílů již sobě vyzvedl a kolik ještě vyzvednouti právo mají. To vše však s velikou ztrátou času a spolu s výlohami poštovními i s výlohou za nově vystavený lístek odběrací spojeno jest. A což teprve, když se ztratily nejen lístky a diplomy s čísly podílníků, nýbrž i jména jejich nejsou známa a na představenstvu Dědictví se žádá, aby najednou veliký počet všech údů Dědictví celého okolí nebo celé rozsáhlé farnosti, jichž ani jména ani čísla nebyla udána, v matrikách vyhledalo a jim nové lístky vydalo!

Aby se takovým zmatkům a obtížím předešlo, prosíme velebné duchovenstvo, kteréž vyzvedání ročních podílů pro členy Dědictví z děkanství, z farnosti nebo z okolí obstarává, aby lístky odběrací na bezpečném místě, totiž v archivu farním uschovávalo a k němu i úplný seznam všech tamních členů Dědictví i s čísly diplomů přiložiti a tak zachovávatí ráčilo. — Zároveň se p. t. velebné duchovenstvo česko-slovanské snažně žádá, aby Dědictví Cyrillo-Methodějské opět, jak bývalo jindy, mezi lidem hojně šfítiti, rovněž i samo do Dědictví hojně přistupovati ráčilo.

Vladimír Štastný,
starosta Dědictví.

K laskavému povšimnutí p. t. údům!

1. Každý úd nechť sobě lístek odběrací buď u sebe nebo na farním úřadě uschová, poněvadž toliko na poukázání jeho díla Dědictvím vydaná obdrží.

2. Kdo by list odběrací ztratil anebo komu dochází, nechť ve vyplaceném psaní (franko) od „Pokladnictví Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje v Brně“ nového listu sobě vyžádá a k témuž cíli číslo listu ztraceného udá, které v diplomu zaznamenáno nalézá, a nemá-li ani toho, aspoň nechť řádně jméno své a rok přistoupení k Dědictví oznámí; na poštovní výlohy a za zhotovení nového lístku nechť 20 h (nejlépe v poštovních známkách) přiloží.

3. Každoročně na podzim, když to oznámeno bude „Hlasem“, nechť každý úd list odběrací dá podepsati od svého duchovního pastýře na důkaz, že na živě jest a právo má, díla odebrati, a takto podepsaným listem nechť se vykáže v knihkupectví na listě s předu naznačeném, kde se mu kniha vydá.

4. Od vydávání a zaobalení zásilky každoročně platí se v knihkupectví za knihu po 6 haléřích. Kdo však ve dvou letech díla svá z knihkupectví nevyzdvihne, bude se za to míti, že se práva svého vzdává a je Dědictví věnuje.

5. Radno jest, aby všichni údové farnosti neb i celého dekanátu (vikariátu) se společně o svá díla v náležitém knihkupectví přihlásili, jelikož jim takovým způsobem povozných útrat ubude; ovšem musejí všichni své odběrací lístky od duchovního pastýře podepsané neb aspoň čísla těch lístků s připojenými jmény a s potvrzením vel. duchovního pastýře na své knihkupectví zaslati, zároveň i poplatek vypadající za vydání oněch knih po 6 h za knihu (jakož nad to 12 h za poštovní lístek, děje-li se zásilka poštou) připojiti a útraty zasláním způsobené sami zapraviti. Kdo by chtěl, aby mu byla jednotlivé podílňá kniha poslána pod křížovou obálkou, nechť ve vyplaceném listě svému knihkupectví pošle svůj odběrací lístek a příloží ve známkách poštovních kromě 6 h za knihu ještě 30 h na poštovné.

6. Pro uvarování všelikého zmatku jest každý úd povinán, knihy své odebrati z toho knihkupectví, kteréž mu zpředu vykázano jest; přestěhuje-li se však blíž jiného, jemu přistupnějšího knihkupectví, nechť to „Pokladníkovi Dědictví Cyrillo-Methodějského“ oznámí, a stane se po vůli jeho.

7. Úmrtí každého úda nebo vymření rodiny za úda zapísané račtež dpp. duchovní správce nebo p. t. příbuzní zemřelého pokladníkovi laskavě oznámiti.

Řídící výbor „Dědictví sv. Cyrilla a Methoda“.

Msgr. Vladimír Štastný, pap. komoří a bisk. rada, rytíř císař. řádu Františka Josefa, em. professor gymn. v Brně, starosta. — Msgr. Dr. Robert Neuschl, pap. komoří, bisk. rada a konsist. assessor, prof. bohosloví v Brně, jednatel. — Msgr. Antonín Adamec, pap. komoří, bisk. rada a kons. assessor, regens bisk. bohosl. ústavu (alumnátu) v Brně, pokladník. — Dr. Josef Dvořák, konsist. rada a professor bohosloví v Brně. — Dr. Karel Elchler, konsistorní rada, katecheta v Brně. — Tomáš Hájek, č. konsist. rada, farář na odpoč. v Kroměříži. — Ferdinand Harna, farář ve Chvalkovicích u Olomouce. — Msgr. Dr. Jak. Hödr, sídelní kanovník král. kapitoly, pap. komoří, bisk. rada a konsist. assessor, em. professor bohosloví v Brně, revisor účtů Dědictví sv. Cyr. a Meth. — Dr. František Hošek, kons. rada, emer. prof. bohosloví v Meranu. — Alois Hrudíčka, bisk. a kons. rada, děkan a farář v Telči. — František Janovský, kons. rada, c. k. professor náboženství na ústavu pro vzdělání učitelek v Brně. — František Korec, konsist. rada, správce děkanství a farář v Urbanově. — Dr. Jos. Kupka, bisk. rada a konsist. assessor, prof. bohosloví v Brně. — Jan Novotný, kons. rada, děkan a farář v Radostině. — Msgr. Dr. Josef Pospíšil, pap. komoří, bisk. rada a kons. assessor, síd. kanovník král. kapitoly, em. prof. theologie, direktor a em. regens bisk. alumnátu v Brně. — Msgr. Fabián Roháček, pap. komoří, sídelní kanovník král. kapitoly, bisk. rada a konsist. assessor v Brně. — Josef Svoboda, č. kanovník, bisk. rada a konsist. assessor, arcikněz, děkan a farář v Lulči. — Tomáš Šilinger, O. S. A., konsist. rada, redaktor »Hlasu« a poslanec říšský a zemský v Brně. — Msgr. Robert Šuderla, inful. prelát I. a kapitální děkan stoličného chrámu Páně v Brně, apoštol. protonotář a domácí prelát Jeho Svatosti, komtur c. r. řádu Frant. Josefa, býv. revisor účtů Dědictví sv. Cyr. a Meth. — Frant. Weber, farář Milotický v. v., expositorio can. orn., rytíř b. hrobu Jerusalema, v Lovčicích. — Maxmillan Weinberger, konsist. rada, správce fary a I. vikář při bisk. chrámu Páně v Brně. — Msgr. Jan Kř. Vojtěch, inful. prelát II. a arcijáhen stol. chrámu P. v Brně, domácí prelát Jeho Svatosti, komtur c. r. řádu Frant. Josefa, em. direktor boh. alumnátu, em. prof. theologie. — Dr. Pavel Vychodil, O. S. B., konsist. rada, ředitel tiskárny v Brně. — Ignát Wurm, vikář stol. chrámu Páně, kn. arcib. rada a konsist. assessor v Olomouci, rada nejdp. biskupa Đakovského, konsist. rada Bosenský, Srjemský a Lvovský.

Seznam spisů,

kteřé Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje v Brně za 56 roků
své činnosti vydalo :

R. 1851. — Moravan, kalendář na r. 1852. (pořadatel v r. 1852 ať 1859 B. M. Kulda)	ve	5.000	ryt.
R. 1852. — Moravan, kalendář na r. 1853	"	2.000	"
Obraz sv. Ludmily od Jos. Hellicha	"	2.000	"
R. 1853. — Moravan, kalendář na r. 1854	"	2.000	"
Podíl č. 1. Procházka Tom., Puto- vání Krista Pána po sv. zemi		2.000	"
Mapa Palestiny od Jana B. Fáborského		2.000	"
R. 1854. — Moravan, kalendář na r. 1855, ...		4.000	"
Podíl č. 2. Fr. X. Škorpík, Missie tichomořské,		3.000	"
Mapa Černé Hory od Jana B. Fáborského		3.000	"
R. 1855. — Moravan, kalendář na r. 1856, Podíl č. 3. Procházka J., Montalembertův Život sv. Alžběty,		4.500	"
Manes Josef, Diplom pro údy D. sv. C. a M. (umělecká mědirytina) dává se každému novému údu.		3.500	"
R. 1856. — Podíl č. 4. Sušil Fr., Josefa Flavia O válce židovské		4.000	"
Moravan, kalendář na r. 1857,		8.000	"
Mapa Palestiny 2. vyd.		2.000	"
Procházka Jak., Život sv. Alžběty 2. vyd.	"	2.000	"
R. 1857. — Moravan, kalendář na r. 1858, ...	"	10.000	"
Podíl č. 5. Štulc V., Život sv. Cyrilla a Methoděje		8.000	"
Obraz sv. Cyrilla a Methoděje od Jos. Hellicha		8.000	"
Podíl č. 6. Novotný V., Fabiola od Wisemana		8.000	"
Mapa Itálie stf. od Jana B. Fáborského		8.000	"
Obrázek sv. Cyrilla a Methoděje (8°) od Jos. Hellicha	"	24.000	"
R. 1858. — Moravan, kalendář na r. 1859, ...	"	10.000	"
Podíl č. 7. Valouch Fr., Život sv. Jana Kapistrána	"	10.000	"
Podíl č. 8. Dudík Ant., Právě dějiny sv. mučenků vých.	"	10.000	"

R. 1859. — Moravan, kalendář na r. 1860, (poř. B. M. Kulda a Ig. Wurm)	ve 12.000 výt.
Podíl č. 9. Dr. Bílý Jan, Dějepis sv. kat. církve	" 12.000 "
Obraz sv. Vojtěcha od Jos. Hellicha,	" 12.000 "
R. 1860. — Moravan, kalendář na r. 1861, (poř. v r. 1861—1866 Ig. Wurm)	" 15.000 "
Podíl č. 10. Procházka Jak., Život sv. Františka Borg.	" 13.000 "
R. 1861. — Moravan, kalendář na r. 1862, ...	" 15.000 "
Podíl č. 11. Procházka Mat., Život Bl. Jana Sarkandra	" 15.000 "
R. 1862. — Moravan, kalendář na r. 1863, ...	" 14.000 "
Podíl č. 12. Procházka Jak., Život sv. Angely z Mer.	" 13.000 "
R. 1863. — Moravan, kalendář na r. 1864, ...	" 14.000 "
Podíl čís. 13. Dr. Hošek Fr. X., Život a spisy sv. Augustina	" 13.000 "
R. 1864. — Moravan, kalendář na r. 1865, ...	" 13.000 "
Podíl č. 14. Ronovský Fr., Hospodářská kniha	" 13.000 "
R. 1865. — Moravan, kalendář na r. 1866, ...	" 15.000 "
Podíl č. 15. Dr. Chmelfíček Jos., Cesta do sv. země I.	" 13.000 "
R. 1866. — Moravan, kalendář na r. 1867, (poř. Ig. Wurm a Jan Kř. Vojtěch)	" 12.000 "
R. 1867. — Moravan, kalendář na r. 1868, (poř. v r. 1868—1873 Jan Kř. Vojtěch)	" 14.000 "
Podíl č. 16. Dr. Chmelfíček Josef, Cesta do sv. země II.	" 13.000 "
R. 1868. — Moravan, kalendář na r. 1869, ...	" 12.000 "
R. 1869. — Moravan, kalendář na r. 1870, ...	" 14.000 "
Podíl č. 17. Dr. Chmelfíček Josef, Cesta do Francouz a Španěl I.	" 13.000 "
R. 1870. — Moravan, kalendář na r. 1871, ...	" 13.000 "
R. 1871. — Moravan, kalendář na r. 1872, ...	" 15.000 "
R. 1872. — Podíl č. 18. Dr. Chmelfíček Josef, Cesta do Francouz a Španěl II.	" 13.000 "
(Moravan, kalendář na r. 1873. vydán byl již nákladem Bedřicha hraběte Sylva Tarouccy.)	
R. 1873. — Podíl č. 19. Dr. Chmelfíček Josef, Cesta do Francouz a Španěl III. a Soukop Jan, Vlet do Solnohradu	" 13.000 "
R. 1874. — Podíl č. 20. Poimon Fr., Žena křesť. dle Marchala	" 12.000 "

R. 1875. — Podíl č. 21. Procházka Mat., Křesť. muž od Marchala	ve 12 000 vřt.
R. 1876. — Podíl č. 22. Kosmák V., Kukátko I.	13.000 "
R. 1877. — Podíl č. 23. Dumek J., Hospodářská čítanka	11 800 "
R. 1878. — Podíl č. 24. Kosmák V., Kukátko II.	11.500 "
R. 1879. — Podíl č. 25. Procházka Jak., Život sv. Františka Sal. I.	10.000 "
R. 1880. — Podíl č. 26. Procházka Jak., Život sv. Františka Sal. II.	10.000 "
R. 1881. — Podíl č. 27. Hák Boh., Cesta do Říma	9.500 "
R. 1882. — Podíl č. 28. Dobrý J., Haringera Život cth. Klem. M. Hofbauera	9.500 "
R. 1883. — Podíl č. 29. Kosmák V., Kukátko III.	9.500 "
R. 1884. — Podíl č. 30. Procházka Mat., Sborník sv.-Methodějský	9.550 "
R. 1885. — Podíl č. 31. Rejzek A., Sv. Josafat	9.050 "
R. 1886. — Podíl č. 32. Dr. Procházka Mat., Missie jesuitské	9.050 "
R. 1887. — Podíl č. 33. Eichler K., Poutní kniha I. díl, Poutní místa 1. část . . .	9.050 "
R. 1888. — Podíl č. 34. Eichler K., Poutní kniha I. díl, Poutní místa 2. část . . .	9.050 "
R. 1889. — Podíl č. 35. Rejzek A., Bl. Edmund Kampian	9.050 "
R. 1890. — Podíl č. 36. Kosmák V., Kukátko IV.	9.100 "
R. 1891. — Podíl č. 37. Jos Koudelka, Život sv. Aloisia	9.100 "
R. 1892. — Podíl č. 38. Kosmák V., Kukátko V.	9.100 "
R. 1893. — Podíl č. 39. Korec, Poutní kniha II. díl, Modlitby a písně	15.000 "
R. 1894. — Podíl č. 40. Rejzek A., Bl. Anežka Česká	9.500 "
R. 1895. — Podíl č. 41. Weinberger M., Obrasy z katolických missií	9.500 "
R. 1896. — Podíl č. 42. Čtvero vzorů kř. života. Napsali Fr. Tater, A. Hruďička, F. Janovský	9.500 "
R. 1897. — Podíl č. 43. Tri povídky. Napsal František Valoušek	9.500 "
R. 1898. — Podíl č. 44. Učení katol. náboženství — Podíl č. 45 Tenora Jan, Život sluby B. P. Martina Středý	8.000 "
R. 1899. — Podíl č. 46. Kolísek Leop., Lordy	9.500 "
R. 1900. — Podíl č. 47. Bartoš Fr., Domácí čítanka	10.000 "
R. 1901. — Podíl č. 48. Zpět k Římu. Napsali Fr. Janovský, J. Weiss a P. Pavelka	9.500 "

R. 1902. — Podíl č. 49. Hruďička A., Františka Slavatová, Vrba R., O úpadku stavu rolnického, Perútka Fr., Katechismus střídmosti a zdrženlivosti	ve 9.500 výt.
Z toho zvláštní otisky:	
A. Hruďička, Františka Slavatová	" 1.500 "
R. Vrba, O úpadku stavu rolnického	" 1.500 "
Fr. Perútka, Katechismus střídmosti	" 1.500 "
R. 1903. — Podíl č. 50. Hlavinka Alois, Dějiny světa v obrazech. Díl I.	" 10.000 "
R. 1904. — Podíl č. 51. Konečný Filip Jan, Jen katolické náboženství má budoucnost. Šťastný Vlad., Památce Fr. Sušila	" 9.000 "
Z toho zvláštní otisky:	
Konečný Filip Jan, Jen katolické náboženství má budoucnost	" 1.000 "
Šťastný Vlad., Památce Fr. Sušila	" 1.000 "
R. 1905. — Podíl č. 52. Rondina-Jirák, Anežka a Zuzanna, Weinberger M., Z katol. missií	" 10.000 "
R. 1906. — Podíl č. 53. Hlavinka Alois, Dějiny světa v obrazech. Díl II.	" 10.000 "
— Podíl č. 54. Hamerle-Schroller, Chcete opravu neb opravu manželství?	" 18.000 "
— Podíl č. 55. Zítka Jan, Volná škola	" 18.000 "
R. 1907. — Podíl č. 56. Roselly-Florian, Křištof Kolumbus	" 10.000 "
— Podíl č. 57. Vrba, Rozmach kapitalismu	" 15.000 "

Oznámení.

Pan **Jan E. Tomola**, majitel ústavu sochařského a kamenického v Brně, v Silniční třídě č. 43., jenž provedl pomník Sušilův a Procházekův, zhotovil ve prospěch téhož pomníku zdařilé sádrové odlitky medaillonu v průměru 41 cm. s dvojitým poprsím Sušila a Procházky. Medaillon ten bude milou památkou na oba naše slavné muže, pěknou ozdobou pokoje, a čistý výtěžek bude věnován na uhrazení výloh za pomník a na fond pro budoucí trvalé zachování pomníku; protož zvou se ctitelé obou našich oslavencův, aby sobě medaillon ten hojně objednávali. Ceny medaillonu na místě u p. Tomoly v Brně jsou: medaillonu bílého . . . . . 4 K 80 h
 » bílého lakovaného . . . . . 5 K 20 h
 » bronzovaného nebo pozlaceného . . . . . 5 K 40 h
 Kdo by sobě přál zasilku poštou, nevyplacenou, dlužno, aby poslal kromě ceny za medaillon ještě 2 K 40 h za bednu, balivo a nákladní list. — Objednávky zprostředkuje **Ant. Adamec**, pokladník »Dědictví sv. Cyr. a Meth.« v Brně.

Výprodej knih

z Dědictví sv. Cyrilla a Methoda v Brně
za cenu velmi sníženou.

Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje má, jak z níže položeného seznamu spatřiti lze, hojnost knih na skladě, kteréž za velmi levnou, v témž seznamu naznačenou cenu prodává. I vybízí všechny ušlechtilé podporovatele dobrého čtení, aby si neobtěžovali tu neb onu knihu neb i více knih z našeho Dědictví buď pro sebe nebo pro místní knihovnu objednat. Poslouží tím předně sobě samým, neboť obdrží knihy obsahu dobrého, velmi poučného a namnoze i mile zábavného, na nichž spolu nelpí nic z onoho kalu jedovaté nevěry a nemravnosti, jímž za našich dnů mnohé knihy potřísněny jsou; poslouží tím však také našemu Dědictví a umožní, aby se budoucně údům větší podílý dávati mohly. — Kdo si řečené knihy opatřiti hodlá, ať se obrátí ústně nebo písemně na pokladníka téhož Dědictví, vdp. **Antonína Adamece**, regenta v bohosloveckém ústavě v Brně, Antonínská ulice, biskupský alumnát. — Kdo již napřed peníze posílá, přidejž, objednáva-li se více knih, ku ceně knih také 12 h na kolkovaný nákladní list, objednáva-li se jen jedna kniha, 20 h na vyplacenou zásilku pod křížovou obálkou. — Zároveň vybízí ctěné příznivce dobrého tisku, aby hojně za údy přistupovali. Vklad III. tř. pro osobu do života ně obnáší 20 K, pro rod, pro knihovny a podobné věčné údy na vždy 40 K, a mohou vklady i v ročních lhůtách po 10 K aneb i v menších jakýchkoli lhůtách dle možnosti se spláceti. Každý nově přistouplý úd obdrží ihned kromě posledního podílu ještě 3 knihy nádavkem v odměnu, a členové kněží slouží každoročně za všechny živé i zemřelé spoluúdy mše sv. — Ptp. údové, kteří na splátky do D. C. M. vstoupili, žádají se, aby další splátky a doplátky posílali.

Příjem a výdaj Dědictví sv. Cyr. a Meth.

od 1. ledna do 31. prosince 1906.

Číslo	Příjem a výdaj	Na	
		úpisech	Na hotovosti
		K	K h
	Zbytek od roku 1905.:		
	A) Ve veřejných fondech . . .	172700	
	B) Na hotovosti	—	10 06
	Nový příjem:		
I.	Úroky	—	7167 99
II.	Vklady nových úřů, splátky, dary a odkazy	—	4418 84
III.	Za prodané knihy	—	438 17
IV.	Rozličné příjmy	—	132 30
	Souhrn příjmů . . .	172700	12166 86
	Výdaj:		
I.	Za tisk a papír	—	7268 71
II.	Honorář	—	1078 26
III.	Za vazbu	—	2728 20
IV.	Daně (aequivalent poplatkový s příspěvkem školním)	—	381 86
V.	Poštovné a povozné	—	202 63
VI.	Různé výdaje	—	492 80
	Souhrn výdajů . . .	—	12146 96
	Bilance:		
	Když se od příjmů	172700	12166 86
	odpočítá vydání	—	12146 96
	zbyvá koncem roku 1906	172700	19 80

Vladimír Štastný,

t. č. starosta.

Dr. Jak. Hodr,

t. č. skoumatel účtů.

Antonín Adamec,

t. č. pokladník.

Statistický výkaz údů Dědictví sv. Cyrilla a Methoda podle roků, kdy vstoupili.

Roku	přistoupilo úďů	z nichž jest zaklada- telů	I. třidy	II. třidy	III. třidy	Rodů a úďů věčných	Kněží
1850	59	5	6	5	43	4	45
1851	350	10	5	17	318	61	168
1852	535	8	5	5	517	161	147
1853	745	—	—	4	741	221	71
1854	799	—	—	1	798	144	67
1855	1247	1	—	6	1240	268	137
1856	1228	1	—	2	1225	287	122
1857	1697	—	—	3	1694	276	259
1858	1291	—	—	2	1289	202	95
1859	1475	1	—	2	1472	352	107
1860	1041	1	—	—	1040	184	50
1861	831	—	—	1	830	186	70
1862	695	—	—	1	694	122	22
1863	593	—	—	—	593	77	25
1864	205	—	—	—	205	55	5
1865	126	—	—	—	126	14	2
1866	130	—	—	2	128	34	2
1867	151	—	—	—	151	50	10
1868	170	—	—	2	168	48	28
1869	106	—	—	—	106	36	10
1870	78	—	—	1	77	5	6
1871	40	—	—	—	40	—	2
1872	48	1	—	—	47	1	5
1873	50	1	—	—	49	2	9
1874	68	1	—	1	66	1	12
1875	49	1	—	9	39	—	11
1876	45	—	1	6	38	—	14
1877	47	1	—	9	37	2	10
1878	21	1	—	10	10	—	5
1879	64	1	—	18	50	8	12
1880	51	4	—	—	47	12	11
1881	56	1	—	—	55	3	14
1882	59	—	—	—	59	8	22
1883	54	—	—	—	54	7	14
1884	57	—	—	—	57	10	22
1885	162	1	—	—	161	32	36
1886	47	—	—	1	46	13	6
1887	38	—	—	—	38	8	4
1888	61	—	—	—	61	11	25
1889	66	—	—	—	66	13	27
Summa	14635	40	17	108	14475	2918	1709

Roku	přistoupilo úďů	z nichž jest zakladatelů	I. třídy	II. třídy	III. třídy	Rodů a úďů věčných	Kněží
Přeneseno	14635	40	17	103	14475	2918	1709
1890	105	—	—	1	104	15	57
1891	140	—	—	—	140	13	78
1892	183	—	—	—	182	16	114
1893	154	1	—	—	154	16	76
1894	151	—	—	—	151	14	61
1895	118	1	—	—	117	14	59
1896	149	—	—	—	149	14	89
1897	73	—	—	—	73	10	42
1898	172	—	—	—	172	7	123
1899	181	1	—	—	180	15	56
1900	86	—	—	—	86	19	33
1901	70	—	—	—	70	7	40
1902	81	—	—	—	81	12	33
1903	62	—	—	—	62	16	33
1904	84	—	—	—	84	11	31
1905	51	—	—	—	51	3	25
1906	109	—	—	—	109	6	84
Souhrn	16604	43	17	104	16437	3126	2743

Seznam zemřelých úďů Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje.*)

Z diecése Brněnské:

Čáp Jiří v Jezeřanech.

Vdp. Formann Augustin, bisk. a kons. rada, děkan a farář v Náměšti.

Vdp. Krátký Augustin, O. S. A., podpřevor v Brně.

Kypr Jan z Pavlovic.

Pokorný Vincenc v Řičanech, zakladatel rodu.

*) Uctivě žádáme všech p. t. příznivců našeho Dědictví, aby úmrtí spoluúďů správě Dědictví rychle oznamovali, jelikož se to u mnohých teprve po letech stávalo.

Vp. Polák Josef, koop. v Mutěnicích.
Vdp. Šerak Josef, bisk. a kons. rada, farář u sv. Tomáše v Brně.
Špičková Františka v Roketnici
Vojtiškova Františka v Boskovicích.

Z arcidiecése Olomoucké :

Ambrožová Anna v Doubravici.
Bagarova Antonie v Loučce.
Bajerova Marianna ve Starém Jičíně.
Barabášova Anna ve Stráni.
Geschwindera Ondřeje rod v Holici.
Glozarova Klára ve Slavkově.
Hájková Emerenciana v Doubravici.
Hyl Václav ve Slavkově.
Chytil Jakub ve Vičicích.
Vdp Knopp František, kons. rada a farář v Těšeticích.
Koliba Jan ve Vetrkovicích
Konečného Antonína z Měrovic rod.
Lamoš Petr a j. m. Rosina v Kurovicích.
Malenek Vincenc z Mitrovic.
Mazurkova Marie z Roketnice.
Neizerova Anežka v Opavě.
Němečka Jakuba rod z Kateřinek.
Pospíšil Josef z Popovic.
Dp Prucek Josef, farář ve Veselě.
Sedlák Josef a Anna z Roketnice.
Stejkal Antonín z Týnečka.
Štoška Vavřince z Palonína rod.
Švestka Tomáš z Holice
Urbánek Antonín v Dřínově.
Urbanová Marie z Kateřinek.
Velechova Marianna v Loučce.
Vinklárek Josef z Dluhonic.
Výkruta Petr z Vinar.
Vp. Žitný Ignác, kněz cír. v Těšeticích.

Z arcidiecése Pražské :

Vdp. Kebrle Antonín, kons. rada a vikář při metropolitním chrámu P. v Praze.

Z diecése Budějovické :

Vdp. Kostlivý Jindřich, b. notář, vikář a farář v Dlážďově.

Z diecése Králové-Hradecké:

Mater M. Josefa Brožovská, z řádu sv. Ursuly v Kutné Hoře

Bohuněk Josef v Horní Sloupnici

Mater M. Terezie Hablíková, z řádu sv. Ursuly v Kutné Hoře.

Jirásková Anna v Hronově.

Mater M. Alfonsa Prombergrová, z řádu sv. Ursuly v Kutné Hoře.

Z diecése Ďakovské:

Nejdp. Josef Jiří Štrossmayer, dr. fil. a theol, biskup Bosenský a Srěmský v Ďakově, zakladatel D. C. M.

Tito v Pánu zesnulí údové poručeni buďtež nábožným modlitbám údvů živých.

Modleme se. Bože, všech věrných Stvořiteli a Vykupiteli, duším služebníkův a služebnic svých odpuštění všech hříchů raš dáti, aby prominutí, kterého vždycky žádali, pobožnými prosbami dojíti mohli Skrze Krista Pána našeho. Amen.

Odpočínutí věčné dejž jim, Pane, a světlo věčné. ať jim svítí! Ať odpočívají v pokoji. Amen.

Oznámení.

Dědictví sv. Cyrilla a Methoda vydalo a hojnému šíření doporučuje:

POUTNÍ KNIHU.

MODLITBY A PÍSNĚ.

Sestavili Fr. Korec, farář v Řeznovicích, a Dr. Tomáš Korec, katecheta na c. k. II. českém gymnasiu v Brně.

Prodává se u pokladníka dp. Ant. Adamce, regenta bohosl. ústavu v Brně, ve snížené ceně za 1 zl. č. 2 K.

Poutní knize dostalo se církevního schválení a doporučení od nejdůst. biskupské konsistoře v Brně:

Přihlízejíc k žádosti ze dne 26. listopadu 1893 schvaluje biskupská konsistoř předloženou sobě »Poutní knihu« a přeje, aby dílo toto dlouhé a úsilovné práce hojného užítku mezi věřícím lidem přineslo. Spolu pak dosvědčuje, že odpustkové modlitby, v knize této uvedené, jsouce věrnými překlady modliteb v »Raccolta di orazioni e pie opere« obsažených, spolehlivými a správnými jsou a že odpustky za modlitby tyto — jak na str. 27. udáno jest — i duším v očistci způsobem přimlúvy přivlastnití lze.

Dáno v biskupské konsistoři v Brně dne 30. listop. 1893, č. 5346.

Dr. Fr. Zelbert,
kapit. děkan.

Homolka,
sekretář.

Od nejdúst. arcibiskupské konsistoře v Olomouci :

Librum ab Haereditate SS. Cyrilli et Methodii pro anno 1893 editum »Poutní kniha« attentioni Ven. Cleri recommendamus. (Currenda Consistorialis IV, a. 1894, n. 5577.)

Zvláště pak schválila a vše doporučila »Poutní knihu« nejdúst. biskupská konsistoř v Hradci Králové:

Vyřizující žádost ze dne 31. března 1894, klademe sobě za čest sděliti, že v nejbližším čísle zdejšého Ordinariatního listu bude uveřejněno:

Poutní kniha. Modlitby a písně. Sestavil František Korec, farář v Řezovicích, a Dr. Tomáš Korec, katecheta na c. k. českém gymn. v Brně. Tiskem benediktinů rajhradských v Brně.

Po předmluvě a úvodu, ve kterém jest velmi dobré poučení o pouti a odpustcích, následuje na 837 stranách veliký výběr krásných, v duchu církevním sepsaných modliteb, rozjímání, promluv a notami opatřených písní. Účelem knihy jest odstraniti rozjímání, promluvy a písně nevhodné a nevkusné, které uvádějí samu poutní pobožnost v lehkost a nevážnost, a podati vůdcům poutníkův a jednotlivým poutníkům pobožnosti dobré. Kniha tato vyhovuje tomuto účelu dokonale. Všele ji doporučujeme a žádáme, aby duchovní správy na ni důtklivě upozornili a obzvláště vůdce poutníkův, aby si ji opatřili a jí jako nejlepší příručky užívaly. Úprava jest velmi slušná, cena (1 zl. 50 kr.) mírná.

Biskupská konsistoř v Hradci Král., dne 12. dubna 1894.

Ed. Prašinger,
gen. vikář.

Fr. Hampl,
rada.

Z časopisů velmi příznivě posoudili a důtklivě doporučili »Poutní knihu« »Obzor«, »Hlas« a »Hlídká« v Brně, »Vlast« a »Čech« v Praze.

BUDOUCNOST.

Orgán českoslov. strany křesť.-sociální na Moravě a ve Slezsku.

(Dříve »Obrana práce a Dělnictva.«) Vychází každý pátek.

Předplatné celoročně s poštovní zásilkou 4 K.

Redakce i admin. v Brně, Biskupská ul. č. 1.

MORAVAN.

Kalendář na rok 1908. Roč. 57. Uspořádal P. Gunther Schöesler,
O. S. B. Cena 90 h.

Benediktinská kalbitiskárna má hojný sklad knih, obstarává tiskopisy všeho druhu správně a levně, a také má své vlastní knihařství a hojný výběr menších i větších obrázků. — Seznam knih lze dostati zdarma a franko.

Roč. 60. „HLAS“ 1908.

časopis věnovaný zájmům našeho lidu vůbec a jednotlivých stavů
zvláště, psán jest slohem řízným, srozumitelným a jasným.

„HLAS“ přináší články úvodní o všech událostech sběh-
nuvších se na poli politickém, národním, církevním, národo-
hospodářském a společenském, dále přehledy politické, různé
zprávy, dopisy, články hospodářské, literární, bursu, trhy, loterii
atd. — Části zábavné věnuje se obzvláště péče. Jmenovitě píše
pod čaru oblíbení u našeho lidu proslulí spisovatelé. — Pro
velikou svou rozšířenost hodí se „HLAS“ pp. obchodníkům,
živnostníkům k ohlášení inserátů nejrozmanitějšího druhu. —
Ceny levné.

„HLAS“ vychází jako denník a týdeník.

Denník stojí poštou měsíčně 2 K 50 h, ročně 30 K, týdeník
čtvrtletně 2 K, ročně 8 K.

Administrace „HLASU“ v Brně, Starobrněnská ul. č. 19.-21

Roč. 31. „OBZOR“ 1908.

Časopis pro poučení a zábavu.

Vychází jednou za měsíc.

Redaktor Vlad. Šťastný.

Předplatné celoročně s poštovní zásilkou 4 K přijímá
administrace „OBZORU“ v Brně.

~~~~~
Za heslem »Dědictví otcův zachovej nám, Pane!« hledí
»OBZOR« hojným a vybraným čtením poučným i zábavným
utvrzovati lid náš ve víře a lásce k církvi a vlasti a nabádati
hlavně k dobře a po křesťansku spořádanému životu rodinnému
našich zbožných předků, který se bohužel čím dále tím žalostněji
porušuje. — Cena ročníku 4 K (2 zl.). Každému řádnému před-
platiteli jest volno objednatí ku svému výtisku libovolný počet
výtisků mimořádných po 2 K na rok, čímž stává se »OBZOR«
nejlacinnějším podobným listem. Zřejmo však, že může se udržeti
jen hojným odebíráním a řízením ve všech vrstvách národa
našeho. Budiž tedy údům našeho »Dědictví« vřele doporučen.

**Papežská knihtiskárna benediktinů rajhradských
v Brně**

vydává tyto časopisy:

HUÍDKA.

Měsíčník vědecký se zvláštním zřetelem k apologetice a filosofii.
Redaktor Dr. Pavel Vychodil. — Sešity po 5 arších velké 8".
Předplatné ročně 10 K.

Škola Božského Srdce Páně.

Měsíčník pro katol. lid, zvláště však pro bratrstva.

Celoročně i s poštovní zásilkou 3 K 20 h. — Přílohy ku
„Škole B. S. P.“ bývají ve zvláštním předplacení tyto:

Knihovna našeho lidu. Ročně nejméně 60 archů, krásného, zábavného a poučného čtení, předplatné jen 4 K ročně.
— **Knihovna duchovní.** Sběrka spisů vedoucích a povzbuzujících ku zdravé zbožnosti, vychází v ročnících v předplacení za 4 K ročně. — **Anděl Strážný.** Časopis pro křesťanskou mládež, hojně obrázky vykrášlený, vychází mimo prázdniny měsíčně o 2 arších v barevné obálce a stojí v předplacení 1 K 60 h ročně. — **Květy Marianké.** List měsíční čtení Panny Marie. Vychází měsíčně o 2 arších v barevné obálce a stojí v předplacení 1 K 60 h ročně. — **Náš Domev.** Předplatné 4 K ročně.

Kosmák Václ. Sebrané Spisy. Nové vydání!

Vycházejí ve dvojím vydání: na lepším a prostém papíře.

Dosud vyšlo XII dílův. Ceny jejich jsou:

Díl I.	stran 768.	Dražší K 3·86,	lacnější K 2·12.
Díl II.	" 576.	" K 2·40,	" K 1·80.
Díl III.	" 710.	" K 2·80,	" K 2 10.
Díl IV.	" 512.	" K 2 10,	" K 1·60.
Díl V.	" 576.	" K 2·40,	" K 1·80.
Díl VI.	" 576.	" K 2·40,	" K 1·80.
Díl VII.	" 576.	" K 2·40,	" K 1·80.
Díl VIII.	" 576.	" K 2 40,	" K 1·80.
Díl IX.	" 576.	" K 2·40,	" K 1·80.
Díl X.	" 560.	" K 2·40,	" K 1·80.
Díl XI.	" 565.	" K 2·40,	" K 1·80.
Díl XII.	" 437.	" K 1·60,	" K 1·20.

Vydání lacnější předplatné na 5 sešitů 1 K 30 h; na lepším papíře 2 K.